



วารสาร ศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2568 Vol. 3 No. 3 September-December 2025

JOURNAL OF SRISUVARNABHUMI REVIEW (JSBR)

ISSN 2985-2838 (Print)



วิทยาลัยสงฆ์สุวรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย



วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

Journal of Srisuvarnabhumi Review

ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2568

Vol. 3 No. 3 September-December 2025

วัตถุประสงค์

1. เพื่อการตีพิมพ์ เผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญาศาสนา ภาษาบาลีสันสกฤต การศึกษาเชิงประยุกต์ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ ของนักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป
2. เพื่อเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญาศาสนา ภาษาบาลีสันสกฤต การศึกษาเชิงประยุกต์ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ
3. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามนุษย์ตามวิถีของการศึกษาเชิงวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา และสหวิทยาการอื่นๆ

เจ้าของ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์สุวรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 249 ถนนมาลัยแมน ตำบลรั้วใหญ่
อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี 72000 โทร. 062 697 8932

พิมพ์ที่ จี คลาส (G CLASS) เลขที่ 26/19 ศาลายา พุทธมณฑล นครปฐม 73170
โทร 028892223 โทรสาร 028893204 อีเมล g_class@hotmail.com

ต้นฉบับที่ตีพิมพ์ในวารสารเล่มนี้ ได้รับการตรวจสอบมาตรฐานทางวิชาการโดยผู้ทรงคุณวุฒิ
เฉพาะสาขาวิชา การตีพิมพ์จะต้องได้รับอนุญาตจากกองบรรณาธิการเป็นลายลักษณ์อักษรเท่านั้น



ที่ปรึกษา

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
พระสุพรรณวชิราภรณ์, ดร.

พระราชวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.
พระครูโสภณวิธานวัตร, ผศ.ดร.

บรรณาธิการ

พระครูสถิตธรรมมาลังการ, ดร.

กองบรรณาธิการ

พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.
พระครูสิริพุทธิศาสตร์, ดร.
พระครูปริยัติกิตติวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิพิมพ์มาศ หงส์สมบัติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปติมา ไชยจิตเกษม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เบญจมาศ นาควงษ์

ดร.รุ่งนิภา เหลียง
ดร.เพ็ญพรรณ เพ็ญพลอย
นายนราธร สายเส็ง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ
วิทยาเขตสุพรรณบุรี
วิทยาลัยช่างศิลป์สุพรรณบุรี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
วิทยาเขตสุพรรณบุรี
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ฝ่ายประสานงาน

นายเอกมงคล เพ็ชรวงษ์

ว่าที่ร้อยตรี ดร.สนธยา สิทธิเกรียงไกร

ฝ่ายศิลปกรรม

พระสมุห์ยุทธนา มาลาวีโส

พระนภ จีรวทมน

ฝ่ายพิสูจน์อักษร

นางสาววิกานดา ศรศักดิ์

ฝ่ายสมาชิกวารสาร

นางสาวภัทรกุล ศิลปรัตน์



ที่ปรึกษา

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
พระสุพรรณวชิราภรณ์, ดร.

พระราชวัชรสารบัณฑิต, รศ.ดร.
พระครูโสภณวิธานวัตร, ผศ.ดร.

บรรณาธิการ

พระครูสถิตธรรมมาลังการ, ดร.

กองบรรณาธิการ

พระมหามหวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.
พระครูสิริพุทธิศาสตร์, ดร.
พระครูปริยัติกิตติวงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยณรงค์ ศรีมันตะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิพิมพ์มาศ หงส์สมบัติ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปติมา ไชยิตเกษม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์เบญจมาศ นาควงษ์

ดร.รุ่งนิภา เหลียง
ดร.เพ็ญพรรณ เพ็ญพลอย
นายนราธร สายเส็ง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ
วิทยาเขตสุพรรณบุรี
วิทยาลัยช่างศิลป์สุพรรณบุรี
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
วิทยาเขตสุพรรณบุรี
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ฝ่ายประสานงาน

นายเอกมงคล เพ็ชรวงษ์

ว่าที่ร้อยตรี ดร.สนธยา สิทธิเกรียงไกร

ฝ่ายศิลปกรรม

พระสมุห์ยุทธนา มาลาวีโส

พระนภ จีรวทมน

ฝ่ายพิสูจน์อักษร

นางสาววิกานดา ศรศักดิ์

ฝ่ายสมาชิกวารสาร

นางสาวภัทรกุล ศิลปรัตน์



บทบรรณาธิการ

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2568 (2025) ซึ่งฉบับนี้จะมีบทความทางวิชาการที่อยู่ในกลุ่มเนื้อหาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ปรัชญาศาสนา บาลีสันสกฤต การศึกษาเชิงประยุกต์ การพัฒนาชุมชนการพัฒนาสังคม รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ ถึงแม้บทความจะมีความหลากหลาย แต่ทุกบทความยังคงไว้ซึ่งคุณภาพที่ผ่านการพิจารณาถ้อยแถลงจากผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินคุณภาพผู้ซึ่งทางกองบรรณาธิการได้พิจารณาแล้วว่ามีความเหมาะสมที่จะประเมินบทความตามที่ได้มอบหมาย โดยจะให้ความสำคัญในแง่เป็นผู้มีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับบทความที่มีเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของวารสารกำหนดไว้ กองบรรณาธิการได้คัดเลือกคุณภาพเป็นเบื้องต้นก่อนแล้วจึงทำการตอบรับเพื่อส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาถ้อยแถลงตามระบบต่อไป ทั้งนี้ บทความที่ได้รับการคัดเลือกจะต้องเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย หรือ Thai Journal citation index Centre (TCI) กำหนดไว้

กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทความวิจัย และบทความวิชาการที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านการศึกษาของประเทศชาติต่อไปและผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิต โดยบทความประจำวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ฉบับนี้จะประกอบด้วย

บทความวิจัยมีดังนี้ 1) ภาวะผู้นำดิจิทัลกับการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม เขียนโดย จุฑารัตน์ พานเงิน, พิมลพรรณ เพชรสมบัติ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี 2) การมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในการสร้างพระพุทธบูชาศิริศรีสุวรรณภูมิ และการพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวแหล่งอารยธรรมทวารวดีเมืองอู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เขียนโดย พระครูปลัดพุทธิวัฒน์, พระครูโสภณวีรานวัตร, ณัฐวุฒิ เอี่ยมอินทร์ วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 3) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เขียนโดย กษภาภัก จงทอง, พิมลพรรณ เพชรสมบัติ คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี 4) ผู้นำธรรมาภิบาลตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เขียนโดย วิเศษ แสงกาญจนวนิช บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา 5) อนาคตภาพการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา ในทศวรรษหน้า เขียนโดย พระครูธรรมธร ครอบานนท์ สิริธโร (งหาร), พระราชวชิรญาณเมธี หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 6) Development of an English for Medical Purposes Instructional Model Based on Dialogue and Semantic Mapping to Enhance English Critical Reading Abilities and Vocabulary Retention for Nursing Students in Western Bangkok เขียนโดย Phakim Kaoian, Doctoral Student in Teaching English at Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Boonmee Pansa, Phra Narong Thanawuttho, Asst. Prof.Dr., in Teaching English at Mahachulalongkornrajavidyalaya University 7) ศึกษาความสำคัญของปรางค์กู่ในมิติแห่งการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา เขียนโดย พระมหานครินทร์ ญาณวชิรเมธี (นิลแก้ว), พูนศักดิ์ กมล, กาญจนพงศ์ สุวรรณ วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 8) ปัจจัยกำหนดแรงจูงใจที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา เขียนโดย พิสนต์ มุ่งถิ่น, คุณหญิงณฐนนท ทวีสิน คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข 9) ระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าใจหลักพุทธธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี เขียนโดย พระมหาณัฐธมณีย์ ฐานวุฑโฒ (เนียมหอม),



นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ, สายรุ้ง บุปผาพันธ์/สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 10) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา เขียนโดย วรดาลักษณ์ ธัญจิระรัตน์, อีรพล กาญจนากาศ คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข 11) รูปแบบการพัฒนาศมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช เขียนโดย วรลักษณ์ นุ่นรักษา, พระครูวุฒิชัยการโกศล, สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช 12) พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความยั่งยืนของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 เขียนโดย วรปรัชญ์ ศรีสร้างคอม, ในตะวัน กำหอม สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข 13) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ ของนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการของวิทยาลัยเทคนิคเขมราฐ เขียนโดย เตือนใจ ไพค่านาม วิทยาลัยเทคนิคเขมราฐ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 14) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการบริหารนิเวศวิทยาองค์กรของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เขียนโดย อธิวัฒน์ เรืองปราษฎ, ในตะวัน กำหอม สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข 15) การพัฒนารูปแบบชุดการเรียนรู้แบบโมบายล์เรียนรู้ร่วมกับการเรียน การสอนแบบห้องเรียนกลับด้านวิชาการวิเคราะห์และออกแบบระบบเชิงวัตถุ รหัสวิชา 31910-2003 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) วิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง เขียนโดย ประณิศา ศรีสมุทร วิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ 16) ความเชื่ออำนาจศุภคัมทางสุขภาพกับการบริหารวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 เขียนโดย จิราภรณ์ เพชรเรือง, ในตะวัน กำหอม สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข 17) การสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดสุพรรณบุรี เขียนโดย เพ็ญพรรณ เพ็ญพูลอย, พระครูอนุกุล กัลยาณกิจ, พระครูปริยัติกิตติวงศ์, วิกานดา ศรีศักดิ์ วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุพรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ภาศิณี โกมลิมศรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา 18) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน สำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา เขียนโดย วรณา จินดาศักดิ์, อีรพล กาญจนากาศ คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข 19) อัตลักษณ์ร่วมสมัย: การดำรงอยู่ของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านกล้วย อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี เขียนโดย พระปลัด เขตพันธ์ อัสสโร, พระปลัด ยุทธนา มาลาวิโส, สนธยา สิทธิเกรียงไกร วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุพรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ภัทรกุล ศิลปรัตน์, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, มณฑกานต์ แป้นกลม คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 20) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี เขียนโดย วรวุฒิ พรหมสุวรรณ, อีรพล กาญจนากาศ คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข 21) การพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนนวัตกรรมในจังหวัดพิจิตร เขียนโดย สุวินท์ สอนเล็ก, พระมหาสุเมธสมาธิโต (ทวีกุล), พระครูโพธิวรคุณ (ศุภเดช แสงพิทักษ์), วิรัตน์ วัชรสิทธิเมธี, พระแดนชัย สุริยวิโส (สุริยวงศ์), นพวรรณ ไชยชนะ วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 22) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด ทัศนศึกษาวัดเพลง เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร เขียนโดย พระมหาฉัตรชัย วัชรสมบัติ,



คุณหญิงณฐนนท ทวีสิน/คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข 23) แนวคิดเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์และสตรีในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ปรากฏในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เขียนโดย พระมหาพรชัย สิริวิโร (ศรีภักดี), บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี (เหมประไพ), พระมหาราชัน จิตตปาโล (มูลลา) คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, เพ็ญพรรณ เพ็ญพูลอย วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 24) การกำกับ ดูแลอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัล: การวิเคราะห์เปรียบเทียบการกำกับดูแลแบบ Ex-ante และ Ex-post ในสหภาพยุโรป จีน และอินเดีย เขียนโดย เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ธนยพร สุนทรธรรม วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ทนงค์ศักดิ์ ศิริยงค์ สถาบันอาณานิคมศึกษา มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, วรฤกษ์ นัยพิน บริษัท ไมล์ส คอนซัลติ้ง กรุ๊ป จำกัด

บทความวิชาการมีดังนี้ 1) การใช้หลักสังคหวัตถุเพื่อพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขียนโดย พระไกรสร สุมน (กันมา), พระมหาสถิตย์ สุทธิมน (ราชวงศ์) นักวิชาการอิสระ, พระมหาศุภสัณห์ สุวณณกาโย (สีดาราช) นักศึกษาปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 2) การประยุกต์ธรรมะให้เข้ากับยุคสมัยในการเผยแผ่ธรรมของพระสงฆ์สำหรับเยาวชน เขียนโดย มนต์พล ยิ่งทะเล, พระครูภัทรจิตตาภรณ์, ประสิทธิ์ คำกลาง, พระครูสังวรวิริรักษ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้รับประเมินบทความ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงบทความให้มีคุณภาพตามมาตรฐานของการประเมินคุณภาพวารสารของศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย Thai Journal citation index Centre (TCI)

พระครูสถิตธรรมมาลังการ, ดร.

บรรณาธิการ



สารบัญ

หน้า

■	ภาวะผู้นำดิจิทัลกับการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม	1
	Digital Leadership and Innovative Organization	
	จุฑารัตน์ พานเงิน, พิมลพรรณ เพชรสมบัติ	
■	การมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในการสร้างพระพุทธ	11
	บุษยาศรีศรีสุวรรณภูมิและการพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวแหล่งอารยธรรม	
	ทวารวดีเมืองอุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี	
	The Participation of the Public, Private and Civil Society Sectors in Building	
	The Phra Buddha Pussayakhiri Sri Suwanabhumi and Developing Place of	
	Civilization to Connect Tourism Dhavaravati of Mueang U-Thong Suphan	
	Buri Province	
	พระครูปลัดพุทธิวัฒน์, พระครูโสภณวิธานวัตร, ญัตติภูมิ เอี่ยมอินทร์	
■	ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้	23
	The Creative Leadership and Learning Organization	
	กษภาภัก จงทอง, พิมลพรรณ เพชรสมบัติ	
■	ผู้นำธรรมาภิบาลตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง	31
	Good Governance Leaders According to the Principles of Moderate Postmodern	
	Philosophy	
	วิเศษ แสงกาญจนวนิช	
■	อนาคตภาพการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา	40
	ในทศวรรษหน้า	
	The Future Scenarios of Information Technology Management of Buddhist	
	Universities in the Next Decade	
	พระครูธรรมธร ครชานนท์ สิริโนโร (องหาร), พระราชวชิรญาณเมธี	
■	Development of an English for Medical Purposes Instructional Model	53
	Based on Dialogue and Semantic Mapping to Enhance English Critical	
	Reading Abilities and Vocabulary Retention for Nursing Students in	
	Western Bangkok	
	Phakim Kaoian, Boonmee Pansa, Phra Narong Thanawuttho	
■	ศึกษาความสำคัญของปรากฏการณ์ในมิติแห่งการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา	70
	The Study of Importance of Prang Ku as The Buddhist Tourist Spot	
	พระมหานครินทร์ ญาณวชิรเมธี (นิลแก้ว), พูนศักดิ์ กมล, กาญจนพงศ์ สุวรรณ	



- ปัจจัยกำหนดแรงจูงใจที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

Motivational Factors that Affect the Performance of Personnel Phimpha Subdistrict Municipality Office Bangpakong District, Chachoengsao Province

พิสันต์ มุ่งถิ่น, คุณหญิงณฐนนท ทวีสิน

78
- ระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าใจหลักพุทธธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี

The System for Promoting Learning Activities in Buddhist Studies to Achieve an Understanding of Buddhist Principles at the Lower Secondary Level in the Pathum Thani Educational District

พระมหาณัฐฐัตถ์ฐานวุฑโฒ (เนียมหอม), นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ, สายรุ้ง บุปผาพันธ์

90
- การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

Public Participation Affecting the Effectiveness of Public Service Provision Phimpha Subdistrict Municipality Bangpakong District, Chachoengsao Province

วรดาลักษณ์ ัญญจริยะรัตน์, จีรพล กาญจนากาศ

100
- รูปแบบการพัฒนสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

The Development Model of Digital Competencies for Teachers under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area

วรลักษณ์ นุ่นรักษา, พระครูวุฒิชัยการโกศล, สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี

111
- พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความยั่งยืนของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1

Creative Behavior and Educational Institution Administration towards a Sustainable Organization of Educational Personnel, Udon Thani Primary Educational Service Area Office 1

วรปรัชญ์ ศรีสร้างคอม, ในตะวัน กำหอม

124
- การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการของวิทยาลัยเทคนิคเขมราฐ

Development of an Online Supervision Management Model with Distance Learning to Enhance the Learning Capacity of Bilateral System Students in Workplace Experience Training at Khmer Reap Technical College

เตือนใจ ไพค่านาม

134



- **แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการบริหารนิเวศวิทยาองค์กรของบุคลากรทางการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2** 146
Achievement Motivation and Organizational Ecology Management of Educational
Personnel at Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area
Office 2
อธิวัฒน์ เรืองปราษฎ์, ในตะวัน กำหอม
- **การพัฒนารูปแบบชุดการเรียนรู้แบบโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการเรียนการสอนแบบ
ห้องเรียนกลับด้าน วิชาการวิเคราะห์และออกแบบระบบเชิงวัตถุ รหัสวิชา 31910-2003
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) วิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง** 156
The Development of a Mobile Learning Model Integrated with Flipped
Classroom Instruction for the Course ‘Object-Oriented Analysis and Design’
(Course Code: 31910-2003), Higher Vocational Certificate Level, Lampang
Vocational College
ประณิตา ศรีสมุทร
- **ความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพกับการบริหารวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1** 169
Beliefs about Health Control Authority and Academic Administration of Educational
Personnel under Primary Educational Service Area Office Kamphaeng Phet 1
จิราภรณ์ เพชรเรือง, ในตะวัน กำหอม
- **การสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดสุพรรณบุรี** 179
The Value Creation in Cultural Tourism of the Karen Ethnic in Suphanburi
Province
เพ็ญพรรณ เพ็ญพลอย, พระครูอนุกุลกัลยาณกิจ, พระครูปริยัติกิตติวงศ์, วิภาดา ศรีศักดิ์,
ภาศิณี โกมลมิศร์
- **การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน สำนักงานเทศบาล
ตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา** 188
Human Resource Management that Affects the Efficiency Administration
of Bangsamak Subdistrict Municipality Office Bangpakong District, Chachoengsao
Province
วรรณ จินดาคักดี, อีรพล กาญจนากาศ
- **อัตลักษณ์ร่วมสมัย: การดำรงอยู่ของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านกล้วย อำเภอด่านช้าง
จังหวัดสุพรรณบุรี** 201
Contemporary Identity: The Existence of the Karen Ethnic Community of
Ban Kluay, Dan Chang District, Suphanburi Province
พระปลัด เขตชนันท์ อิสสุโร, พระปลัด ยุทธนา มาลาวโส, สนธยา สิทธิเกรียงไกร,
ภัทรกุล ศิลปรัตน์, มณฑกานต์ แป้นกลม



- การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี 210
The Use of Digital Technology Affecting the Work Efficiency of Personnel at Phan Thong Subdistrict Municipality Office, Chonburi Province
วรวิทย์ พรหมสุวรรณ, อีรพล กาญจนากาศ
- การพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนนวัตกรรมในจังหวัดพิจิตร 224
Developing a Network of Foundational Economy and Innovation Community in Phichit Province
สุวินท์ สอนเล็ก, พระมหาสุเมฆ สมานีโต (ทวีกุล), พระครูโพธิวรคุณ (ศุภเดช แสงพิทักษ์), วิรติ วัชรสิทธิเมธี, พระแดนชัย สุริยวิโส (สุริยวงศ์), นพวรรณ ไชยชนะ
- การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด กรณีศึกษาวัดเพลง เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร 236
Public Participation in Temple Development: A Case Study of Wat Phleng Bangplat District, Bangkok
พระมหาฉัตรชัย วัฒนสมบัติ, คุณหญิงณัฐนนท ทวีสิน
- แนวคิดเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์และสตรีในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ปรากฏในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา 248
The Concept of Sacred Sites for Animals and Women in Theravada Buddhism as Manifested in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province
พระมหาพรชัย สิริวิโร (ศรีภักดี), พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี (เหมประไพ), พระมหาราชัน จิตตปาโล (มุลลา), เพ็ญพรรณ เพื่องฟูลอย
- การกำกับดูแลอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัล: การวิเคราะห์เปรียบเทียบการกำกับดูแลแบบ Ex-ante และ Ex-post ในสหภาพยุโรป จีน และอินเดีย 264
Regulating Digital Sovereignty: A Comparative Analysis of Ex-ante and Ex-post Regulation in the EU, China, and India
เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว, ธนัยพร สุนทรธรรม, ทนงค์ศักดิ์ ศิริยงค์, วรฤชณ นัยพิน
- การใช้หลักสังคหวัตถุเพื่อพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 281
The use of the Sangahavattu to Develop the Duties of the House of Representatives
พระไกรสร สุมโน (กันมา), พระมหาสถิตย์ สุทธิมน (ราชวงศ์), พระมหาสุลลภ สุนทรญาณโก (สีดาราช)
- การประยุกต์ธรรมะให้เข้ากับยุคสมัยในการเผยแผ่ธรรมของพระสงฆ์สำหรับเยาวชน 294
The adaptation of Dhamma by Buddhist Monks to Suit Modern Times in order to effectively convey the Teachings Young
มนัสพล ยังทะเล, พระครูภัทรจิตตาภรณ์, ประสิทธิ์ คำกลาง, พระครูสังวรารักษ์



■ จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ	304
■ หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์	306



ภาวะผู้นำดิจิทัลกับการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม Digital Leadership and Innovative Organization

¹จุฑารัตน์ พานเงิน, ²พิมลพรรณ เพชรสมบัติ

¹Jutharat Phanguen, ²Pimolpun Phetsombat

^{1,2}คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

^{1,2}Faculty of Technical Education, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

¹Corresponding author, e-mail: jutharat_p@mail.rmUTT.ac.th

Received: July 15, 2025; Revised: August 05, 2025; Accepted: August 11, 2025



บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 6,061 คน จาก 52 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 361 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราวัดประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .971 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านความรู้ดิจิทัล ด้านการสื่อสาร และด้านวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า โครงสร้างองค์กร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ วัฒนธรรมองค์กร ภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ร่วม และบรรยากาศองค์กร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล; การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม

Abstract

This research article aimed to: 1) study the digital leadership of school administrators, 2) examine the characteristics of innovative organizations, and 3) investigate the relationship between digital leadership and being an innovative organization. The population in this study consisted of 6,061 teachers under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2 in the academic year 2024, from 52 schools. The sample group comprised 361



teachers selected using stratified random sampling. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire with a reliability coefficient of .971. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient.

The research findings revealed that: 1) the overall digital leadership of school administrators was at a high level, with a mean score of 4.49. Considering individual aspects, digital culture had the highest mean, followed by digital knowledge, communication, and vision, respectively. 2) The overall level of being an innovative organization was also high, with a mean score of 4.47. In terms of specific aspects, organizational structure had the highest mean, followed by organizational culture, leadership, shared vision, and organizational climate, which had the lowest mean. 3) The relationship between digital leadership and being an innovative organization was found to be positively correlated at a high level, with statistical significance at the .01 level.

Keywords: Digital Leadership; Innovative Organization

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้มียุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เพื่อเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยยุทธศาสตร์นี้สอดคล้องกับนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลในระยะ 20 ปี โดยมุ่งเน้นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล เป้าหมายสำคัญของยุทธศาสตร์ดังกล่าว การเตรียมความพร้อมให้บุคลากรทุกกลุ่มมีความรู้และทักษะที่เหมาะสมต่อการดำเนินชีวิต และการประกอบอาชีพในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ยังมุ่งปฏิรูปกระบวนการทำงานและการให้บริการของภาครัฐให้มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลผ่านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการขับเคลื่อนเป้าหมายดังกล่าว ปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง คือ ภาวะผู้นำของผู้บริหารโดยเฉพาะในองค์กรสถานศึกษา ซึ่งผู้นำต้องมีบทบาทสำคัญในการปรับตัวและพัฒนากระบวนการทำงานในยุคดิจิทัลเพื่อให้สามารถตอบสนองเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

ภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership) ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรการศึกษาให้สามารถพัฒนาและตอบสนองต่อความท้าทายในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลต้องมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการ การเรียนการสอน และการให้บริการทางการศึกษาตลอดจนการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างต่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลง (Sheninger, 2014) พฤติกรรมของผู้นำดิจิทัลต้องแสดงออกถึงการมีความรู้ ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารองค์กร มีวิสัยทัศน์และเป็นผู้ดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรนำเทคโนโลยีมาบูรณาการในการสื่อสาร การสร้างสรรค์นวัตกรรม และการทำงานภายในองค์กร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะที่หลากหลาย ผู้เรียนจะต้องใฝ่เรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้ตนเอง ฝึกฝนการพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้สู่การสร้างสรรค์ผลงาน



ผลิตภัณฑ์หรือนวัตกรรมใหม่ มีความไวเชิงเทคโนโลยีและสามารถประยุกต์ใช้เพื่อสร้างรายได้ในการดำรงชีวิตหรือการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ดาวรรุณณ ถวิลการ, 2564)

องค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา เป็นองค์กรที่สามารถคิดค้น ทำสิ่งใหม่ๆ เพื่อการพัฒนาได้ตั้งแต่กระบวนการทำงานและการผลิตผลงานทั้งในรูปแบบการบริหาร การจัดทำหลักสูตร การสร้างสื่อหรือวิธีการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการวัดและประเมินผลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามศักยภาพและมีสมรรถนะพร้อมในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุธรรม ธรรมทัศนานนท์, 2564) การขับเคลื่อนองค์กรทางการศึกษาให้มีความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้านเทคโนโลยีซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของทิศทางการศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์ที่ก้าวหน้านำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการวางแผนการดำเนินงาน การตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ กระตุ้นให้คนในองค์กรเกิดการเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา และสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ (สุชญา โกมลวานิช, 2563)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 ได้กำหนดนโยบายและจุดเน้นปีงบประมาณ 2566-2567 ได้มีการขับเคลื่อนนโยบายและจุดเน้นสู่การปฏิบัติ 1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฯ และสถานศึกษาในสังกัดน่านโยบายและจุดเน้นเป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โดยใช้พื้นที่เป็นฐาน ใช้นวัตกรรมในการขับเคลื่อนตามแนวทาง “สพฐ. วิถีนาคต วิถีคุณภาพ” และ “ศูนย์กลางการพัฒนาคุณภาพศึกษา บริหารจัดการด้วยนวัตกรรมที่ทันสมัยสู่ความเป็นเลิศอย่างยั่งยืน” 2. ให้มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและรายงานการขับเคลื่อนนโยบายและจุดเน้นสู่การปฏิบัติในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในรูปแบบงานวิจัยเป็นฐานอย่างมีคุณภาพ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 2 เล็งเห็นถึงความสำคัญของการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้เป็นองค์กรนวัตกรรม โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและสนับสนุนแนวทางที่นำไปสู่การพัฒนาแนวคิดหรือกระบวนการใหม่ๆ รวมถึงการปรับปรุงสิ่งเดิมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2, 2566)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลกับการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมเพื่อสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในแก้ไขพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลและพัฒนาโรงเรียนของตนเองเพื่อมุ่งสู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลไปสู่การปฏิบัติและเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนการดำเนินงานภายในสถานศึกษาหรือหน่วยงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อหน่วยงาน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม

สมมติฐานการวิจัย

1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก
2. การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก
3. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมมีความสัมพันธ์กันทางบวก



วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 6,061 คน จากโรงเรียนทั้งหมด 52 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีการศึกษา 2567

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ (Krejcie R.V. & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 361 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยกำหนดกลุ่มโรงเรียน และแบ่งตามสัดส่วนโดยเทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากขนาดของประชากรในแต่ละกลุ่มโรงเรียน การได้มาซึ่งรายชื่อโรงเรียนนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แบบจับฉลากไม่ใส่กลับจนได้ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย สถานภาพการดำรงตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน มีลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (พิมลพรรณ เพชรสมบัติ, 2561) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง ภาวะผู้นำดิจิทัลอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ภาวะผู้นำดิจิทัลอยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง ภาวะผู้นำดิจิทัลอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ภาวะผู้นำดิจิทัลอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ภาวะผู้นำดิจิทัลอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (พิมลพรรณ เพชรสมบัติ, 2561) ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด



3. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 ศึกษาหลักเกณฑ์ วิธีการสร้างแบบสอบถามและศึกษาแบบสอบถาม ที่นักวิชาการหรือผู้ทรงคุณวุฒิสร้างไว้แล้วนำข้อมูลที่ได้มาศึกษามาประมวลองค์ความรู้ และพิจารณากำหนดโครงสร้างเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ แล้วเขียนแบบสอบถามฉบับหนึ่งเพื่อนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำชี้แนะ ตรวจสอบและแก้ไขให้เหมาะสมนำเสนอแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และการใช้ภาษา (Wording)

3.2 นำร่างแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณา ความถูกต้องเหมาะสมครอบคลุมของประเด็นแบบสอบถาม

3.3 นำผลการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ แต่ละท่าน คำนวณ หาค่าดัชนี ความสอดคล้องว่าข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC: Index of Item Objective Congruence) แล้วคัดเลือกระหว่างข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปไว้ใช้ และแก้ไขปรับปรุงข้อคำถาม ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ให้มีความตรงตามเนื้อหา รวมถึงการใช้ภาษา ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00

3.4 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ในการแล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ขอแบบสอบถามโดยวิธีคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ .971

3.5 จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยเสนอคำร้องต่อสำนักงานบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี จัดทำหนังสือราชการเพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2 ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พร้อมด้วยแบบสอบถามถึงโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

4.3 ผู้ตอบแบบสอบถามส่งแบบสอบถามกลับคืนมาผ่านทางไปรษณีย์ ทางออนไลน์ หรือผู้วิจัยติดตามขอรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 361 ฉบับ

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศแล้วนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้



ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

ภาวะผู้นำดิจิทัล	องค์กรแห่งนวัตกรรม
((Zhu (2016); Contributor (2017); Hood, D. (2017); Elloitt (2017); Sullivan (2017); Zhong, L. (2017); Digital Marketing Institute (2018); Thannimalai & Raman (2018) Pia Sander (2020) และ Jussi Ilari Kantola, Salman Nazir and Vesa Salminen. (2020))	((Tidd, Bessant & Pavitt. (2001); Sherwood (2001); Harvard Business School (2003); Hay Group (2005); White & Bruton (2007); Holder & Matter (2008); Von Stamm (2008); Seyed (2013); Edita Kastratovic และคณะ (2015); และ Liisa Ilomäki, Minna Lakkala (2018))
1. วิสัยทัศน์ 2. การสื่อสาร 3. ความรู้ดิจิทัล 4. การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล	1. วิสัยทัศน์ร่วม 2. โครงสร้างองค์กร 3. บรรยากาศองค์กร 4. วัฒนธรรมองค์กร 5. ภาวะผู้นำ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำดิจิทัล พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.49$, S.D.=0.31) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.52$, S.D.=0.40) รองลงมา คือ ด้านด้านความรู้ดิจิทัล ($\bar{X}=4.50$, S.D.=0.38) ด้านการสื่อสาร ($\bar{X}=4.48$, S.D.=0.40) และด้านวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}=4.45$, S.D.=0.32)

2. การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.28) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า โครงสร้างองค์กร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=4.51$, S.D.=0.37) รองลงมา คือ วัฒนธรรมองค์กร ($\bar{X}=4.51$, S.D.=0.36) ภาวะผู้นำ ($\bar{X}=4.49$, S.D.=0.34) วิสัยทัศน์ร่วม ($\bar{X}=4.44$, S.D.=0.34) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ บรรยากาศองค์กร ($\bar{X}=4.41$, S.D.=0.30)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ($r = 0.701$) เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ พบว่า คู่ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด ได้แก่ ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล กับวัฒนธรรมองค์กร มีความสัมพันธ์กันในระดับค่อนข้างสูง ($r = 0.609$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รองลงมา คือ ด้านการความรู้ดิจิทัล กับวิสัยทัศน์ร่วม มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ($r = 0.602$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และคู่ที่มีความสัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ ด้านวัฒนธรรมองค์กรกับบรรยากาศองค์กร มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ ($r = 0.282$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ.01

ตารางที่ 1 แสดงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน

n=361

ข้อมูลทั่วไป		ความถี่	ร้อยละ
1. เพศ	ชาย	164	45.42
	หญิง	197	54.58
	รวม	361	100.00



ข้อมูลทั่วไป		ความถี่	ร้อยละ
2. อายุ	21 – 30 ปี	118	32.68
	31 – 40 ปี	170	47.10
	41 – 50 ปี	68	18.83
	51 – 60 ปี	5	1.38
	รวม	361	100
3. ระดับการศึกษา	ปริญญาตรี	223	61.77
	ปริญญาโท	137	37.95
	ปริญญาเอก	1	0.28
	รวม	361	100.00
4. ประสบการณ์	น้อยกว่า 1 ปี	15	4.15
	1 – 5 ปี	133	36.84
	6 – 10 ปี	136	37.67
	11 – 15 ปี	63	17.45
	มากกว่า 15 ปี	14	3.87
	รวม	361	100.00

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่ค้นพบจากความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมสามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำดิจิทัล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับสมมติฐานงานวิจัยที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงตามลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล ด้านความรู้ดิจิทัล ด้านการสื่อสาร และด้านวิสัยทัศน์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารความสามารถในการมองเห็นการณ์ไกล กำหนดทิศทางและเป้าหมายระยะ ยาวขององค์กรหรือสถานศึกษาอย่างชัดเจน โดยมุ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากร สร้างความ ร่วมมือในการดำเนินงาน รวมถึงการบูรณาการ เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา ความเป็นเลิศขององค์กร วิสัยทัศน์ยังเกี่ยวข้องกับการสร้างความเข้าใจร่วมกันในเป้าหมาย การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพมีกระบวนการที่ใช้เพื่อถ่ายทอดข้อมูล ความรู้ ความคิดเห็น และความรู้สึกผ่านช่องทางต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารกับนักเรียน ครู บุคลากร และชุมชน มีทักษะด้านการฟัง พูด อ่าน เขียน รวมถึงการ สื่อสาร ทั้งในรูปแบบวจนภาษา และอวจนภาษา สามารถสร้างความเข้าใจและแรงจูงใจใน กลุ่มเป้าหมายการสื่อสารที่ดีช่วยส่งเสริมการตัดสินใจร่วมกัน ใช้วิธีการและกลยุทธ์ที่หลากหลายผ่านสื่อดิจิทัลเพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ภายในและระหว่างองค์กร สร้างบรรยากาศการสื่อสารที่ส่งเสริมความเข้าใจและการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถและพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงถึงความเข้าใจในเทคโนโลยีดิจิทัลและการเปลี่ยนแปลงของโลก มีทักษะในการรวบรวมและประมวลผลข้อมูลสารสนเทศ มีวิจรรย์ญาณในการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ตระหนักถึงจริยธรรมในการใช้ดิจิทัล นอกจากนี้ยังสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารและการจัดการสารสนเทศในสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบ นำไปสู่



การบริหารงานที่มีประสิทธิผลและสร้างคุณค่าในองค์กร ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการสร้างบรรยากาศและรูปแบบการทำงานที่เน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างทั่วถึงในองค์กร ส่งเสริมการเรียนรู้ การใช้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมดิจิทัลในงานบริหารและการจัดการเรียนรู้ สนับสนุนการทำงานร่วมกันของบุคลากรในรูปแบบดิจิทัล เปิดโอกาสให้เกิดการตัดสินใจร่วมกัน สร้างความตระหนักถึงจรรยาบรรณ กฎหมาย และความรับผิดชอบต่อสังคมในการใช้เทคโนโลยี สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมดิจิทัล สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ทันสมัยและแก้ไขปัญหาในองค์กรด้วยเหตุผลและความร่วมมือ

2. การเป็นองค์กรนวัตกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และพบว่าทุกด้าน สอดคล้องกับสมมติฐานงานวิจัยที่ตั้งไว้ โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูง คือ ด้านโครงสร้างองค์กร รองลงมา คือ ด้านวัฒนธรรมองค์กร และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านบรรยากาศองค์กร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารมีการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจน สนับสนุนการทำงานร่วมกัน เปิดโอกาสให้ครูทุกคนได้มีการพัฒนาวิสัยทัศน์เพื่อส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กร มีการกระตุ้นให้ครูทุกคนมีส่วนในการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จในเป้าหมายเดียวกัน เสริมสร้างบรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน รักในการเรียนรู้ มีค่านิยมในการทำงาน กล้าคิดและทำในสิ่งใหม่ๆ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการสร้างนวัตกรรมภายในองค์กร วิเคราะห์บริบทขององค์กร ขับเคลื่อนภารกิจที่มุ่งเน้นการพัฒนาเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน ช่วยพัฒนากลยุทธ์และวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงและการสร้างสรรค์อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารมีการบริหารจัดการที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้ดี กำหนดบทบาทและหน้าที่ของครูอย่างชัดเจน กระจายอำนาจการตัดสินใจและสายบังคับบัญชาที่ไม่ซับซ้อน เน้นการสร้างบรรยากาศแห่งความคิดสร้างสรรค์และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ประสานงาน และบูรณาการเพื่อแก้ปัญหา ใช้โครงสร้างตามหน้าที่เพื่อส่งเสริมการทำงานร่วมกันของบุคลากร ผู้บริหารมีการกระตุ้นการคิดค้นวิธีการใหม่ๆ เกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียน และบุคลากร ซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงานและขวัญกำลังใจ เปิดโอกาสให้บุคลากรริเริ่มสิ่งใหม่ มีอิสระในการเรียนรู้ และทำกิจกรรมอย่างสนุกสนาน ช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจในผลงานและองค์กร ส่งเสริมให้มีการจัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอ เปิดโอกาสให้บุคลากรแลกเปลี่ยนความรู้และพัฒนานวัตกรรม รูปแบบการดำเนินงานที่สมาชิกในองค์กรยอมรับและยึดถือ ปฏิบัติร่วมกัน ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การแลกเปลี่ยนความรู้ และการสร้างสรรค์นวัตกรรม กระตุ้นให้บุคลากรมีการปรับตัวและเปลี่ยนวิธีการทำงานใหม่เพื่อพัฒนาคุณภาพองค์กรมีการยอมรับและยกย่องบุคลากรในองค์กรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ช่วยให้บุคลากรแก้ปัญหาและทำงานตามเป้าหมาย โดยยึดหลักความเป็นส่วนหนึ่งในการไว้วางใจและการยอมรับวัฒนธรรมองค์กรที่ดีช่วยเสริมสร้างเอกลักษณ์ของโรงเรียนและนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและประสิทธิภาพสูงสุดของบุคลากร พฤติกรรมของผู้บริหารที่สร้างความสัมพันธ์กับผู้ตามเพื่อ สร้างการเปลี่ยนแปลงและบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน ความสามารถในการแก้ปัญหาและการขึ้นการ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สร้างแรงจูงใจให้ผู้ตามเกิดการยอมรับและเชื่อมั่นในผู้นำเพื่อผลักดันการปฏิบัติงานให้สำเร็จ เข้าใจความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร และสามารถปรับกลยุทธ์การบริหารให้เหมาะสมกับสถานการณ์มีการกำหนดวิสัยทัศน์ด้านนวัตกรรม สนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีใหม่ๆ กระตุ้นให้บุคลากรมีความคิด สร้างสรรค์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างแรงบันดาลใจในการพัฒนานวัตกรรม

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวก อยู่ในระดับระดับสูง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์



ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยผู้บริหารที่มีความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของ ผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมได้ในระดับหนึ่งอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้อาจเป็น เพราะผู้บริหารสถานศึกษาสร้าง บรรยากาศและรูปแบบการทำงานที่เน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างทั่วถึง ในองค์กรส่งเสริมการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลในงานบริหารและการจัดการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการตัดสินใจร่วมกัน สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาให้สอดคล้องกับ ความเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมดิจิทัล นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นการคิดค้นวิธีการใหม่ เกี่ยวข้อง กับการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียน และบุคลากร ซึ่งส่งผลต่อความพึงพอใจในการทำงานและขวัญ กำลังใจ เปิดโอกาสให้บุคลากรริเริ่มสิ่งใหม่ มีอิสระในการเรียนรู้ และทำกิจกรรมอย่างสนุกสนาน เน้นการ สร้างบรรยากาศแห่งความคิดสร้างสรรค์และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจ ในผลงานและองค์กร เปิดโอกาสให้บุคลากรแลกเปลี่ยนความรู้และพัฒนานวัตกรรม และสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ภาวะผู้นำดิจิทัล จากผลการวิจัยพบว่า ด้านการสื่อสาร เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับการประชุม การแจ้งข่าวสาร และการติดตามผลการดำเนินงาน อีกทั้งควรจัดตั้งช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและสะดวกต่อการ เข้าถึงของครู นักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อให้สามารถตอบสนองข้อมูลข่าวสารได้อย่างทันทั่วถึง นอกจากนี้ ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และควรสื่อสารด้วย วิทยุทัศน์อย่างชัดเจน

2) การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม จากผลการวิจัยพบว่า ด้านบรรยากาศองค์กร มีค่าเฉลี่ย ต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาที่เอื้อให้ครู และบุคลากรเกิดความคิดสร้างสรรค์และนำนวัตกรรมเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการร่วมแลกเปลี่ยนความรู้ นำเสนอความคิดเห็น และแนวทาง การพัฒนานวัตกรรม และให้รางวัลกับผู้ที่มีความสำเร็จในด้านนวัตกรรม

3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม จากผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์กร แห่งนวัตกรรม ของสถานศึกษา พบว่า ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ดังนั้น หากผู้บริหาร ต้องการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ควรเน้นการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลภายในโรงเรียน ส่งเสริมให้การใช้เทคโนโลยีกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน เปิดโอกาสให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรนวัตกรรมได้อย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนา ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษาในด้านวิทยุทัศน์ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของสถานศึกษา



ให้มีความชัดเจน สอดคล้องกับบริบทของยุคดิจิทัล และส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

2) ควรดำเนินการศึกษาวิจัยเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริม การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ในมิติของโครงสร้างองค์กร โดยเน้นการปรับปรุงระบบและกระบวนการภายในให้มีความยืดหยุ่น คล่องตัว และเอื้อต่อการพัฒนาและนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญชนก แสงท้านิ่ง. (2563). รูปแบบการพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมสำหรับสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน. *วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.*
- ณัฐปภัสร์ สกุลพัฒน์ธรา. (2564). การศึกษาการเป็นองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่ได้รับรางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- ดาวรรณ ฤทธิการ. (2564). *ภาวะผู้นำดิจิทัล.* ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทศพล สุวรรณราช. (2564). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 7(3): 160-161.*
- ภูริรัตน์ สุกใส. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็น องค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิษฐ์. *สารนิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร.*
- ลัทธวรรณ วงษ์โพย. (2566). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาภาพสินธุ์. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.*
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. (2566). *นโยบายและจุดเน้นปีงบประมาณ พ.ศ. 2566-2567. เอกสารลำดับที่ 3 /2566.* กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *นโยบายและแผนระดับชาติว่า ด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2561-2580.* กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สุชนา โกมลวานิช. (2563). องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. *การประชุมวิชาการเสนองผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา แห่งชาติครั้งที่ 21.* ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อภิชัย คำอาจ และเจริญวิษญ์ สมพงษ์ธรรม. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการในยุคริทธิการของผู้บริหารสถานศึกษากับโรงเรียนแห่งนวัตกรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 1. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชธานี.*
- Sheninger, E.C. (2014). *Digital leadership: changing paradigms for changing times.* 1st Edition. Publisher by Corwin.





การมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม ในการสร้างพระพุทธรูปยุคศิรี
ศรีสุวรรณภูมิและการพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวแหล่งอารยธรรมทวารวดี
เมืองอุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

The Participation of the Public, Private and Civil Society Sectors in Building
The Phra Buddha Pussayakhiri Sri Suwanabhum and Developing Place
of Civilization to Connect Tourism Dhavaravati of Mueang U-Thong
Suphan Buri Province

¹พระครูปลัดพุทธิวัฒน์, ²พระครูโสภณวีรานุวัตร, ³ณัฐวุฒิ เอี่ยมอินทร์

¹Phrakhrupaladphutthiwat, ²Phrakhrusophonweeranuwat, ³Natawoot lamin

¹⁻³วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³SuphanBuri Sri Suvarnabhum Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya
University

¹Corresponding author, e-mail: phrakhugong@gmail.com

Received: June 26, 2025; Revised: August 08, 2025; Accepted: August 15, 2025



บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วม กระบวนการมีส่วนร่วม และแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการสร้างพระพุทธรูปยุคศิรีศรีสุวรรณภูมิและการพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวแหล่งอารยธรรมทวารวดีเมืองอุทอง ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลโดยการสอบถามจากชุมชน 214 คน การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 9 รูป/คน และจัดเวทีเสวนาผู้เชี่ยวชาญ 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติขั้นพื้นฐาน และแบบอุปนัยวิธี

ผลการศึกษาพบว่า 1. ปัจจัยการมีส่วนร่วม 6 ด้าน พบว่า มีปัจจัย 3 ด้านที่ช่วยผลักดันให้โครงการประสบความสำเร็จ คือ 1) ประวัติศาสตร์ เป็นการสื่อสารที่เข้าใจง่ายและการเชื่อมโยงประวัติศาสตร์เข้ากับชีวิตประจำวัน 2) เศรษฐกิจ เป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วน และ 3) วัฒนธรรม เป็นการให้ความสำคัญกับความเชื่อและค่านิยมของชุมชน 2. กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายพบว่า ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมสูงในทุกมิติตามกรอบแนวคิดของโคเฮน โดยเฉพาะการตัดสินใจและลงมือทำ ซึ่งสะท้อนถึงความเป็นเจ้าของร่วมในโครงการ แต่การประเมินผลยังขาดระบบที่เป็นทางการควรมีการพัฒนากระบวนการประเมินผลที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น 3. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายแบ่งผลการศึกษาเป็น 2 ด้าน คือ 1) ผลการกระทบและความพึงพอใจของชุมชนที่มีต่อโครงการฯ ส่วนใหญ่เห็นว่า มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เกิดการกระตุ้นการท่องเที่ยว มีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ และมีความพึงพอใจต่อโครงการฯ ในภาพรวม มีค่าเฉลี่ย 4.24 อยู่ในระดับมาก 2) ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการมีส่วนร่วมควรดำเนินงาน คือ (1) สร้างช่องทางสื่อสารที่เปิดกว้างและโปร่งใส (2) จัดตั้งคณะกรรมการร่วม และจัดทำงบประมาณประชาชน (3) จัดกิจกรรมร่วมกัน



เช่น ให้รางวัล สร้างสื่อประชาสัมพันธ์ และ (4) มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; พระพุทธปุษยคีรีศรีสุวรรณภูมิ; การท่องเที่ยว; แหล่งอารยธรรมทวารวดีเมืองอู่ทอง

Abstract

This research aimed to study the factors contributing to participation, the participation process, and strategies to promote participation among the government, private sector, and civil society in the construction of the Phra Buddha Pussayakhiri Sri Suvarnabhumi and the development of the linked tourist area of the Dvaravati civilization in U Thong district, Suphan Buri province. A mixed-methods research approach was employed, combining qualitative and quantitative research. Data was collected using questionnaires from a sample of 214 individuals selected using by Taro Yamane's formula and stratified sampling. The response rate was 97.66%. In-depth interviews were conducted with nine key informants, and a focus group discussion was held with five experts. Quantitative data was analyzed using basic statistics, while data from interviews and focus group discussions were analyzed using inductive analysis.

The findings were as follows: 1. Factors contributing to participation: Three key factors were found to drive the project's success: 1) history, related to easy-to-understand communication and linking history to daily life; 2) economy, related to building cooperation among all sectors; and 3) culture, related to valuing community beliefs and values. 2. The participation process of network partners found that: All sectors are highly involved in all dimensions according to Cohen's framework, especially in decision-making and implementation, reflecting shared ownership of the project. However, evaluation still lacks a formal system. A more concrete evaluation system should be developed. 3. Guidelines for promoting participation of network partners. The study results are divided into 2 areas: 1) the results of the impact and satisfaction of the community towards the project, most of them saw that there is an increase in average household income, infrastructure development, tourism stimulation, pride in identity and overall satisfaction with the project, with an average of 4.24, which is at a high level. 2) Suggestions for promoting participation should be implemented as follows: (1) Create open and transparent communication channels. (2) Establish a joint committee and prepare a public budget; (3) organize joint activities such as giving awards and creating public relations materials; and (4) develop community products, promote cultural tourism, and create a cooperation network.

Keywords: Participation; Phra Phuttha Pusyakhiri Sri Suvarnabhumi; Tourism; Dvaravati Civilization Site U Thong City

บทนำ

ในยุคของการเปลี่ยนแปลงจากประชาธิปไตยแบบตัวแทน เป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในการทำงานนั้นไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ระดับชุมชน ระดับสังคม ระดับองค์กร หรือระดับประเทศมี



ความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการทัศน์ปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (Ownership) และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนั้น ยินยอมปฏิบัติตาม (Compliance) และรวมถึงตกลงยอมรับ (Commitment) ได้อย่างสมัครใจ เต็มใจ และสบายใจ (วันชัย วัฒนศัพท์, 2553) โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาโครงการสร้างพระพุทธรูปขยศรีศรีสุวรรณภูมิให้เชื่อมโยงกับกลุ่มแหล่งอารยธรรมทวารวดีเมืองอู่ทองเพื่อยกระดับให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นโครงการ “การกุศล” และเป็นโครงการขนาดใหญ่ ที่ดำเนินการไปโดยไม่มีผลประโยชน์ตอบแทนให้ผู้ร่วมงานเป็นเงิน นอกจากผลตอบแทนที่เป็นบุญกุศล ได้ความสุขใจ ความภาคภูมิใจในการสร้างสาธารณะประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติ บุคคลที่เป็นผู้นำในการสร้างแรงจูงใจ ก่อให้เกิดพลังศรัทธาแห่งปัญญา มีภาวะผู้นำจิตวิญญาณกลุ่มภาคีเครือข่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมขับเคลื่อนโครงการนี้จนบรรลุเป้าหมายได้ ผู้นำที่มีคุณลักษณะดังกล่าวนี้ ได้แก่ พระธรรมพุทธิมงคล (สอิ่ง สิรินนโท) หรือ “เจ้าคุณสอิ่ง” เจ้าอาวาสวัดป่าเลไลยก์วรวิหาร ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 14 และเจ้าคณะจังหวัดสุพรรณบุรี

พระธรรมพุทธิมงคล (สอิ่ง สิรินนโท) มีแนวคิดที่ว่า “พระพุทธรูปศาสนาต้องคงอยู่กับประชาชนตลอดไป” ท่านเจ้าคุณจึงได้นำเสนอแผนงาน/โครงการก่อสร้างพระพุทธรูปขยศรีศรีสุวรรณภูมิ ปางโปรดพระพุทธรูปมารดา หรือปางกตัญญูกตเวที ที่มีขนาดหน้าตักกว้าง 24.9 เมตร สูง 32 เมตร (บริษัทรัชดาหินอ่อน จำกัด, 2556) (รวมแท่น) โดยใช้วิธีการแกะสลัก (นูนสูง) ไว้บนหน้าผามังกรบินเทือกเขาพุทธรักษา เขตวนอุทยานแห่งชาติพุฒิม่วง อยู่ใกล้กับวัดเขาทำเทียม (ธรรมเจียร) ในเขตเทศบาลตำบลท้าวอู่ทอง โดยมุ่งหวังให้เป็นพุทธมณฑลประจำจังหวัดและเชื่อมโยงกับแหล่งอารยธรรมทวารวดีเมืองอู่ทองเพื่อยกระดับให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และเชิงพระพุทธศาสนาเป็นรมณีสถาน รวมทั้งสร้างความมั่นคงและเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาให้แผ่ไพศาลเจริญรุ่งเรืองไปทั่วโลก

เมืองอู่ทองนั้น นักโบราณคดีได้พบหลักฐานการติดต่อค้าขายกับอินเดียตั้งแต่สมัยยุคเหล็กตอนปลายของอินเดีย อยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 3-5 (ชิน อยู่ดี, 2509) ตั้งอยู่บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำจรเข้สามพัน พบโบราณสถานที่เป็นเจดีย์ 13 องค์ พบโบราณวัตถุอยู่ในเขตอู่ทองในสมัยทวารวดีหลายชนิด เช่น ในเจดีย์หมายเลข 1 พบโบราณวัตถุสมัยทวารวดีเป็นพระพุทธรูปสำริด ปางเสด็จจากดาวดึงส์และแผ่นอิฐตกแต่งลวดลายธรรมจักรและจารึก มีอายุอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 11-12 เจดีย์หมายเลข 2 พบวัตถุโบราณสมัยทวารวดีเป็นเศียรพระพุทธรูปทองคำ ธรรมจักรศิลา เป็นต้น (เชมชาติ เทพไชย, 2542) นอกจากนี้ยังขุดพบจารึกบนเหรียญเงิน จารึกคำว่า “เย ธมมา” บนแผ่นอิฐ มีอายุช่วงพุทธศตวรรษที่ 12 พระอุมาตราบูนปั้น เสาหินแปดเหลี่ยมและแท่นรอง อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 12-14 (หนังสือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, 2542) และพบโบราณสถานโบราณวัตถุที่บ่งบอกว่าเป็นศิลปะ “สมัยทวารวดี” จำนวนมากอีกด้วย จึงมีหลักฐานเชื่อได้ว่าพระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ดินแดนเมืองอู่ทอง

การบริหารจัดการโครงการสร้างพระพุทธรูปขยศรีศรีสุวรรณภูมิ ภายใต้ข้อจำกัดด้านงบประมาณสนับสนุนในเบื้องต้น แต่ท่านเจ้าคุณสอิ่งมีความตั้งใจอันมั่นคงไม่ ได้เริ่มสำรวจพื้นที่ และเริ่มลงมือก่อสร้างเมื่อปี 2557 ถึงปี 2566 จึงเสร็จสมบูรณ์รวมทั้งสภาพภูมิทัศน์โดยรอบ และสาธารณูปโภค โดยได้รับบริจาคเงินและการสนับสนุนทรัพยากรจากทุกภาคีเครือข่ายตั้งแต่ระยะการก่อตัวจนถึงสิ้นสุดโครงการ จึงมีประเด็นที่น่าศึกษาว่า มีปัจจัยและกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างไรบ้างที่เป็นแรงจูงใจให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมจนส่งผลให้โครงการนี้บรรลุเป้าหมายได้อย่างสมบูรณ์

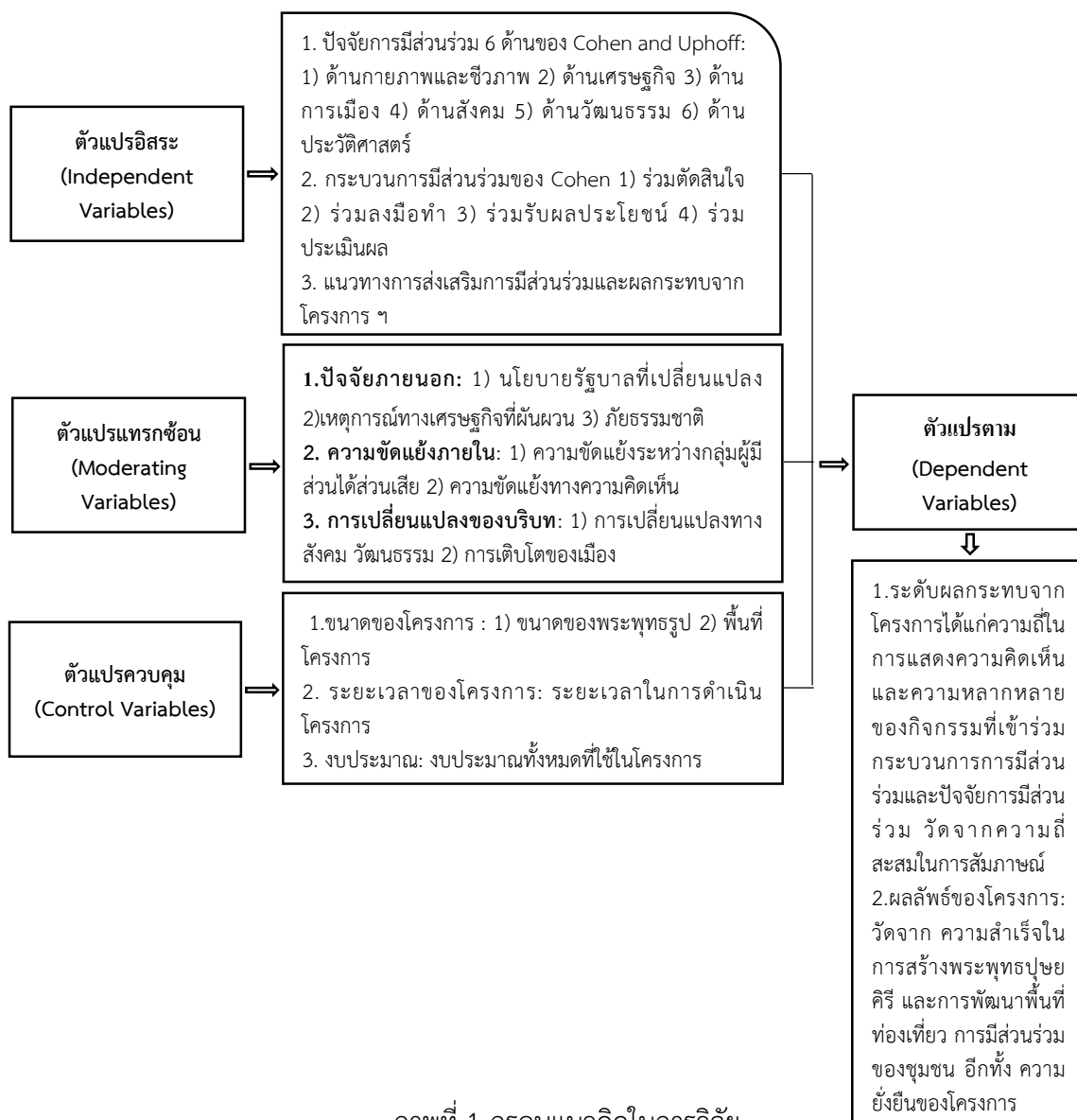


วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการสร้างพระพุทธรูปศิริศรีสุวรรณภูมิและการพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวแหล่งอารยธรรมทวารวดีเมืองอู่ทอง
2. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการสร้างพระพุทธรูปศิริศรีสุวรรณภูมิและการพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวแหล่งอารยธรรมทวารวดีเมืองอู่ทอง
3. เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการสร้างพระพุทธรูปศิริศรีสุวรรณภูมิและการพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงการท่องเที่ยวแหล่งอารยธรรมทวารวดีเมืองอู่ทอง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยตามทฤษฎีของ Cohen & Uphoff ดังแสดงในภาพที่ 1 ดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย



วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ 1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง ตามคุณลักษณะและเกณฑ์การมีส่วนร่วมในการในการสร้างพระพุทธรูปขุขันธ์ศรีสุวรรณภูมิ และสามารถเข้าร่วมในกระบวนการวิจัยได้ในทุกขั้นตอนตลอดระยะเวลาดำเนินการวิจัย จำนวน 9 ราย คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ภาคละ 3 ราย 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ กลุ่มชุมชนในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 9 และหมู่ที่ 11 เขตเทศบาลตำบลท้าวอู่ทอง อำเภออู่ทอง โดยคำนวณจากสูตรของ Taro Yamane (อ้างอิงใน ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, 2563) ซึ่งใช้ระดับความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 และนำไปคำนวณโดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มประชากร ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 214 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วม และกระบวนการมีส่วนร่วม ฉบับที่ 2 สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ สอบถามกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับผลกระทบและความพึงพอใจต่อโครงการฯ เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3. การหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วย 1) เครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยหาความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Fact validity) โดยผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นนำไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วมเพื่อตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล ด้านเนื้อหาภาษาและความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เมื่อ ดำเนินการปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปใช้เก็บข้อมูลภาคสนามต่อไป 2) เครื่องมือเชิงปริมาณ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานโดยสรุป ดังนี้ (1) ดำเนินการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหาในข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาคำนวณหาค่าของความสอดคล้อง ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นว่าคำถามแต่ละข้อมีความตรงเชิงเนื้อหา สามารถนำแบบทดสอบได้ (2) นำชุดคำถามดังกล่าวนี้ไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (อ้างอิงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2556) และได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.878

4 การวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการเสวนากลุ่มเฉพาะจะใช้วิธีวิเคราะห์แบบอุปนัยวิธี 2) การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยการใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ เช่น SPSS, AMOS

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 จากการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า กิจกรรมที่มีความถี่ในการกล่าวถึงสูงสุดเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมของ Cohen & Uphoff ทั้ง 6 ด้าน จากภาคีเครือข่าย มีผลการศึกษาโดยสรุปดังนี้

1) ด้านการมีส่วนร่วมทางด้านกายภาพและชีวภาพ พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมที่มีความถี่สะสมสูงสุด 3 ปัจจัย ได้แก่ (1) รายได้และอาชีพ (2) ภูมิลาเนา ความผูกพันกับชุมชนหรือพื้นที่ที่จัดกิจกรรม (3) สุขภาพ สุขภาพทั้งกายและใจเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรม



2) ด้านการมีส่วนร่วมทางด้านเศรษฐกิจ พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมที่มีความถี่สูงสุด 4 ปัจจัย ได้แก่ (1) การประชาสัมพันธ์และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร (2) จิตใจกุศลและความศรัทธา การมีเจตนาบริสุทธิ์ในการทำบุญและความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้ผู้คนอยากมีส่วนร่วมในโครงการ (3) พลังความสามารถทางเศรษฐกิจ และ (4) ความร่วมมือในทุกระดับระหว่างบุคคล องค์กร และหน่วยงานต่างๆ มีส่วนสำคัญในการผลักดันโครงการให้สำเร็จ

3) ด้านการมีส่วนร่วมทางด้านการเมือง พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมที่มีความถี่สูงสุด 4 ปัจจัย ได้แก่ (1) ความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน (2) การสร้างอุดมการณ์และค่านิยม เช่น ความขยัน อดทน ซื่อสัตย์ และการพึ่งพาตนเอง เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการให้บรรลุเป้าหมาย (3) การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และการสร้างความสามัคคีในชุมชน เป็นสิ่งจำเป็นในการขับเคลื่อนโครงการขนาดใหญ่ให้สำเร็จ และ (4) การเคารพและรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง เป็นการสร้างความเป็นเจ้าของโครงการและส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย

4) ด้านการมีส่วนร่วมทางด้านสังคม พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมที่มีความถี่สูงสุด 4 ปัจจัย ได้แก่ (1) ปัจจัยทางด้านศาสนา เพราะเห็นว่าหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นแรงจูงใจสำคัญในการเสียสละและทำความดีเพื่อส่วนรวม (2) ปัจจัยทางสังคม ความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน การได้รับการยอมรับและการให้เกียรติซึ่งกันและกัน (3) ปัจจัยด้านผลประโยชน์ การได้รับผลประโยชน์ตอบแทน เช่น การพัฒนาชุมชน การค้าขาย การส่งเสริมการท่องเที่ยว (4) ปัจจัยด้านการชักชวน การได้รับการชักชวนจากผู้นำชุมชน เพื่อนบ้าน หรือเจ้าหน้าที่โครงการฯ

5) ด้านการมีส่วนร่วมทางด้านวัฒนธรรม พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมที่มีความถี่สูงสุด 6 ปัจจัย ได้แก่ (1) ผู้นำ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำทางศาสนา เช่น พระสงฆ์ หรือผู้นำชุมชน ผู้ที่มีความน่าเชื่อถือและเป็นที่เคารพนับถือจะสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้คนอื่นทำตามได้ (2) ความเชื่อและค่านิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญ การสร้างกุศล และการอนุรักษ์วัฒนธรรม (3) เป้าหมาย การมีเป้าหมายที่ชัดเจนและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน จะช่วยดึงดูดให้คนเข้ามามีส่วนร่วมได้มากขึ้น (4) การสนับสนุน เช่น การสร้างโอกาสให้แสดงความสามารถ การให้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน จะช่วยส่งเสริมให้คนกล้าที่จะเข้ามามีส่วนร่วม (5) นิสัยและขนบธรรมเนียม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมที่มีความผูกพันกับประเพณีและวัฒนธรรม และ (6) การผลักดัน การใช้กลไกต่างๆ เช่น การสร้างความคาดหวัง การสร้างความผูกพัน หรือแม้แต่การบังคับในบางกรณี

6) ด้านการมีส่วนร่วมด้านประวัติศาสตร์ พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมที่มีความถี่สูงสุด 4 ปัจจัย ได้แก่ (1) การสื่อสารทางประวัติศาสตร์ที่สอดคล้องกับความเชื่อพื้นฐาน ทศนคติ และค่านิยมของตน (2) คุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของตน (3) ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อทางศาสนาและความเคารพต่อบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ และ (4) การเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางประวัติศาสตร์

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ผลจากการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมที่ได้แสดงความคิดเห็นและมีความถี่สูงสุดตามกรอบแนวคิดของ Cohen ในการสร้างพระพุทธบุษยคีรีศรีสุวรรณภูมิ พบว่า (1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผู้มีส่วนร่วมแสดงให้เห็นถึงระดับการมีส่วนร่วมสูงในการตัดสินใจ เห็นได้จากการเข้าร่วมประชุมบ่อยครั้ง (ร้อยละ 90 รายงานว่าเข้าร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอ) มีการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหายอย่างแข็งขัน และการมีส่วนร่วมในการระดมทุน สิ่งนี้สอดคล้องกับมิติการตัดสินใจของโคเฮน ซึ่งบ่งชี้ถึงความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในโครงการฯ (2) การมีส่วนร่วมในการลงมือทำ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกือบ



ทั้งหมด (ร้อยละ 95) มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโครงการผ่านการจัดหาทรัพยากร การอำนวยความสะดวก และการระดมชุมชนกิจกรรมเหล่านี้สอดคล้องกับมิติการลงมือทำของโคเฮน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นอย่างแรงกล้าต่อความสำเร็จของโครงการ ฯ (3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมคาดหวังผลประโยชน์หลายอย่างจากโครงการ โดยหลักๆ คือ ทางเศรษฐกิจ (การท่องเที่ยวและรายได้เพิ่มขึ้น) และทางสังคม (โครงสร้างพื้นฐานที่ได้รับการปรับปรุงและความภาคภูมิใจของชุมชน) ผลประโยชน์ที่รับรู้เหล่านี้สอดคล้องกับมิติการรับผลประโยชน์ของโคเฮน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมมองว่าโครงการเป็นวิธีการเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของตน และครอบครัว และ (4) การประเมินผล แม้ว่าจะมีฉันทามติทั่วไปเกี่ยวกับความสำคัญของการประเมินผล แต่กลไกเฉพาะสำหรับการติดตามและประเมินผลลัพธ์ของโครงการนั้นอย่างเป็นทางการน้อยกว่า สิ่งนี้ชี้ให้เห็นถึงโอกาสในการวิจัยในอนาคตเพื่อสำรวจวิธีการประเมินผลเชิงระบบมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 แบ่งผลการศึกษาเป็น 2 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 ผลการวิเคราะห์จากแบบสอบถามด้านผลกระทบและความพึงพอใจของชุมชนที่มีต่อโครงการสร้างพระพุทธรูปขี้ศรีสุวรรณภูมิฯ สรุปได้ ดังนี้

1. ด้านผลกระทบ ประกอบด้วย 1) เศรษฐกิจ พบว่า (1) กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 71 ได้แสดงความคิดเห็นว่ารายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นนับตั้งแต่เริ่มโครงการ (2) โครงการฯ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า และประปา ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อธุรกิจและชาวบ้านในท้องถิ่น (3) กระตุ้นการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ส่งผลให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นในภูมิภาค 2) สังคมและวัฒนธรรม พบว่า (1) โครงการฯ ช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจ และเอกลักษณ์ของชุมชน เนื่องจากเน้นย้ำความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของภูมิภาค (2) กลุ่มตัวอย่างแสดงความเชื่อมั่นอย่างยิ่งว่าโครงการฯ ได้มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์และส่งเสริมอารยธรรมทวารวดีอย่างไ้ก็ตาม มีบางส่วนที่แสดงความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบต่อทรัพยากรท้องถิ่น โดยเฉพาะในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวสูงสุด

2. ด้านความพึงพอใจ พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีความพึงพอใจต่อโครงการสร้างพระพุทธรูปขี้ศรีสุวรรณภูมิและการพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงแหล่งอารยธรรมทวารวดีเมืองอุทอง ในภาพรวมทั้ง 4 ข้อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อ 3 ชุมชนมีความเห็นว่าเหมาะสมเกี่ยวกับการบริหารจัดการโครงการฯ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4.29 รองลงมา ได้แก่ ข้อ 4 ชุมชนมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโครงการฯ มีค่าเฉลี่ย 4.26 และข้อที่ 2 ชุมชนพึงพอใจกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการฯ มีค่าเฉลี่ย 4.22

3. ข้อเสนอแนะจากคำถามปลายเปิด 1) ควรมีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น สถานที่จอดรถการขนส่งสาธารณะ และป้ายบอกทาง เพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น 2) ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อรับฟังความคิดเห็นและความกังวล รวมทั้งเพื่อให้แน่ใจว่าผลประโยชน์ ของโครงการฯ ถูกกระจายอย่างเป็นธรรม 3) ควรดำเนินการเพื่อปกป้องแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และป้องกันผลกระทบเชิงลบต่อสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรม และ (4) ควรพัฒนากรอบการจัดการการท่องเที่ยวที่ครอบคลุม เพื่อปรับสมดุลระหว่างความต้องการของนักท่องเที่ยวกับการอนุรักษ์ชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม

ผลการศึกษากิจกรรมที่ 2 การเสวนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะ เพื่อร่วมกันหาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ควรดำเนินงาน ดังนี้ (1) สร้างช่องทางการสื่อสารที่เปิดกว้างและโปร่งใส สร้างเว็บไซต์และโซเชียลมีเดีย (2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยจัดตั้งคณะกรรมการร่วมจากทุกภาคส่วน



เพื่อร่วมกันตัดสินใจในเรื่องสำคัญๆ ของโครงการ จัดทำงบประมาณประชาชน (3). สร้างความเป็นเจ้าของโครงการฯ โดยจัดกิจกรรมร่วมกัน เช่น กิจกรรมทำบุญ กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้รางวัล: เพื่อเป็นการขอบคุณและสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ที่มีส่วนร่วมในโครงการ และ (4) สร้างความยั่งยืนของโครงการ โดยพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อสนับสนุนโครงการในระยะยาว

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยโดยใช้รูปแบบผานวิธี ผู้วิจัยจะนำเสนอประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปรายจากผลการวิจัยเรียงตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ปัจจัยหลัก 6 ด้าน พบว่า มีปัจจัย 3 ด้านที่ช่วยผลักดันให้โครงการประสบความสำเร็จ คือ 1) ประวัติศาสตร์ เป็นปัจจัยการสื่อสารที่เข้าใจง่ายและการเชื่อมโยงประวัติศาสตร์เข้ากับชีวิตประจำวัน 2) เศรษฐกิจ เป็นปัจจัยการสร้างความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วน และ 3) วัฒนธรรม เป็นปัจจัยการให้ความสำคัญกับความเชื่อและค่านิยมของชุมชน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะโลกปัจจุบันมีระบบการสื่อสารไร้พรมแดน มีการสื่อสารที่เข้าใจง่าย และการเชื่อมโยงประวัติศาสตร์เข้ากับชีวิตประจำวัน เพื่อให้ทุกภาคส่วนเห็นคุณค่าและมีความผูกพันกับโครงการสร้างพระพุทธรูปที่เกิดจากความศรัทธาปสาทะ และความเลื่อมใสในพระบรมศาสดา ให้เกิดเป็นประเพณี อาณิสสร และคติธรรมที่แฝงในองค์พระพุทธรูป ทำให้ผู้กราบไหว้ได้เข้าถึงจุดประสงค์หลัก คือ พระคุณของพระพุทธรูปเจ้าจริงๆ นอกจากนี้ ผู้นำโครงการยังเป็นที่เคารพศรัทธา ได้สร้างความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วน โดยการให้ความสำคัญกับความเชื่อและค่านิยมของชุมชน และการมีผู้นำที่เข้มแข็ง ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยผลักดันให้โครงการประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับการศึกษาของ จูติพร มาเพิ่มผล (2566) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งควายกิน อำเภอกาหลง จังหวัดระยอง พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า โดยส่วนใหญ่ประชาชนมีความคิดเห็นในด้านทัศนคติในการพัฒนาท้องถิ่นอยู่ลำดับแรก รองลงมา คือ ด้านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ ด้านผู้นำท้องถิ่น และด้านการรับรู้ของประชาชน ตามลำดับ และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า โดยส่วนใหญ่ประชาชนมีความคิดเห็นในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ลำดับแรก รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ตามลำดับ และเมื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติในการพัฒนาท้องถิ่น ปัจจัยด้านการรับรู้ของประชาชน ปัจจัยด้านผู้นำท้องถิ่น และปัจจัยด้านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น มีความสัมพันธ์เชิงบวกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น ที่ระดับนัยสำคัญ .01 เมื่อพิจารณาอิทธิพลของตัวแปรที่ส่งผลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น พบว่า ตัวแปรด้านการรับรู้ของประชาชน และตัวแปรด้านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านทัศนคติในการพัฒนาท้องถิ่น และด้านผู้นำท้องถิ่นตามลำดับ

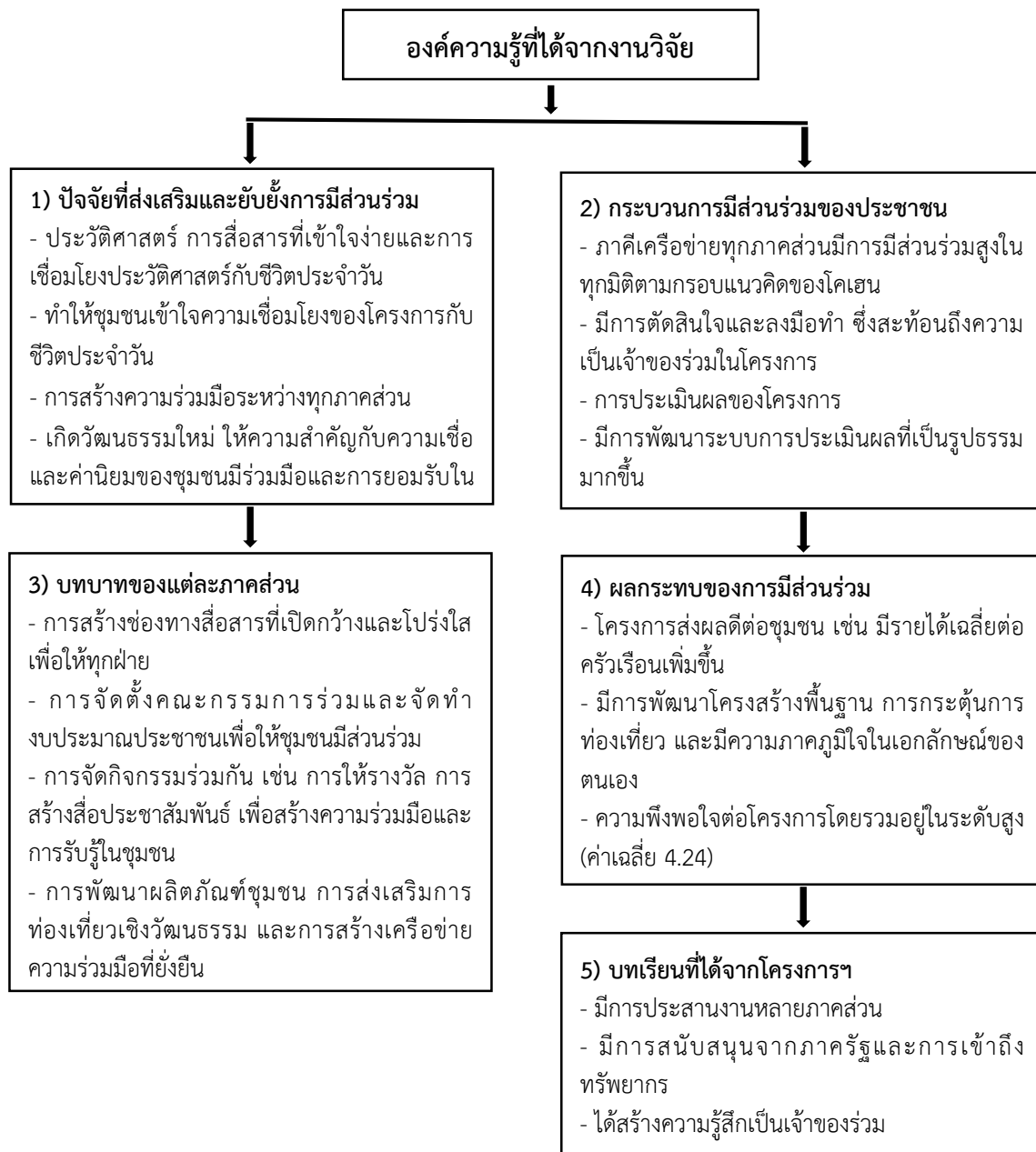


ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผู้มีส่วนร่วมแสดงระดับการมีส่วนร่วมสูงในทุกมิติของโคเฮน ได้แก่ การตัดสินใจ การลงมือทำ และการรับผลประโยชน์ โดยมีการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ การเสนอแนวคิด การระดมทุน และการจัดหาทรัพยากร ผลประโยชน์ที่คาดหวัง แต่การประเมินผลยังขาดระบบที่เป็นทางการ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะโครงการสร้างพระพุทธรูปศิวิไลศรีสุวรรณภูมิและการพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวทวารวดีเมืองอู่ทอง เป็นโครงการขนาดใหญ่ เป็นสัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาและประวัติศาสตร์ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม เช่น ร่วมกำหนดปัญหาและเป้าหมายในการพัฒนา รวมถึงมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสม เป็นต้น สอดคล้องกับรายงานวิจัยของ อุบลวรรณ ภวกันันท์ และศรีณย์ กอสนาน (2565) ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุโดยองค์กรเครือข่าย (กิจกรรมที่ 1) พบว่า รูปแบบของการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุขององค์กรเครือข่ายนี้มี 4 ขั้นตอน คือ (1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน (2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (3) การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และ (4) การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์หรือรับผลประโยชน์ หน้าที่หลักขององค์กรจะถูกนำมาเป็นนโยบายและยุทธศาสตร์สำคัญในการปฏิบัติและสนับสนุนกิจกรรมของผู้สูงอายุ ซึ่งยังคงเป็นไปตามรูปแบบของทางราชการ เช่น การทำประชาคมหมู่บ้าน การวางแผนพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน/สังคม ซึ่งส่วนใหญ่กระบวนการมีส่วนร่วมในภาคประชาชนจะอยู่ในขั้นที่ 1 คือ ร่วมวางแผน ส่วนขั้นต่อไป คือ การดำเนินการ การติดตามตรวจสอบจะเป็นบทบาทหน้าที่ของทางราชการหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้สูงอายุจะเข้ามามีบทบาทอีกครั้งก็คือการร่วมรับผลประโยชน์

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แบ่งผลการศึกษาเป็น 2 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ผลกระทบและความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อโครงการฯ ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า 1) ด้านเศรษฐกิจ มีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนเพิ่มขึ้น เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และกระตุ้นการท่องเที่ยว 2) ด้านสังคมและวัฒนธรรม เสริมสร้างความภาคภูมิใจในชุมชน อนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และ 3) มีความพึงพอใจในภาพรวมเฉลี่ย 4.24 อยู่ในระดับมาก และด้านที่ 2 สรุปข้อเสนอแนะจากการเสวนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเฉพาะคือ (1) ควรสร้างช่องทางสื่อสารที่เปิดกว้างและโปร่งใส (2) ควรจัดตั้งคณะกรรมการร่วม และจัดทำงบประมาณประชาชน (3) ควรจัดกิจกรรมร่วมกัน ให้รางวัล และสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ และ (4) ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะชุมชนจากทุกภาคส่วนมีความพึงพอใจต่อโครงการและได้รับผลกระทบเชิงบวกทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และทางด้านสิ่งแวดล้อมเพราะมีสภาพนิเวศวิทยา และภูมิทัศน์ที่สวยงาม เกิดความภาคภูมิใจในฐานะเป็นชุมชนในพื้นที่โครงการฯ เกิดการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นลินี ตรีสวร และไทรรัตน์ จารุทัศน์ (2563) ได้ศึกษาผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมของโครงการรูปแบบผสม กรณีศึกษา โครงการ ไอคอนสยาม, วิสซ์ดอม วัน-โอ-วัน และ สามย่านมิตรทาวน์ ผลการศึกษพบว่า ผลกระทบของโครงการรูปแบบผสมที่มีศูนย์การค้าเป็นหลัก มีตั้งแต่ช่วงระยะก่อสร้างและหลังก่อสร้าง ทั้งเชิงบวกและเชิงลบ สามารถแบ่งผลกระทบออกเป็น 3 ด้าน ตามแนวคิดหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม โดยแบ่งออกเป็น (1) ช่วงระยะเวลาก่อสร้าง ระยะ 0-500 เมตร ได้รับผลกระทบเชิงลบเรื่องฝุ่นละออง กลิ่น เสียง (2) ช่วงระยะ 101-1,000 เมตร ได้รับผลกระทบเรื่องจราจรติดขัดที่เป็นปัญหามากที่สุด โดยมีผลกระทบเชิงบวกในเรื่องของการจ้างงาน และ (3) ช่วงระยะหลังก่อสร้างทั้ง 3 ระยะ ได้รับผลกระทบเชิงบวกในการเดินทางสะดวกสบายมากขึ้นรวมถึงการจ้างงาน ส่วนผลกระทบเชิงลบ ยังคงเป็นเรื่องของการจราจรติดขัด



องค์ความรู้ที่ได้



ภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

สรุป

การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการสร้างพระพุทธรูปขยศิริศรีสุวรรณภูมิเป็นตัวอย่างที่ดีของการทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และเป็นแรงบันดาลใจให้กับโครงการอื่นๆ ที่ต้องการพัฒนาชุมชน สามารถสรุปปัจจัยสำคัญที่ทำให้โครงการประสบความสำเร็จได้ 3 ประเด็น ดังนี้ 1) โครงการฯ มีความต่อเนื่อง แม้การมีส่วนร่วมของแต่ละภาคส่วนมีความต่อเนื่องแตกต่างกันไป บางภาคส่วนมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจนถึงปัจจุบัน ในขณะที่บางภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในช่วงระหว่างการทำงานก็ตาม แต่ก็ส่งผลให้โครงการขนาดใหญ่ที่เริ่มต้นจากการไม่มีงบประมาณจนสร้างสำเร็จโดยสิ้นงบประมาณ 200 ล้านบาท 2) การมีส่วนร่วมจากหลากหลายภาคส่วน จะพบว่าตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ



มีทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนเข้ามาร่วม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนโครงการฯ 3) จิตอาสา พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการนี้เป็นผู้ที่มีจิตอาสา

ข้อเสนอแนะ

- 1) การมีส่วนร่วมของประชาชน ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อร่วมกันบริหารจัดการและพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง
- 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น ควรสนับสนุนให้ชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว
- 3) การประชาสัมพันธ์ ควรสร้างสรรค์สื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ และแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง
- 4) การวิจัยและพัฒนา ควรศึกษาและวิเคราะห์ผลกระทบของโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้ดียิ่งขึ้น
- 5) การสร้างความยั่งยืน ควรมีกกลไกในการสร้างความยั่งยืนของการมีส่วนร่วม โดยการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและพัฒนาโครงการต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เชมชาติ เทพไชย. (2542). *โบราณคดีและประวัติศาสตร์เมืองสุพรรณบุรี*. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 2 สุพรรณบุรี. ปทุมธานี: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สารรังสรรค์.
- จตุพร มาเพิ่มผล. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งควายกิน อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. *รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- ชิน อยู่ดี. (2509). *เรื่องก่อนประวัติศาสตร์ที่อำเภอบ้านโป่ง*. โบราณวิทยาเรื่องเมืองอู่ทอง. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2563). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS*. พิมพ์ครั้งที่ 18. นนทบุรี: เอส.อาร์. พรินติ้ง.
- นลินี ตรีสวรรณ และไตรรัตน์ จารุทัศน์. (2563). ศึกษาผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมของโครงการรูปแบบผสม กรณีศึกษา โครงการ ไอคอนสยาม, วิสซ์ดอม วัน-โอ-วัน และสามย่านมิตรทาวน์. *สารศาสตร์: วารสารสถาปัตยกรรมและการออกแบบ*, 3(4): 935-948.
- ปรีชญา เวสารัชช์. (2528). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บริษัทรัชดาหิโนอัน จำกัด. (2566). *โครงการแกะสลักพระใหญ่บนหน้าผาเขาทำเทียม สมเด็จพระพุทธ-บุษยศรีศรีสุวรรณภูมิ*. อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดสุพรรณบุรี (ภาพถ่าย).
- บุญชม ศรีสะอาด. (2565). *การวิจัยเบื้องต้นฉบับปรับปรุงใหม่*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). *การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และราชการ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2553). *คนไทยไม่ทอดทิ้งกัน: คู่มือการจัดการสร้างความปรองดองในระบบบริการสาธารณสุข*. ขอนแก่น: ศิริภัณฑ์ ออฟเซ็ท.



- หนังสือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. (2542). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดสุพรรณบุรี. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- อุบลวรรณ ภาวกานันท์ และศรัณย์ กอสนาน. (2565). “รูปแบบการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุโดยองค์กรเครือข่าย” ภายใต้แผนงานวิจัย เรื่อง โครงการบูรณาการศาสตร์และศิลป์: นวัตกรรมศิลปะการละครพุทธเกษตรดอลท์ เพื่อเสริมสร้างการปรับตัวทางสังคมผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมและสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ.
- Arnstein, Sherry R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Planning Association*, 35(4): 216-224.
- Berkley G.E. (1975). *The Craft of Public Administration*. Boston: Allyn and Bacon
- Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1981). *Rural Development Participation: Concept and Measure for Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development committee Center for international Studies*. New York: Cornell University Press.
- _____. (1977). *Rural Development Participation Concepts and Measures for Project Design, Implementation and Evaluation*. Published by the Rural Development Committee Center for International Studies Cornell University.
- William, E. (1976). Electoral Participation in a Low Stimulus Election. *Rural Development*, 4(1): 111-124.





ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ The Creative Leadership and Learning Organization

¹กชภักดิ์ จงทอง, ²พิมลพรรณ เพชรสมบัติ

¹Kotchaphaphak Chongthong, ²Pimolpun Phetsombat

^{1,2}คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

^{1,2}Faculty of Technical Education, Rajamangala University of Technology Thanyaburi

²Corresponding author, e-mail: pimolpun_p@rmutt.ac.th

Received: July 07, 2025; Revised: August 01, 2025; Accepted: August 06, 2025



บทคัดย่อ

บทความวิจัยเชิงปริมาณนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ 2) ศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 313 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแบบมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .93 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลจากการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์; องค์กรแห่งการเรียนรู้; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This quantitative research article aims to 1) Study of the creative leadership, 2) explore the learning organization, and 3) examine the relationship between creative leadership and learning organization. Employing stratified random sampling, the research sample consisted of 313 teachers in the Phetchabun Primary Educational Service Area Office 3, in the academic year 2024. The instrument was a five-scale questionnaire with a reliability of .93 the researcher conducted statistics consisting of frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product moment correlation coefficient.

The results showed that 1) overall creative leadership was at a high level. 2) The learning organization demonstrated excellent level overall. 3) The association between the



learning organization and the creative leadership showed a strong positive correlation, significant at the .01 level.

Keywords: Creative Leadership; Learning Organization; School Administrators

บทนำ

การศึกษาในปัจจุบันจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เมื่อคนมีคุณภาพย่อมส่งผลต่อการพัฒนาสังคมและการพัฒนาประเทศชาติ โดยคนที่มีคุณภาพต้องเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถมีภูมิปัญญา ซึ่งตรงกับเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ที่ต้องการให้สังคมเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นการสร้างโอกาสให้คนไทยทุกคน มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต เกิดการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้ก้าวทันกับโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่เป็นโลกแห่งข่าวสารและวิทยาการสมัยใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้ให้ความหมายของ “การศึกษา” ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จะเห็นได้ว่าการปฏิรูปการศึกษาของประเทศต้องการให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานทางการศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยการพัฒนาศักยภาพของบุคคลแห่งการเรียนรู้ พัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยใช้ความรู้ การเรียนรู้ และการจัดการความรู้ที่มีอยู่ให้เป็นส่วนสำคัญในการดำเนินงานขององค์กร โดยการที่บุคลากรทุกระดับในองค์กร มีการสร้างผลงาน และขยายขอบเขตความสามารถของตนเองอย่างต่อเนื่อง เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และแสดงออกทางความคิดได้อย่างอิสระ (Senge, 2006)

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ดังทัศนะของ (Hoy and Miskel, 2001) ที่ว่าสถานศึกษาควรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มากกว่าองค์กรใดๆ เพราะหากสถานศึกษาได้ก้าวเข้าสู่ศตวรรษใหม่นั้น สถานศึกษาจำเป็นต้องพิจารณาปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ใหม่ (Paradigm) เพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เน้นการเรียนรู้ในลักษณะเป็นการศึกษาตลอดชีวิตของประชาชน สังคมทุกส่วนทั้งครอบครัว ชุมชน องค์กรภาครัฐและเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถานประกอบการ และอื่นๆ หน่วยในสังคมจะต้องเป็นผู้ร่วมมือในการสร้างและพัฒนาระบบบริหารงานทางการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง เพราะผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำนั้น จะมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในด้านความคิดเชิงวิเคราะห์ รวมไปถึงการมีวิสัยทัศน์ เป้าหมายในอนาคตที่ชัดเจน สร้างพันธกิจเพื่อให้องค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ อีกทั้งยังต้องปลูกฝังวัฒนธรรมและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน กระตุ้นและส่งเสริมการใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์และการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในระดับต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรนั้นสามารถปรับตัว เพื่อพัฒนาขีดความสามารถภายใต้สิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและเกิดความมั่นคงยั่งยืน (นฤมล จิตรเอื้อ, 2560) ซึ่งความเข้มแข็งของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ จึงกล่าวได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคลากรหลักที่สำคัญของสถานศึกษาและเป็นผู้นำวิชาชีพที่จะต้องมีความรู้ความสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมด้านการเรียนรู้และขยายศักยภาพการเรียนรู้ของสมาชิก



รวมทั้งมีจรรยาบรรณวิชาชีพที่ดี (ธีระ รุญเจริญ, 2554) หากองค์กรใดผู้นำขาดซึ่งวิสัยทัศน์และพฤติกรรม การบริหารที่ไม่ยืดหยุ่นจะไม่สามารถสร้างและผลักดันองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้เลย

องค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นรูปแบบที่ใช้ทัศนะการมององค์กรแบบองค์รวม คือ การปรับเปลี่ยน กระบวนทัศน์ รวมไปถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรทุกระดับให้เกิดขึ้นพร้อมเพียงกัน ก่อให้เกิด เป็นการพัฒนาแบบยั่งยืน เพราะให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2560) ซึ่งผู้นำองค์กรควรต้องพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้้องค์กรสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับความ เปลี่ยนแปลงได้ (Gregory G. Dess, 2019) ซึ่งในปัจจุบันองค์กรแห่งการเรียนรู้เป็นระบบการพัฒนาองค์กร ที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล โดยมีแนวทาง 5 ประการ ในการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ ตามแนวคิด ของ Senge (2006) กล่าวถึงองค์กรแห่งการเรียนรู้ว่า เป็นองค์กรซึ่งเพิ่มขีดความสามารถในการสร้าง อนาคตอย่างต่อเนื่อง สำหรับองค์กรเช่นนี้ไม่ใช่เพียงแค่อุบัติเหตุ ซึ่งการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดเป็น สิ่งสำคัญและโดยแท้จริงแล้วมีความจำเป็น แต่สำหรับองค์กรแห่งการเรียนรู้ นั้น การเรียนรู้เพื่อความอยู่ รอดจะต้องเชื่อมโยงกับการเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนความสามารถของบุคคลในการสร้างสรรค์ หัวใจขององค์กร แห่งการเรียนรู้ คือ การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ โดยที่ทรัพยากรมนุษย์ในฐานะที่มีคุณค่าของหน่วยงาน เน้นการพัฒนาศักยภาพของบุคคลที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนาองค์กร ทั้งเอกบุคคลและเป็นทีม คือ การเป็น บุคคลที่รอบรู้ การมีแบบแผนทางความคิด การมีวิสัยทัศน์ร่วม การเรียนรู้เป็นทีม และการคิดอย่าง เป็นระบบ

จากเหตุผลข้างต้นดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อ การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการเป็นองค์กร แห่งการเรียนรู้ เพื่อเป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่จะนำมาใช้ เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา อีกทั้งยังสามารถ นำมาใช้ในการปรับปรุงและการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืนนำไปสู่ การบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

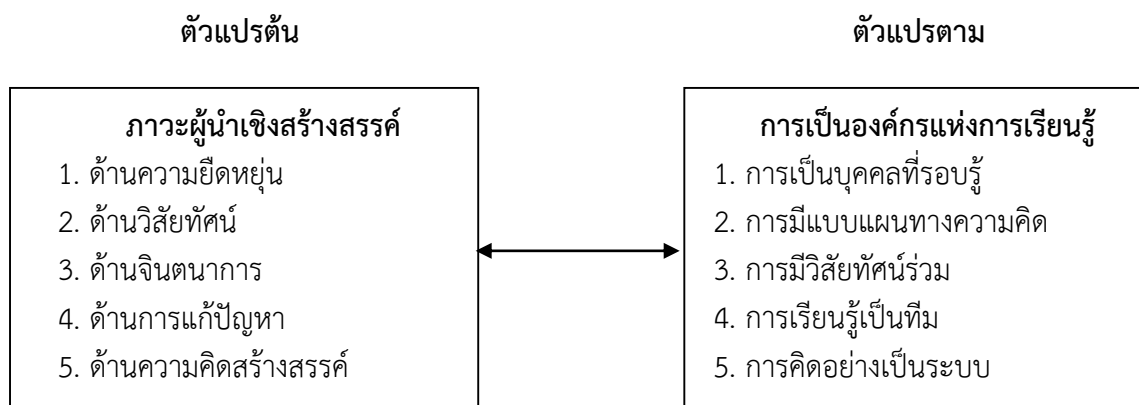
1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
2. เพื่อศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็น องค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้เป็นการศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยใช้เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 มีค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ .93 นำไปเก็บกับครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 313 คน จากการ กำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน จากประชากรทั้งหมด 1,647 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson' Product Moment Correlation Coefficient)



กรอบแนวคิดของการวิจัย



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านจินตนาการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์ และด้านวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด
2. การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเรียนรู้เป็นทีม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ และด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด
3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ($r = 0.782$) เมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ พบว่า คู่ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุด ได้แก่ ด้านจินตนาการกับการเรียนรู้เป็นทีม มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ($r = 0.680$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 รองลงมา คือ ด้านวิสัยทัศน์กับการเรียนรู้เป็นทีม มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ($r = 0.628$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และคู่ที่มีความสัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ ด้านการแก้ปัญหากับการเป็นบุคคลที่รอบรู้ มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ ($r = 0.396$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01



ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์	การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้					Y_t
	ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้ (Y_1)	ด้านการมีแบบแผนทางความคิด (Y_2)	ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วม (Y_3)	ด้านการเรียนรู้เป็นทีม (Y_4)	ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ (Y_5)	
ด้านความยืดหยุ่น (X_1)	.559**	.402**	.479**	.588**	.563**	.620**
ด้านวิสัยทัศน์ (X_2)	.559**	.597**	.584**	.628**	.451**	.671**
ด้านจินตนาการ (X_3)	.580**	.544**	.470**	.680**	.534**	.669**
ด้านการแก้ปัญหา (X_4)	.396**	.479**	.627**	.464**	.492**	.589**
ด้านความคิดสร้างสรรค์ (X_5)	.601**	.607**	.597**	.585**	.477**	.685**
X_t	.650**	.637**	.670**	.710**	.608**	.782**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงนำเสนอการอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับสมมติฐานงานวิจัยที่ตั้งไว้ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านจินตนาการ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารในปัจจุบันต้องเป็นบุคคลที่มีความเชื่อ และความศรัทธา ก่อให้เกิดกระบวนการสร้างมโนภาพที่เด่นชัดในจิตใจ สามารถมองภาพในอนาคตที่นำไปสู่ความเป็นเลิศ มีการวางแผน และการสร้างกระบวนการทัศนในการทำงานที่ชัดเจน มีความฉลาด รอบรู้ คิดได้หลายมุม ครอบคลุมปัญหา มีความกล้าคิด กล้าฝัน และกล้าทำในสิ่งใหม่ๆ และมีการใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ เพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดนวัตกรรมใหม่ที่โดดเด่น ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อม สำหรับการเป็นผู้บริหารในอนาคต มีความเชื่อมั่นในสิ่งที่คิดไม่เน้นกฎระเบียบแบบแผนมากเกินไป มีการสร้างความรู้ใหม่ไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานเชิงประจักษ์ ตลอดจนแก้ไขปัญหาและพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เสาวนีย์ เกียรติพรศักดิ์ (2566) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 พบว่า การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลของการวิจัยของ สุภาภรณ์ ศรีอำนาจ และอดุลย์ พิมพ์ทอง (2567) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา



ประณการศึกษาขอนแก่น เขต 1 พบว่า การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับสมมติฐานงานวิจัยที่ตั้งไว้ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการเรียนรู้เป็นทีม มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบุคลากรในสถานศึกษามีการทำงานร่วมกัน ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ ประสบการณ์ และทักษะวิธีคิดเพื่อพัฒนาภูมิปัญญาและศักยภาพของทีมงานอย่างต่อเนื่อง มีส่วนสนับสนุนในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร มีความรับผิดชอบร่วมกัน กล้าแสดงออกที่จะขอคำปรึกษาหรือข้อเสนอแนะ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการอภิปรายร่วมกันอย่างกว้างขวางภายในทีม และสามารถทำงานทดแทนกันได้อย่างเต็มศักยภาพ อีกทั้งการเรียนรู้และพัฒนาในเรื่องการทำงานเป็นทีมจะช่วยให้การทำงานร่วมกันในสถานศึกษามีความเป็นทีมที่เข้มแข็งซึ่งจะช่วยให้สมาชิกแต่ละคน สามารถแสดงศักยภาพที่มีอยู่ออกมาได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รุ่งนภา จันทรีลี (2562) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่า การศึกษาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลของการวิจัยของ สุนิสา มัยจัน (2563) ศึกษาเรื่อง การศึกษาการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี พบว่า การศึกษาการบริหารสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวก อยู่ในระดับระดับสูง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ในระดับหนึ่งอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษามีการมองการณ์ไกลที่นำไปสู่ความเป็นเลิศ มีวิสัยทัศน์ สามารถผลักดันวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติในรูปแบบของการวางแผน การกำหนดเป้าหมายในอนาคต การสร้างกระบวนการขั้นตอนในการทำงานอย่างชัดเจนจะสามารถทำให้การบริหารจัดการสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน บุคลากรในสถานศึกษามีการเรียนรู้เป็นทีม สามารถการทำงานร่วมกันได้อย่างเข้มแข็ง มีความรับผิดชอบร่วมกัน ทำให้สถานศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รมย์รัตน์ ประสงค์ และสรฤติ ตีปุ (2567) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกในระดับสูง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เบญจมาศ สัตตะโส และพนายุทธ เขยบาล (2566) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย และสอดคล้องกับผลของการวิจัยของ นุพารณ โสภารัตน์ (2566: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา กลุ่มกรุงเทพมหานคร



สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ของกลุ่มกรุงเทพเหนือ สังกัดกรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1) จากการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ด้านจินตนาการ มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารควรมีความกล้าคิด กล้าฝัน และกล้าทำในสิ่งใหม่ๆ มีการใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ มีความเชื่อ และความศรัทธา ก่อให้เกิดโมเมนตัมที่เด่นชัดในจิตใจ มีความฉลาด รอบรู้ คิดได้หลายมุม ครอบคลุมปัญหา และผู้บริหารควรมีพฤติกรรมในการแสดงออกถึงกระบวนการสร้างกระบวนการที่เด่นชัด

1.2) จากการวิจัยพบว่า การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ พบว่า ด้านการเรียนรู้เป็นทีมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ดังนั้น บุคลากรในสถานศึกษาควรมีการทำงานร่วมกัน ผ่านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ และประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง สามารถทำงานทดแทนกันได้อย่างเต็มศักยภาพ มีส่วนสนับสนุนในการทำงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร และมีความรับผิดชอบร่วมกัน

1.3) จากการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ พบว่า ด้านจินตนาการที่มีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้เป็นทีม มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักถึงการมองการณ์ไกลในอนาคตที่จะนำสถานศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศ พร้อมทั้งส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาได้แสดงความสามารถอย่างเต็มศักยภาพ โดยการมอบหมายงานให้ตามความสามารถแต่ละบุคคล เพื่อร่วมกำหนดและยอมรับเป้าหมายร่วมกัน อย่างชัดเจน ส่งเสริมให้บุคลากรมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง มีความรับผิดชอบร่วมกันในทีม มีกรอบเวลาที่ชัดเจนในการทำงาน ตลอดจนแก้ไขปัญหาและพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาทั้งด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1) ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านจินตนาการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2) ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ด้านการเรียนรู้เป็นทีม เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวาน กราฟฟิค.
- ธีระ รุญเจริญ. (2554). *กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- นฤมล จิตรเอื้อ. (2560). บทบาทภาวะผู้นำในการพัฒนาองค์การต่อองค์การแห่งการเรียนรู้. *วารสารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*. ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(2): 1738-1754.
- นุภาพรณ์ โสภารัตน์. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา กลุ่มกรุงเทพเหนือ สังกัดกรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.



- เบญจมาศ สัตตะโส และพนายุทธ เขยบาล. (2566). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย. *วารสารวิชาการปัญญาปณิธาน*, 8(1): 43-56.
- รมย์วินท์ ประสงค์ และสรฤดี ดีปู. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 16(1): 302-318.
- รุ่งนภา จันทร์ลี. (2562). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2560). *โรงเรียน: การบริหารสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- สุนิสา มัยจิน. (2563). การศึกษาการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สุภาภรณ์ ศรีอำนาจ และอดุลย์ พิมพ์ทอง. (2567). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 8(1): 124-134.
- เสาวนีย์ เกียรติพรศักดิ์. (2566). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*, มหาวิทยาลัยพะเยา.
- Gregory G. Dess, Gerry McNamara, Alan B. Eisner and Seung-Hyun (SEAN) Lee. (2019). *Strategic Management*. 9th ed. New York: Mc Graw Hill Education.
- Hoy, W.K. & Miskel, C.G. (2001). *Educational Administration: Theory, Research and Practice*. 6th ed. New York: McGraw-Hill.
- Senge, P.M. (2006). *The Fifth Discipline: The Art and Practice of the Learning Organization*. USA: Doubleday.





ผู้นำธรรมาภิบาลตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง Good Governance Leaders According to the Principles of Moderate Postmodern Philosophy

วิเศษ แสงกาญจนวนิช

Wiset Sangkanjanavanich

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

E-mail: wiset.sa@ssru.ac.th

Received: July 27, 2025; Revised: August 15, 2025; Accepted: August 21, 2025



บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักธรรมาภิบาลของภาวะผู้นำและเพื่อวิเคราะห์หลักธรรมาภิบาลของภาวะผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ แนวอรรถปริวรรต อาศัยการวิเคราะห์เอกสารและงานเขียนของนักปรัชญาหลังนวยุค และนักจริยศาสตร์ร่วมสมัย ตลอดจนการสังเคราะห์เชิงปรัชญาเกี่ยวกับภาวะผู้นำและธรรมาภิบาล ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำธรรมาภิบาลตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมิได้ตั้งอยู่บนกรอบคิด แบบสัมบูรณ์หรือตายตัว แต่มีลักษณะ “ยืดหยุ่นทางจริยธรรม” และสามารถฟังความแตกต่างหลากหลายได้อย่างลึกซึ้ง โดยมีคุณลักษณะสำคัญ ได้แก่ (1) ความสามารถในการรับฟังด้วยความเคารพ (2) การใช้ดุลยพินิจที่ตั้งอยู่บนฐานคุณธรรมมากกว่ากฎตายตัว (3) การสร้างพื้นที่ปลอดภัยเพื่อการมีส่วนร่วม และ (4) ความสามารถในการปรับเปลี่ยนตนเองท่ามกลางความไม่แน่นอน แนวคิดดังกล่าวสะท้อน “กระบวนทรรศน์ใหม่ของการนำ” ที่เน้นการเปลี่ยนแปลงจากภายในควบคู่กับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภายนอก โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างธรรมาภิบาลที่มีชีวิตและมีความหมายตามบริบทของผู้คน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคปัจจุบันควรออกจากกรอบแบบกลไก และหันมาส่งเสริมภาวะผู้นำที่เปิดกว้างต่อความไม่สมบูรณ์ ความหลากหลาย และความเปราะบางของมนุษย์ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของธรรมาภิบาลที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: ผู้นำ; ธรรมาภิบาล; ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

Abstract

The research article had the objectives to study the good governance principles of leadership and to analyze the good governance principles of leadership according to the philosophy of the Moderate Postmodern Philosophy. A hermeneutic qualitative research methodology was employed, emphasizing document analysis and the interpretation of texts by postmodern philosophers and contemporary ethicists, as well as philosophical syntheses concerning leadership and governance. The findings revealed that good governance leaders, based on the principles of moderate postmodernism, did not operate within rigid or absolute



frameworks. Instead, they demonstrated “ethical flexibility” and were deeply attentive to diverse perspectives. Their key characteristics included: (1) the ability to listen respectfully; (2) the use of moral-based discretion rather than fixed rules; (3) the creation of safe spaces for participation; and (4) the capacity for self-adaptation amid uncertainty. This approach reflected a “new paradigm of leadership,” which emphasized inner transformation (inner sustainability) alongside external structural change, aiming to foster living and meaningful governance in context. The study indicated that contemporary leadership development should move away from mechanistic models and promote leadership that embraces imperfection, diversity, and human vulnerability, which are essential foundations for sustainable governance.

Keywords: Leaders; Good Governance; Moderate Postmodern Philosophy

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่โลกเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการองค์กรไม่สามารถพึ่งพาเพียงกลยุทธ์เชิงประสิทธิภาพ หรือการจัดการเชิงกลไกเพียงอย่างเดียวอีกต่อไป องค์กรจำเป็นต้องมีผู้นำที่มีคุณสมบัติในการปรับตัว ท่ามกลางความไม่แน่นอน และสามารถสร้าง “ธรรมาภิบาล” ให้เกิดขึ้นได้อย่างแท้จริงในระดับปฏิบัติการ ไม่ว่าจะเป็นในภาครัฐ ภาคเอกชน หรือองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (Cheung & Scott, 2001; ดวงตา ราชาอาษา, 2558)

ธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาจากองค์กรระหว่างประเทศ เช่น ธนาคารโลก (World Bank) โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) และองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) โดยมุ่งหวังให้เกิดการบริหารจัดการที่โปร่งใส ยุติธรรม มีส่วนร่วม รับผิดชอบ และคุ้มค่า (พิรพล ไทยทอง, 2560) ในประเทศไทย หลักธรรมาภิบาลถูกปรับใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินภายใต้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 อย่างไรก็ตาม การน้อมนำธรรมาภิบาลไปสู่การปฏิบัติจริงนั้นกลับเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะเมื่อผู้นำยังคงยึดถือแนวคิดแบบกลไก เส้นตรงหรือแบบสัมบูรณ์นิยม (Absolutism) ซึ่งมักไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่มีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม และการลดลงของความเชื่อมั่นในสถาบันต่างๆ ล้วนเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความล้มเหลวในการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้อย่างยั่งยืน

ในบริบทนี้ ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง (Moderate Postmodern Philosophy) จึงถูกหยิบยกขึ้นมา เป็นกรอบแนวคิดใหม่ที่มีศักยภาพในการอธิบายและเสนอแนวทางการนำที่สอดคล้องกับโลกปัจจุบัน ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมิได้ปฏิเสธเหตุผลโดยสิ้นเชิง หากแต่ตั้งคำถามต่อ “กรอบคิดแบบสัมบูรณ์” ที่ครอบงำการตัดสินใจและการปฏิบัติในระบบราชการหรือองค์กรสมัยใหม่ แนวคิดนี้ส่งเสริมให้เกิดการเปิดพื้นที่สำหรับการเสวนา ความเข้าใจในความหลากหลาย และการสร้างความสมดุลระหว่างคุณค่าที่แตกต่าง โดยไม่ยึดถือเพียงมาตรฐานเดียวในการตัดสินความถูกต้อง (กิริติ บุญเจือ, 2545ก; ชิสา กันยาวิริยะ และสิรินทร์ กันยาวิริยะ, 2567)

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาผู้นำธรรมาภิบาลภายใต้กรอบของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง จึงเป็นความพยายามที่จะหลุดออกจากการวิเคราะห์ภาวะผู้นำแบบกลไก ไปสู่การเข้าใจภาวะผู้นำในฐานะผู้ประสานความหลากหลายที่สามารถฟังความต่าง เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และปรับตัวอย่าง



ยืดหยุ่นในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การศึกษานี้ไม่ได้มุ่งวิเคราะห์เพียงคุณลักษณะของผู้นำหรือผลสัมฤทธิ์เชิงประสิทธิภาพ แต่ต้องการสำรวจ “กระบวนการ” ของการนำ ที่ส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีจริยธรรมและยั่งยืนในระดับบุคคลและสังคม (กิริติ บุญเจือ, 2560ก; พจนา มาโนช, 2567)

การวิจัยครั้งนี้จึงมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อศึกษาคุณลักษณะ แนวทาง และกรอบคิดของผู้นำที่สามารถขับเคลื่อนธรรมาภิบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง เพื่อเสนอกรอบแนวคิดและองค์ความรู้ใหม่สำหรับการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นความยั่งยืนภายใน (Inner Sustainability) ควบคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงภายนอก

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักธรรมาภิบาลของภาวะผู้นำ
2. เพื่อวิเคราะห์ผู้นำธรรมาภิบาลตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปรัชญาแบบอรรถปริวรรต (Philosophical Hermeneutics) ซึ่งเน้นการตีความเชิงลึกเกี่ยวกับแนวคิดด้วย “ผู้นำธรรมาภิบาล” โดยอิงหลักการและกรอบคิดของปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง (Moderate Postmodern Philosophy) เป็นแกนกลางในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการผ่านการศึกษาวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ โดยเอกสารหลักที่ใช้ประกอบด้วย

- งานเขียนของนักปรัชญาหลังนวยุค เช่น กิริติ บุญเจือ และนักคิดตะวันตกในแนวทางเดียวกัน
- แนวคิดทางภาวะผู้นำจากนักวิชาการร่วมสมัย เช่น Burns, Yukl, Greenleaf ฯลฯ
- รายงานและแนวทางจากองค์กรระหว่างประเทศ เช่น UNDP, OECD และ World Bank

ที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมาภิบาล

- เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่ศึกษาแนวทางการนำเชิงจริยธรรมและยั่งยืน
- กรณีศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Case Studies) ซึ่งสะท้อนการนำหลักธรรมาภิบาล

ไปใช้ในบริบทจริง ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับนานาชาติ

ข้อมูลทั้งหมดถูกตีความและสังเคราะห์ผ่านกระบวนการอรรถปริวรรต โดยเน้นการเชื่อมโยงระหว่างเจตนารมณ์ของผู้นำ แนวคิดเชิงจริยธรรม และบริบทของสังคมร่วมสมัย เพื่อสร้างข้อเสนอเชิงแนวคิด (Conceptual Propositions) และข้อเสนอเชิงนโยบาย (Policy Recommendations) ที่สามารถนำไปใช้พัฒนาภาวะผู้นำและธรรมาภิบาลในระดับองค์กรและสังคมในภาพรวม

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้กำหนดกรอบแนวคิดโดยอ้างอิงจากแนวคิดต่อไปนี้

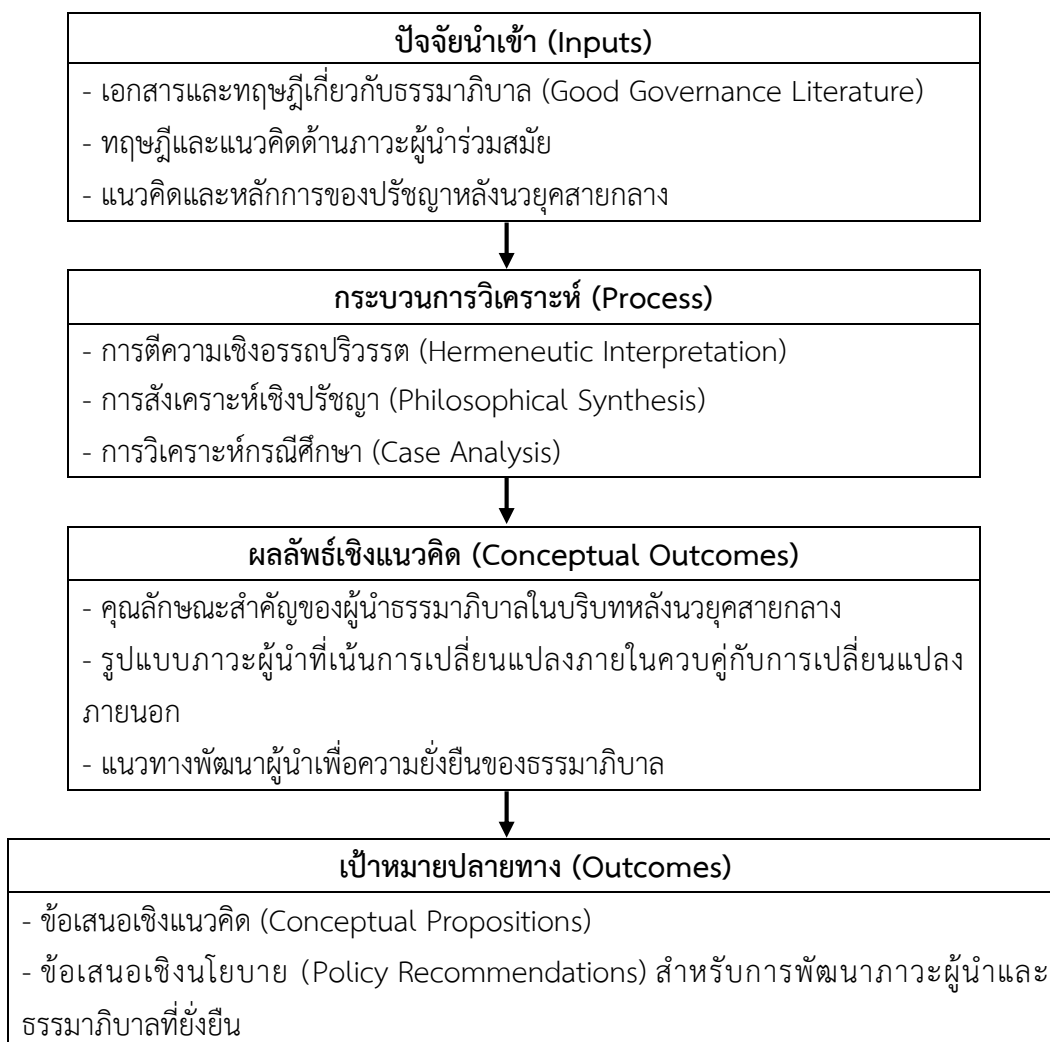
1. หลักธรรมาภิบาล (Good Governance Principles) ตามกรอบสากล (UNDP, OECD, World Bank) และกรอบในประเทศไทย



2. แนวคิดภาวะผู้นำร่วมสมัย (Contemporary Leadership) โดยเน้นการนำเชิงจริยธรรม และการฟังความหลากหลาย เช่น Transformational Leadership, Servant Leadership, Ethical Leadership

3. ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง (Moderate Postmodern Philosophy) ที่เน้นการเปิดพื้นที่ สำหรับความหลากหลาย การไม่ยึดติดสมบูรณ์ และการสร้างสมดุลทางคุณค่า

4. การบูรณาการแนวคิด เพื่อสร้างลักษณะผู้นำที่มี “ความยืดหยุ่นทางจริยธรรม” (Ethical Flexibility) และ “ความยั่งยืนภายใน” (Inner Sustainability)



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาหลักธรรมาภิบาลของภาวะผู้นำ ผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมาภิบาลของภาวะผู้นำประกอบด้วยคุณค่าพื้นฐานที่มุ่งสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความเสมอภาค การมีส่วนร่วม และการยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ โดยมีรากฐานจากกรอบสากลขององค์กรระหว่างประเทศ เช่น UNDP, OECD และ World Bank รวมถึงกรอบกฎหมายและนโยบายในประเทศไทย เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546



ซึ่งกำหนดให้ผู้นำต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต มีจริยธรรม ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาหลักธรรมาภิบาลของภาวะผู้นำ ผลการวิจัยพบว่า “ผู้นำธรรมาภิบาลตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง” เป็นผู้นำที่มีคุณลักษณะและแนวคิดที่แตกต่างจากผู้นำภายใต้กรอบคิดแบบสมัยใหม่ ซึ่งเน้นเหตุผลแบบสัมบูรณ์ กลไกการควบคุม และความเป็นหนึ่งเดียวทางจริยธรรม ในทางตรงกันข้าม ผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมีความสามารถในการสร้างพื้นที่กลางสำหรับการประสานความหลากหลายของคุณค่า โดยมีได้ยึดถือความจริงเพียงชุดเดียว หากเปิดรับความจริงหลากหลายผ่านการเสวนา การตีความ และการให้เกียรติในความแตกต่างของมนุษย์

การวิเคราะห์เอกสารและกรณีศึกษาทำให้สามารถสรุปคุณลักษณะของผู้นำธรรมาภิบาลตามแนวทางดังกล่าวได้ดังนี้

1. มีสมรรถนะในการยอมรับและประสานความแตกต่างทางความคิดและวัฒนธรรม โดยเน้นความเข้าใจในความจริงเชิงบริบทและความสัมพันธ์ มากกว่าการยึดถือความจริงแบบสัมบูรณ์ ทั้งนี้สอดคล้องกับปรัชญาหลังนวยุคสายกลางที่เชื่อว่าความจริงควรถูกแสวงหาอย่างต่อเนื่องผ่านการฟังและเสวนาร่วมกัน (กิริติ บุญเจือ, 2560ข)

2. ประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลในเชิงคุณค่ามากกว่าการปฏิบัติตามกฎระเบียบ โดยธรรมาภิบาลในที่นี้มิใช่เพียงหลักการบริหารเชิงระบบ แต่เป็นวิถีแห่งการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นธรรม โปร่งใส และยั่งยืน โดยยึดความเป็นมนุษย์และความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมเป็นศูนย์กลาง

3. ดำรงภาวะผู้นำแบบบูรณาการ (Integrative Leadership) ซึ่งสามารถเชื่อมโยงคุณลักษณะของผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง (Transformational) ผู้นำที่รับใช้ผู้อื่น (Servant Leadership) และผู้นำที่มีจิตสำนึกทางจริยธรรมเข้าด้วยกันอย่างสอดคล้องในบริบทการทำงานจริง

4. แสดงออกซึ่งจริยธรรมผ่านการกระทำเชิงรูปธรรม โดยไม่อาศัยเพียงวาทกรรมหรือแนวนโยบาย แต่ดำเนินการผ่านการตัดสินใจที่เป็นธรรม ความกล้าหาญทางคุณธรรม และความสามารถในการเป็นแบบอย่างในการจัดการกับสถานการณ์ที่มีความซับซ้อน

5. เน้นการพัฒนาภาวะผู้นำภายใน (Inner Leadership Development) ผ่านการฝึกฝนสติ การพัฒนาความตระหนักรู้ตน ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และการถ่อมตนในฐานะผู้รับใช้สังคม

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า ปรัชญาหลังนวยุคสายกลางสามารถทำหน้าที่เป็นกรอบอธิบายใหม่สำหรับการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับโลกยุคปัจจุบัน ซึ่งเต็มไปด้วยปัญหาทางจริยธรรม ความขัดแย้งในคุณค่า และความเปลี่ยนแปลงที่คาดเดาไม่ได้ การนำธรรมาภิบาลมาปฏิบัติเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณค่า จำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่เข้าใจความเปราะบางของมนุษย์ ความหลากหลายของบริบท และความจำเป็นในการตัดสินใจบนพื้นฐานของ “ความสมดุล” มากกว่า “ความเด็ดขาด”

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าผู้นำธรรมาภิบาลตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมีลักษณะเฉพาะที่เน้นการประสานความหลากหลาย การฟังอย่างลึกซึ้ง และการตัดสินใจบนพื้นฐานของความสมดุล สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของภาวะผู้นำจากแนวคิดแบบสมัยใหม่ที่เน้นอำนาจและโครงสร้าง ไปสู่ภาวะผู้นำที่มีลักษณะยืดหยุ่น เปิดรับความไม่สมบูรณ์ และยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กิริติ บุญเจือ (2545ก, 2560ก) ที่เสนอว่ากระบวนทัศน์หลังนวยุคสายกลาง คือ การเคารพในความจริงที่หลากหลาย และการดำรงอยู่ในระบบคุณค่าที่ไม่สมบูรณ์



การที่ผู้นำมีความสามารถในการยอมรับและประสานความแตกต่าง แสดงให้เห็นถึงภาวะผู้นำที่มีลักษณะ Reflexive Leadership คือ การไตร่ตรองตนเองเพื่อเข้าใจ “ความจริงเชิงสัมพันธ์” ไม่ใช่ความจริงแบบสัมบูรณ์ในลักษณะหนึ่งเดียว ซึ่งแนวคิดนี้ตรงกับข้อเสนอของ Cheung & Scott (2001) ที่มองว่าธรรมาภิบาลสมัยใหม่ควรมีฐานคิดที่เข้าใจพลวัตของโลกาภิวัตน์ และสามารถดำเนินการบริหารในโลกที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความคิดอย่างซับซ้อนได้

คุณลักษณะของผู้นำที่เน้นการใช้ธรรมาภิบาลเชิงจริยธรรม แทนที่จะเป็นเพียงการปฏิบัติตามกฎระเบียบ สอดคล้องกับข้อเสนอของ Greenleaf (1977) และ Bass & Steidlmeier (1999) ที่เสนอให้ผู้นำต้อง “มีจิตรับใช้และยึดประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ” มากกว่าการแสวงหาอำนาจหรือผลตอบแทน ผู้นำเชิงจริยธรรมจึงต้องมีความกล้าหาญในการยืนหยัดเพื่อคุณค่าที่พึงประสงค์ แม้จะขัดกับผลประโยชน์เฉพาะหน้าขององค์กรในบางเวลา

เมื่อพิจารณาแนวคิดเรื่อง “ภาวะผู้นำแบบบูรณาการ” (Integrative Leadership) ซึ่งพบในการวิจัยครั้งนี้ ยังสอดคล้องกับแนวโน้มการพัฒนาทฤษฎีผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่พยายามเชื่อมโยงคุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership), ภาวะผู้นำแบบรับใช้ (Servant Leadership), และภาวะผู้นำที่แท้จริง (Authentic Leadership) เข้าด้วยกัน โดยเฉพาะในบริบทที่ซับซ้อนและมีความไม่แน่นอนสูง ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจาก Lussier & Achua (2007) และ Robbins & Judge (2008)

นอกจากนี้ การเน้นการพัฒนาภาวะผู้นำภายใน (Inner Leadership) ถือเป็นนวัตกรรมเชิงคุณค่าที่ตอบสนองต่อปัญหาความเสื่อมทางจริยธรรมของผู้นำในระบบราชการและองค์กรขนาดใหญ่ โดยสะท้อนให้เห็นถึงทิศทางใหม่ของการพัฒนาภาวะผู้นำที่เน้นความตื่นรู้ ความถ่อมตน ความรับผิดชอบ และความสัมพันธ์กับผู้อื่นในฐานะ “มนุษย์ร่วมโลก” มากกว่าผู้ได้บังคับบัญชา ซึ่งทำให้งานสามารถลดแนวโน้มของการใช้อำนาจในทางมิชอบ และส่งเสริมการเติบโตขององค์กรอย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบดังกล่าวอาจยังมีข้อจำกัดในแง่ของการแปลงแนวคิดปรัชญาสู่การปฏิบัติจริงในบริบทที่มีระบบราชการรวมศูนย์สูง หรือองค์กรที่ถูกครอบงำด้วยวัฒนธรรมผลสัมฤทธิ์และความรวดเร็ว ผู้วิจัยจึงเสนอว่า การน้อมนำแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลางไปใช้ควรอยู่ภายใต้การฝึกฝนภาวะผู้นำภายในที่ต่อเนื่อง ควบคู่กับการปรับเปลี่ยนระบบองค์กรให้มีพื้นที่สำหรับการฟัง เสวนา และความไว้วางใจ ซึ่งถือเป็นเงื่อนไขสำคัญสำหรับการปลูกฝังธรรมาภิบาลอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าผู้นำธรรมาภิบาลตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลางมีลักษณะเฉพาะซึ่งเน้นความยืดหยุ่น การฟังอย่างลึกซึ้ง การเคารพความหลากหลาย และการดำรงภาวะผู้นำภายในอย่างมีจริยธรรม องค์ความรู้ที่ได้สามารถนำไปใช้เป็นฐานในการพัฒนาระบบภาวะผู้นำที่ยั่งยืนในโลกยุคใหม่ที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยสามารถสรุปข้อเสนอแนะได้เป็น 2 ด้านหลักดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้งาน

1.1 ด้านการพัฒนาผู้นำองค์กร ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารระดับสูงในภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรไม่แสวงหากำไรได้เรียนรู้และฝึกฝนภาวะผู้นำบนฐานของแนวคิดหลังนวยุคสายกลาง โดยจัดอบรมเชิงจริยธรรมที่ไม่เน้นเพียงกฎระเบียบหรือความสำเร็จเชิงตัวเลข แต่ส่งเสริมการรู้จักตนเอง การฟัง และการตัดสินใจอย่างมีสมดุล

1.2 ด้านการบริหารภาครัฐและธรรมาภิบาล องค์การภาครัฐควรน้อมนำหลักการของผู้นำธรรมาภิบาลในแนวทางนี้ไปปรับใช้ โดยเฉพาะในระดับนโยบายและการบริหารบุคลากร เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เคารพความหลากหลาย มีพื้นที่สำหรับการเสวนา และให้ความสำคัญกับคุณค่าภายในของเจ้าหน้าที่รัฐ

1.3 ด้านการออกแบบหลักสูตรการศึกษาและฝึกอบรมผู้นำ สถาบันการศึกษาและสถาบันฝึกอบรมผู้นำควรบูรณาการแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลางเข้ากับหลักสูตรที่ว่าด้วยธรรมาภิบาลและภาวะผู้นำ เพื่อสร้างผู้นำรุ่นใหม่ที่เข้าใจความเปราะบางของระบบและสามารถดำเนินการด้วยท่าทีที่เคารพมนุษย์อย่างลึกซึ้ง

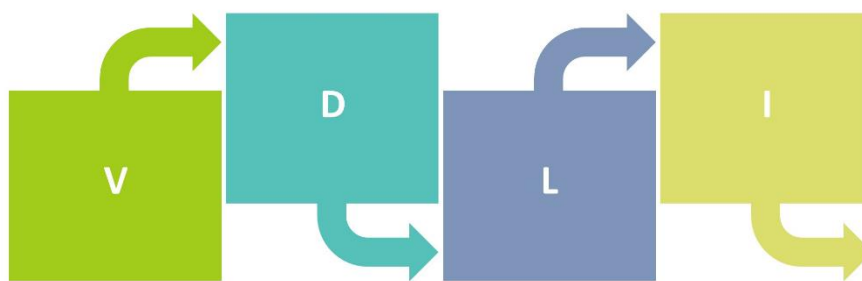
2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

จากผลการวิจัยที่ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะของผู้นำธรรมาภิบาลตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ซึ่งเน้นการฟังอย่างลึกซึ้ง ความเข้าใจในบริบท ความเคารพในความแตกต่าง และการตัดสินใจที่ตั้งอยู่บนฐานคุณธรรมภายใน มากกว่าการอิงกับหลักเกณฑ์ที่ตายตัวนั้น ได้เปิดพื้นที่ให้การตั้งคำถามและการขยายองค์ความรู้เพิ่มเติม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไปในลักษณะข้อหวัข้องานวิจัย ดังนี้

1. ภาวะผู้นำธรรมาภิบาลในภาคปฏิบัติตามกรอบปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง: กรณีศึกษาองค์กรพัฒนาสังคมในประเทศไทย
2. การพัฒนาภาวะผู้นำภายในผ่านกรอบปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง: การบูรณาการกับ Inner Development Goals (IDGs)
3. จริยศาสตร์ของภาวะผู้นำ: การเปรียบเทียบแนวคิดหลังนวยุคสายกลางกับจริยศาสตร์ร่วมสมัย
4. การพัฒนาเครื่องมือประเมินภาวะผู้นำธรรมาภิบาลตามแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง

องค์ความรู้ที่ได้

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ผู้นำธรรมาภิบาลตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ชื่อว่า VDLI Model ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 VDLI Model

VDLI Model สามารถอธิบายได้ดังนี้

V ย่อมาจาก Value Foundation หมายถึง ฐานคุณค่า

D ย่อมาจาก Development Dimensions หมายถึง มิติการพัฒนา

L ย่อมาจาก Leadership Mechanisms หมายถึง กลไกการนำ

I ย่อมาจาก Intended Outcomes หมายถึง ผลลัพธ์ปลายทาง



โดยอธิบายเป็นตารางได้ดังนี้

สาระของโมเดล	คำอธิบาย
ฐานคุณค่า (Value Foundation)	เป็นรากฐานทางแนวคิดที่หล่อหลอมภาวะผู้นำ ประกอบด้วย 1. หลักธรรมาภิบาล ได้แก่ โปร่งใส รับผิดชอบ เสมอภาค มีส่วนร่วม ยึดประโยชน์ส่วนรวม 2. ปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง ได้แก่ เคารพความหลากหลาย ปฏิเสธสัมบูรณ์นิยม แสวงหาสมดุลทางคุณค่า 3. คุณธรรมสากลของภาวะผู้นำร่วมสมัย ได้แก่ จิตรับใช้ ความซื่อสัตย์ ความเห็นอกเห็นใจ
มิติการพัฒนา (Development Dimensions)	การพัฒนาภาวะผู้นำต้องดำเนินไปพร้อมกัน 2 มิติ 1. มิติภายใน (Inner Sustainability) ได้แก่ การตระหนักรู้ ตน การฝึกสติ ความถ่อมตน ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น 2. มิติภายนอก (Outer Structural Change) ได้แก่ การสร้าง ระบบและนโยบายที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม โปร่งใส และ ตรวจสอบได้
3. กลไกการนำ (Leadership Mechanisms)	เป็นวิธีการและพฤติกรรมที่ผู้นำใช้ในการขับเคลื่อน 1. การฟังอย่างลึกซึ้งด้วยความเคารพ (Deep Respectful Listening) 2. การใช้ดุลยพินิจบนฐานคุณธรรม (Moral-based Discretion) 3. การสร้างพื้นที่ปลอดภัยเพื่อการมีส่วนร่วม (Safe Space Creation) 4. การปรับตัวท่ามกลางความไม่แน่นอน (Adaptive Capacity)
4. ผลลัพธ์ปลายทาง (Intended Outcomes)	- ระดับบุคคล ผู้นำมีความยืดหยุ่นทางจริยธรรม (Ethical Flexibility) และมีจิตสำนึกทางสังคมสูง - ระดับองค์กร องค์กรมีวัฒนธรรมการบริหารที่เคารพความ หลากหลายและโปร่งใส - ระดับสังคม เกิดธรรมาภิบาลที่มีชีวิต (Living Governance) สอดคล้องกับบริบทจริง และยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ บุญเจือ. (2545ก). *ชุดปรัชญาและศาสนาเซนต์จอห์น เล่มต้น: เริ่มรู้จักปรัชญา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.
- _____. (2560ก). *ชุดปรัชญาสวนสุนันทา: ปรัชญาและจริยศาสตร์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- _____. (2560ข). *ชุดปรัชญาสวนสุนันทา: ปรัชญาและจริยศาสตร์โบราณ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.



- ชิสา กันยาริยะ และสิรินทร์ กันยาริยะ. (2567). ศึกษาเชิงวิเคราะห์คุณค่าทางจริยศาสตร์ของปรัชญา
หลังนวยุคนิยมสายกลาง. *วารสารสถาบันพอดี้*, 1(1): 11–20.
- ดวงตา ราชอาษา. (2558). แนวทางการขับเคลื่อนการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในยุคทุนนิยม.
วารสารแพรววาทสันธุ์, 2(3): 130–149.
- พจนา มาโนช. (2567). ภาวะผู้นำตามหลักปรัชญาหลังนวยุคสายกลาง. *วารสารสถาบันพอดี้*, 1(2): 1–8.
- พีรพล ไทยทอง. (2560). การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล. *วารสารบริหารภาครัฐ*, 4(2):
109–121.
- Bass, B.M., & Steidlmeier, P. (1999). Ethics, character, and authentic transformational leadership.
Leadership Quarterly, 10(2): 181–217.
- Cheung, A.B.L., & Scott, I. (2001). *Governance and public sector reform in Asia: Paradigm
shifts or business as usual?*. London: Routledge.
- Greenleaf, R.K. (1977). *Servant leadership: A journey into the nature of legitimate power
and greatness*. Mahwah, NJ: Paulist Press.
- Lussier, R.N., & Achua, C.F. (2007). *Leadership: Theory, application, & skill development*.
3rd ed. Mason, OH: Thomson South-Western.
- Robbins, S.P., & Judge, T.A. (2008). *Organizational behavior*. 13th ed. Upper Saddle River,
NJ: Pearson Education.





อนาคตภาพการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา ในทศวรรษหน้า

The Future Scenarios of Information Technology Management of Buddhist Universities in the Next Decade

¹พระครูธรรมธร ครชานนท์ สิริธโร (องหาร), ²พระราชวชิรญาณเมธี

¹Phrakhruthaammathon Karachanon Sirindharo (Tongharn),

²Phrarajavajiranyanamethi

^{1,2}หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

^{1,2}Doctor of Education Program in Educational Administration, Faculty of Education,
Mahamakut Buddhist University

¹Corresponding author, e-mail: karachanon@gmail.com

Received: July 16, 2025; Revised: August 09, 2025; Accepted: August 16, 2025



บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทิศทางและแนวโน้มของการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2569-2578) โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบ EDJR (Ethnographic Delphi Future Research) ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 20 รูป/คน ร่วมแสดงความคิดเห็นผ่าน 3 รอบของการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดทำแบบสอบถามและการยืนยันความคิดเห็นร่วมในประเด็นสำคัญ การวิเคราะห์ข้อมูลสะท้อนอนาคตภาพการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศใน 5 ด้านหลัก ได้แก่ (1) โครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ: รากฐานที่สำคัญสำหรับการดำเนินงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศขององค์กร ประกอบด้วยฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ เครือข่ายและบริการต่างๆ ที่สนับสนุนการทำงานของระบบไอที ช่วยให้องค์กรสามารถประมวลผล จัดเก็บและแลกเปลี่ยนข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (2) สื่ออิเล็กทรอนิกส์: สื่อที่ใช้เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์ในการสร้าง จัดเก็บ และเผยแพร่ข้อมูลหรือเนื้อหาต่างๆ โดยทั่วไปในรูปแบบของข้อมูลดิจิทัลที่สามารถเข้าถึงได้ผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ (3) คลังข้อมูลสารสนเทศ: ระบบสารสนเทศที่ใช้จัดเก็บข้อมูลผลการวิจัยในรูปแบบดิจิทัลที่เป็นผลงานของอาจารย์ นักวิจัย นักศึกษา หรือบุคลากรของหน่วยงาน (4) กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สารสนเทศ: เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและความสามารถในการใช้เทคโนโลยี, สร้างความสนใจและกระตุ้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง, เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน (5) การพัฒนาที่ยั่งยืน: การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องเดือดร้อน ดังนั้น การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ผลจากการวิจัยพบว่า จากผลการวิเคราะห์ทั้ง 3 รอบ แสดงให้เห็นถึงฉันทามติของผู้ทรงคุณวุฒิในประเด็นสำคัญๆ 15 ประเด็น ดังนี้ (1) มหาวิทยาลัยต้องมีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เพียงพอสำหรับการใช้งาน (2) มีการจัดการระบบ Server และ Cloud อย่างเป็นระบบ (3) มีระบบสารสนเทศสนับสนุน



การเรียนการสอนทางพระพุทธศาสนาได้อย่างเหมาะสม (4) มีระบบความปลอดภัยของข้อมูลที่ดี (5) มีระบบสนับสนุนการเรียนออนไลน์ (E-Learning, LMS ฯลฯ) (6) การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน (7) มีการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลให้กับบุคลากรสายพระภิกษุ (8) มีการดำเนินการเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาอัจฉริยะ” (Smart Buddhist University) (9) การเข้าถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์สะดวกทุกกลุ่ม (พระ, นักศึกษา, อาจารย์, ประชาชนทั่วไป) (10) การเรียนรู้เสมือนจริง (Virtual Classrooms) โดยใช้ AR/VR จำลองสถานที่ทางศาสนา (11) คลังสารสนเทศควรมีหนังสือพระพุทธศาสนาแบบดิจิทัลมากขึ้น (12) ควรมีระบบสืบค้นข้อมูลแบบออนไลน์ที่เข้าถึงง่าย (13) ควรมีเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญคอยแนะนำการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ รวมถึงนำ AI มาให้คำแนะนำเบื้องต้น สารสนเทศเป็นเพียงแหล่งเรียนรู้ ครูสอนจะอธิบายและขยายความทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ชัดเจนง่ายและรวดเร็วถูกต้องกว่าการตีความเอง (14) การใช้ทรัพยากรของมหาวิทยาลัยควรคำนึงถึงความยั่งยืน (15) มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมหลักธรรมและหลัก SDGs ควบคู่กัน

คำสำคัญ: อนาคตภาพ; การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ; มหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนา

Abstract

This research article aimed to explore the direction and trends in information technology management in Buddhist universities over the next decade (B.E. 2569–2578), using the Ethnographic Delphi Future Research (EDFR) methodology. This approach enabled 20 experts to participate and share their insights through three rounds of data collection: in-depth interviews, questionnaire surveys, and consensus validation on key issues. The data analysis revealed future perspectives in five major dimensions of information technology management: 1. Information Technology Infrastructure-The fundamental foundation for organizational IT operations, encompassing hardware, software, network systems, and services that support efficient data processing, storage, and exchange. 2. Electronic Media-Media that utilize electronic technologies to create, store, and disseminate content, typically in digital formats accessible through various electronic devices. 3. Information Repositories-Systems that store digital academic outputs, including research and scholarly works by faculty, researchers, students, and staff. 4. Information-Based Teaching and Learning Activities-Aimed at enhancing learners’ digital skills, promoting self-directed learning, and increasing instructional effectiveness. 5. Sustainable Development-Development that addresses the needs of the present without compromising the ability of future generations, ensuring a balanced approach across economic, social, and environmental dimensions.

The findings from the three-round analysis revealed consensus among the experts on fifteen key points. These included: (1) the necessity for sufficient internet network systems; (2) systematic server and cloud management; (3) appropriate information systems to support Buddhist studies; (4) robust data security; (5) effective online learning platforms (e.g., E-Learning, LMS); (6) integration of Artificial Intelligence (AI) in education; (7) development of digital literacy for monastic personnel; (8) implementation of the “Smart Buddhist University” initiative; (9) accessible electronic media for monks, students, faculty, and the general public; (10) use



of AR/VR for virtual religious learning environments; (11) expanded digital Buddhist literature collections; (12) easy-to-use online search systems; (13) guidance from expert staff and AI-based recommendations; the role of teachers in clarifying and expanding information for better understanding; (14) a commitment to sustainable use of university resources (15) Universities should simultaneously promote moral values and the principles of the Sustainable Development Goals (SDGs).

Keywords: Future scenarios; Information Technology Management; Buddhist Universities

บทนำ

ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งสภาพของภูมิอากาศ สิ่งแวดล้อม ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่ทันสมัย การติดต่อสื่อสารสามารถเชื่อมต่อกันได้ทั่วโลก การสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ การใช้ AI: Artificial Intelligence ปัญญาประดิษฐ์ เข้ามาใช้ในการดำเนินกิจการ กิจกรรม ที่ทำหน้าที่แทนมนุษย์ การเกิดโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคอุบัติใหม่ ทำให้มนุษย์ต้องพึ่งพาเทคโนโลยีที่ทันสมัยมากขึ้น โดยที่เทคโนโลยีสามารถเข้าช่วยในการปฏิบัติงานที่เป็นอันตรายหรือการสื่อสารระยะไกล ที่ทำให้มนุษย์ไม่ต้องเดินทางไปในสถานที่นั้นจริง แต่เสมือนหนึ่งว่าอยู่ในสถานที่นั้นจริง หรือจะเป็นการลงนามในเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ที่สามารถลงนามได้ทุกที่ ทุกเวลา โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางไปสถานที่ที่ปฏิบัติงาน การอ่านหนังสือที่อยู่ในรูปแบบออนไลน์ เป็นไฟล์ตัวหนังสือ Text ที่ถูกจัดเก็บอยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ สามารถเปิดอ่านผ่านเครื่องโทรศัพท์ iPad, Tablet, เครื่องคอมพิวเตอร์, Notebook ฯลฯ เทคโนโลยีสารสนเทศจึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอย่างพลิกผัน (Disruptive World) ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงของเงื่อนไขต่างๆ ของการพัฒนาประเทศไทย ส่งผลให้การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทบทวนบริบทและปัจจัยต่างๆ อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืน รวมทั้งการพัฒนาประเทศตามบริบทของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ที่มีเป้าหมายสำคัญในการยกระดับประเทศไทยสู่ประเทศที่มีความพร้อมทางการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจของโลก ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการเปลี่ยนแปลงประเทศตามแนวทางการพัฒนา Thailand 4.0 รวมทั้งจากเป้าหมายของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ที่เป็นทิศทางของการพัฒนาประเทศต่างๆ ในระดับสากล มีเป้าหมายสำคัญในการจัดความยากจนและการขจัดความหิวโหย เพื่อสร้างความมั่นคงทางอาหารและการกินดี อยู่ดีอย่างยั่งยืน การศึกษาสร้างคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก ทันทต่อเหตุการณ์ และแก้ปัญหาสังคม ปัญหาของประเทศและของโลกได้ การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือกลไกในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความเป็นพลเมืองที่เป็นคนดี มีวินัยและมีคุณภาพของสังคม ประเทศ และของโลก เทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันเป็นเหมือนส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิต จะขาดไปไม่ได้แม้แต่เพียงวินาทีเดียว ข่าวสาร ความรู้ กิจกรรม อาหาร เครื่องดื่ม การติดต่อสื่อสาร ในทุกๆ กระบวนการมีการผสมผสานกันเชื่อมโยงกันไปทั่วโลก วัฒนธรรม ภาษา เริ่มเข้าถึง เข้าใจได้โดยง่าย เพียงแค่ปลายนิ้วสัมผัส ธุรกิจห้างร้านต่างๆ นิยมเปิดเป็นแบบออนไลน์ แต่ก็ยังคงมีหน้าร้านที่เป็นของจริงในบางส่วน การศึกษาก็ถูกพัฒนาให้สามารถเรียนผ่านระบบออนไลน์ หรือเรียนแบบผสมผสาน ระหว่างออนไลน์และออนไซต์ มีการบริหารจัดการผ่านโซเชียลมีเดีย แอปพลิเคชันต่างๆ มากขึ้น มหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนา ประกอบไปด้วย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นต้น เป็นสถาบันอุดมศึกษาในกำกับของรัฐ ในการกำกับดูแลของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จัดการศึกษาวิชา



พระพุทธศาสนา และศาสตร์การเรียนรู้แขนงอื่นๆ โดยมีหลักธรรมคำสอนในพระไตรปิฎกสอดแทรกในบทเรียนการศึกษาระดับชั้นสูง ในรูปแบบมหาวิทยาลัย เมื่อเทคโนโลยีได้ก้าวหน้าไปไกล มหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนาก็จะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมโลก ที่มีความทันสมัยทันเหตุการณ์ ซึ่งหลักคุณธรรมที่คู่เกาแก้ว แต่ยังคงสามารถใช้ได้ร่วมสมัยอยู่ตลอดเวลา การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นจุดเปลี่ยนในวิถีแห่งการพัฒนา (Strategies) ปฏิรูปวิถีที่ 5 พลิก เปลี่ยน ปรับ รับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะทำให้การสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาดำรงคงอยู่ไปอีกนาน รวมถึงช่วยในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาให้สามารถส่งไปถึงทั่วโลก ย่อมเป็นผลดีในทางบวก หากข้อมูลที่ส่งไปเป็นข้อมูลที่ถูกต้องตามความเป็นจริง ซึ่งคนยุคสมัยใหม่ ดูจะห่างไกลจากพระพุทธศาสนามากขึ้น เพราะได้รับข่าวสารที่เป็นเชิงลบ จึงทำให้ไม่อยากจะนับถือพระพุทธศาสนา หรือยังไม่เข้าใจถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนานั้นเอง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความต้องการจะศึกษาอนาคตภาพการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาในทศวรรษหน้า เพื่อกำหนดทิศทางการวางแผนจัดการบริหารทางเทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาสื่ออุปกรณ์ทางเทคโนโลยีให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษา ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน การบริหารจัดการมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยมุ่งเน้นการบริหารจัดการเทคโนโลยี ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และมีการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถใช้เทคโนโลยีที่เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง มีคุณธรรมจริยธรรม ไม่ใช้เทคโนโลยีไปในทางที่ผิดครองครองธรรม โลกก็จะน่าอยู่ มนุษย์ก็จะอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาแนวโน้มการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนาในทศวรรษหน้า
3. เพื่อศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนในการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนาในทศวรรษหน้า

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย โดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงการวิจัย

ผู้วิจัยจัดเตรียมโครงการตามระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัย โดยการศึกษาข้อมูลจาก เอกสาร ตำรา ข้อมูล สถิติ ผลงานวิจัย บทความวิชาการ วารสาร ทฤษฎีและวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอนาคตภาพการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาในทศวรรษหน้าเพื่อมุ่งพัฒนาการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์สูงสุด ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศในยุคปัจจุบัน มีความจำเป็นอย่างมากในการบริหารจัดการมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนา และเป็นการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ 5 ด้าน 1) ด้านยุทธศาสตร์ 2) ด้านการจัด การเรียนการสอน 3) ด้านวิชาการ 4) ด้านสนับสนุน 5) ด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน



ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDRF โดยกำหนด ลำดับขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

รอบที่ 1 การศึกษาแนวคิดจากผู้เชี่ยวชาญโดยใช้การสัมภาษณ์

1. การเลือกผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการวิจัยอนาคตโดยเทคนิคการวิจัยแบบ EDRF ครั้งนี้ มีทั้งสิ้น 3 กลุ่ม จำนวน 20 รูป/คน โดยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้บริหารที่มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการทางด้านยุทธศาสตร์ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านวิชาการและด้านสนับสนุน กลุ่มที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายการบริหารจัดการศึกษา หรือด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา จำนวน 5 รูป/คน กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษากระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม จำนวน 3 คน กลุ่มที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 12 คน โดยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้

- 1) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก
- 2) มีผลงานทางการจัดการศึกษาเป็นที่ประจักษ์ยอมรับ
- 3) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ

2. วิธีเลือกผู้เชี่ยวชาญ ผู้เชี่ยวชาญได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) โดยมีกรรมการที่ปรึกษาคุณกนิพนธ์ช่วยพิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

- 1) ขอคำปรึกษา ข้อเสนอแนะจากที่ปรึกษาคุณกนิพนธ์ พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญ
- 2) เสนอชื่อผู้เชี่ยวชาญต่อที่ปรึกษาคุณกนิพนธ์ เพื่อช่วยพิจารณาความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้ผู้เชี่ยวชาญตามจำนวนที่ต้องการ
- 3) ทำหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญตามที่ปรึกษาคุณกนิพนธ์ ตามที่ได้พิจารณาความเหมาะสมของคุณสมบัติ เพื่อขอความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้ โดยการออกหนังสือเชิญถึงผู้เชี่ยวชาญ และการติดต่อประสานด้วยตนเอง

3. การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

- 1) ผู้วิจัยนำตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับอนาคตภาพการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาในทศวรรษหน้า มาจัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview)
- 2) นำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญ 20 รูป/คน
- 3) นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ (content Synthesis) เพื่อเขียนแยกเป็นประเด็นหรือแนวโน้มเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ต่อไป

รอบที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

1. นำแบบสอบถามความคิดเห็นที่พัฒนาขึ้นจากการสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญรอบที่ 1 ไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม เพื่อพิจารณาประเมินค่าโอกาสความเป็นไปได้และหรือควรจะเป็นในประเด็นต่างๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยสร้างแบบสอบถาม

2. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นมาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาค่ามัธยฐาน (Median) ค่าฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) จากนั้นตรวจสอบความเป็นไปได้ระดับมากขึ้นไป คือ ค่ามัธยฐานที่ 3.5 ขึ้นไป และพิจารณาความสอดคล้องของคำตอบ โดยพิจารณาจาก



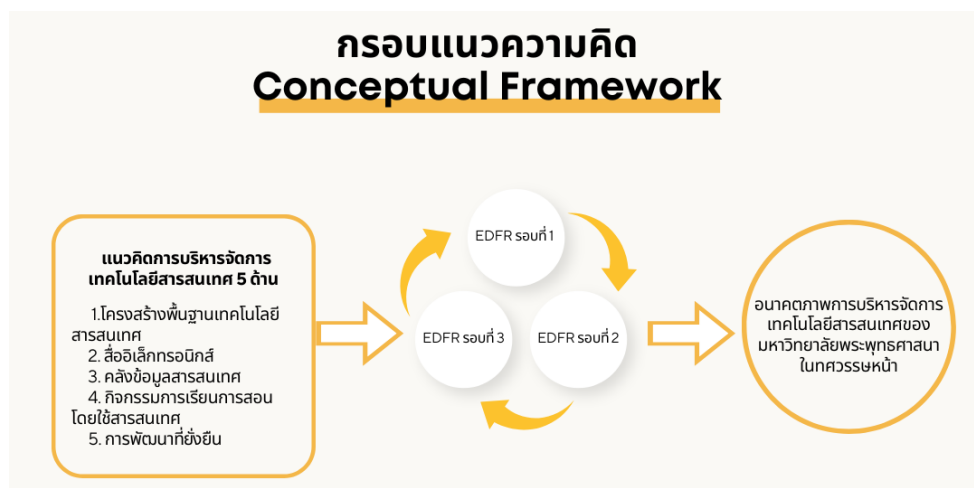
ค่าพิสัยควอไทล์ ไม่เกิน 1.5 ถ้าพิจารณาความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญว่ามีความเป็นเอกภาพหรือมีความสอดคล้องกัน ครอบคลุมเรื่องที่ต้องการศึกษา

รอบที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลยืนยันคำตอบ

ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญผู้ให้ข้อมูลยืนยันด้วยตัวเอง ทางไปรษณีย์ และไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ในรอบนี้ ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านจะได้รับรู้ข้อมูลป้อนกลับเชิงสถิติ (Statistical Feedbacks) เป็นของกลุ่มโดยรวมเพื่อหาค่าร้อยละ ค่ามัธยฐาน (Median) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) ของกลุ่มผนวกด้วยคำตอบเดิมของตนเองแล้วขอให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนพิจารณาตอบใหม่ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับอนาคตภาพการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาในทศวรรษหน้า เพื่อหาแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้มากและมีความสอดคล้องทางความคิดเห็นระหว่างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่ได้จากเทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับอนาคตภาพการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2569-2578) ในครั้งนี้ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต อันจะนำไปสู่การพัฒนาเกี่ยวกับการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา โดยได้แนวคิดจากการวิจัยอนาคต (Futures Research) ซึ่งเป็นวิธีวิทยาการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ที่สามารถคาดการณ์แนวโน้มที่มีความเป็นไปได้ หรือน่าจะเป็นไปในอนาคต ทั้งในด้านบวกและด้านลบ การศึกษาอนาคต (Futures Studies) ผ่านวิธีวิทยาการวิจัยอนาคตนั้น สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่มีหลักการ มีกระบวนการ วิธีการที่ชัดเจน และเป็นระบบทำให้เห็นภาพอนาคตที่เป็นองค์รวม มีประโยชน์ทั้งต่อบุคคลและองค์กรต่างๆ โดยสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหาร การวางแผนเพื่อรับมือกับอนาคตตามสาขาวิชาชีพต่างๆ ภาพอนาคตการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาในทศวรรษหน้า ด้วยวิธีการวิจัยตามแนวคิด EDFR : Ethnographic Delphi Future Research ของ (จุมพล พูลภัทรชีvit, 2561) โดยการสัมภาษณ์และสอบถามผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 20 รูป/คน จำนวน 3 รอบ โดยมีรายละเอียดดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศในทศวรรษหน้า



สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

อนาคตภาพการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา ในทศวรรษหน้ามี 5 ด้าน 36 ตัวแปร คือ ด้านที่ 1 โครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย 8 ตัวแปร ด้านที่ 2 สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ประกอบด้วย 7 ตัวแปร ด้านที่ 3 คลังสารสนเทศ ประกอบด้วย 7 ตัวแปร ด้านที่ 4 กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สารสนเทศ ประกอบด้วย 7 ตัวแปร ด้านที่ 5 เป้าหมาย การพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย 7 ตัวแปร ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ด้านที่ 1 โครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า อนาคตภาพการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาในทศวรรษหน้า ด้านโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ มีโอกาสเป็นไปได้มากที่สุด ได้แก่ มหาวิทยาลัยต้องมีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เพียงพอสำหรับการใช้งาน มีการจัดการระบบ Server และ Cloud อย่างเป็นระบบ มีระบบสารสนเทศสนับสนุนการเรียนการสอนทางพระพุทธศาสนาได้อย่างเหมาะสม มีการจัดการระบบความปลอดภัยของข้อมูลที่ดี มีระบบสนับสนุนการเรียนออนไลน์ (E-Learning, LMS ฯลฯ) พร้อมใช้งาน การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลให้กับบุคลากรสายพระภิกษุ มีการดำเนินการเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาอัจฉริยะ (Smart Buddhist University)

ด้านที่ 2 สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผลการวิจัยพบว่า อนาคตภาพการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาในทศวรรษหน้า ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีโอกาสเป็นไปได้มากที่สุด ได้แก่ มหาวิทยาลัยมีการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ สื่ออิเล็กทรอนิกส์มีความเหมาะสมกับบริบทของพระพุทธศาสนา สื่อที่ใช้มีความหลากหลาย เช่น วิดีโอ, อินโฟกราฟิก, แพลตฟอร์มออนไลน์ สื่อมีความน่าสนใจและสนใจในการเรียนรู้ การเข้าถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์สะดวกทุกกลุ่ม (พระ, นักศึกษา, อาจารย์, ประชาชนทั่วไป) การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการจัดทำสื่อการเรียนการสอน การเรียนรู้เสมือนจริง (Virtual Classrooms) โดยใช้ AR/VR จำลองสถานที่ทางศาสนา

ด้านที่ 3 คลังสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า อนาคตภาพการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาในทศวรรษหน้า ด้านคลังสารสนเทศ มีโอกาสเป็นไปได้มากที่สุด ได้แก่ คลังสารสนเทศควรมีหนังสือพระพุทธศาสนาแบบดิจิทัลให้มากขึ้น ควรมีระบบสืบค้นข้อมูลแบบออนไลน์ที่เข้าถึงง่าย ควรมีพื้นที่ให้ศึกษาค้นคว้าที่เงียบสงบและเหมาะสม ควรมีคลังเอกสารโบราณ/พระไตรปิฎกฉบับแปล คลังสารสนเทศควรเชื่อมโยงกับคลังข้อมูลระหว่างมหาวิทยาลัย ควรมีเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญคอยแนะนำการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ อาจมีการใช้ AI สนับสนุนบางส่วน โดยนำเทคโนโลยี AI มาใช้เป็นเครื่องมือในการให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษาการใช้งาน อาทิ Chatbot ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ AI เพื่อการค้นคว้าทางธรรม

ด้านที่ 4 กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า อนาคตภาพการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาในทศวรรษหน้า ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สารสนเทศมีโอกาสเป็นไปได้มากที่สุด ได้แก่ ควรมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอนมากขึ้น อาจารย์ควรได้รับการอบรมเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศในการสอน เพื่อพัฒนาเนื้อหาออนไลน์ที่เน้นพระพุทธศาสนาแบบมีปฏิสัมพันธ์ ระบบห้องเรียนออนไลน์ควรมีประสิทธิภาพและเข้าถึงง่าย มีบูรณาการข้อมูลจากคลังสารสนเทศเข้ากับการเรียนการสอน มีบทเรียนพระไตรปิฎกในรูปแบบมัลติมีเดียมีคณาจารย์



ผู้ทรงความรู้เป็นผู้สอนจะทำให้เข้าใจลึกซึ้งกว่าเพราะสารสนเทศเป็นเพียงแหล่งเรียนรู้ แต่คณาจารย์ผู้สอนจะอธิบายและขยายความซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ชัดเจนง่ายและรวดเร็ว ถูกต้องกว่าการตีความเอง

ด้านที่ 5 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า อนาคตภาพการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาในทศวรรษหน้า ด้านเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนมีโอกาสเป็นไปได้มาก ได้แก่ มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมหลักธรรมและหลัก SDGs ควบคู่กัน มหาวิทยาลัยควรมีนโยบายพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกมิติ (เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม) มีการบูรณาการ SDGs เข้ากับหลักสูตรพระพุทธศาสนา สร้างความตระหนักรู้เรื่อง SDGs ให้กับพระภิกษุและนักศึกษา มีโครงการด้านสิ่งแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย การใช้ทรัพยากรของมหาวิทยาลัยควรคำนึงถึงความยั่งยืนและมหาวิทยาลัยควรมีเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนเพื่อส่งเสริม SDGs

อภิปรายผลการวิจัย

อนาคตภาพการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาในทศวรรษหน้า ทั้ง 5 ด้าน มี 36 ตัวแปร สามารถสรุปได้ว่า อนาคตภาพการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาในทศวรรษหน้า คือ 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ 3) ด้านคลังสารสนเทศ 4) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สารสนเทศ 5) ด้านเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจะเห็นว่าทั้ง 5 ด้านนั้น ผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับ แผนดิจิทัลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ระยะ 5 ปี (2568- 2572) ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมและเศรษฐกิจ การปรับตัวของสถาบันการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีจึงเป็นสิ่งจำเป็น มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยในฐานะสถาบันการศึกษาชั้นนำที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการบริหารงานตามหลักพุทธศาสตร์ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการ การเรียนการสอน และการให้บริการแก่คณาจารย์ นักศึกษาและบุคลากร รวมถึงมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไปสู่การปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยกำหนดวิสัยทัศน์ คือ “มหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษาพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่และสร้างพุทธนวัตกรรมเพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล” ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ 11 เป้าประสงค์ 25 ตัวชี้วัด 30 กลยุทธ์ 16 โครงการซึ่งระบุค่าเป้าหมาย เพื่อขับเคลื่อนสนับสนุนวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง ยุทธศาสตร์ 3 ประการ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้าน Hardware, Software และ People ware

จากที่ได้อภิปรายผลในภาพรวมไปแล้วนั้น ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผลแยกเป็นรายด้านดังต่อไปนี้

ด้านที่ 1 โครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยต้องมีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เพียงพอสำหรับการใช้งาน มีการจัดการระบบ Server และ Cloud อย่างเป็นระบบ มีระบบสารสนเทศสนับสนุนการเรียนการสอนทางพระพุทธศาสนาได้อย่างเหมาะสม มีการจัดการระบบความปลอดภัยของข้อมูลที่ดี มีระบบสนับสนุนการเรียนออนไลน์ (E-Learning, LMS ฯลฯ) พร้อมใช้งาน การนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลให้กับบุคลากรสายพระภิกษุ มีการดำเนินการเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาอัจฉริยะ (Smart Buddhist University) ผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับ แผนดิจิทัลของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย



ระยะ 5 ปี (2568- 2572) ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมและเศรษฐกิจ การปรับตัวของสถาบันการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีจึงเป็นสิ่งจำเป็น มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ในฐานะสถาบันการศึกษาชั้นนำที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการบริหารงานตามหลักพุทธศาสตร์ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีดิจิทัล มาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงาน วิชาการ การเรียนการสอน และการให้บริการแก่ คณาจารย์ นักศึกษาและบุคลากร รวมถึงมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ไปสู่การปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง กับเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเป็นรูปธรรมโดยกำหนดวิสัยทัศน์ คือ “มหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษา พระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่และสร้างพุทธนวัตกรรมเพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม โดยใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล” “The University provides Buddhist Studies integrated with modern sciences and creates Buddhist Innovation for the Development of Mentality and Society with digital technology” ประกอบด้วย 3 ยุทธศาสตร์ 11 เป้าประสงค์ 25 ตัวชี้วัด 30 กลยุทธ์ 16 โครงการซึ่งระบุ ค่าเป้าหมาย เพื่อขับเคลื่อนสนับสนุนวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง ยุทธศาสตร์ 3 ประการ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ด้าน Hardware, Software และ People ware ด้าน Hardware มีเป้าประสงค์ ให้มีโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพ

ด้านที่ 2 สื่ออิเล็กทรอนิกส์ มหาวิทยาลัยมีการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการจัดการเรียนการสอน อย่างมีประสิทธิภาพ สื่ออิเล็กทรอนิกส์มีความเหมาะสมกับบริบทของพระพุทธศาสนา สื่อที่ใช้มีความ หลากหลาย เช่น วิดีโอ, อินโฟกราฟิก, แพลตฟอร์มออนไลน์ สื่อมีความน่าสนใจและสนใจในการเรียนรู้ การเข้าถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์สะดวกทุกกลุ่ม (พระ, นักศึกษา, อาจารย์, ประชาชนทั่วไป) การนำ ปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการจัดทำสื่อการเรียนการสอน การเรียนรู้เสมือนจริง (Virtual Classrooms) โดยใช้ AR/VR จำลองสถานที่ทางศาสนา ผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกียรติศักดิ์ บัณฑิต (2562: บทคัดย่อ) การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนกลุ่ม เครือข่ายรัชฎาเรืองวิทย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 ผลการวิจัยปรากฏว่า การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการจัดการเรียนการสอนของครูในกลุ่มเครือข่ายรัชฎาเรืองวิทย์ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละด้าน ได้แก่ (1) ด้านเป้าหมายการใช้สื่อ อิเล็กทรอนิกส์เพื่อการจัดการเรียนรู้ คือ การให้บริการเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (2) ด้านประเภทของสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ คือ บทเรียนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และเว็บไซต์ทางวิชาการ (3) ด้านลักษณะของสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้ คือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างเพื่อนในชั้นเรียน (4) ด้านการจัดการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ การจัดหาเจ้าหน้าที่รับผิดชอบและดูแลรักษาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (5) ด้านกระบวนการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ การจัดลำดับการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ของครูในแต่ละช่วงชั้น หรือรายวิชา (6) ด้านวิธีการประเมินการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ การประเมินความพร้อมเกี่ยวกับการใช้สื่อ เช่น สภาพแวดล้อมของห้องเรียน และ (7) ด้านเทคนิค/วิธีการใช้/ดูแล/บำรุงรักษาสื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ มีการใช้ซอฟต์แวร์เพื่อดูแลและจัดการระบบการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ให้ครอบคลุมในทุกๆ ด้าน และ มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลรัตน์ กิจรุ่งไพศาล (2566: บทคัดย่อ) เทคโนโลยีการสื่อสารความ เป็นจริงเสมือนและความรอบรู้ทางดิจิทัลของคนไทย ผลการวิจัยเชิงสำรวจพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์ เกี่ยวกับวีอาร์น้อย มีความรู้เกี่ยวกับวีอาร์ และรับรู้ผลกระทบด้านจิตใจจากการใช้วีอาร์ปานกลาง มีความ เสี่ยงปานกลางที่จะมีใจจดจ่ออยู่กับความเป็นจริงเสมือน ละเลยสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และเข้าถึง

เนื้อหาที่มีความเสี่ยง ด้านการตอบสนองต่อสถานการณ์ วีอาร์มีพฤติกรรมจมดิ่งอยู่กับสถานการณ์ในวีอาร์มาก ทำเหมือนที่ทำงานในชีวิตจริงปานกลาง แต่ละเอียดต่อผู้อื่นน้อย ด้านความรู้ทางดิจิทัลที่มีต่อวีอาร์พบว่า แยกแยะระหว่างโลกชีวิตจริงกับโลก วีอาร์ได้ปานกลาง ผลการทดสอบสมมติฐานสรุปได้ว่า ความรู้เชิงสาขาของผู้ใช้งานที่มีต่อวีอาร์ ($\beta = 0.396$) และความเสี่ยงจากการใช้งาน ($\beta = -0.466$) สามารถพยากรณ์ความรู้ทางดิจิทัลที่มีต่อวีอาร์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกหลังทดสอบเนื้อหาวีอาร์ พบว่า ผู้เข้าร่วมวิจัยมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับวีอาร์ค่อนข้างน้อย ยังไม่ตระหนักถึงความเสี่ยงและผลกระทบของวีอาร์ด้านจิตใจมากนัก การรับรู้ความเสี่ยงของเนื้อหาความเป็นจริงเสมือนแตกต่างกันไปตามภูมิหลัง ผู้ใช้งานที่ยังมีประสบการณ์ในการใช้วีอาร์ไม่มาก ควรพิจารณาแนวเนื้อหาและประเมินความเสี่ยงที่มีต่อจิตใจและร่างกายก่อนตัดสินใจเข้าถึงเนื้อหา แนวทางเสริมสร้างความรอบรู้ทางดิจิทัลที่มีต่อ วีอาร์ ได้แก่ 1) ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวีอาร์และเนื้อหาความเป็นจริงเสมือน 2) สร้างทักษะและความสามารถในการใช้วีอาร์อย่างปลอดภัยผ่านกิจกรรมเชิงปฏิบัติ 3) กำหนดนโยบายกำกับเข้าถึงเนื้อหาความเป็นจริงเสมือนอย่างปลอดภัยและมีคุณภาพ

ด้านที่ 3 คลังสารสนเทศ คลังสารสนเทศควรมีหนังสือพระพุทธรูปศาสนาแบบดิจิทัลให้มากขึ้น มีระบบสืบค้นข้อมูลแบบออนไลน์ที่เข้าถึงง่าย มีพื้นที่ให้ศึกษาค้นคว้าที่เงียบสงบและเหมาะสม มีคลังเอกสารโบราณ/พระไตรปิฎกฉบับแปล คลังสารสนเทศควรเชื่อมโยงกับคลังข้อมูลระหว่างมหาวิทยาลัย มีเจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญคอยแนะนำการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ อาจมีการใช้ AI สนับสนุนบางส่วนโดยนำเทคโนโลยี AI มาใช้เป็นเครื่องมือในการให้คำแนะนำหรือให้คำปรึกษาการใช้งาน อาทิ Chatbot และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ AI เพื่อการค้นคว้าทางธรรม ผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนันต์ วรดิพิพงศ์ (2560: บทคัดย่อ) อนาคตภาพดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน คือ การมี “คลังความรู้สื่อดิจิทัลแห่งชาติ เป็นที่รวบรวมสื่อดิจิทัลต่างๆ อาทิ แผนการสอน คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียน เนื้อหาวิชาแบบฝึกหัด เพื่อให้บริการแก่นักเรียน ครู ผู้บริหารสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและประชาชนทั่วไปให้มีโอกาสเท่าเทียมกันในการเข้าถึงด้วยโครงข่ายและอุปกรณ์ดิจิทัลเทคโนโลยี ตลอดจนนักเรียนและครูมีทักษะการใช้ดิจิทัลเทคโนโลยีในการผลิตสื่อดิจิทัลและการศึกษาเรียนรู้วิชาตามหลักสูตรขั้นพื้นฐานต่างๆ ได้ตามอัธยาศัย” ซึ่งมียุทธศาสตร์การขับเคลื่อนอนาคตภาพดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานในช่วง 2562-2571

ด้านที่ 4 กิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สารสนเทศ ควรมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอนมากขึ้น อาจารย์ควรได้รับการอบรมเกี่ยวกับการใช้สารสนเทศในการสอน เพื่อพัฒนาเนื้อหาออนไลน์ที่เน้นพระพุทธรูปศาสนาแบบมีปฏิสัมพันธ์ ระบบห้องเรียนออนไลน์ควรมีประสิทธิภาพและเข้าถึงง่าย มีบูรณาการข้อมูลจากคลังสารสนเทศเข้ากับการเรียนการสอน มีบทเรียนพระไตรปิฎกในรูปแบบมัลติมีเดีย คณาจารย์ผู้ทรงความรู้เป็นผู้สอนจะทำให้เข้าใจลึกซึ้งกว่า เพราะสารสนเทศเป็นเพียงแหล่งเรียนรู้ แต่คณาจารย์ผู้สอนจะอธิบายและขยายความซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจได้ชัดเจน ง่ายและรวดเร็ว ถูกต้องกว่าการตีความเอง ผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ David Gurr (2019) ซึ่งได้ศึกษาเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษากับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาในออสเตรเลีย พบว่า ผู้บริหารใช้ระบบสารสนเทศเพื่อจัดการในการจัดการข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา และได้ขยายระบบเครือข่ายทั้งภายในสถานศึกษา อีกทั้งยังได้เชื่อมโยงเครือข่ายภายนอกสถานศึกษา ซึ่งเป็นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอน และการบริหารสถานศึกษา มีการพัฒนาการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น และมีความ



สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรสุดา ยะบุญวัน (2564: บทคัดย่อ) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการเรียนการสอนด้วยสื่ออินโฟกราฟิกที่ส่งผลต่อการรู้ดิจิทัลของ นักศึกษาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเปรียบเทียบ การรู้ดิจิทัล (Digital literacy) ของนักศึกษาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการเรียนการสอน ด้วยสื่ออินโฟกราฟิก ผลคะแนนการวัดผลการรู้ดิจิทัลหลังเข้าร่วมกิจกรรม (หลังเรียน) สูงกว่าคะแนนการ ทดสอบก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม (ก่อนเรียน) ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 2) ผลการศึกษาผลงานการออกแบบสื่อสำหรับการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการรู้ดิจิทัลของ นักศึกษาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีภาพรวม อยู่ในระดับดี และ 3) ผล การศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการเรียน การสอนด้วยสื่อ อินโฟกราฟิก มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านที่ 5 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมหลักธรรมและหลัก SDGs ควบคู่กัน มหาวิทยาลัยควรมีนโยบายพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกมิติ (เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม) มีการ บูรณาการ SDGs เข้ากับหลักสูตรพระพุทธศาสนา สร้างความตระหนักรู้เรื่อง SDGs ให้กับพระภิกษุและ นักศึกษา มีโครงการด้านสิ่งแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย การใช้ทรัพยากรของมหาวิทยาลัยควรคำนึงถึง ความยั่งยืน มหาวิทยาลัยควรมีเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนเพื่อส่งเสริม SDGs ผลการวิจัยครั้งนี้มี ความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kostoska, O., & Kocarev, L. (2019) กรอบแนวคิด ICT ใหม่สำหรับ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาที่ยั่งยืนมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการสร้างหลักประกันอนาคต ของมนุษยชาติ ดังนั้น การประเมินและการกำกับดูแลความยั่งยืนจึงกลายเป็นความท้าทายสำคัญที่สังคม ของเรากำลังเผชิญอยู่ บทความนี้นำเสนอกรอบแนวคิด ICT ใหม่สำหรับการจัดการเป้าหมาย การพัฒนา ที่ยั่งยืน โดยพิจารณาจากทั้งระดับท้องถิ่นและระดับโลก ในบริบทของเศรษฐกิจ นิเวศวิทยา และสังคม ของการพัฒนาที่ยั่งยืน กรอบแนวคิดนี้ประกอบด้วยสามโมดูล ได้แก่ โมดูลข้อมูล โมดูล ความยั่งยืน และ โมดูลการกำกับดูแล โมดูลข้อมูลจะบูรณาการข้อมูลจากหลายแหล่ง ประมวลผลข้อมูล อนุมานความรู้ และแปลงข้อมูลให้เป็นข้อมูลและความรู้ที่เข้าใจได้ โมดูลที่สองจะดำเนินตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ในระดับเทศบาล/เมือง รับรองการจัดอันดับ SDGs ที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงในระดับท้องถิ่นให้ สอดคล้องกับค่านิยมและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น และเสนอแนวทางแบบบูรณาการในการสร้าง แบบจำลองระบบนิเวศและสังคม ด้วยการใช้ทฤษฎีการกำกับดูแล โมดูลการกำกับดูแลจะช่วยให้ประชาชน มีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพในการกำกับดูแล SDGs กรอบแนวคิด ICT ครอบคลุมเป้าหมายการพัฒนา ที่ยั่งยืนทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลายเชื่อมโยงกันทั้งใน แนวตั้งและแนวนอน รวมถึงการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเหล่านี้ ในโครงสร้างกฎเกณฑ์แบบซ้อน ที่ใช้ในระดับปฏิบัติการ ระดับรวม และระดับรัฐธรรมนูญ ดังนั้น กรอบแนวคิดที่เรานำเสนอนี้จึงรับประกัน การเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อความก้าวหน้าของสังคมของเรา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยและการอภิปรายที่ได้ดำเนินการมา ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะ เพื่อการ พัฒนา การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาในอนาคต โดยแบ่งเป็น ข้อเสนอแนะเชิงการประยุกต์ใช้ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อเป็นแนวทาง ในการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดดังนี้



1. ข้อเสนอแนะเชิงการประยุกต์ใช้

1.1 มหาวิทยาลัยควรนำระบบบริหารจัดการข้อมูลแบบดิจิทัล เช่น ระบบฐานข้อมูลรวม (Centralized Database) มาใช้ในการบริหารจัดการทั้งด้านการเรียนการสอน การวิจัย และการบริการวิชาการ

1.2 พัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อการเรียนรู้แบบเปิด (e-Learning / LMS) ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามหลักพระพุทธศาสนา และสามารถเข้าถึงได้ง่ายทุกที่ทุกเวลา

1.3 ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานพระสงฆ์ เช่น ระบบติดตามการศึกษาของนิสิต/พระภิกษุ ระบบทะเบียนและวัดผล

1.4 จัดอบรมบุคลากรทั้งฝ่ายสงฆ์และฆราวาสให้มีความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

2.1 ส่งเสริมการวิจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น ระบบปัญญาประดิษฐ์ด้านธรรมะ แอปพลิเคชันพระไตรปิฎกดิจิทัล

2.2 จัดตั้งศูนย์ความรู้ด้านดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และวิจัยร่วมระหว่างคณาจารย์ นิสิต และภาคีเครือข่าย

2.3 พัฒนาหลักสูตรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่บูรณาการกับหลักธรรม เพื่อผลิตบัณฑิตที่มีความรู้คู่คุณธรรม

2.4 เผยแพร่ผลงานวิจัยด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีกับพระพุทธศาสนาในระดับชาติและนานาชาติ

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

3.1 กำหนดนโยบายการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยและนโยบายระดับชาติด้านดิจิทัล

3.2 จัดสรรงบประมาณสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลอย่างเพียงพอทั้งในด้านฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์และบุคลากร

3.3 ส่งเสริมนโยบายเปิดเผยข้อมูล (Open Data) เพื่อเพิ่มความโปร่งใสในการบริหาร

3.4 วางกรอบนโยบายความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ (Cyber Security Policy) เพื่อคุ้มครองข้อมูลสำคัญของมหาวิทยาลัย

เอกสารอ้างอิง

กมลรัตน์ กิจรุ่งไพศาล (2566). เทคโนโลยีการสื่อสารความเป็นจริงเสมือนและความรอบรู้ทางดิจิทัลของคนไทย. *ดุสิตนิพนธ์ปริญญานิตยศาสตร์ดุสิตบัณฑิต*, สาขาวิชานิตยศาสตร์, คณะนิตยศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกียรติศักดิ์ บัณฑิต. (2562). การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายรัชฎาธิราช จังหวัดสุพรรณบุรี. *นิตยสารนิตยศาสตร์ดุสิตบัณฑิต*, สาขาวิชานิตยศาสตร์, คณะนิตยศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://ir.stou.ac.th> [15 กรกฎาคม 2568].



ภัทรสุดา ยะบุญวัน. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสำหรับการเรียนการสอนด้วยสื่ออินโฟกราฟิกที่ส่งผลต่อการรู้ดิจิทัลของนักศึกษาวิชาชีพครู คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร*.

อนันต์ วรดิพงษ์. (2560). อนาคตภาพดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ*.

David Gurr. *The Impact of Information and Communication Technology on the Work of School Principals*. [Online]. Retrieved from: <http://technologysource.org/article> [25 April 2019].

Kostoska, O., & Kocarev, L. (2019). *A Novel ICT Framework for Sustainable Development Goals*. [Online]. Retrieved from: <https://www.mdpi.com/2071-1050/11/7/1961> [15 July 2025].





Development of an English for Medical Purposes Instructional Model Based on Dialogue and Semantic Mapping to Enhance English Critical Reading Abilities and Vocabulary Retention for Nursing Students in Western Bangkok

¹Phakim Kaoian, ²Boonmee Pansa, ³Phra Narong Thanawuttho

¹Doctoral Student in Teaching English at Mahachulalongkornrajavidyalaya University

^{2,3}Asst.Prof. Dr., in Teaching English at Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding author, e-mail: kaoian.1455@gmail.com

Received: June 30, 2025; Revised: July 13, 2025; Accepted: July 18, 2025



Abstract

This research aimed to: 1) develop an English for Medical Purposes (EMP) instructional model based on dialogue and semantic mapping to enhance critical reading ability and vocabulary retention for nursing students in Western Bangkok; 2) examine the model's efficiency; and 3) assess student satisfaction. The sample comprised 100 nursing students from Bangkokthonburi University, selected using a simple random sampling technique, with the university serving as the sampling unit. The research instruments consisted of: 1) the instructional model evaluation form, 2) the English critical reading test, 3) the English medical terminology test, 4) the instructional packages including the teaching manual, lesson plans, post-assessments, exercises, and teaching materials, and 5) the semi-structured questionnaire on students' opinions towards the developed instructional mode. A mixed-methods approach was employed, and data were analysed using descriptive statistics, paired-sample t-tests, the E1/E2 efficiency formula, and content analysis.

The research findings revealed that: 1) the developed instructional model consisted of six steps and was rated by experts at the highest level of satisfaction ($M = 4.56$, $SD = 0.53$); 2) the instructional model met the E1/E2 criterion, surpassing the 80/80 benchmark in all three testing phases (81.11/85.55, 81.33/80.83, and 80.63/80.35), indicating high efficiency in its application. Moreover, students' post-instruction scores in critical English reading were significantly higher than their pre-instruction scores at the .05 level, demonstrating improved learning outcomes. Additionally, medical English vocabulary test scores taken 14 days after the instructional activities remained significantly higher than the immediate post-test scores, also at the .05 level, suggesting that the model effectively supported long-term retention; and 3) nursing students reported the highest level of satisfaction with the instructional model ($M = 4.69$, $SD = 0.48$) and expressed positive attitudes toward the learning experience.



Ethical approval for the study was granted by the BTU Human Research Ethics Committee (BTUIRB No. 2568/81(5)).

Keywords: English for Medical; Instructional Model; Nursing Students

Introduction

According to the International Labour Organization (ILO, 2024), approximately 48% of Thailand's labour force comprises non-Thai ASEAN citizens, many of whom are employed in industry and agriculture. As Thailand continues to position itself as a regional healthcare hub, there is an increasing demand for effective healthcare services for migrant workers and international visitors. However, a persistent shortage of English-proficient healthcare professionals remains a significant challenge (Artsanthia & Chaleoykitti, 2016). While some hospitals employ interpreters, it is essential that medical staff possess sufficient English communication skills to ensure efficient and high-quality care. This need is consistent with national priorities outlined in Thailand's 13th National Economic and Social Development Plan (2023–2027), which emphasises human capital development and 21st-century competencies, including adaptability, critical thinking, and lifelong learning. Students are expected to operate effectively in multicultural settings and apply higher-order thinking skills, particularly in reading, listening, and evaluating information.

English proficiency especially in reading is a national concern. The Office of the National Economic and Social Development Council (2023) reports that 59.5% of Thai students fall below international standards in reading proficiency. This finding aligns with the United Nations (2024) report, which reinforces the concern that limited reading skills hinder access to skilled employment, thereby underscoring the urgent need for sustainable educational reform. Within this context, English for Specific Purposes (ESP) plays a vital role in addressing learners' academic and professional language needs. Thai universities have increasingly adopted ESP programmes that focus on discipline-specific vocabulary, critical reading, and oral communication. Scholars such as Dudley-Evans and St. John (1998) argue that ESP is more effective than general English instruction due to its targeted and purposeful content.

Effective ESP instruction must also account for the diversity of learners and the complexity of academic disciplines. UNESCO (2012) advocates for pedagogical approaches that foster intercultural competence, empathy, and global citizenship. The Dialogue approach (Phunphatracheewin, 2020) which promotes both general and advanced communication skills through the practice of deep listening, suspended judgment, mutual respect, and authentic self-expression thereby supporting these goals by fostering reflection, collaboration, and open-mindedness across cultural and academic contexts.

Neuroscientific research further supports this pedagogical direction. Studies by Jensen and McConchie (2020) and Siriwat (2016) demonstrate that calm, interactive learning



environments enhance memory and cognitive processing. Similarly, Po Ngern (2013) found that dialogue-based instruction significantly improves students' critical thinking and inquiry skills. However, these higher-order competencies depend on a solid foundation of vocabulary knowledge, particularly in ESP contexts.

Semantic mapping a visual strategy for organising related vocabulary complements cognitive learning processes and has been shown to improve comprehension and long-term retention (Tiansoodeenon et al., 2023; Al-Khasawneh & AlHawamdeh, 2023). Unlike rote memorisation, semantic mapping enables learners to contextualise and apply specialised terminology effectively.

Drawing on ESP theory, the dialogue approach, and semantic mapping, the researcher an experienced English educator developed an instructional model for nursing students. This model enhances critical reading and vocabulary retention through interactive dialogue and structured mapping activities, while also fostering personal development through respectful communication and reflective listening. The proposed English for Medical Purposes (EMP) model aims to equip nursing students in Western Bangkok with the language skills essential for professional practice in multicultural healthcare environments.

Research Objectives

1. To develop an English for Medical Purposes Instructional Model Based on Dialogue and Semantic Mapping to Enhance English Critical Reading Abilities and Vocabulary Retention for Nursing Students in Western Bangkok.
2. To examine the efficiency of the developed instructional model.
3. To assess the satisfaction of students towards the utilization of the developed instructional model.

Conceptual Framework

The research methodology of this study used a Research and Development (R&D) approach and employed a mixed methods research design, combining both quantitative and qualitative data collection.

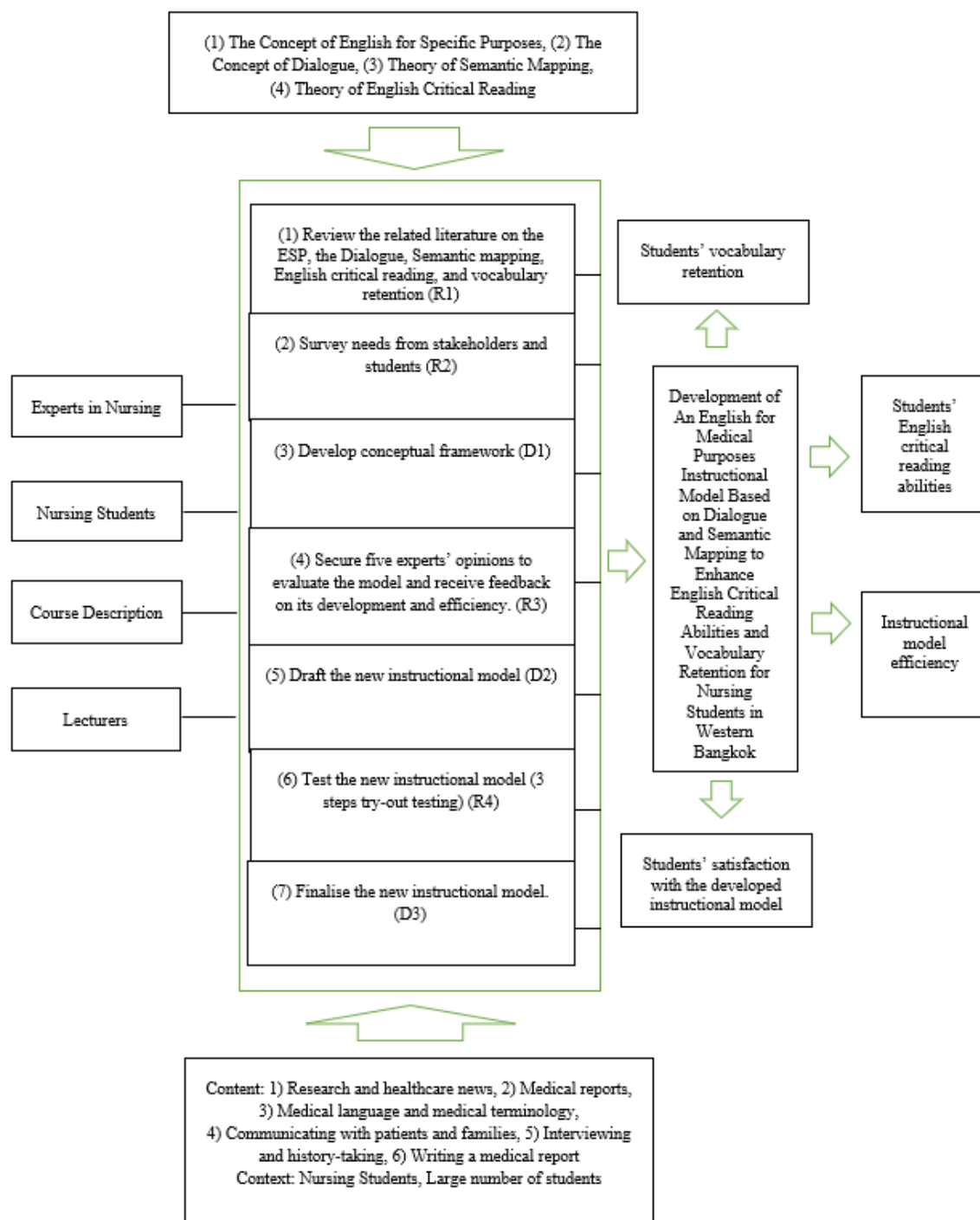


Figure 1: Conceptual Framework

Research Methodology

The research methodology of this study used a Research and Development (R&D) approach and employed a mixed methods research design, combining both quantitative and qualitative data collection.

The population in this research was 700 bachelor degree students studying in the fields of health sciences at a total of 7 universities in western Bangkok, Thailand.



The sample group in this research was 100 bachelor degree students studying in the Nursing Programme at Bangkokthonburi University, which was obtained by a simple random sampling technique by using the university and faculty as a random unit.

The research instruments used in this study were: 1) the instructional model evaluation form, 2) the English critical reading test, 3) the English medical terminology test, 4) the instructional packages including the teaching manual, lesson plans, post-assessments, exercises, and teaching materials, and 5) the semi-structured questionnaire was interpreted using a mixed-methods approach. Quantitative items were analyzed using descriptive statistics, while qualitative responses were interpreted through content analysis to identify patterns, themes, and insights relevant to the instructional model's effectiveness.

The development and quality validation of the research instruments

1) Relevant literature and prior studies on instrument development were reviewed. 2) Research instruments were then designed in alignment with the study objectives. 3) These instruments were submitted to the research advisor and co-advisors for review to ensure accuracy and relevance. 4) Subsequently, five experts evaluated the instruments using the Item-Objective Congruence (IOC) method, with items scoring above 0.5 retained and others revised accordingly. 5) Based on the validation results, necessary modifications were made before finalising and printing the instruments for data collection. The evaluation form demonstrated strong psychometric properties, with a reliability coefficient (Cronbach's Alpha) of 0.92 and a content validity index (CVI) of 0.95, suggesting high internal consistency and expert consensus on content relevance. Both the English critical reading test ($p = 0.48$, $r = 0.34$, $KR-20 = 0.96$) and the medical terminology vocabulary test ($p = 0.49$, $r = 0.61$, $KR-20 = 0.95$) were structured as four-option multiple-choice formats, with each item having one correct answer. Scoring was dichotomous (1 = correct, 0 = incorrect).

Research Collection

The research collection was divided into two phrases;

During the preparation phase, 1) the researcher conducted an in-depth review of relevant literature to inform the development of the instructional model and its materials. 2) The model was developed by synthesizing the principles of semantic mapping and dialogue-based learning, resulting in the design of teaching steps and materials, including the English critical reading test, the English medical terminology test, a teaching manual, lesson plans, and a semi-structured student opinion questionnaire, based on the 7-step R4D3 model (Brahmawong, C., 2023). 3) A comprehensive research implementation plan was then designed. 4) The research instruments were validated through expert reviews. 5) A pilot study was conducted with a non-sample group to assess the feasibility and reliability



of the instructional model and its instruments. 6) Based on expert feedback and pilot study results, the model and instruments were revised and finalised.

During the implementation phase, 1) in the first week, the researcher conducted an orientation session for the sample group. 2) In the second week, the English critical reading pretest was administered, and instructional activities were implemented step by step over six weeks according to the planned schedule. 3) After the instructional period, the posttests including the English critical reading test, the English medical terminology test, and the semi-structured opinion questionnaire were administered. 4) Two weeks later, the English medical terminology test was conducted again to assess students' retention. 5) The researcher analyzed the data by comparing the pretest and posttest scores of the English critical reading test, evaluating retention through the delayed posttest, assessing student satisfaction, and coding students' comments for qualitative analysis.

Research Results

According to the research objective 1, In order to develop the instructional model was reviewed and validated by a panel of five experts. Results of the evaluation were summarised into two parts.

First, a set of teaching topics comprising 19 lessons was analyzed. These lessons were ranked in descending order based on their average scores, from the highest to the lowest, as follows: 1) Research and healthcare news ($M = 4.60$, $SD = 0.75$), 2) Medical reports ($M = 4.50$, $SD = 0.61$), 3) Medical language and medical terminology ($M = 4.45$, $SD = 0.60$), 4) Communicating with patients and families ($M = 4.40$, $SD = 0.68$), 5) Interviewing and history-taking ($M = 4.30$, $SD = 0.86$), 6) Writing a medical report ($M = 4.15$, $SD = 0.81$), 7) Writing meeting minutes ($M = 4.00$, $SD = 1.03$), 8) Maternity care ($M = 3.95$, $SD = 1.00$), 9) Heart disease ($M = 3.85$, $SD = 0.81$), 10) Writing a memorandum ($M = 3.80$, $SD = 1.20$), 11) Surgical care ($M = 3.75$, $SD = 1.07$), 12) CV writing and interviewing ($M = 3.60$, $SD = 0.68$), 13) The circulatory system ($M = 3.50$, $SD = 1.15$) and the digestive system ($M = 3.50$, $SD = 0.89$), 14) Preventing infection ($M = 3.45$, $SD = 1.10$), 15) Declaration of patient rights in Thailand ($M = 3.40$, $SD = 1.05$), 16) Pain ($M = 3.20$, $SD = 1.15$), 17) The respiratory system ($M = 3.10$, $SD = 1.12$), 18) Physical examination, medical specimens, and testing ($M = 3.05$, $SD = 0.76$), and 19) Cancer ($M = 2.45$, $SD = 1.36$).

Second, the experts expressed satisfaction with the developed instructional model, as presented in the table below.

Table 1 Results of the evaluation of the instructional model

Evaluation list	(M)	(SD)	Interpretation
1. Components are logically connected	4.80	0.45	Very Satisfied



Evaluation list	(M)	(SD)	Interpretation
2. Steps are clear and easy to follow	4.60	0.55	Very Satisfied
3. Steps are practical to implement	4.40	0.55	Satisfied
4. Suitable for teaching critical reading and vocabulary via semantic mapping and dialogue	4.40	0.55	Satisfied
5. Overall, the model is satisfactory	4.60	0.55	Very Satisfied
Total	4.56	0.53	Very Satisfied

The overall score across the five evaluation items was indicating a “very satisfied” level ($M = 4.56$, $SD = 0.530$) of agreement from the five experts. For individual components, the highest-rated item was the logical connection of each part of the model, with $M = 4.80$, $SD = 0.45$, reflecting strong consensus regarding the model’s coherence and structure. This was followed by the clarity and comprehensibility of the model steps ($M = 4.60$, $SD = 0.55$) and the level of satisfaction with the model ($M = 4.60$, $SD = 0.55$), both of which also fall within the “very satisfied” range. The criteria concerning the ease of implementation and the appropriateness of the model for enhancing critical reading and vocabulary through semantic mapping and dialogue each received $M = 4.40$, $SD = 0.55$, corresponding to a “satisfied” level. In conclusion, the instructional model was positively evaluated across all dimensions, with particularly strong support for its logical structure, clarity, and overall design. The overall result confirms that the model is both appropriate and feasible for application in English for Medical Purposes instruction, especially for improving learners’ critical reading skills and vocabulary retention.

According to the research objective 2, the researcher examined the model’s efficiency using the E1/E2 formula, as proposed by Chaiyong Brahmawong (2013), with the efficiency criterion set at 80/80 through a Three-Step Tryout process, which consisted of: 1) Individual Testing, 2) Small-Group Testing, and 3) Field-Study Testing. The E1 value represented the total scores obtained from the assessments conducted during Lessons 1 to 3, with each lesson carrying a maximum score of 10 points, resulting in a total possible score of 30 points. The E2 value referred to the score from the post-test, which consisted of 60 questions, with a maximum possible score of 60 points.



Table 2 Results of Small-Group Testing on the Efficiency of a Medical English Instructional Model Based on Dialogue and Semantic Mapping.

Small-Group Testing	(n)	Full Score	Total	(M)	Percentage
Implementation (E1)	1:3	30	73	24.33	81.11
Post-test (E2)		60	154	51.33	85.55

Table 3 Results of the Field-Study Testing Step on the Efficiency of a Medical English Instructional Model Based on Dialogue and Semantic Mapping.

Field-Study Testing	(n)	Full Score	Total	(M)	Percentage
Implementation (E1)	1:10	30	244	24.4	81.33
Post-test (E2)		60	485	48.5	80.83

Table 4 Results of the Experimental Testing Step on the Efficiency of a Medical English Instructional Model Based on Dialogue and Semantic Mapping.

Experiment (Trial Run)	(n)	Full Score	Total	(M)	Percentage
Implementation (E1)	1:100	30	2419	24.19	80.63
Post-test (E2)		60	4821	48.21	80.35

The model underwent a Three-Step Tryout: Individual, Small-Group, and Field-Study Testing. Results from the Small-Group Testing showed an E1 score of 81.11% and an E2 score of 85.55%, while the Field-Study Testing yielded an E1 of 81.33% and an E2 of 80.83%. In the final Experimental Testing, E1 reached 80.63% and E2 reached 80.35%. All outcomes exceeded the set criteria, indicating the model's instructional efficiency and effectiveness in enhancing English critical reading abilities and vocabulary retention.

Table 5 Comparison of English Critical Reading Ability Scores Before and After Learning Through a Medical English Instructional Model Based on Dialogue and Semantic Mapping.

Paired	(n)	Scores	(M)	(SD)	t-test	Sig.
Pretest	100	60	35.26	5.930	-36.231	.000
Posttest	100	60	48.21	5.688		

$p < .05$

The comparison of English critical reading ability scores before and after instruction using the Medical English Instructional Model based on Dialogue and Semantic Mapping showed a significant improvement. The post-test scores ($M = 48.21$, $SD = 5.688$) were notably higher than the pre-test scores ($M = 35.26$, $SD = 5.930$), demonstrating a statistically significant difference at the .05 level. The paired samples t-test result ($t = -36.231$, $p < .000$) confirms



that the instructional model effectively enhanced the English critical reading abilities of the nursing students. These findings also provide strong support for the overall efficiency and effectiveness of the developed model.

Table 6 Comparison of English Vocabulary Post-Test and 14-Day Delayed Post-Test Scores after Using a Medical English Instructional Model Based on Dialogue and Semantic Mapping

Paired	(n)	Scores	(M)	(SD)	t-test	Sig.
Posttest	100	30	24.75	4.106	-6.995	.000
The 14-day delayed	100	30	26.01	3.497		

$p < .05$

The comparison of English vocabulary scores between the immediate post-test and the 14-day delayed post-test after instruction using the Medical English Instructional Model based on Dialogue and Semantic Mapping revealed a statistically significant improvement. The delayed post-test scores ($M = 26.01$, $SD = 3.497$) were higher than the immediate post-test scores ($M = 24.75$, $SD = 4.106$), with a paired samples t-test result of ($t = -6.995$, $p < .000$), indicating a statistically significant difference at the .05 level. This suggests that the instructional model not only supported immediate vocabulary acquisition but also contributed to the retention of vocabulary knowledge over time. These findings further confirm the model's effectiveness in enhancing and sustaining learners' vocabulary development in a medical English context.

According to research objective 3, to assess the satisfaction of students towards the utilisation of an English for Medical Purposes Instructional Model Based on Dialogue and Semantic Mapping to Enhance English Critical Reading Abilities and Vocabulary Retention. The semi-structured questionnaire was used to interpret the data using a mixed-methods approach. Quantitative items were analyzed using descriptive statistics, while qualitative responses were interpreted through content analysis to identify patterns, themes, and insights relevant to the instructional model's effectiveness. In Quantitative, there were focused on four main areas: 1) content, 2) instructional procedures, 3) assessment and evaluation of learning outcomes, and 4) the perceived benefits of engaging with the model. In the Qualitative the data were used as triangulation to check the quantitative data and overall.



Table 7 Student's satisfaction on an English for Medical Purposes Instructional Model Based on Dialogue and Semantic Mapping to Enhance English Critical Reading Abilities and Vocabulary Retention.

Statement	(M)	(SD)	Interpretation
1. Content	4.63	0.53	Very Satisfied
1.1. Suitable for undergraduate level	4.61	0.60	Very Satisfied
1.2. Content and time allocation are appropriate	4.51	0.54	Very Satisfied
1.3. Content is up-to-date and relevant to the field	4.77	0.47	Very Satisfied
2. Learning activity	4.54	0.56	Very Satisfied
2.1. Clear instructions improve student participation	4.88	0.38	Very Satisfied
2.2. Thought-provoking questions and semantic mapping support group work	4.82	0.44	Very Satisfied
2.3. Expressing opinions from readings enhances critical thinking	4.39	0.71	Satisfied
2.4. Deep listening builds understanding and new knowledge	4.21	0.70	Satisfied
2.5. Joint lesson summaries using semantic mapping clarify key points	4.44	0.61	Satisfied
3. Measurement and evaluation	4.72	0.49	Very Satisfied
3.1 Are you satisfied with evaluating your own learning?	4.60	0.55	Very Satisfied
3.2 Assessment methods align with content and activities	4.84	0.44	Very Satisfied
4. Benefits	4.90	0.35	Very Satisfied
4.1 Activities support vocabulary recall in medical contexts	4.90	0.36	Very Satisfied
4.2 Activities enhance reading, analytical, and critical thinking skills	4.91	0.35	Very Satisfied

According to Table 7, the study found that students' overall satisfaction with the English for Medical Purposes instructional model was at a "Very Satisfied" level ($M = 4.69$, $SD = 0.48$), based on the five-point Likert scale. The highest-rated component (very satisfied) was Benefits ($M = 4.90$, $SD = 0.35$), followed by Measurement and Evaluation ($M = 4.72$, $SD = 0.49$), Content ($M = 4.63$, $SD = 0.53$), and Learning Activities ($M = 4.54$, $SD = 0.56$). Students especially appreciated activities that enhanced reading, analytical, and critical thinking ($M = 4.91$, $SD = 0.35$), supported vocabulary recall ($M = 4.90$, $SD = 0.36$), and provided clear instructions and procedures ($M = 4.88$, $SD = 0.38$). They also rated the alignment of assessment with content highly ($M = 4.84$, $SD = 0.44$), along with the use of semantic mapping and teacher questioning for group work ($M = 4.82$, $SD = 0.44$). Content was seen as current ($M = 4.77$, $SD = 0.47$), level-appropriate ($M = 4.61$, $SD = 0.60$), and well-matched with time allocation ($M = 4.51$, $SD = 0.54$). Self-evaluation was also appreciated ($M = 4.60$, $SD = 0.55$). Three items were rated at the "Satisfied" level: collaborative semantic mapping



($M = 4.44$, $SD = 0.61$), opinion sharing for critical thinking ($M = 4.39$, $SD = 0.71$), and deep listening for perspective-taking ($M = 4.21$, $SD = 0.70$). Overall, students expressed high satisfaction (very satisfied), particularly in vocabulary retention, critical thinking, content relevance, and active learning, affirming the model's effectiveness for medical English instruction.

Research Discussion

According to research objective 1, to develop the English for Medical Purposes (EMP) Instructional Model Based on Dialogue and Semantic Mapping for Nursing Students in Western Bangkok. The model's foundation was not built arbitrarily it was methodically structured following Brahmawong's (2013) Seven-Step R&D framework, ensuring that the process moved from contextual and needs analysis through to implementation and evaluation in a systematic and pedagogically sound manner. Such an approach guaranteed internal coherence, instructional relevance, and a clear focus on learner engagement and outcomes.

Although the model was operationalised in six steps for practical implementation, its flexible structure resonates with recent perspectives, such as Lee and Hannafin (2021), who argue that instructional models should serve as adaptive frameworks responsive to specific learner characteristics and contexts. Among the assessed components, the logical flow of content received the highest rating ($M = 4.80$, $SD = 0.45$), followed by the clarity of instructional procedures ($M = 4.60$, $SD = 0.55$) and satisfaction with the overall design ($M = 4.60$, $SD = 0.52$). Slightly lower but still strong scores were recorded for implementation feasibility ($M = 4.40$, $SD = 0.63$) and the model's suitability for enhancing critical reading and vocabulary retention ($M = 4.40$, $SD = 0.60$). These results suggested refinement opportunities rather than structural flaws.

Expert evaluations were supported by student qualitative feedback, which offered deeper insights into the model's effectiveness. A recurring theme was the value of logically sequenced, structured tasks, which aligns with current research emphasising the importance of task scaffolding and sequencing in health-related English instruction (Rugyatisakul, Ampunsirirat and Chidnayee, 2025) Students also appreciated alternating between individual and group work, a feature that supports differentiated instruction and learner autonomy. For example, Student 62 remarked, "Reading individually helped me understand unfamiliar terminology before discussing it with others," aligning with Kormos and Csizér's (2014) findings on learner autonomy in EFL medical contexts.

Semantic mapping stood out as one of the most effective strategies. Students reported its utility in summarising, storing, and retrieving complex information, especially domain-specific terminology. Student 100 said, "Making my own mind maps helped me remember the lessons better," and Student 11 added, "I used semantic mapping in



biochemistry it helped me summarise and remember chemical names and terms.” These observations align with recent studies like Ying Nie (2020), who found that visual-based mapping techniques significantly enhance vocabulary acquisition and conceptual retention in medical English.

Students also praised the model’s transparent and fair assessment methods. Student 61 noted, “The scores were clear and fair, so we knew what was expected,” and Student 78 shared, “Everyone worked harder because the grading felt justified.” This feedback supports recent work by DePascale and Brookhart (2023), which emphasises the role of transparent formative assessment in boosting learner motivation, clarity, and performance in ESP environments.

Additionally, students valued the socio-emotional aspects of dialogue-based learning. Student 3 said, “Using polite language made conversations smoother and helped our group work better,” while Student 42 remarked, “It helped build friendships and cooperation.” Student 75 added, “I felt like my classmates actually listened to me it made me feel confident.” These insights reflect the principles of socially constructed learning and communicative competence emphasised by Jongjorhor and Sittiwong. (2014), who found that dialogue-driven instruction enhances both language skills and peer collaboration in specialised field such as healthcare English settings.

In summary, the EMP model effectively integrated recent theoretical insights, expert validation, and student perspectives. It fostered language development, critical thinking, and interpersonal competence, making it highly applicable in ESP instruction, particularly in healthcare contexts where such competencies are essential.

According to research objective 2, the researcher examined the model’s efficiency. The model demonstrates clear effectiveness in improving nursing students’ English critical reading and vocabulary retention in Western Bangkok.

The model’s success across individual, group, and field-study testing confirms its alignment with recent perspectives in English for Specific Purposes (ESP), which emphasise learner-centred pedagogy, contextualised materials, and task-based interaction (Hyland, 2016; Basturkmen, 2019). Student feedback supports this dimension. Student 17 reflected, “I enjoy switching between individual and group work. I can choose interesting points to present and feel free to express my opinions.” Similarly, Student 39 shared, “My group was very excited to present our work in class. We discussed the topic and agreed on the content together.” These responses align with contemporary ESP approaches that promote multimodal, collaborative, and autonomous learning environments, supporting both relevance and learner motivation.

The use of formative assessment and self-reflection further strengthened learner autonomy and engagement. Student 5 shared, “Being able to evaluate myself made me feel proud,” while Student 14 noted, “I could clearly see how many points my work would



receive, which made me accept the quality standards more willingly.” These insights support the educational principles discussed in Wiliam (2018) and Clarke (2021), which stress the formative process as key to motivation and metacognitive awareness.

Statistical data confirmed the model’s effectiveness: post-test scores in English critical reading ($M = 48.21$, $SD = 5.688$) were significantly higher than pre-test scores ($M = 35.26$, $SD = 5.930$), $t(99) = -36.231$, $p < .001$. This aligns with sociocultural approaches to second language education that highlight the role of collaborative learning, peer interaction, and scaffolded dialogue in skill development (Walqui & van Lier, 2015). Student 3 reflected, “Practicing speaking more slowly, thinking before speaking, and using polite language made conversations with friends more engaging. As the group leader, it also made my work easier,” showing increased awareness of pragmatic use and social appropriateness.

Similarly, vocabulary retention improved over time, with 14-day delayed post-test scores ($M = 26.01$, $SD = 3.497$) exceeding immediate post-test scores ($M = 24.75$, $SD = 4.106$), $t(99) = -6.995$, $p < .001$. This supports evidence from Webb and Nation (2017), who argue that vocabulary acquisition is more effective when learners engage in structured, meaningful, and repeated exposure, such as through semantic mapping. Student 11 noted, “I tried applying semantic mapping in my biochemistry class. It helped summarise the lessons and made it easier to remember the names of chemicals and elements,” indicating knowledge transfer across disciplines.

In summary, the Medical English Instructional Model significantly enhanced English critical reading and vocabulary retention, demonstrating measurable effectiveness and theoretical consistency. The integration of dialogue, semantic mapping, and formative evaluation represents a replicable framework for English for Medical Purposes instruction, aligned with current educational and linguistic research.

According to research objective 3, the satisfaction findings for the English for Medical Purposes (EMP) instructional model show high approval from nursing students across four areas: Benefits, Measurement and Evaluation, Content, and Learning Activities. These ratings are supported by student feedback and current educational theories.

Benefits ($M = 4.90$, $SD = 0.35$) Students highly valued vocabulary retention, critical reading, and interpersonal growth. Student 11 said, “I tried applying semantic mapping in my biochemistry class. It helped summarize the lessons and made it easier to remember the names of chemicals and elements.” This supports Nation’s (2020) vocabulary learning strategies, which highlight the importance of visual and semantic tools in long-term retention. Collaborative learning promoted respectful interactions: Student 3 noted, “Practicing speaking more slowly, thinking before speaking, and using polite language made conversations with friends more engaging,” while Student 75 shared, “I felt that my peers actually listened to my opinions...that felt really good.” These align with sociocultural perspectives in second



language learning that promote interpersonal growth through dialogue and peer interaction (Gibbons, 2022).

Measurement and Evaluation ($M = 4.72$, $SD = 0.49$) Students appreciated clear, fair assessments. Student 14 said, “I could clearly see how many points my work would receive, which made me accept the quality standards more willingly,” and Student 5 added, “Being able to evaluate myself made me feel proud.” These reflections align with Wiliam’s (2018) principles of formative assessment and Clarke’s (2021) emphasis on feedback for learner development. Peer motivation was also noted, as Student 78 said, “My classmates were more enthusiastic than in regular classes... we had to do quality work to receive good scores,” consistent with research highlighting the motivational effects of peer-supported learning environments (Carless & Boud, 2020).

Content ($M = 4.63$, $SD = 0.53$) Students requested a wider range of topics. Student 44 commented, “I would like to read articles on psychology, economics, or politics as well not just medical articles,” while Student 84 added, “I would like to read about the historical background of various diseases.” These comments support Coyle, Hood, and Marsh’s (2021) content-based learning approach, which emphasises integrating varied disciplines for meaningful engagement. Student 35 suggested, “I would like the instructor to provide PowerPoint lesson files so I can review them in my free time,” and Student 92 proposed compiling readings into an e-book. These suggestions reflect the principles of Universal Design for Learning (UDL), which promote accessibility and flexible resources (Meyer, Rose, & Gordon, 2021). Student 100 said, “Creating my own mind maps made the tasks more engaging and enjoyable,” aligning with Novak and Cañas’s (2020) view that learner-generated concept maps enhance deeper comprehension.

Learning Activities ($M = 4.54$, $SD = 0.56$) Students appreciated alternating group and individual work. Student 12 said, “I enjoy switching between working alone and in a group it keeps things from getting boring,” while Student 45 added, “Sometimes I volunteer to work individually and ask my friends for minor assistance. This helps ensure continuity.” These preferences reflect the value of differentiated instruction and flexible task structures in promoting learner autonomy and engagement, as supported by Tomlinson (2021) and Hattie & Clarke (2019), who advocate for varied and cooperative approaches in active learning environments.

Recommendations for Future Research

1. Learning activities should be conducted over an extended period of more than two hours to ensure continuity and comprehensive engagement. This allows sufficient time for essential steps such as group formation, information gathering, completing exercises, and progressing to concept mapping and knowledge presentation. A one-hour session may be insufficient for achieving meaningful learning through these critical stages.



2. Examine the Long-Term Impact of the EMP Model on Professional Communication Skills. Given the model's limited emphasis on speaking skills, future studies should investigate how it influences oral communication in clinical contexts over time. This could determine whether supplementary speaking-focused modules are necessary.

3. Test the Model Across Different Healthcare Disciplines and Regions. To assess the model's scalability, researchers should implement and evaluate the EMP instructional model with students from other medical fields (e.g., dentistry, public health) or in regions beyond Western Bangkok, comparing learning outcomes and contextual adaptability.

References

- Al-Khasawneh & AlHawamdeh. (2023). The Potential of Semantic Mapping Strategy to Enhance Vocabulary Learning. *Journal of Southwest Jiaotong University*, 58(1): 924-934.
- Artsanthia, J., & Chaleoykitti, S. (2016). English language communication problems of Thai medical personnel in providing health care services to foreign patients. *Proceedings of the 6th International Conference on Language, Education, and Innovation (ICLEI)*, 20-26.
- Basturkmen, H. (2019). *Developing courses in English for specific purposes*. Palgrave Macmillan.
- Brahmawong, C. (2024). *Advanced Research Methodology in Teaching English*, Department of Curriculum and Instruction, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Brahmawong, C. (2013). *Developmental Testing of Media and Instructional Package*. Silpakorn.
- Carless, D., & Boud, D. (2020). *Sustainable assessment*. Routledge.
- Clarke, S. (2021). *Outstanding formative assessment: Culture and practice*. 2nded. Hodder Education.
- Coyle, D., Hood, P., & Marsh, D. (2021). *CLIL: Content and Language Integrated Learning* (Updated ed.). Cambridge University Press.
- DePascale and Brookhart (2023), *Assessment to Inform Teaching and Learning*. 3rded. OSF. Chapter draft for the 5th Edition of Educational Measurement.
- Dudley-Evans, T., & St. John, M.J. (1998). *Developments in English for Specific Purposes: A multi-disciplinary approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gibbons, P. (2022). *Scaffolding language, scaffolding learning: Teaching English language learners in the mainstream classroom*. 3rded. Heinemann.
- Hattie, J., & Clarke, S. (2019). *Visible learning: Feedback*. Routledge.
- Hutchinson, T., & Waters, A. (1987). *English for specific purposes: A learning-centred approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hyland, K. (2016). *English for academic purposes: An advanced resource book*. Routledge.
- International Labour Organization. (2024). *Labour migration in Thailand: Trends and policy challenges*. ILO Regional Office for Asia and the Pacific.



- Jeerawan Gerduam. (2024). A Development of Sciences Learning Model Mixed Active Learning Approaches Between Flipped Classroom and Creativity-Based Learning for Developing Creative Thinking and Innovation in Science for Matthayomsuksa 2 (Grade 8) Students at the Demonstration School of Ramkhamhaeng University. *Educational Research Journal*, 5(1): 7-20. (in Thai).
- Jensen, E.P., & McConchie, L. (2020). *Brain-based learning: Teaching the way students really learn*. 3rded. Corwin Press.
- Jongjorhor and Sittiwong. (2014). The Use of Dialogue and Deep Listening to Enhance Information Literacy Skills for Gen Y: The Experiences of Trilateral Cooperation. *PULINET Journal Vol. 1, No.3, September-December 2014*: 91-101
- Kormos and Csizér. (2014). The Interaction of Motivation, Self-Regulatory Strategies, and Autonomous Learning Behavior in Different Learner Groups. *TESOL Quarterly* 48(2): 275-299.
- Lee, J., & Hannafin, M.J. (2021). Adaptive Instructional Design in Complex Learning Environments. *Educational Technology Research and Development*, 69(3): 567–584.
- Meyer, A., Rose, D.H., & Gordon, D. (2021). *Universal Design for Learning: Theory and practice*. 2nd ed. CAST Professional Publishing.
- Nation, I.S.P. (2020). *Learning vocabulary in another language*. 2nd ed. Cambridge University Press.
- Nesbit, J. C., & Adesope, O.O. (2006). *Learning with concept and knowledge maps: A meta-analysis*. *Review of Educational Research*, 76(3), 413–448. <https://doi.org/10.3102/00346543076003413>
- Nguyen, H.T., Do, T.M., & Le, M.H. (2020). “Task-Based Learning in English for Health Science Students.” *Asian EFL Journal*, Vol.24, No. 6: 145–166.
- Novak, J.D., & Cañas, A.J. (2020). *The theory underlying concept maps and how to construct and use them* (Rev. ed.). Institute for Human and Machine Cognition.
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2023). *Report on Thai students’ performance in reading and literacy*. NESDC.
- Phunphatthrachiwini, J. (23 August 2020). Is It Time for a Constructive Dialogue?. Matichon Online. [Online]. Retrieved from: https://www.matichon.co.th/newsmonitor/news_2317247.
- Po Ngern, W. (2013). Using of Dialogue to Develop Question Abilities for Bachelor Degree Students in the Department of Elementary Education. *Journal of Faculty of Education Silpakorn University*, 5(1), 21-29. (In Thai).
- Poehner, M.E. (2008). Dynamic assessment: A Vygotskian approach to understanding and promoting L2 development. *Springer*. <https://doi.org/10.1007/978-0-387-757759>
- Poonpon, K. (2017). *Authentic assessment of learning outcomes: Concepts, methods, and practices*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai].



- Rugyatisakul, Ampunsirirat and Chidhayee. (2025). Fostering Motivation and 21st Century Skills in Nursing Education: A Task-Based Approach to English Proficiency. *Journal of Nursing and Public Health Research*. Vol. 5 No.2, May - August: 1-20.
- Sinlarat, P. (2002). *A model for the development of higher education quality*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai].
- Siriwat, P. (2016). *The brain of the new century: Education for the 21st century*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. [in Thai].
- Tiansoodeenon et al. (2023). Enhancing Vocabulary Acquisition through Progressive Word Increments in English Language Learning. *Journal of Liberal Arts, RMUTT* Vol.4 No.2 (July-December 2023).
- Tomlinson, C.A. (2021). *How to differentiate instruction in academically diverse classrooms* (3rd ed.). ASCD.
- UNESCO. (2012). *Education for global citizenship: A guide for policymakers*. UNESCO Publishing.
- United Nations. (2024). *Thailand country report: Education, skills, and employment*. UN Economic and Social Commission for Asia and the Pacific.
- Walqui, A., & van Lier, L. (2015). *Scaffolding the academic success of adolescent English language learners: A pedagogy of promise*. WestEd.
- Webb, S., & Nation, P. (2017). *How vocabulary is learned*. Oxford University Press.
- Wiliam, D. (2018). *Embedded formative assessment*. 2nded. Solution Tree Press.
- Ying Nie. (2020). Medical English Vocabulary Teaching Research Based on Mind Mapping. *Journal of Physics: Conference Series* 1533 (2020) 022078. doi:10.1088/1742-6596/1533/2/022078.





ศึกษาความสำคัญของปราสาทคูในมิติแห่งการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา The Study of Importance of Prang Ku as The Buddhist Tourist Spot

¹พระมหานครินทร์ ญาณวชิรเมธี (นิลแก้ว), ²พูนศักดิ์ กมล, ³กาญจนพงศ์ สุวรรณ

¹Phramaha Nakarint Nāṇavajiramedhī (Nilkaew), ²Poonsak Kamol, ³Kanchanapong Suwan
วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Chaiyaphum Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding author, e-mail: mahamos2558@gmail.com

Received: June 13, 2025; Revised: September 03, 2025; Accepted: September 11, 2025



บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ 1) ศึกษาความสำคัญของปราสาทคู ในจังหวัดชัยภูมิ 2) ศึกษาสถานที่ในมิติแห่งการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา 3) ศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของปราสาทคู ในมิติแห่งการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจัดเก็บข้อมูลในกลุ่มที่อยู่ ในพื้นที่อำเภอเมืองชัยภูมิ จำนวน 15 รูป/คน ด้วยวิธีการเจาะจง 10 รูป/คน ในประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัย รวมเป็นจำนวน 25 รูป/คน การศึกษาเอกสาร ได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจาก หนังสือ บทความในวารสาร เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ แผนพัฒนา และฐานข้อมูลที่เป็นแหล่งสืบค้น งานวิจัย เพื่อใช้ในการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาความสำคัญของปราสาทคูในจังหวัดชัยภูมิ จะช่วยให้เข้าใจถึงคุณค่า ทางประวัติศาสตร์และศิลปะของปราสาทคู ซึ่งเป็นโบราณสถานที่มีความสำคัญในทางพุทธศาสนาและ เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับอารยธรรมโบราณของภูมิภาคนี้เป็นอย่างดี จากการศึกษาสถานที่ในมิติแห่ง การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา จะช่วยให้เข้าใจบทบาทของปราสาทคูในฐานะแหล่งท่องเที่ยวที่ เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญทั้งในด้านศาสนาและวัฒนธรรม และสามารถ ดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจศึกษาพุทธศาสนาและประวัติศาสตร์ สำหรับการวิเคราะห์ความสำคัญจะเน้นถึง บทบาทของปราสาทคูในการเผยแผ่และส่งเสริมพุทธศาสนา รวมทั้งพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับ ความเชื่อทางศาสนาอย่างยั่งยืน พร้อมกับสืบสานการศึกษาและเรียนรู้ความเป็นมาของปราสาทคูอย่าง ถูกต้อง

คำสำคัญ: ปราสาทคู; มิติแห่งการท่องเที่ยว; การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา

Abstract

This research article has three objectives 1) To study the significance of Prang Ku in Chaiyaphum Province, 2) To explore the site in the context of Buddhist tourism, and 3) To analyze the importance of Prang Ku within the dimension of Buddhist tourism. This is a qualitative research study. Data was collected from a group of 15 monks and laypeople



residing in Mueang Chaiyaphum District, using purposive sampling. Of these, 10 individuals were selected specifically based on research-related criteria, totaling 25 participants in the study. For the document analysis, both primary and secondary sources were reviewed. This included research and theoretical literature relevant to the topic, such as books, journal articles, academic documents, theses, development plans, and databases. These materials were used to support the literature review and analysis of related research.

The results of the research found that: The study of importance of Prang Ku in Chaiyaphum Province helped understand well the historical and artful value of Prang Ku which is an important ancient place in Buddhism and the educational source of an ancient culture in the region The study of the Buddhist tourist spot helps understand the role of prang Ku as the tourist spot in Buddhism, which is an important place both in religion and culture, inspiring the tourists interested in studying Buddhism and history. The critic of importance stressing the role of Prang Ku in propagating and supporting Buddhism including the development of the tourist spot linking to the permanent religious beliefs together with succeeding the education and the study of the history of Prang Ku correctly.

Keywords: Prang Ku; Dimension of Tourism; Buddhist tourism

บทนำ

ปราสาทเป็นโบราณสถานสำคัญในจังหวัดชัยภูมิ ตั้งอยู่ที่บ้านหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ โบราณสถานนี้มีความสำคัญทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ศาสนาและวัฒนธรรมของภูมิภาคอีสาน จังหวัดชัยภูมิ (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดชัยภูมิ, [ออนไลน์], 13 พฤษภาคม 2567) มีโบราณสถานที่สำคัญ กระจายตามพื้นที่ของตำบลและอำเภอโดยรอบ ในจังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ ปราสาท ที่ยังมีสภาพสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งในจังหวัดชัยภูมิ และเป็นที่เคารพของคนในจังหวัดชัยภูมิอีกด้วย เป็นสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากขอมปราสาทสร้างขึ้นในสมัยพุทธศตวรรษที่ 18 (ประมาณพุทธศักราช 1800 ในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 แห่งอาณาจักรขอม โดยมีลักษณะเป็นศาสนสถาน ประจำโรคยาศาล (โรงพยาบาล) ซึ่งเป็นสถานที่รักษาพยาบาลผู้ป่วยตามคติความเชื่อของพุทธศาสนายาน โคจรสร้างของปราสาทประกอบด้วยปราสาทประธานที่มีพระพุทธรูปปางสมาธิอยู่ด้านใน ชุมโคปุระที่มีเทพประจำ 8 ทิศ และบรรณาลัยที่ใช้เก็บยา โดยมีแท่นรูปเคารพ (แท่นโยนิ) อยู่ข้างในปราสาทมีความสำคัญในหลายด้าน (ธวัชชัย สาครินทร์, 2542)

ด้านประวัติศาสตร์และศิลปกรรม ปราสาทเป็นตัวอย่างสถาปัตยกรรมขอมแบบบายนที่มีความสมบูรณ์และมีลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งช่วยให้ศึกษาประวัติศาสตร์และศิลปกรรมของอาณาจักรขอมในภูมิภาคนี้ได้ ด้านศาสนาและวัฒนธรรม (สุทธิ เหล่าฤทธิ์ และคณะ, 2542) ปราสาทเป็นศาสนสถานที่สะท้อนถึงคติความเชื่อของพุทธศาสนายาน โดยเฉพาะในด้านการดูแลรักษาผู้ป่วย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมการแพทย์ในสมัยนั้น ด้านการท่องเที่ยวและการศึกษา ปราสาทได้รับการบูรณะและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัดชัยภูมิ นักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมและเรียนรู้เกี่ยวกับ (ไพฑูรย์ มีกุล, 2524)

การอนุรักษ์และส่งเสริมปราสาทจึงเป็นสิ่งสำคัญในการรักษามรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของจังหวัดชัยภูมิและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จากการศึกษาข้อมูลข้างต้น



ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสำคัญของปรากฏการณ์ในมิติแห่งการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ศาสนาและวัฒนธรรม ให้เกิดขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ศาสนาและวัฒนธรรมของจังหวัดชัยภูมิ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสำคัญของปรากฏการณ์ ในจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาสถานที่ในมิติแห่งการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของปรากฏการณ์ในมิติแห่งการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยเรื่องศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของปรากฏการณ์ในมิติแห่งการท่องเที่ยว วัฒนธรรมเชิงพุทธ ผู้วิจัยได้มีการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัย และผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการ สัมภาษณ์เชิงลึก ในการจัดเก็บข้อมูลอันประกอบด้วย ข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ ด้วยการค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาจากหนังสือ บทความใน วารสาร เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ แผนพัฒนา และฐานข้อมูลที่เป็นแหล่งสืบค้นงานวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของปรากฏการณ์ในมิติแห่งการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

ขอบเขตด้านเอกสาร

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยผู้วิจัยได้อาศัยข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยสังเคราะห์จากหลักธรรมในพระไตรปิฎก รวมทั้งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ ตำราทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และบทความ รวมทั้งเอกสารจากสื่ออินเทอร์เน็ต

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตการศึกษาความด้านเชื่อในมิติการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ความเชื่อ ของประชาชนที่ให้ความสำคัญของปรากฏการณ์ วิเคราะห์ความสำคัญของปรากฏการณ์ในมิติแห่งการท่องเที่ยว ทางพระพุทธศาสนา

ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยกำหนดโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ในการวิจัยครั้งนี้ ได้เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามหลักความเชื่อของประชาชนที่มีต่อ ปรากฏการณ์ในจังหวัดชัยภูมิ โดยแบ่งออกเป็น 1) พระสงฆ์ประชาชนทั่วไป จำนวน 10 รูป/คน 2) ผู้ท่องเที่ยว ชาย/หญิง 10 คน รวมทั้งสิ้น 20 รูป/คน

สรุปผลการวิจัย

ความสำคัญของปรากฏการณ์ในมิติแห่งการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ จากหลายมุมมอง ดังนี้

ความสำคัญของปรากฏการณ์ในจังหวัดชัยภูมิ ปรากฏการณ์ในจังหวัดชัยภูมิถือเป็นโบราณสถานที่สำคัญ ทั้งในด้านประวัติศาสตร์และศิลปะ ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีคุณค่าทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของพื้นที่นี้

อย่างลึกซึ้งด้วยการเป็นศาสนสถานที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในอดีต ปรากฏเป็นสัญลักษณ์ของอารยธรรมโบราณในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย (อีสาน) ที่สะท้อนถึงการพัฒนาของศิลปะและสถาปัตยกรรมในช่วงยุคขอมโบราณ รวมทั้งเป็นแหล่งศึกษาวิจัยสำคัญในเรื่องของประวัติศาสตร์การสร้างและการใช้โบราณสถานในทางศาสนาปรากฏที่บ้านหนองบัวเมืองเก่า ตั้งอยู่ที่บ้านหนองบัว ตำบลในเมือง อำเภอเมืองฯ เป็นอโรคยาศาล หรือโรงพยาบาล สร้างสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ประกอบด้วย กำแพงแก้วศิลาแลง มีประตูทางเข้าทางทิศตะวันออก ผนังสามด้านทำลวดลายบานประตู มีกำแพงศิลาแลงล้อมรอบ ภายในพระปรารักษ์ประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัย พบโบราณวัตถุรูปเศียรเทวตา กรอบประตูด้านทิศเหนือสลักรูปไตรรัตนมหายาน สระน้ำก่อขอบด้วยศิลาแลงลงไปเป็นชั้น สันนิษฐานว่าสร้างในช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.), [ออนไลน์], 13 พฤษภาคม 2567) ปรากฏเป็นโบราณสถานอีกแห่งหนึ่ง ที่มีแผนผังและลักษณะเหมือนกับโบราณสถานที่ได้พบหลักฐานว่าเป็นอโรคยาศาล ที่สร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 18 ก็คือมืองค์ประธานอยู่ตรงกลาง 1 องค์ บรรณาลัยด้านหน้า 1 หลัง ล้อมด้วยกำแพงซึ่งมีโคปุระเฉพาะด้านหน้าทั้งหมด ก่อด้วยอิฐศิลาแลงยกเว้นกรอบประตูหน้าต่าง ทับหลัง เสาประดับล้วนเป็นหินทราย หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ทิศตะวันออกเฉียงเหนือของปรากฏมีสระน้ำ 1 สระ ยังคงสภาพสมบูรณ์ โดยเฉพาะองค์ประธานซึ่งมีผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 5 เมตร ย่อมุมไม้สิบสอง (ศิลปะและวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ, [ออนไลน์], 27 มกราคม 2568)



ภาพที่ 1 ปรากฏ โบราณสถานของชัยภูมิ
ที่มา: <https://culture.cpru.ac.th/2022/01/07/>

ประวัติพระปรากฏ ถูกสร้างโดย “พระโฆษชัยคุรุไวฑูรย์ประภา” เมื่อ พ.ศ. 1724-1763 หรือพุทธศตวรรษที่ 18 (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2538) ในสมัยเจนละขณะที่พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ครองราชย์ โดยสร้างเป็นปราสาทศิลาแลงทั้งหลัง มีประตูเข้าทางทิศตะวันออก มีกำแพงรูปสี่เหลี่ยม ล้อมรอบภายในพระปรากฏ มีพระพุทธรูปปางมารวิชัยที่เคลื่อนย้ายมาจากที่อื่นประดิษฐานอยู่มีเศียรเทวตาอิทธิพลศิลปะขอมทับหลังที่กรอบประตูสลักเป็นรูปไตรรัตนมหายานมีความหมายถึง พระพุทธเจ้า ทรงมีความรู้การแพทย์ ทำให้ประชาชนมีความสุขและไม่มีโรค เป็นสถาปัตยกรรมอีกชิ้นหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากขอม



คำว่าปราสาทคู่นั้น เป็นชื่อเรียกของกลุ่มอาคารที่มีแผนผังและลักษณะแบบเดียวกันกับอาคารที่เชื่อกันว่าเป็นอโรคยาศาลที่สร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 18 ในสมัยของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ระหว่าง (เดิม วิชาภัยพจนกิจ, 2542) ปราสาทคูเป็นโบราณสถานสำคัญของจังหวัดชัยภูมิ สร้างขึ้นในพุทธศตวรรษที่ 18 (ประมาณ พ.ศ. 1724-1763) ในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 โดยพระโฆษชัยคุรุไวฑูรย์ประภา ปราสาทคูมีลักษณะเป็นปราสาทศิลาแลงทั้งหลัง มีประตูทางเข้าทิศตะวันออก และกำแพงรูปสี่เหลี่ยมล้อมรอบ ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัย พร้อมทั้งมีเศียรเทวตาและทับหลังที่สลักลวดลายศิลปะขอม (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดชัยภูมิ, [ออนไลน์], 13 พฤษภาคม 2567) ปราสาทคูถูกสร้างขึ้นในสมัยเจนละมีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากขอม โดยเฉพาะศิลปะแบบบายน การสลักทับหลังแสดงถึงอิทธิพลทางศิลปะและวัฒนธรรมของขอม (กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม, [ออนไลน์], 12 พฤษภาคม 2567) องค์ความรู้เรื่องภาพสลักทับหลังโบราณสถานปราสาทคู อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

ปราสาทคูยังมีบทบาทสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศที่มีความสนใจในเรื่องของการศึกษาพุทธศาสนาและประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะในแง่ของการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนาที่มีการรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับอารยธรรมโบราณและศิลปวัฒนธรรมไทยในรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม

ปราสาทคูในจังหวัดชัยภูมิไม่เพียงแต่เป็นโบราณสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และศิลปะ แต่ยังเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญเกี่ยวกับอารยธรรมโบราณและพุทธศาสนาในภาคอีสาน การศึกษาความสำคัญของปราสาทคูจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของโบราณสถานในฐานะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม รวมทั้งเป็นจุดที่มีความสำคัญในการเผยแพร่และส่งเสริมพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน.

ปราสาทคูในมิติการท่องเที่ยวในจังหวัดชัยภูมิ ปราสาทคูในจังหวัดชัยภูมิเป็นโบราณสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และศิลปะ ซึ่งนอกจากจะมีความสำคัญทางศาสนาแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญในมิติของการท่องเที่ยวในจังหวัดชัยภูมิ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ในด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ปราสาทคูถือเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญในการเผยแพร่แนวคิดและหลักธรรมของพระพุทธศาสนา เนื่องจากเป็นศาสนสถานที่มีการสร้างขึ้นในยุคขอม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเจริญเติบโตของศิลปวัฒนธรรมและสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาในอดีต การที่นักท่องเที่ยวได้เยี่ยมชมและศึกษาเกี่ยวกับปราสาทคู ทำให้พวกเขาสามารถเรียนรู้และเข้าใจถึงวิวัฒนาการของศิลปะและสถาปัตยกรรมในบริบทของศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น

อาจกล่าวถึงคุณค่าทางศาสนาแล้ว ปราสาทคูยังเป็นจุดท่องเที่ยวที่มีความสำคัญในด้านการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของภูมิภาคอีสาน โดยการเที่ยวชมและศึกษาปราสาทคูไม่เพียงแต่ให้ความรู้เกี่ยวกับโบราณสถานเท่านั้น แต่ยังช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในวิถีชีวิตและศิลปกรรมของชาวอีสานในอดีต ปราสาทคูจึงกลายเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งที่มีความสนใจในด้านพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ หรือแม้แต่การศึกษาศิลปะโบราณ

สรุปปราสาทคูในจังหวัดชัยภูมิไม่เพียงแต่เป็นโบราณสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนาและประวัติศาสตร์ แต่ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในภูมิภาคนี้ การท่องเที่ยวที่ปราสาทคูจึงมีคุณค่าในแง่ของการเผยแพร่ความรู้และการส่งเสริมการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดชัยภูมิให้เป็นที่รู้จักในระดับประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ยังช่วยสร้างรายได้และกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน.



สถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา

สถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิถือเป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาหลายแห่ง ซึ่งไม่เพียงแต่มีความสำคัญในด้านศาสนา แต่ยังสะท้อนถึงความเชื่อและวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากอดีต สถานที่เหล่านี้เป็นแหล่งที่นักท่องเที่ยวสามารถไปเยี่ยมชมเพื่อศึกษาพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่ ต่อไปนี้คือสถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญในจังหวัดชัยภูมิ:

ด้วยเหตุนี้สถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ก็จะต้องมีปรางค์กู่เป็นโบราณสถานที่สำคัญที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองชัยภูมิ มีอายุหลายร้อยปีและเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในแง่ของการศึกษาศิลปะและสถาปัตยกรรมโบราณของชาวขอม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ที่นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ประวัติศาสตร์การสร้างศาสนสถานในช่วงยุคขอมได้

สถานที่ท่องเที่ยวด้านพระพุทธศาสนา เช่น วัดป่าภูก้อนตั้งอยู่ในอำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ เป็นวัดที่โดดเด่นในด้านการปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์ในสายป่า ซึ่งมีความสำคัญในด้านการสอนสมาธิและการเผยแผ่ธรรมะ โดยมีทิวทัศน์ที่สวยงามและเงียบสงบ เหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการพักผ่อนทางจิตใจและฝึกสมาธิในบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ

วัดหนองบัวเป็นวัดที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองชัยภูมิ มีความสำคัญทั้งในด้านการศึกษาและการปฏิบัติธรรม วัดนี้มีสิ่งปลูกสร้างที่งดงาม และได้รับการยกย่องในเรื่องการเผยแผ่พุทธศาสนา โดยเฉพาะการสอนธรรมะและการปฏิบัติวิปัสสนา นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเยี่ยมชมและเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมได้

พระธาตุเชิงชุมตั้งอยู่ในอำเภอเมืองชัยภูมิ เป็นพระธาตุที่มีความสำคัญทางศาสนาและวัฒนธรรม เนื่องจากเป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และเป็นจุดศูนย์กลางของการสักการะในช่วงเทศกาลต่างๆ ของชาวจังหวัดชัยภูมิ นักท่องเที่ยวสามารถมาเยี่ยมชมเพื่อสักการะและศึกษาความสำคัญทางพระพุทธศาสนา

วัดพระธาตุทองคำเป็นวัดที่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเทพสถิต เป็นสถานที่สำคัญในด้านการสักการบูชา โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลที่เกี่ยวข้องกับการทำบุญและการบูชาพระธาตุ นักท่องเที่ยวที่มาเยือนจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับการประเพณีปฏิบัติและการบูชาพระพุทธศาสนาในท้องถิ่น

วัดไตรภูมิเป็นวัดที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองชัยภูมิ มีการบูรณะและสร้างสถาปัตยกรรมทางพุทธศาสนาอย่างสวยงาม ภายในวัดมีการจัดกิจกรรมธรรมะต่างๆ ที่ช่วยเสริมสร้างจิตใจและสอนการปฏิบัติธรรมให้กับผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชม

สถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิไม่ได้เป็นเพียงแค่แหล่งท่องเที่ยวธรรมดาดังกล่าว แต่ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของพุทธศาสนา ในภูมิภาคนี้ สถานที่เหล่านี้ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในจังหวัดชัยภูมิและเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศสามารถมาเยี่ยมชมเพื่อศึกษาและสัมผัสประสบการณ์ทางศาสนาได้

ปรางค์กู่ในมิติแห่งการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา

ปรางค์กู่ในมิติแห่งการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ปรางค์กู่ในจังหวัดชัยภูมิเป็นหนึ่งในโบราณสถานที่สำคัญที่มีคุณค่าทั้งทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ และศาสนา โดยเฉพาะในมิติของการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ปรางค์กู่ไม่เพียงแต่เป็นสถานที่สำหรับการศึกษาศิลปะและ



สถาปัตยกรรมโบราณเท่านั้น แต่ยังถือเป็นจุดเชื่อมโยงสำคัญที่ทำให้ผู้เยี่ยมชมได้สัมผัสกับแนวความคิดทางศาสนาและวิถีชีวิตของผู้คนในอดีต

การนำปราสาทเข้าสู่เส้นทางท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ถือเป็นโอกาสที่ดีในการเผยแพร่ความรู้และทำให้คนทั่วไปเข้าใจถึงบทบาทของศาสนาในชีวิตประจำวันของคนในอดีตรวมทั้งทำให้รู้ถึงความสำคัญของโบราณสถานในฐานะที่เป็นสถานที่ที่ไม่เพียงแต่ใช้บูชา แต่ยังเป็นศูนย์กลางการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุคขอม

การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่ปราสาทยังสามารถส่งเสริมการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและศิลปะโบราณได้เป็นอย่างดี การจัดกิจกรรมและโปรแกรมทัวร์ที่เน้นการศึกษาพุทธศาสนาและการเดินทางไปในที่ที่มีความสำคัญทางศาสนา จะช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศได้มากขึ้น ส่งผลให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และเสริมสร้างความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดชัยภูมิ

เพื่อให้การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนามีความยั่งยืน จำเป็นต้องมีการจัดการที่ดีในการอนุรักษ์สถานที่และการพัฒนาบริการต่างๆ เช่น การสร้างสรรค์กิจกรรมที่สามารถเชื่อมโยงศาสนสถานเข้ากับการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรม รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่สงบสุขและไม่เบียดเบียนไปจากจุดประสงค์ของการเยี่ยมชมทางศาสนา ปราสาทเป็นโบราณสถานที่สำคัญที่สามารถใช้เป็นจุดเด่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดชัยภูมิ ด้วยการรักษามรดกทางศาสนาและศิลปะโบราณให้คงอยู่ และการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับการศึกษาและการปฏิบัติธรรม เพื่อให้ผู้คนได้เรียนรู้และสัมผัสกับแนวความคิดทางศาสนาอย่างลึกซึ้งและยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้

ปราสาทจัดเป็นศูนย์กลางของความเชื่อและความศรัทธาของชาวบ้านในด้านต่างๆ ปราสาทไม่เพียงแต่เป็นโบราณสถานที่สำคัญในจังหวัดชัยภูมิ แต่ยังเป็นศูนย์กลางของความเชื่อและความศรัทธาของชาวบ้านในด้านต่างๆ โดยเฉพาะในด้านพระพุทธศาสนาและศาสนาอุปสมบท ความเชื่อเหล่านี้ได้แทรกซึมในชีวิตประจำวันของชาวบ้าน เช่น การทำบุญ การขอพรจากพระพุทธเจ้า และการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในสถานที่แห่งนี้ การเยี่ยมชมปราสาทไม่เพียงแต่เป็นการศึกษาประวัติศาสตร์และศิลปะเท่านั้น แต่ยังเป็นการสัมผัสกับความเชื่อทางศาสนาของชาวบ้านที่ผูกพันกับปราสาทอย่างลึกซึ้ง

การท่องเที่ยวเป็นโอกาสที่นักท่องเที่ยวจะได้รับความรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นการท่องเที่ยวที่ปราสาทเป็นโอกาสที่นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวชัยภูมิ โดยการเดินทางมาสักการะปราสาท นักท่องเที่ยวจะได้รับความรู้เกี่ยวกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ผ่านการเข้าร่วมพิธีกรรม การสวดมนต์ หรือการทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันมาฆบูชา หรือวันวิสาขบูชา นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวยังสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับการรักษา ศิลปะการทำบุญในชุมชน และการส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาในท้องถิ่น ซึ่งสะท้อนถึงวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของชาวบ้านในท้องถิ่น

ศิลปะพุทธศิลป์ที่สวยงามและความเชื่อทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในปราสาทสะท้อนถึงศิลปะพุทธศิลป์ที่มีความงดงามและความเชื่อที่ลึกซึ้งจากอารยธรรมขอมที่มีอิทธิพลในช่วงสมัยนั้น สถาปัตยกรรมของปราสาทประดับด้วยลวดลายหินทรายที่แกะสลักอย่างประณีต แสดงถึงความงามทางศิลปะขอมที่มีการผสมผสานระหว่างการบูชาเทพเจ้าฮินดูและพระพุทธศาสนาในลักษณะของศิลปะที่บ่งบอกถึงการเชื่อมโยงระหว่างพระพุทธศาสนาและความเชื่อทางจิตวิญญาณของชาวบ้านในท้องถิ่น



สัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่นทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของชาวบ้านในท้องถิ่น การเยี่ยมชมปราสาททำให้เราได้สัมผัส วัฒนธรรมท้องถิ่น ที่ผสมผสานระหว่างศาสนาและวิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างลึกซึ้ง การทำบุญและการสวดมนต์ที่ปราสาทสร้างบรรยากาศที่เงียบสงบและเต็มไปด้วยความเคารพในพระพุทธศาสนา การศึกษาประเพณีท้องถิ่น เช่น การทำขนมและอาหารพื้นบ้าน การสร้างงานหัตถกรรม และการจัดกิจกรรมทางศาสนาในโอกาสต่างๆ ช่วยให้เราารู้สึกถึงความเข้มแข็งของศรัทธาและความผูกพันของชาวบ้านกับสถานที่ศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้

ปราสาทเป็นศูนย์กลางที่สะท้อนถึงความศรัทธาและความเชื่อทางพุทธศาสนาของชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศิลปะ แต่ยังเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นและการปฏิบัติศาสนาในชีวิตประจำวัน การสัมผัสกับศิลปะพุทธศิลป์ที่สวยงามของปราสาททำให้เราเข้าใจถึงการผสมผสานของอารยธรรมขอมและพุทธศาสนาในท้องถิ่น และการที่ปราสาทเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมทางศาสนาและความเชื่อในชุมชน ทำให้สถานที่นี้มีความสำคัญทั้งในด้านจิตวิญญาณและวัฒนธรรมที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท). “แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดชัยภูมิ”. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.tat.or.th/th> [13 พฤษภาคม 2567].
- กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม. ข้อมูลโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.finearts.go.th/> [12 พฤษภาคม 2567].
- คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. (2542). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดชัยภูมิ. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและพัฒนาสื่อ.
- เต็ม วิภาคย์พจนกิจ. (2542). ประวัติศาสตร์อีสาน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ธวัชชัย สาครินทร์. (2542). นครราชสีมาโคราชของเรา. กรุงเทพฯ: มังกรการพิมพ์ (1994) จำกัด.
- ไพฑูรย์ มีกุล. (2542). สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสาน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- ศิลปะและวัฒนธรรมจังหวัดชัยภูมิ. ปราสาทภู. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://culture.cpru.ac.th/> 2022/01/07 [27 มกราคม 2568].
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2538). แหล่งอารยธรรมอีสาน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). ปราสาทภู. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://archaeology.sac.or.th/archaeology/275?utm_source=chatgpt.com. [11 มีนาคม 2568].
- สุทธิ เหล่าฤทธิ์ และคณะ. (2545). ประวัติเมืองชัยภูมิ. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดชัยภูมิ. ปราสาทภู. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://chaiyaphum.prd.go.th/th/content/category/detail/id/127/iid/11494?utm_source=chatgpt.com. [13 พฤษภาคม 2567].





ปัจจัยกำหนดแรงจูงใจที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากร
สำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
Motivational Factors that Affect the Performance of Personnel
Phimpha Subdistrict Municipality Office Bangpakong District,
Chachoengsao Province

¹พิสันต์ มุ่งถิ่น, ²คุณหญิงณฐนนท ทวีสิน

¹Pisun Mungtin, ²Khunying Natthanon Thavisin

^{1,2}คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข

^{1,2}Faculty of Social Sciences and Education, Thongsook College, Thailand

¹Corresponding author, e-mail: prasiththimatrwngh@gmail.com

Received: September 01, 2025; Revised: October 05, 2025; Accepted: October 13, 2025



บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับปัจจัยกำหนดแรงจูงใจของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา 2) ระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา และ 3) อิทธิพลของปัจจัยกำหนดแรงจูงใจที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย แบบจับฉลาก จำนวน 103 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การทดสอบสมการถดถอยพหุคูณ และการทดสอบสมมติฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับปัจจัยกำหนดแรงจูงใจของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน ด้านความก้าวหน้า ด้านลักษณะของงาน ด้านการยอมรับนับถือ ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านความสัมพันธ์ภายในหน่วยงาน 2) ระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม ด้านการบริการที่ดี ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ด้านการทำงานเป็นทีม 3) อิทธิพลของปัจจัยกำหนดแรงจูงใจที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรพบว่า โดยรวมมีอิทธิพลอยู่ในระดับสูง ($r_{xy}=.717$) เมื่อทดสอบสมการถดถอยพหุคูณสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากร มีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 51.40 ($R^2=.514$) และผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยกำหนดแรงจูงใจ พบว่า มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: แรงจูงใจ; สมรรถนะ; การปฏิบัติงาน; บุคลากร



Abstract

This research article aims to Study 1) level of determinants of motivation of personnel in Phimpha Subdistrict Municipality Office, Bangpakong District, Chachoengsao Province, 2) the level of work performance of personnel in Phimpha Subdistrict Municipality Office, Bangpakong District, Chachoengsao Province, and 3) the influence of determinants of motivation on work performance of personnel in Phimpha Subdistrict Municipality Office, Bangpakong District, Chachoengsao Province. This is quantitative research. The population used in the research is personnel of Phimpha Subdistrict Municipality Office, simple random sampling, drawing lots, number of 103 people, the research tools used were questionnaires, statistics for data analysis included mean, standard deviation, correlation coefficient analysis, multiple regression equation testing, and hypothesis testing.

The research results found that 1) level of motivation factors of the personnel of Phimpha Subdistrict Municipality Office is high level, including salary and compensation, advancement, nature of work, recognition, policy and management and internal relations within the organization. 2) the overall performance level of the personnel of Phimpha Subdistrict Municipality Office is high level, including adherence to righteousness, good service, accumulation of professional expertise, achievement orientation and teamwork. 3) The influence of motivational factors on the performance of personnel was found to have a high level of influence overall ($r_{xy}=.717$). When tested for multiple regression, it was possible to predict the performance of personnel with a predictive power of 51.40 percent ($R^2=.514$), and the results of the hypothesis test on motivation factors found that it has a positive influence on the performance of the personnel of Phimpha Subdistrict Municipality Office with statistical significance .01

Keywords: Motivational Factors; Competency; Performance; Personnel

บทนำ

บุคลากรถือเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีบทบาทสำคัญที่สุดต่อความก้าวหน้าขององค์กร ดังนั้น ผู้บริหารจึงควรให้ความสำคัญในการดูแลและสร้างแรงจูงใจเพื่อให้บุคลากรอยู่ร่วมกับองค์กรอย่างยาวนาน แนวทางการบริหารงานบุคคลส่วนใหญ่จึงมุ่งเน้นไปที่การสร้างควมพึงพอใจให้แก่พนักงาน โดยตอบสนองความต้องการพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นค่าตอบแทน โบนัส หรือสวัสดิการต่างๆ อย่างไรก็ตาม สิ่งที่มีความหมายลึกซึ้งและยั่งยืนกว่าความพึงพอใจ คือ ความผูกพันต่อองค์กร (Organizational Commitment) ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อมั่น ความตั้งใจ และความภักดีในการทำงานร่วมกับองค์กรในระยะยาว อีกทั้งยังแสดงออกผ่านการทุ่มเทต่อภาระหน้าที่ ในขณะที่ความพึงพอใจสามารถเปลี่ยนแปลงได้ง่ายตามสถานการณ์หรือปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน แต่ความผูกพันต่อองค์กรกลับเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคลากรยึดโยงตนเองเข้ากับเป้าหมายและค่านิยมของหน่วยงาน เมื่อองค์กรใดมีผลงานโดดเด่นและบรรลุความสำเร็จสูง มักเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าบุคลากรในองค์กรนั้นมีระดับความผูกพันสูงเช่นเดียวกัน ในทางตรงข้าม หากบุคลากรขาดความผูกพันกับองค์กร ก็อาจก่อให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรม เช่น การลาออก ความถี่ในการขาดงาน หรือการมาปฏิบัติงานล่าช้า (Steers & Porter, 1983)



ทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นองค์ประกอบหลักที่มีความสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กรไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานประเภทใดก็ตาม เป้าหมายสำคัญของการบริหารจัดการ คือ การทำให้งานสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ บุคลากรภายในองค์กรถือเป็นปัจจัยชี้ขาดที่มีผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายและโครงการต่างๆ ซึ่งในปัจจุบัน ทั้งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่างตระหนักถึงความสำคัญของบุคลากร เพราะบุคลากรเป็นหัวใจหลักที่ส่งผลโดยตรงต่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กร รวมทั้งยังเป็นตัวแปรที่กำหนดทิศทางการเจริญเติบโตหรือการถดถอยขององค์กรด้วย การมีบุคลากรที่มีศักยภาพย่อมทำให้องค์กรสามารถผลักดันภารกิจให้สัมฤทธิ์ผลตามเป้าประสงค์ได้อย่างราบรื่น ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่การสร้างระบบหรือแนวทางที่ทำให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลัง เกิดความภักดีต่อองค์กร มีพฤติกรรมในฐานะสมาชิกที่ดี และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ศุภามาต แก้วดวงดี, 2553)

สมรรถนะด้านวิชาชีพ (Technical competency) หมายถึง ความรู้และทักษะเฉพาะทางที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน รวมถึงความสามารถในการบริหารจัดการ (Managerial competency) ที่ช่วยสนับสนุนให้บุคลากรสามารถจัดการภาระงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างผลการดำเนินงานที่ดี อีกหนึ่งองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จขององค์กร คือ การที่บุคลากรมีสมรรถนะพร้อมกับค่านิยมและวัฒนธรรมการทำงานที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และทิศทางขององค์กร (Employee core competency) จะมีองค์กรจำนวนไม่น้อยได้นำแนวคิดเรื่องสมรรถนะ (Competency) มาประยุกต์ใช้เป็นกลยุทธ์ในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ เพื่อยกระดับศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่องให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ในมุมมองระยะยาว ความได้เปรียบขององค์กรไม่ได้ขึ้นอยู่กับสินค้าและบริการเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับสมรรถนะของบุคลากรภายในองค์กรโดยตรง หากพนักงานมีสมรรถนะสูง ก็จะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลให้บรรลุผลลัพธ์ตามเป้าหมายขององค์กร (Gibson et al., 1973)

เทศบาลตำบลพิมพา ถือเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากเป็นกลไกพื้นฐานในการบริหารจัดการและการปกครอง โดยเฉพาะในระดับชุมชนที่มีลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม การดำรงชีวิต และทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างกันออกไป การบริหารจัดการโดยรัฐบาลส่วนกลางเพียงฝ่ายเดียวซึ่งต้องดูแลประชาชนทั่วประเทศ มักไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายหรือแก้ไขปัญหเฉพาะพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกัน ประชาชนในท้องถิ่นก็มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและการปกครองชุมชนของตนเองมาโดยตลอด ปัจจุบันดังกล่าวส่งผลให้หลายประเทศปรับเปลี่ยนระบบการบริหารจากการรวมศูนย์อำนาจ (Centralization) ไปสู่การกระจายอำนาจ (Decentralization) มากยิ่งขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชนสามารถตัดสินใจดำเนินการกิจของท้องถิ่นด้วยตนเอง อีกทั้งยังนับเป็นเวทีการเรียนรู้และฝึกฝนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (โกวิทย์ พวงงาม, 2555)

ผู้วิจัยให้ความสนใจในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจและความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา โดยมีเป้าหมายเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและเสริมสร้างระบบแรงจูงใจ รวมทั้งยกระดับสมรรถนะในการทำงานให้มีพลังขับเคลื่อนและประสิทธิภาพสูงขึ้น การศึกษานี้มุ่งเน้นการเพิ่มประสิทธิผลของการทำงานเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนในพื้นที่ต่อไป



วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยกำหนดแรงจูงใจของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยกำหนดแรงจูงใจที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ประกอบด้วย ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราว จำนวน 133 คน (เทศบาลตำบลพิมพา, 2568)

2) กลุ่มตัวอย่าง

โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย แบบอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Sampling) เพื่อให้หน่วยตัวอย่างมีโอกาสถูกสุ่มเท่าเทียมกัน ด้วยวิธีจับฉลาก ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยที่ระดับความเชื่อมั่น 99% โดยใช้ ตารางการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) จะได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 103 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม เพื่อใช้ศึกษาปัจจัยกำหนดแรงจูงใจที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการรวบรวมข้อมูลดังกล่าว นำมาประกอบในการสร้างเครื่องมือวิจัย

2) การพัฒนาเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถามว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงและความถูกต้องของเนื้อหา ตลอดจนไปถึงความชัดเจนและการใช้ภาษาที่เหมาะสมของข้อคำถาม นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) จำนวน 30 ชุด และนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .955

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามจำนวน 103 ชุดมาใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งจำนวนชุดแบบสอบถามเท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- 1) แจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างพร้อมอธิบายวิธีการกรอกแบบสอบถามอย่างถูกต้อง รวมถึงชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ผู้ตอบเข้าใจ

- 2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมด ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงกันยายน 2568 เพื่อให้มั่นใจว่าได้แบบสอบถามครบตามจำนวนและตรงตามกำหนดเวลา



3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับและนับจำนวนให้ตรงกับกลุ่มตัวอย่าง หากพบว่าแบบสอบถามฉบับใดไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ จะมีการแจกแบบสอบถามทดแทนเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน

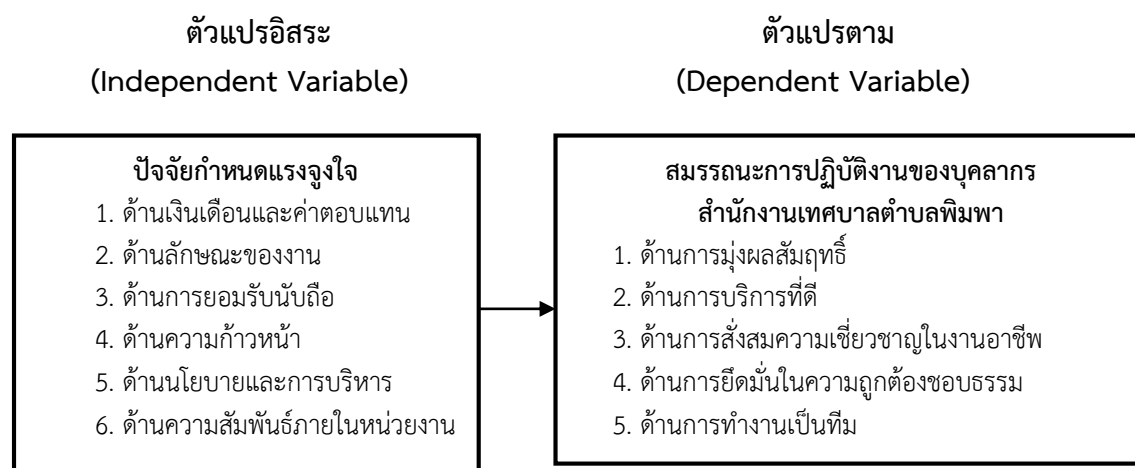
4) จัดเตรียมแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแล้วสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Correlation) การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) และการทดสอบสมมติฐาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีการจูงใจหรือทฤษฎีสองปัจจัย ของ Frederick Herzberg (1959 อ้างถึงใน อุกฤษณ์ เกตุกัณหา, 2549: 17-18) และแนวคิดสมรรถนะหลักของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) (2552: 38) มาประยุกต์เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับปัจจัยกำหนดแรงจูงใจของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยกำหนดแรงจูงใจของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน รองลงมา คือ ด้านความก้าวหน้า ด้านลักษณะของงาน ด้านการยอมรับนับถือ ด้านนโยบายและการบริหาร และอันดับสุดท้าย คือ ด้านความสัมพันธ์ภายในหน่วยงาน ดังตารางที่ 1



ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับปัจจัยกำหนดแรงจูงใจของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวม

ระดับปัจจัยกำหนดแรงจูงใจของบุคลากรสำนักงาน เทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา	$\bar{X}$	SD	ระดับ ความคิดเห็น	อันดับ
1. ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน	4.15	.595	มาก	1
2. ด้านลักษณะของงาน	4.12	.663	มาก	3
3. ด้านการยอมรับนับถือ	4.08	.672	มาก	4
4. ด้านความก้าวหน้า	4.14	.662	มาก	2
5. ด้านนโยบายและการบริหาร	4.06	.659	มาก	5
6. ด้านความสัมพันธ์ภายในหน่วยงาน	3.99	.402	มาก	6
รวม	4.09	.548	มาก	

2. ระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผลการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม รองลงมา คือ ด้านการบริการที่ดี ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการทำงานเป็นทีม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวม

ระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงาน เทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา	$\bar{X}$	SD	ระดับ ความคิดเห็น	อันดับ
1. ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์	3.94	.424	มาก	4
2. ด้านการบริการที่ดี	3.99	.438	มาก	2
3. ด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ	3.98	.415	มาก	3
4. ด้านการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรม	4.01	.414	มาก	1
5. ด้านการทำงานเป็นทีม	3.92	.450	มาก	5
รวม	3.96	.402	มาก	

3. อิทธิพลของปัจจัยกำหนดแรงจูงใจที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนน (Correlation Matrix) เพื่อหาอิทธิพลของปัจจัยกำหนดแรงจูงใจ พบว่า ส่งผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา เท่ากับ .890, .682, .641, .609, .600 และ .581 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 3



ตารางที่ 3 ค่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์อิทธิพลของปัจจัยกำหนดแรงจูงใจที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ปัจจัยกำหนดแรงจูงใจ	สมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา	
	Pearson's Correlation	Sig. (2-tailed)
1. ด้านความสัมพันธ์ภายในหน่วยงาน (X_6)	.890**	0.000
2. ด้านนโยบายและการบริหาร (X_5)	.682**	0.000
3. ด้านความก้าวหน้า (X_4)	.641**	0.000
4. ด้านการยอมรับนับถือ (X_3)	.609**	0.000
5. ด้านลักษณะของงาน (X_2)	.600**	0.000
6. ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน (X_1)	.581**	0.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) โดยใช้ตัวแปรทุกตัวร่วมกันพยากรณ์อิทธิพลของปัจจัยกำหนดแรงจูงใจ แสดงว่าตัวแปร ด้านนโยบายและการบริหาร (X_5) ด้านการยอมรับนับถือ (X_3) ด้านความสัมพันธ์ภายในหน่วยงาน (X_6) ด้านลักษณะของงาน (X_2) ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน (X_1) และด้านความก้าวหน้า (X_4) สามารถร่วมกัน พยากรณ์สมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้ร้อยละ 51.40 ($R^2=.514$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ ในรูปคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .659 .519 .459 .369 .324 และ .252 ตามลำดับ และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .200 .204 .122 .202 .181 และ .189 สามารถทำนายอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 51.40 ($R^2=.514$) และค่าความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการพยากรณ์เท่ากับ .284 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) โดยใช้ตัวแปรทุกตัวร่วมกันพยากรณ์อิทธิพลของปัจจัยกำหนดแรงจูงใจที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยจำแนกเป็นรายด้าน

ตัวแปรพยากรณ์	b	SE _b	β	t	Sig.
1. ด้านนโยบายและการบริหาร (X_5)	.659	.076	.200	8.626	.000**
2. ด้านการยอมรับนับถือ (X_3)	.519	.031	.204	16.588	.000**
3. ด้านความสัมพันธ์ภายในหน่วยงาน (X_6)	.459	.065	.122	7.099	.000**
4. ด้านลักษณะของงาน (X_2)	.369	.031	.202	12.012	.000**
5. ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน (X_1)	.324	.031	.181	10.571	.000**
6. ด้านความก้าวหน้า (X_4)	.252	.026	.189	9.844	.000**
a=.511, R=.717, $R^2=.514$, Adj $R^2=.510$, SEE=.284, F=106.976, Sig=0.000					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการทดสอบสมมติฐาน ปัจจัยกำหนดแรงจูงใจ มีองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน (0.200) ด้านลักษณะของงาน (0.204) ด้านการยอมรับนับถือ (0.122) ด้านความก้าวหน้า (0.202) ด้านนโยบายและการบริหาร (0.181) และด้านความสัมพันธ์ภายในหน่วยงาน (0.189) มีอิทธิพลในเชิงบวกต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยกำหนดแรงจูงใจของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ระบบการปรับขึ้นเงินเดือนที่เป็นธรรมและโปร่งใส ประกอบกับค่าตอบแทนที่เหมาะสม การสนับสนุนที่เพียงพอ เส้นทางความก้าวหน้าที่ชัดเจน และการเปิดพื้นที่ให้แสดงออกทางความคิด เป็นองค์ประกอบเชิงเหตุผลที่ช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจ ความผูกพัน และประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานและมีเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพชัดเจน โดยมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อผู้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงานในหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรเพชร บุตรดี (2563) พบว่า แรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาภาวี เรืองรุ่ง (2566) พบว่า ระดับแรงจูงใจด้านปัจจัยจูงใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

จากผลการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ บุคลากรสามารถตัดสินใจในหน้าที่ ปฏิบัติราชการด้วยความถูกต้อง โปร่งใส เป็นธรรม แม้ผลของการปฏิบัติอาจสร้างศัตรูหรือก่อความไม่พึงพอใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงานภาครัฐและการทำงานอย่างมืออาชีพ การตัดสินใจเช่นนี้สะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าการเอื้อประโยชน์ให้เฉพาะบุคคลหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งและสามารถเป็นแบบอย่างของการปฏิบัติหน้าที่ที่ถูกต้องทั้งในหน้าที่การงาน และส่วนตัวได้ การที่บุคลากรสามารถเป็นแบบอย่างของการปฏิบัติหน้าที่ที่ถูกต้องทั้งในงานราชการและชีวิตส่วนตัว ยังมีคุณค่าในเชิงจริยธรรมและการสร้างแรงบันดาลใจต่อผู้อื่น การกระทำเช่นนี้มีผลต่อการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง และช่วยยกระดับมาตรฐานทางวิชาชีพให้สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วานิสา วรฐ (2565) พบว่า สมรรถนะของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลเมืองเก่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงรัตน์ ธรรมสโรช (2563) พบว่า สมรรถนะหลักในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดสระบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

จากผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยกำหนดแรงจูงใจ พบว่า ส่งผลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ แรงจูงใจเป็นกลไกสำคัญที่ผลักดันให้บุคลากรมีพฤติกรรมการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและเต็มศักยภาพ เมื่อบุคลากรได้รับแรงจูงใจที่เพียงพอ เช่น การได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสม ความก้าวหน้าในหน้าที่ ความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ตลอดจนการได้รับการยกย่องหรือการยอมรับจากองค์กร จะช่วยสร้างพลังเชิงบวกและความผูกพันต่อการทำงาน ส่งผลให้สมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่สูงขึ้น ค่าสหสัมพันธ์ที่สูงและมีนัยสำคัญทางสถิติยังชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจกับสมรรถนะไม่ใช่เรื่องบังเอิญ แต่เป็นความสัมพันธ์ที่มีน้ำหนักและสามารถยืนยันได้ในเชิงวิชาการ ทั้งยังสะท้อนว่า หากองค์กรให้ความสำคัญกับการสร้าง



แรงจูงใจอย่างเป็นระบบ จะช่วยยกระดับคุณภาพการทำงาน ลดข้อผิดพลาด และเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรโดยรวม ดังนั้น ผลการวิจัยนี้ยืนยันเชิงเหตุผลได้ว่า การส่งเสริมแรงจูงใจเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยขับเคลื่อนสมรรถนะของบุคลากร และควรถูกกำหนดเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยวรรณ เกษติ และบำเพ็ญ ไมตรีโสภณ (2563) พบว่า ปัจจัยในการปฏิบัติงาน ด้านความก้าวหน้าของงาน และด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านการสนับสนุนของผู้บังคับบัญชา มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับ สิทธิชัย สมวงษ์ (2566) พบว่า ความสัมพันธ์ปัจจัยภายในองค์กรและปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน โดยมีความสัมพันธ์ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยกำหนดแรงจูงใจ สามารถร่วมกันพยากรณ์สมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมาย อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้ร้อยละ 51.40 ($R^2=.514$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า แรงจูงใจไม่ได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการบูรณาการของหลายองค์ประกอบที่ส่งผลร่วมกัน ซึ่งบ่งชี้ว่าการยอมรับนับถือ ลักษณะงาน และนโยบายการบริหารมีอิทธิพลเด่นชัดใกล้เคียงกัน ขณะที่ปัจจัยด้านค่าตอบแทนและความก้าวหน้าก็ยังคงมีบทบาทเสริมในการสร้างแรงผลักดันให้บุคลากรทำงานได้อย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้น ผลลัพธ์นี้ยืนยันในเชิงเหตุผลว่า สมรรถนะของบุคลากรเป็นผลลัพธ์จากแรงจูงใจหลายมิติที่เกี่ยวพันกัน องค์กรจึงควรออกแบบระบบการบริหารที่สมดุล เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการทำงานอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วีระวัฒน์ ชาแสน และละมัย ร่มเย็น (2566) พบว่า ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถร่วมกันทำนายระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนาแก ได้ร้อยละ 86.90 ($R^2_{Adj}=.869$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับ บงกช รินเสนา และฐิตารีย์ ศิริมงคล (2566) พบว่า ตัวแปรแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลในเขตพื้นที่อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพการทำงาน (y) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านความสำเร็จของงาน (X1) ด้านลักษณะของงาน (X3) ด้านการยอมรับนับถือ (X2) และด้านความก้าวหน้าในตำแหน่ง (X4) โดยตัวแปรทั้ง 4 ตัวนี้สามารถร่วมกันทำนายประสิทธิภาพการทำงาน (y) ได้ร้อยละ 70.7

จากผลการทดสอบสมมติฐาน ปัจจัยกำหนดแรงจูงใจ มีองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน ด้านลักษณะของงาน ด้านการยอมรับนับถือ ด้านความก้าวหน้า ด้านนโยบายและการบริหาร และด้านความสัมพันธ์ภายในหน่วยงาน มีอิทธิพลต่อสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมาย อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ แรงจูงใจกับพฤติกรรมการทำงานจริง เงินเดือนและค่าตอบแทนสร้างความยุติธรรมและความคุ้มค่าแห่งความพยายาม ลักษณะงานที่ท้าทายและมีความหมายเพิ่มการมีส่วนร่วม การยอมรับนับถือเสริมคุณค่าในตนและความมุ่งมั่น ความก้าวหน้ากำหนดทิศทางและความเพียร นโยบายและการบริหารที่ชัดเจนลดความคลุมเครือและข้อขัดแย้ง ส่วนความสัมพันธ์ภายในหน่วยงานเอื้อต่อความร่วมมือและการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริณัฐ สิริจักร และคณะ (2567) พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีผลในเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอธาตุพนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับสุรพัศ ประศรีทะโก (2566)



พบว่า ปัจจัยแรงจูงใจส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานในด้านภาพรวม พบว่า แรงจูงใจด้านความรับผิดชอบ และด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรกองสื่อสารและอิเล็กทรอนิกส์ในพระองค์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

องค์ความรู้ที่ได้

ระดับแรงจูงใจของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยจัดลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านเงินเดือนและค่าตอบแทน ด้านความก้าวหน้า ด้านลักษณะของงาน ด้านการยอมรับนับถือ ด้านนโยบายและการบริหาร และด้านความสัมพันธ์ภายในหน่วยงานตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า บุคลากรให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านโครงสร้าง เช่น ค่าตอบแทนและโอกาสก้าวหน้า มากกว่าปัจจัยด้านความสัมพันธ์ทางสังคมภายในองค์กร องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษาชี้ว่า การสร้างแรงจูงใจในหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องมุ่งเน้นการจัดระบบค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและโอกาสความก้าวหน้าในสายงาน ขณะเดียวกันก็ควรเสริมสร้างคุณค่าของงาน การยอมรับเชิงวิชาชีพ และการบริหารจัดการที่โปร่งใสเพื่อสนับสนุนแรงจูงใจอย่างยั่งยืน แม้ว่าความสัมพันธ์ภายในหน่วยงานจะมีความสำคัญน้อยกว่า แต่ก็ยังเป็นปัจจัยเสริมที่สามารถช่วยให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความผูกพันในองค์กรได้เช่นกัน ซึ่งผู้วิจัยสามารถเขียนสรุปได้ดังภาพที่ 2 ดังนี้



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย



ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ควรปรับโครงสร้างเงินเดือนและสวัสดิการให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจและภาระหน้าที่ พร้อมกำหนดระบบเลื่อนขั้นและเส้นทางความก้าวหน้า (Career Path) ที่ชัดเจน โปร่งใส และเป็นธรรม เพื่อสร้างแรงจูงใจและรักษาบุคลากรที่มีศักยภาพ

1.2 ควรส่งเสริมการออกแบบงานที่ทำท้าทายและสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งการอบรม สัมมนา และการใช้เทคโนโลยีใหม่ เพื่อเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และความสามารถ ในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง

1.3 ควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นการร่วมมือ เคารพซึ่งกันและกัน สนับสนุนกิจกรรมสัมพันธ์ และพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีและบรรยากาศการทำงานที่อบอุ่น

1.4 ควรสร้างระบบการบริหารที่โปร่งใส เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม กำหนดนโยบาย ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ พร้อมปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์ ความถูกต้อง และการบริการที่ดี เพื่อยกระดับ ความไว้วางใจและความผูกพันกับองค์กร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาผลกระทบของระบบเงินเดือนและค่าตอบแทนต่อแรงจูงใจและสมรรถนะ โดยศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเงินเดือน สวัสดิการ และระบบการปรับขึ้นเงินเดือน กับระดับแรงจูงใจ ความพึงพอใจ และสมรรถนะการปฏิบัติงานของบุคลากร เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหาร ค่าตอบแทนที่เหมาะสม

2.2 ควรวิจัยเกี่ยวกับผลของการออกแบบงานที่ทำท้าทายและการจัดเส้นทางความก้าวหน้า (Career Path) ต่อการพัฒนาทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ และความมุ่งมั่นในการทำงานของบุคลากร เพื่อสนับสนุน การพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน

2.3 ควรศึกษาผลของวัฒนธรรมองค์กร การยอมรับนับถือ การทำงานเป็นทีม และความร่วมมือ ภายในหน่วยงานต่อประสิทธิภาพการทำงานและความผูกพันของบุคลากร เพื่อออกแบบแนวทางสร้าง บรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความสำเร็จร่วมกัน

2.4 ควรศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับผลของการพัฒนาความเชี่ยวชาญในงาน การบริการที่ดี การมุ่ง ผลสัมฤทธิ์ และการยึดมั่นในความถูกต้องชอบธรรมต่อสมรรถนะและคุณภาพงาน เพื่อออกแบบโครงการ ฝึกอบรมและนโยบายส่งเสริมค่านิยมองค์กรที่มีประสิทธิผล

เอกสารอ้างอิง

- โกวิทย์ พวงงาม. (2555). *ธรรมาภิบาลว่าด้วยการมีส่วนร่วมและความโปร่งใส*. กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ก๊อปปี้.
- ดวงรัตน์ ธรรมสโรช. (2563). การพัฒนาสมรรถนะหลักในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วน ตำบลในจังหวัดสระบุรี. *รายงานการวิจัย*. คณะรัฐประศาสนศาสตร์, สถาบันรัชต์ภาคย์.
- เทศบาลตำบลพิมพา. (2567). *รายงานประจำปี 2567*. เทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัด ฉะเชิงเทรา.
- บงกช รินเสนา และจิตติารีย์ ศิริมงคล. (2566). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ การทำงานของพนักงานเทศบาลในเขตพื้นที่อำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสาร สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 10(3): 325-340.



- ปิยวรรณ เกษดี และบำเพ็ญ ไมตรีโสภณ. (2563). การพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอบางสะพานจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.
- พรเพชร บุตรดี. (2563). อิทธิพลของแรงจูงใจในการทำงานที่มีต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วานิสา วรุธ. (2565). การพัฒนาและส่งเสริมสมรรถนะของบุคลากรสำนักงานเทศบาลตำบลเมืองเก่าเพื่อรองรับระบบราชการ 4.0. *วารสารทหารพัฒนา*, 46(3): 12-20.
- วีระวัฒน์ ชาแสน และละมัย ร่มเย็น. (2566). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 3(3): 60-74.
- ศิริณัฐ สิริจักร์, ชาดิชัย อุดมกิจมงคล และสามารถ อัยกร. (2567). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 4(2): 495-510.
- ศุภามาศ แก้วดวงดี. (2553). แนวทางการพัฒนาบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองเขียด อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น. *รายงานการวิจัย*, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.). (2552). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาข้าราชการพลเรือน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.).
- สิทธิชัย สมวงษ์. (2566). ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลโนนกกอก อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 1(10), 36.
- สุภาวดี ขุนทองจันทร์. (2558). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สุรพัศ ประศรีทะโก. (2566). แรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรกองสื่อสารและอิเล็กทรอนิกส์ในพระองค์. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 1(7): 67.
- อาภาวี เรืองรุ่ง. (2566). ปัจจัยแรงจูงใจที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลโคกสำโรง อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 6(1): 243-254.
- อุกฤษฏ์ เกตุกันหา. (2549). แรงจูงใจในการทำงานของพนักงานธนาคารระดับปฏิบัติการของ ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่กรุงเทพมหานคร. *การค้นคว้าแบบอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*, สาขาบริหารธุรกิจ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Steers, R.M. and Porter L.W. (1983). *Motivation and Work Behavior*. New York: McGraw-Hill.
- Gibson, James L., Ivancevich, John M. & Donnelly, James H. Jr. (1973). *Organization: behavior, Structure, Processes*. (9th ed). International Edi.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3): 607-610.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing* (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.





ระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าใจ
หลักพุทธธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี
The System for Promoting Learning Activities in Buddhist Studies to
Achieve an Understanding of Buddhist Principles at the Lower
Secondary Level in the Pathum Thani Educational District

¹พระมหาณัฐดนัย ฐานวุฑโฒ (เนียมหอม), ²นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ, ³สายรุ้ง บุปผาพันธ์

¹Phramaha Natdanai Thanavuddho (Niamhom), ²Niwes Wongsuwan,

³Sairoong Bubpaphan

¹⁻³สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻³Program in Teaching Social Studies, Faculty of Education,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding author, e-mail: natdanai168ton@gmail.com

Received: July 30, 2025; Revised: August 14, 2025; Accepted: August 20, 2025



บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ 2) เพื่อพัฒนาระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ 3) เพื่อทดลองระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ 4) เพื่อประเมินและรับรองระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นการวิจัยแบบพัฒนา (Research and Development= R&D) ประกอบด้วยวิธีการการสำรวจ (Survey Research) จากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำนวน 377 คน โดยการสัมภาษณ์ (Interview) พระสงฆ์และคณะครู จำนวน 10 รูป/คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) ผลการวิจัยพบว่า 1) ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนาจากการสัมภาษณ์ พบว่า ประเด็น คือ ต้องอย่าลืมนัดในชุมชนซึ่งพระสงฆ์มีบทบาทขับเคลื่อนเป็นอย่างมากเหมาะสมดังปฐมปณิธานที่ว่า “จรรถ ภิกขเว จาริกัม พุชชนหิตาย พุชชนสุขาย โลกานุกมฺปาย หมายความว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกท่านจงเที่ยวจาริกไป เพื่ออนุเคราะห์ สงเคราะห์ และเกื้อกูล ชนและโลกทั้งหลาย 2) การพัฒนาระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.239) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านที่ 4. ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.421) รองลงมา คือ ด้านที่ 2. ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.370) รองลงมา คือ ด้านที่ 3. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.409) และด้านที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านที่ 1. ด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.442) 3) การทดลองระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา จากการสัมภาษณ์ พบว่า เป็นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ที่พัฒนาร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ด้วยการจัด



กิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ในกลุ่มเด็กและเยาวชนนั่นเอง 4) การประเมินและรับรองระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา จากสรุปการสัมภาษณ์ พบว่า ต้องทำเป็นการนำนโยบายภาพรวมมาสู่การปฏิบัติจริง เพื่อช่วยให้เด็กและเยาวชนมีลักษณะนิสัยที่ดีทั้ง 4 ประการ ได้แก่ 1. ความพอเพียง 2. ความมีวินัย 3. ความสุจริต 4. การมีจิตอาสา

คำสำคัญ: ส่งเสริมกิจกรรม; ผลสัมฤทธิ์; วิชาพระพุทธศาสนา; หลักพุทธธรรม

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the body of knowledge related to the system for promoting learning activities, 2) to develop a system for promoting learning activities, 3) to experiment with the system for promoting learning activities, and 4) to evaluate and certify the system for promoting learning activities. This study employed a Research and Development (R&D) approach, incorporating survey research using a sample of 377 Mathayom 1 (Grade 7) students in Pathum Thani Province. The sample size was determined using Krejcie & Morgan's table. In addition, interviews were conducted with 10 monks and teachers, selected through purposive sampling. The research instruments included questionnaires and interview forms. The research findings were as follows 1) In the study of knowledge regarding the system for promoting learning activities in Buddhist studies, interviews revealed that temples in the community play a crucial role in educational engagement, in line with the principle "Caratha bhikkhave cārikam-Go forth, O monks, for the benefit and happiness of the many, out of compassion for the world." 2) In developing the system, most respondents rated the overall system for promoting learning activities at a high level ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.239). When analyzed by components, the highest-rated aspect was assessment and evaluation ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.421), followed by instructional media ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.370), teaching activities ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.409), and lastly, content ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.442). 3) The experimentation of the learning activity promotion system in Buddhist Studies, based on interview findings, revealed that it is a creative initiative that fosters physical, mental, and intellectual development through the organization of participatory activities aimed at enhancing knowledge among children and youth 4) In evaluating and certifying the system, interview summaries emphasized the importance of translating policy into practical implementation to instill four key characteristics in children and youth: (1) sufficiency, (2) discipline, (3) integrity, and (4) volunteer spirit.

Keywords: Learning activity promotion, learning achievement, Buddhist studies, Buddhist principles

บทนำ

พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติไทยได้มีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานคุณธรรม จริยธรรม และการพัฒนาสติปัญญาของประชาชนมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาไทยซึ่งได้รับอิทธิพลจากหลักพุทธธรรมอย่างลึกซึ้ง ทั้งในแง่ของเนื้อหาและวิธีการเรียนการสอน



(พระพรหมคุณาภรณ์, 2553) อย่างไรก็ตามก็ดี ในยุคโลกาภิวัตน์ที่เทคโนโลยีและวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามามีอิทธิพลในสังคมไทยอย่างกว้างขวาง เด็กและเยาวชนจำนวนมากกลับขาดความเข้าใจในหลักธรรม โดยเฉพาะ “ไตรสิกขา” ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์ทั้งกาย วาจา และใจ (พุทธทาสภิกขุ, 2542) ส่งผลให้การเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษากลายเป็นเพียงเนื้อหาที่ต้องท่องจำ ไม่สามารถเชื่อมโยงกับชีวิตจริงได้อย่างแท้จริง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้การศึกษาทุกระดับมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา และคุณธรรมจริยธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2545) ในขณะที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้วิชาพระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีเป้าหมายเพื่อปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์แก่ผู้เรียน อย่างไรก็ตามก็ดี จากการสำรวจภาคสนามในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี พบว่าสถานศึกษายังขาดระบบสนับสนุนที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนา ทั้งในด้านการจัดกิจกรรม บูรณาการหลักธรรม และการพัฒนาศักยภาพของครูผู้สอน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งพัฒนาระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา โดยยึดหลัก “ไตรสิกขา” เป็นแกนกลางของการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย อธิศีลสิกขา (การฝึกอบรมด้านศีล), อธิจิตตสิกขา (การฝึกอบรมด้านจิต) และอธิปัญญาสิกขา (การฝึกอบรมด้านปัญญา) เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้สามารถเข้าใจหลักพุทธธรรมอย่างลึกซึ้ง และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าใจหลักพุทธธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อพัฒนาระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าใจหลักพุทธธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล
3. เพื่อทดลองระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าใจหลักพุทธธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปทุมธานี
4. เพื่อประเมินและรับรองระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าใจหลักพุทธธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าถึงหลักพุทธธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปทุมธานี” การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมเพื่อการพัฒนา (R&D, Research and Development) ระหว่างการวิจัย เชิงปริมาณกับการวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

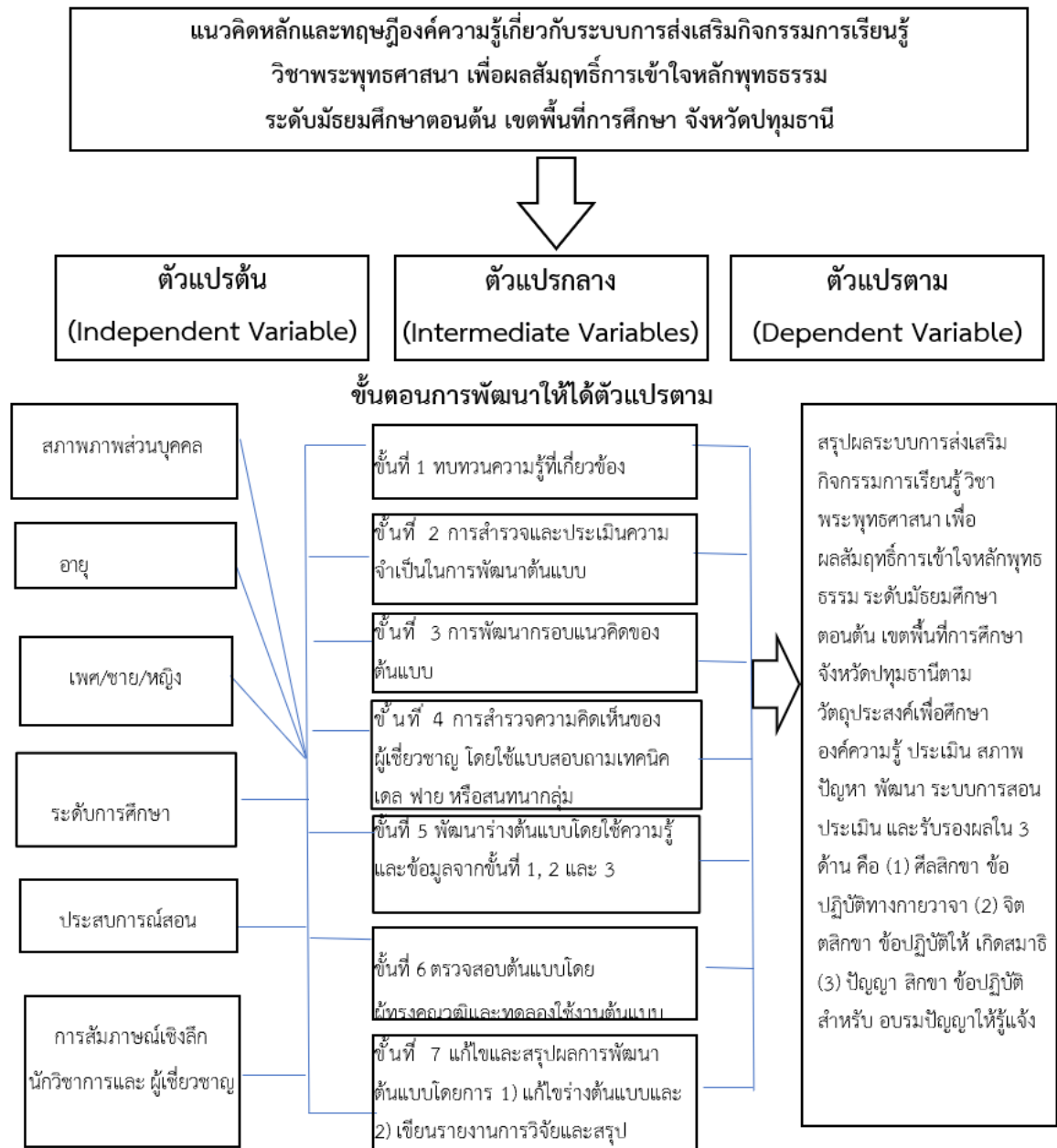
1. ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 380 คน



2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 380 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection)
3. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตพื้นที่ปทุมธานี จำนวน 10 รูป/คน

กรอบแนวคิดการวิจัย

เรื่อง “ระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าใจหลักพุทธธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปทุมธานี มีการกำหนดขอบเขตแนวคิด (Conceptual Framework) ไว้ดังนี้



แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย



สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “ระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าใจหลักพุทธธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปทุมธานี สรุปผลการวิจัยที่สำคัญตามวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ข้อ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าใจหลักพุทธธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปทุมธานี การสรุปสาระและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญผู้บริหารและผู้ทรงคุณวุฒิ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างเพื่ออธิบายลักษณะและปรากฏการณ์ของประชากรกลุ่มเป้าหมาย โดยนำเสนอในรูปแบบการสรุปรายงานการวิจัย และสอดคล้องตามนิยามตามของ พระมหาศุภกฤษ์ สุภทฺทจารี (สัวนคำ) และคณะ (2567) และมีสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับชั้นที่เรียน ประสบการณ์เรียนเกี่ยวกับหลักธรรมไตรสิกขา โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage) สรุปได้ดังนี้

เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เพศหญิง จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 64.00 รองลงมา เพศชาย จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 36.00

อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุ 11-12 ปี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 37.00 รองลงมา มีอายุ 13-14 ปี จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 รองลงมา มีอายุ ต่ำกว่า 14 ปี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 17.00 ส่วนน้อยที่สุด คือ มีอายุมากกว่า 15 ปี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 16.00

ระดับชั้นปีที่เรียน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 46.00 รองลงมา เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 33.00 รองลงมา ส่วนน้อยที่สุด เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 21.00

ประสบการณ์เรียนเกี่ยวกับหลักธรรมไตรสิกขา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ อยู่ที่ 3-4 ปี จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 47.00 รองลงมา มีประสบการณ์อยู่ที่ 1-2 ปี จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 42.00 ส่วนน้อยที่สุด มีประสบการณ์อยู่ที่ 5-6 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 11.00

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2) เพื่อประเมินสภาพปัญหาและความต้องการเพื่อการพัฒนาระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าถึงหลักพุทธธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าถึงหลักพุทธธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแปลเป็นความหมายตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งการบรรยายเชิงพรรณนา มีรายละเอียดตามลำดับ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าถึงหลักพุทธธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.239) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านที่ 4. ด้านการวัดและประเมินผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.421) รองลงมา คือ ด้านที่ 2.ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.370) รองลงมา คือ ด้านที่ 3. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.409) และด้านที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ ด้านที่ 1. ด้านเนื้อหา ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.442)



ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3) เพื่อพัฒนาระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าถึงหลักพุทธธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปทุมธานี พบว่า 1. ด้านเนื้อหา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.442) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 1. การพัฒนาระบบการสอน สังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขาเนื้อหาที่มีความชัดเจนง่ายต่อความเข้าใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.820) รองลงมา คือ ข้อที่ 2. เนื้อหาการเรียนไตรสิกขาน่าสนใจแบ่งเป็นหัวข้อที่ชัดเจน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.766) รองลงมา คือ ข้อที่ 4. ปริมาณเนื้อหาการเรียนไตรสิกขาเหมาะสมกับเวลา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$, S.D. = 0.914) และข้อที่ 3. เนื้อหาหลักไตรสิกขาเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = 0.815) 2. ด้านสื่ออุปกรณ์ การเรียนการสอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.370) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 3. สื่ออุปกรณ์การเรียนมีความหลากหลายตรงกับความต้องการของผู้เรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.687) รองลงมา คือ ข้อที่ 4. สื่ออุปกรณ์ที่กำหนดช่วยฝึกให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้การเรียนไตรสิกขาด้วยตนเอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.677) รองลงมา คือ ข้อที่ 1. มีอุปกรณ์ที่กำหนดช่วยพัฒนาความเข้าใจเนื้อหาการเรียนได้ดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.863) และข้อที่ 2. สื่ออุปกรณ์ที่กำหนดช่วยสรุปความคิดรวบยอดของเนื้อหาการเรียนได้ดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.968) 3. ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.409) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 3. กิจกรรมการเรียนรู้ไตรสิกขาที่มีความหลากหลายดึงดูดความสนใจต่อการเรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.696) รองลงมา คือ ข้อที่ 4. กิจกรรมการเรียนรู้ไตรสิกขาที่มีความยืดหยุ่นเอื้อต่อการเรียนรู้รายบุคคล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.738) รองลงมา คือ ข้อที่ 2. กิจกรรมการเรียนรู้ไตรสิกขาช่วยให้เข้าใจเนื้อหาง่ายขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.882) และข้อที่ 1. กิจกรรมการเรียนรู้ไตรสิกขาเหมาะสมกับเนื้อหา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.850) 4. ด้านการวัดและประเมินผลทางการเรียน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.421) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ข้อที่ 3. การเรียนรู้ประโยชน์การวัดและประเมินผลช่วยพัฒนาทักษะและความสามารถในการอ่านคิดวิเคราะห์ การเรียนและแนวทางการดำเนินชีวิตได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.630) รองลงมา คือ ข้อที่ 1. การเรียนรู้ประโยชน์การวัดและประเมินผลทางการเรียนเอื้อต่อการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองได้ดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.969) รองลงมา คือ ข้อที่ 4. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นเมื่อเรียนด้วยการเรียนรู้ประโยชน์การวัดและประเมินผลเป็นพลังการดำเนินชีวิตได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.816) และข้อที่ 2. การเรียนรู้ประโยชน์จากการวัดและประเมินผล ทางการเรียนช่วยให้ผู้สนใจเข้าใจเนื้อหาการมากขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.738)

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4) เพื่อประเมินและรับรองการพัฒนาระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าถึงหลักพุทธธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปทุมธานี ด้วยวิธีการสอบ Focus Group Discussion ได้มีคณะกรรมการประเมินและรับรองระบบการพัฒนาสังคมสงเคราะห์ด้านการศึกษา รับการรับรอง 10 รูป/คน ตามหลักฐานแสดงยืนยันไว้ในภาคผนวกด้วยการสัมภาษณ์ จากคำถามข้อที่ 1-5 ทุกๆ ด้าน และสรุปเปรียบเทียบประเด็นคำถามจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 10 รูป/คน แต่ละด้าน



อภิปรายผลการวิจัย

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าใจหลักพุทธธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปทุมธานี จากผลการวิจัยและผลตามข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล เนื้อหาและผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานการศึกษาวิจัยของ พบว่า มีความสอดคล้องกับ การศึกษาวิจัยของ พระใบฎีกาธีรศักดิ์ สุธีโร (น้อยอ่อน) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเพื่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์” และ พระมหาจรัล อาทิตตเมธี (ภูพิช) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ระบบการสอนตามไตรยางค์การศึกษาอิงแบบจำลองไผ่ดำ สำหรับนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดไผ่ดำ แผนกสามัญศึกษา จังหวัดสิงห์บุรี ผลการศึกษารูพบว่า พบว่า ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วยด้านเนื้อหา ด้านสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ เพื่อประเมินสภาพปัญหาและความต้องการเพื่อพัฒนาระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าใจหลักพุทธธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปทุมธานี พบว่า มีความสอดคล้องกับ มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ กิตติยา ปัญญาเยาว์ และคณะ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ระบบสารสนเทศเพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์ ภูมิศึกษาชุมชนบ้านสร้าง อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.79 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยรวมเท่ากับ 0.43 มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าระบบสามารถทำงานได้ตรงตามความต้องการของผู้ใช้ และเป็นไปตามสมมติฐาน

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 คือ เพื่อประเมินสภาพปัญหาและความต้องการของระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าใจหลักพุทธธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปทุมธานี พบว่า มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ เจริญจิรา บ.ป. สูงเนิน และคณะ (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบบริหารจัดการฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ภูมิศึกษาวารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์” ผลการศึกษา พบว่า ด้านการประเมินประสิทธิภาพของระบบ ได้คะแนนเฉลี่ยที่ 4.11 จาก 5 คะแนน มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ 0.69 แสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพของการพัฒนาระบบอยู่ในระดับดี

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 คือ เพื่อประเมินและรับรองระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าใจหลักพุทธธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปทุมธานี การประเมินและรับรองระบบดังกล่าวดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับพระสงฆ์และครูผู้สอนที่มีบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในโรงเรียน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพอย่างมีระบบ ผลการประเมินสรุปได้ว่า ระบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) โดยสามารถประยุกต์ใช้กับนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า จากการศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับการกำหนดสมรรถนะเฉพาะของระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ในการเข้าใจหลักพุทธธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดปทุมธานี พบว่า แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสะท้อนถึงบทบาทสำคัญของวัดและพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมทั้งในทางตรงและทางอ้อม โดยทางตรง พระสงฆ์มีบทบาทในการเผยแผ่พระธรรมคำสอน และอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน ส่วนทางอ้อม พระสงฆ์ทำหน้าที่เกื้อกูลสังคมในหลากหลายมิติ เช่น งานสังคมสงเคราะห์



การอบรมเยาวชน และการสนับสนุนชุมชนอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง อันสะท้อนถึงบทบาทของศาสนา ในฐานะสถาบันสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และเป็นกลไกในการลดปัญหาทางสังคมที่ทวีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง “ระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าใจหลักพุทธธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปทุมธานี” ผู้วิจัยขอวางข้อเสนอแนะต่างๆ ไว้ 3 แนวทาง ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มีดังนี้ 1) หน่วยงานภาครัฐและเอกชน และองค์กรการศึกษาแห่งชาติ ควรมีแหล่งทุนให้การสนับสนุนปกป้องและอุปถัมภ์ระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าใจหลักพุทธธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปทุมธานี อย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม 2) กระทรวงอุดมศึกษาฯ ควรส่งเสริมให้สถานศึกษาทุกระดับมีการขยายผลระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าใจหลักพุทธธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อบูรณาการสู่การเรียนการสอน และ 3) มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษาเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการประยุกต์แนวความคิดการพัฒนาการสอนตามหลักไตรสิกขา สมาสติ ปัญญา ไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง

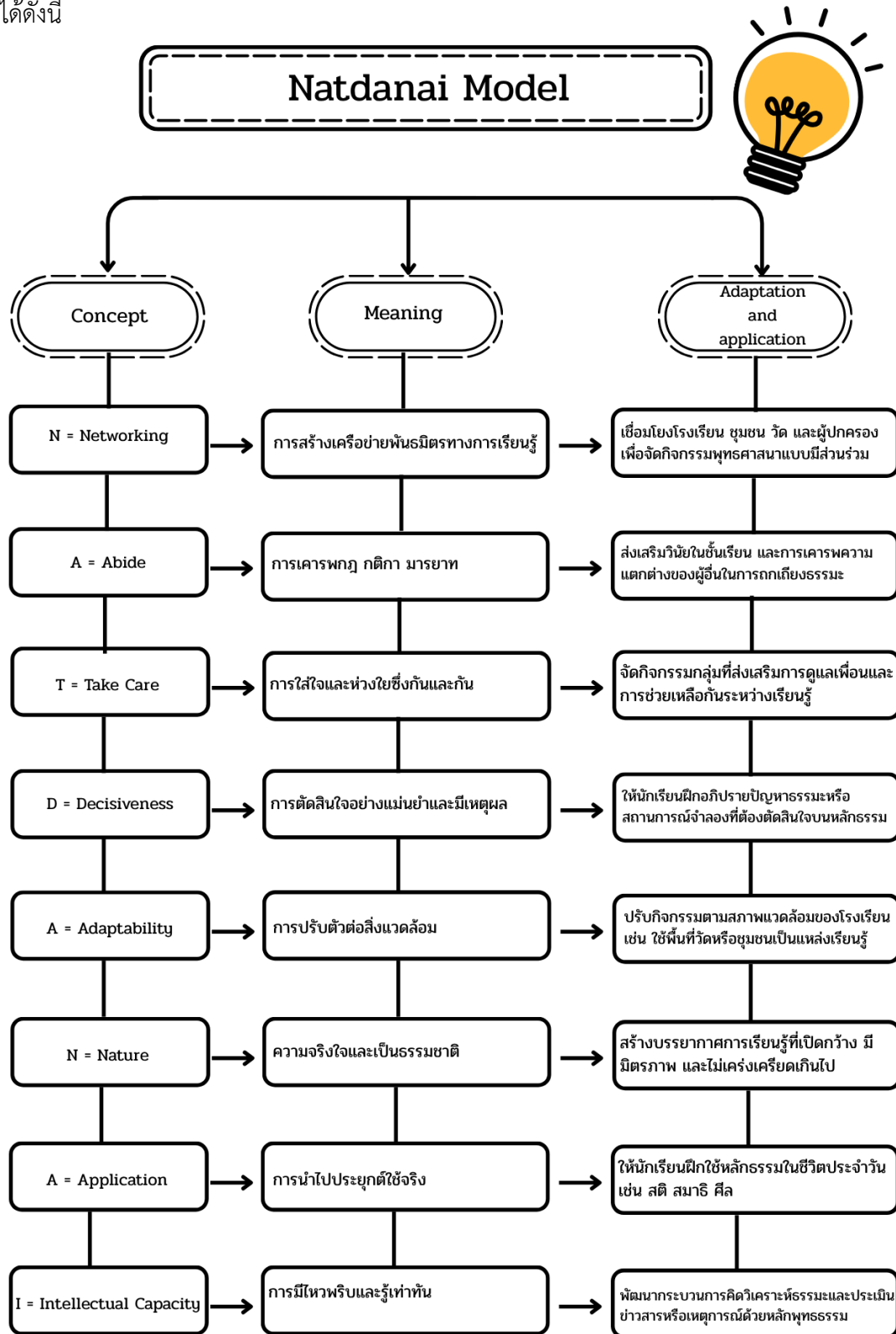
2. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ มีดังนี้ 1) ผู้บริหาร นักศึกษา ครูอาจารย์ จะต้องสนับสนุนและดำเนินการอย่างจริงจังในการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยบูรณาการอิงหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับผู้เรียนตามระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าใจหลักพุทธธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และนำหลักธรรมมาภิบาลเป็นหลักชัยในภาคปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นสื่อและแบบอย่างดีที่จะทำให้เด็กและเยาวชนจารึกไว้ในปฏิทินแห่งชีวิตต่อไป 2) คณะครุศาสตร์ ในมหาวิทยาลัย ควรมีการกำหนดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อมุ่งส่งเสริมระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าใจหลักพุทธธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาทุกสาขาวิชาเป็นระยะเวลา 1 ภาคเรียน และ 3) ควรมีการนำกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาทั้ง 5 กระบวนการ ไปถ่ายทอดความรู้สู่คณาจารย์ในลักษณะการจัดการเรียนรู้ให้สามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนานักศึกษา

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปมีดังนี้ 1) ควรเพิ่มแนวคิดทฤษฎี กลยุทธ์ และงบประมาณที่เหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายด้านการศึกษาไทยแลนด์ 4.0 ของรัฐบาลอย่างต่อเนื่องตลอดไป 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อนำระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าใจหลักพุทธธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ไปใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและคิดอย่างสร้างสรรค์ และ 3) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าใจหลักพุทธธรรม เพื่อศึกษาผลการวิจัยของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักศึกษา ครู และนำผลการศึกษาไปพัฒนา นักศึกษาในบริบททางสังคม และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันต่อไป



องค์ความรู้ที่ได้

การวิจัย เรื่อง “ระบบการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ วิชาพระพุทธศาสนา เพื่อผลสัมฤทธิ์การเข้าใจหลักพุทธธรรม ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตพื้นที่การศึกษา จังหวัดปทุมธานี สรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้



ภาพที่ 2 Natdanai Model



เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กิตติยา ปัญญาเยาว์. (2564). การพัฒนาระบบสารสนเทศการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน *RMUTT Global Business and Economics Review*. 16(1): 41-54.
- เจนจิรา บ.ป.สูงเนิน และคณะ. (2566). ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยตามเวลาที่กำหนดของนักวิจัยมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชชมงคลพระนคร. *Journal of Professional Routine to Research*. 10(2): 21-28.
- พระใบฎีกาธีรศักดิ์ สุธีโร (น้อยอ่อน). (2560). ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โรงเรียนกระสังพิทยาคม ตำบลกระสัง อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- พระมหาจรัญ อทิตตเมธี (ภูพิช). (2563). การสอนแบบโครงงาน เรื่องหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดไผ่ดำแผนกสามัญศึกษา จังหวัดสิงห์บุรี. *วารสารการสอนสังคมศึกษา*. 2(1): 21-29.
- พระมหาศุภฤกษ์ สุภททจารี (สีวันคำ) และคณะ. (2567). การพัฒนาระบบการสอนสังคมศึกษาตามหลักไตรสิกขา เพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*. 11(10): 295-307.
- พุทธทาสภิกขุ. (2542). *ทางตามหลักพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุภาพใจ.





การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณสุขเทศบาล
ตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

Public Participation Affecting the Effectiveness of Public Service Provision
Phimpha Subdistrict Municipality Bangpakong District,
Chachoengsao Province

¹วรดา락ษณ์ ธัญจริยะรัตน์, ²ธีรพล กาญจนากาศ

¹Voradaruk Thanjariyarat, ²Theerapol Karnchanakas

^{1,2}คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข

^{1,2}Faculty of Social Sciences and Education, Thongsook College, Thailand

¹Corresponding author, e-mail: voradaruk.1976@gmail.com

Received: September 01, 2025; Revised: October 05, 2025; Accepted: October 15, 2025



บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อเทศบาลตำบลพิมพา 2) ระดับประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณสุขเทศบาลตำบลพิมพา และ 3) รูปแบบอิทธิพลการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณสุขเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลพิมพา การสุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีบังเอิญ จำนวน 322 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การทดสอบสมการถดถอยพหุคูณ และการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อเทศบาลตำบลพิมพา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการตัดสินใจ ด้านการประเมินผล และด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติ 2) ระดับประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณสุขเทศบาลตำบลพิมพา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการจัดระเบียบชุมชนและการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการวางแผนส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมศาสนา จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านโครงสร้างพื้นฐาน 3) รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณสุข พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก ($r_{xy}=.966$) ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณสุข มีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 93.30 ($R^2=.933$) และผลการทดสอบสมมติฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณสุขเทศบาลตำบลพิมพา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; ประสิทธิภาพ; การจัดบริการสาธารณสุข



Abstract

This study aims to study 1) level of public participation in Phimpha Subdistrict Municipality, 2) the effectiveness level of public service provision in Phimpha Subdistrict Municipality and 3) Public participation model on the effectiveness of public service provision in Phimpha Subdistrict Municipality, Bangpakong District, Chachoengsao Province. This research was quantitative research. The population used in the research was people living in Phimpha Subdistrict Municipality. Simple random sampling, incidental method, totaling 322 people. The research tools were questionnaires. Statistics for data analysis included mean, standard deviation, correlation coefficient analysis, multiple regression analysis, and hypothesis testing.

The research results found that 1) level of public participation of Phimpha Subdistrict Municipality is generally at a high level, including in the areas of benefit receipt, decision-making, evaluation, and policy implementation. 2) level of public service provision at Phimpha Subdistrict Municipality is at a high level, including community organization and maintaining peace and order, investment promotion planning, commerce and tourism, promotion of arts, culture, religion, traditions and local wisdom, promotion of quality of life, management and conservation of natural resources and the environment, and infrastructure. 3) Public participation model on the effectiveness of public service provision was found to be at a very high level overall ($r_{xy}=.966$). The results of the normal multiple regression analysis were able to jointly predict the effectiveness of public service provision with a predictive power of 93.30 percent ($R^2=.933$) and the results of the hypothesis test on public participation influences the effectiveness of public service provision at Phimpha Subdistrict Municipality, statistically significant.

Keywords: Participation; Effectiveness; Public Service Provision

บทนำ

การบริหารราชการในระดับท้องถิ่นถือเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดระเบียบการบริหารราชการแผ่นดินตามแนวคิดการกระจายอำนาจ (Decentralization) รัฐบาลกลางได้มอบอำนาจด้านการปกครองและการบริหารให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้สามารถจัดบริการสาธารณะแก่ประชาชนได้ภายใต้กรอบของกฎหมาย (ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์, 2555) การปกครองท้องถิ่นถือเป็นส่วนสำคัญของระบบการเมืองและการบริหารชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีระบอบประชาธิปไตย การให้บริการสาธารณะ (Public Service) เป็นกิจกรรมที่รัฐจัดตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนและอำนวยความสะดวกแก่สังคม ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมที่รัฐดำเนินการโดยตรง หรือมอบหมายให้หน่วยงานท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามาดำเนินงานแทนก็ได้ บริการสาธารณะเหล่านี้สามารถสร้างประโยชน์ให้ประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม และต้องเป็นบริการที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนทั่วไป การดำเนินงานดังกล่าวต้องเป็นไปตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่กำหนด โดยมีหน่วยงานของรัฐ เช่น กระทรวง ทบวง กรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรมหาชน รัฐวิสาหกิจ และเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นผู้หน้าที่และอำนาจในการบริหารจัดการ ดังนั้น การจัดบริการสาธารณะของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐจะต้องดำเนินการภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น (อำนาจ บุญรัตน์ไมตรี, 2558)



เทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา จัดตั้งขึ้นตามพระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งเทศบาลตำบล โดยพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาจัดตั้งท้องถิ่นใดขึ้นเป็นเทศบาลไว้ 3 ประการ ได้แก่ 1) จำนวนของประชากรในท้องถิ่นนั้น 2) ความเจริญทางเศรษฐกิจของท้องถิ่น โดยพิจารณาจากการจัดเก็บรายได้ตามที่กฎหมายกำหนด และงบประมาณรายจ่ายในการดำเนินกิจการของท้องถิ่น 3) ความสำคัญทางการเมืองของท้องถิ่น โดยพิจารณาถึงศักยภาพของท้องถิ่นนั้นว่าจะสามารถพัฒนาความเจริญได้รวดเร็วมากน้อยเพียงใด จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้น กฎหมายได้กำหนดให้จัดตั้งเทศบาลขึ้นได้ 3 ประเภท ดังนี้ 1) เทศบาลตำบล กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดหลักเกณฑ์การจัดตั้งเทศบาลตำบลไว้อย่างกว้างๆ ดังนี้ (1) มีรายได้จริงโดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ผ่านมา ตั้งแต่ 12,000,000 บาท ขึ้นไป (2) มีประชากรตั้งแต่ 7,000 คนขึ้นไป (3) ได้รับความเห็นชอบจากราษฎรในท้องถิ่นนั้น สำหรับในกรณีที่มีความจำเป็น เช่น การควบคุมการก่อสร้างอาคาร การแก้ปัญหาชุมชนแออัด การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาท้องถิ่นหรือการส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ในรูปเทศบาล กระทรวงมหาดไทยจะสั่งให้ดำเนินการยกฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบลเฉพาะแห่งได้ หรือกรณีที่จังหวัดเห็นว่าสุขาภิบาลใดมีความเหมาะสม สมควรยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบลได้ก็ให้จังหวัดรายงานไปให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณาสั่งให้ดำเนินการยกฐานะสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบลได้ โดยให้จังหวัดชี้แจงเหตุผลและความจำเป็น พร้อมทั้งส่งข้อมูลความเหมาะสมไปให้กระทรวงมหาดไทยพิจารณาด้วย 2) เทศบาลเมือง มีหลักเกณฑ์การจัดตั้งดังนี้ (1) ท้องที่ที่เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดทุกแห่ง ให้ยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองได้โดยไม่ต้องพิจารณาถึงหลักเกณฑ์อื่นๆ ประกอบ (2) ส่วนท้องที่ที่มีใช้เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดจะยกฐานะเป็นเทศบาลเมือง ต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้ (1) เป็นท้องที่ที่มีพลเมืองตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป (2) มีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามกฎหมายที่กำหนดไว้ (3) มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลเมือง 3) เทศบาลนคร มีหลักเกณฑ์การจัดตั้งดังนี้ (1) เป็นท้องที่ที่มีพลเมืองตั้งแต่ 50,000 คน ขึ้นไป (2) มีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามกฎหมายที่กำหนดไว้ (3) มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลนคร (เทศบาลตำบลพิมพา, 2568)

ปัจจุบันเทศบาลตำบลพิมพาต้องเผชิญกับความท้าทายและเกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศ ที่ได้รับอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์และการเปิดเสรีในหลายมิติ ปัจจัยเหล่านี้มีผลกระทบต่อการจัดบริการสาธารณะของเทศบาลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างไรก็ตาม เทศบาลตำบลพิมพาเป็นหน่วยงานของรัฐที่ทำงานร่วมกับรัฐบาลในลักษณะเสริมสร้างความเข้มแข็ง ไม่ใช่การแข่งขัน หน้าที่ของรัฐบาลระดับชาติ คือ การกำหนดเป้าหมายทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ในระดับมหภาค ขณะที่เทศบาลมีบทบาทในการจัดบริการสาธารณะในระดับท้องถิ่น ซึ่งเทศบาลตำบลพิมพาสามารถให้บริการสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากทำงานใกล้ชิดกับประชาชน เข้าใจข้อมูล และความต้องการของชุมชน และสามารถตอบสนองต่อปัญหาท้องถิ่นได้อย่างรวดเร็ว ระบบการให้บริการ จึงมีความหลากหลายตามลักษณะเฉพาะของแต่ละชุมชน นอกจากนี้ เทศบาลยังมีหน้าที่ในการบำรุงรักษา และให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนโดยยึดหลักการให้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน การบริหารจัดการต้องมีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และรับผิดชอบต่อผู้ใช้บริการ พร้อมทั้งสนับสนุนให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ดำเนินงาน และติดตามประเมินผล เพื่อให้การบริหารและการให้บริการบรรลุมาตรฐานที่เทศบาลสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่าปัจจุบันประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือนโยบายด้านใดที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะอยู่ในระดับใด มีความสัมพันธ์ของตัวแปรเกี่ยวข้องกัน มีอิทธิพลหรือส่งผลต่อกันในลักษณะใด เพื่อนำข้อมูลจากการวิจัยเสนอหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้นำไปใช้เพื่อเป็น



แนวทางในการส่งเสริมการบริหารงานการให้บริการสาธารณะควรดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถเปิดโอกาสให้ประชาชนตรวจสอบได้ พร้อมทั้งสอดคล้องกับความต้องการและความเหมาะสมของประชาชนในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
3. เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 3,991 คน (เทศบาลตำบลพิมพา, 2568)

2) กลุ่มตัวอย่าง

โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย แบบอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Sampling) เพื่อให้หน่วยตัวอย่างมีโอกาสถูกสุ่มเท่าเทียมกัน ด้วยวิธีบังเอิญ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยที่ระดับความเชื่อมั่น 99% โดยใช้ตารางการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (Krejcie & Morgan, 1970) จะได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 322 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม เพื่อใช้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการรวบรวมข้อมูลดังกล่าวนำมาประกอบในการสร้างเครื่องมือวิจัย

2) การพัฒนาเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถามว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงและความถูกต้องของเนื้อหา ตลอดจนไปถึงความชัดเจนและการใช้ภาษาที่เหมาะสมของข้อคำถาม นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) จำนวน 30 ชุด และนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .964

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

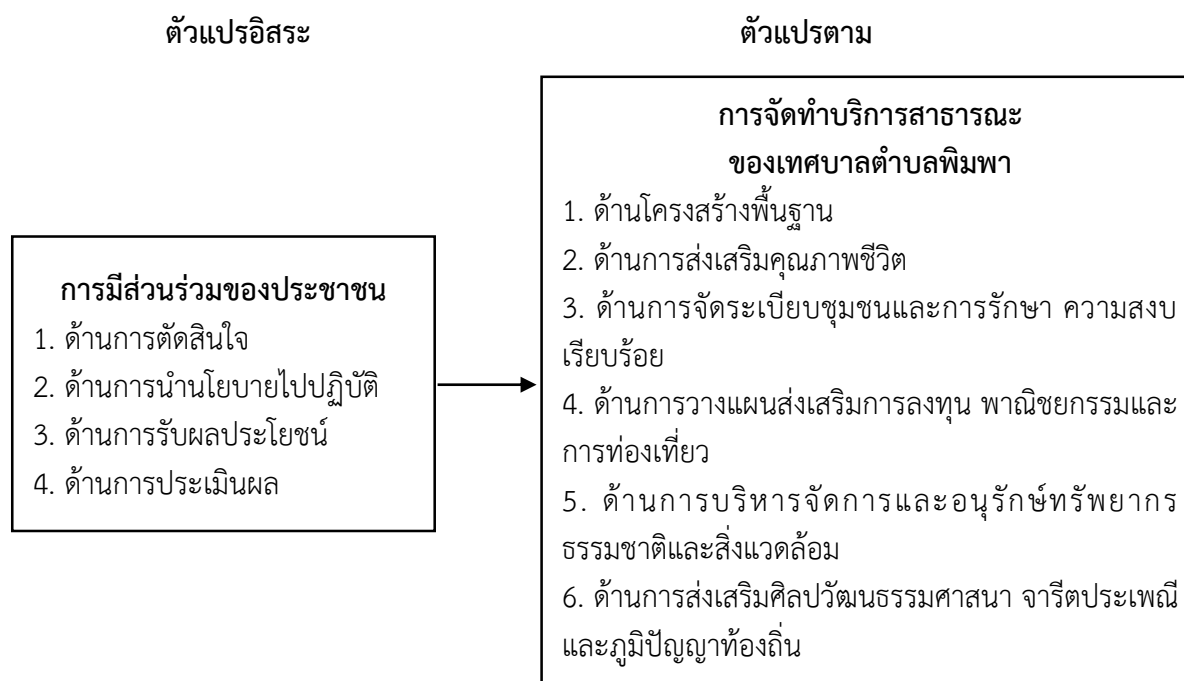
ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามจำนวน 322 ชุดมาใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งจำนวนชุดแบบสอบถามเท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้



- 1) แจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างพร้อมอธิบายวิธีการกรอกแบบสอบถามอย่างถูกต้อง รวมถึงชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ผู้ตอบเข้าใจ
- 2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมด ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงกันยายน 2568 เพื่อให้มั่นใจว่าได้แบบสอบถามครบตามจำนวนและตรงตามกำหนดเวลา
- 3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับและนับจำนวนให้ตรงกับกลุ่มตัวอย่าง หากพบว่าแบบสอบถามฉบับใดไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ จะมีการแจกแบบสอบถามทดแทนเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน
- 4) จัดเตรียมแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแล้วสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนของ John M Cohen and Norman T. Uphoff Cohen and Uphoff, (1980: 219-222, อ้างถึงใน ถวิลวดี บุรีกุล, 2551: 10) และแนวคิดการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 (กระทรวงมหาดไทย, 2551: 34-36) มาประยุกต์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลพิมพา อำเภอ บางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 322 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 31-40 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001-30,000 บาท และมีอาชีพประกอบ ธุรกิจ/ค้าขาย ตามลำดับ



1. ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการรับผลประโยชน์ รองลงมา คือ ด้านการตัดสินใจ ด้านการประเมินผล และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อเทศบาลตำบล พิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา	$\bar{X}$	SD	ระดับ ความคิดเห็น	อันดับ
1. ด้านการตัดสินใจ	3.93	.644	มาก	2
2. ด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติ	3.80	.719	มาก	4
3. ด้านการรับผลประโยชน์	4.04	.575	มาก	1
4. ด้านการประเมินผล	3.89	.799	มาก	3
รวม	3.91	.651	มาก	

2. ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการจัดระเบียบชุมชนและการรักษาความสงบเรียบร้อย รองลงมา คือ ด้านการวางแผนส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมศาสนา จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และอันดับสุดท้าย คือ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ระดับประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะเทศบาล ตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา	$\bar{X}$	SD	ระดับ ความคิดเห็น	อันดับ
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	3.87	.757	มาก	6
2. ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต	3.89	.602	มาก	4
3. ด้านการจัดระเบียบชุมชนและการรักษาความสงบเรียบร้อย	3.95	.658	มาก	1
4. ด้านการวางแผนส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว	3.92	.657	มาก	2
5. ด้านการบริหารจัดการและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.88	.537	มาก	5
6. ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมศาสนา จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.90	.632	มาก	3
รวม	3.90	.608	มาก	



3. ผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนน (Correlation Matrix) เพื่อค้นหารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณสุขเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา .905** .962** .927** และ .887** อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณสุขเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

การมีส่วนร่วมของประชาชน	ประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณสุข เทศบาลตำบลพิมพา	
	Pearson's Correlation	Sig. (2-tailed)
1. ด้านการตัดสินใจ (X_1)	0.905**	0.000
2. ด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติ (X_2)	0.962**	0.000
3. ด้านการรับผลประโยชน์ (X_3)	0.927**	0.000
4. ด้านการประเมินผล (X_4)	0.887**	0.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) โดยใช้ตัวแปรทุกตัวร่วมกันพยากรณ์รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน แสดงว่าตัวแปร ด้านการประเมินผล (X_4) ด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติ (X_2) ด้านการตัดสินใจ (X_1) และด้านการรับผลประโยชน์ (X_3) สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณสุขเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ ในรูปคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .209 .213 .126 และ .128 และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .307 .276 .247 และ .221 โดยที่ R มีค่าเท่ากับ .966 มีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 93.30 ($R^2=.933$) และค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ .157 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) โดยใช้ตัวแปรทุกตัวร่วมกันพยากรณ์รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณสุขเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยจำแนกเป็นรายด้าน

ตัวแปรพยากรณ์	b	SE _b	β	t	Sig.
1. ด้านการประเมินผล (X_4)	.209	.016	.307	20.420	.000**
2. ด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติ (X_2)	.213	.025	.276	11.732	.000**
3. ด้านการตัดสินใจ (X_1)	.126	.014	.247	32.211	.000**
4. ด้านการรับผลประโยชน์ (X_3)	.128	.022	.221	31.274	.000**
a=.501, R=.966, $R^2=.933$, Adj $R^2=.933$, SEE=.157, F=4460.788, Sig=0.000					

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. การทดสอบสมมติฐาน การมีส่วนร่วมของประชาชน มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ (0.247) ด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติ (0.276) ด้านการรับผลประโยชน์ (0.221) และด้านการประเมินผล (0.307) มีผลในเชิงบวกต่อประสิทธิผลการจัดบริการสาธารณะ เทศบาลตำบลพินา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อเทศบาลตำบลพินา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการดำเนินงานในกิจกรรม/โครงการ ที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากส่วนราชการให้เหมาะสมกับชุมชน จากการสำรวจข้อมูลชุมชนเพื่อวิเคราะห์ ปัญหาและความต้องการเพื่อจัดสรรงบประมาณอันนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของชุมชน การที่ประชาชนได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมหรือโครงการที่ใช้งบประมาณภาครัฐนั้น เกิดจากกระบวนการจัดสรรงบประมาณที่มีพื้นฐานมาจากข้อมูลจริงของชุมชน การสำรวจข้อมูลและวิเคราะห์ปัญหาทำให้หน่วยงานภาครัฐเข้าใจความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในแต่ละพื้นที่ การกำหนดโครงการจึงมีความเหมาะสม ตอบโจทย์ และสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงจุด ส่งผลให้ทรัพยากรที่ใช้นั้นเกิดประสิทธิภาพสูงสุด อีกทั้งยังช่วยสร้างความเชื่อมั่นและการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะพวกเขารู้สึกว่ารัฐให้ความสำคัญต่อเสียงสะท้อนและปัญหาของชุมชนโดยตรง การดำเนินงานเช่นนี้ไม่เพียงแต่แก้ไขปัญหาในระยะสั้น แต่ยังส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเข้มแข็งให้แก่สังคมในระยะยาวอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เลิศชาย หอมหวล และพิชัยรัฐ หมื่นด้วง (2564) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลนาอาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นัชชา ทิพนตร (2565) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล ภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก

จากผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลการจัดบริการสาธารณะเทศบาลตำบลพินา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยการดำเนินการฝึกอบรมเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้กับประชาชนในพื้นที่ และมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การจัดตั้งกลุ่มอาชีพ ทั้งนี้การอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัยและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนมีเหตุผลสำคัญ เนื่องจากการฝึกอบรมด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยช่วยเพิ่มทักษะและความรู้แก่ประชาชน ทำให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความสูญเสียต่อชีวิตและทรัพย์สิน ขณะเดียวกัน การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจผ่านการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์และกลุ่มอาชีพ ช่วยเสริมสร้างรายได้ ความมั่นคง และการพึ่งพาตนเอง ส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวนธง ครุฑจั่น และชลลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ (2565) พบว่า ผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลสะบ้าย้อยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจมาศ สุทธิรักษ์, สุพัฒพงศ์ แยมอัม และอัศวศิริ ลาปี่ (2566) พบว่า 1) ระดับกระบวนการบริหารระบบประปาขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาตอก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

จากผลการวิเคราะห์รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการจัดบริการสาธารณะเทศบาลตำบลพินา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ การมีส่วนร่วมของประชาชนมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพการบริการขององค์กร



ปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะประชาชนเป็นผู้ใช้บริการโดยตรง จึงมีข้อมูล ความต้องการ และข้อเสนอแนะ ที่สะท้อนปัญหาจริง หากเทศบาลเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน ดำเนินการ ไปจนถึงการติดตามประเมินผล จะช่วยให้การจัดบริการสาธารณะมีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริง เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบได้ อีกทั้งยังสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริการสาธารณะมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พินินท์ นนทโคตร และวีระศักดิ์ สมยานะ (2565) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะกับระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของ อบท. เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะด้านการบริการบริหารจัดการองค์กร (ร้อยละ 99.12) และด้านการทำแผนพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (94.44)

จากผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) โดยใช้ตัวแปรทุกตัวร่วมกันพยากรณ์อิทธิพลการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า ค่าสัมประสิทธิ์ Beta (β) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของแต่ละตัวแปรในการพยากรณ์ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การประเมินผล ($\beta = 0.307$) การนำนโยบายไปปฏิบัติ ($\beta = 0.276$) การตัดสินใจ ($\beta = 0.247$) และการรับผลประโยชน์ ($\beta = 0.221$) ซึ่งหมายความว่า หากต้องการเพิ่มประสิทธิภาพการบริการสาธารณะในพื้นที่ดังกล่าว การให้ความสำคัญกับ การประเมินผล และการนำนโยบายไปปฏิบัติ จะมีอิทธิพลมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ เยาวธิดา สุริจกหงส์ และรัชดา ภักดียิ่ง (2565) พบว่า คุณภาพการให้บริการ ส่งผลต่อความพึงพอใจในการให้บริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 คุณภาพการให้บริการทั้ง 5 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์ความพึงพอใจการให้บริการ ได้ร้อยละ 85.30 ($R^2 = 0.853$) ซึ่งทำให้เห็นว่าการให้บริการของเทศบาลตำบลแก่นฝาง มีกระบวนการให้บริการที่สอดคล้องกันกับความต้องการให้บริการของประชาชนในเขตพื้นที่ให้บริการ

จากการมีส่วนร่วมของประชาชน มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการนำนโยบายไปปฏิบัติ ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดบริการสาธารณะเทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการทำงานของเทศบาล ไม่ว่าจะเป็นการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล ส่งผลโดยตรงและอย่างชัดเจนต่อความสำเร็จและคุณภาพของการให้บริการแก่ประชาชนในพื้นที่ และเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารงานสาธารณะอย่างเป็นระบบ จะช่วยยกระดับคุณภาพของบริการสาธารณะ และนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อารยา สมสวย และคณะ (2566) พบว่า ปัจจัยการให้บริการด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่องมีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกกระบวนการพัฒนา ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทตั้งแต่การเสนอปัญหา วิเคราะห์ จัดลำดับความสำคัญ กำหนดแนวทางแก้ไข ติดตามผล และประเมินโครงการ เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและเพิ่มความยั่งยืนในการดำเนินงานของชุมชน



1.2 การเสริมสร้างศักยภาพและคุณภาพชีวิตของชุมชน ควรสนับสนุนการรวมกลุ่มอาชีพ เครือข่ายการทำงาน และการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการ การตลาด และนวัตกรรม รวมถึงการส่งเสริม กิจกรรมเชิงบวกและการป้องกันปัญหาสังคม เช่น ปัญหายาเสพติด เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเอง และยกระดับคุณภาพชีวิตได้ในระยะยาว

1.3 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ควรเพิ่มประสิทธิภาพ การดูแลรักษาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ระบบไฟฟ้าส่องสว่าง พร้อมส่งเสริมการลงทุนและการท่องเที่ยว โดยสร้างแหล่งรายได้ทางเลือก ขณะเดียวกันต้องเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผ่านกิจกรรมที่ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม

1.4 การส่งเสริมวัฒนธรรมและกลไกสนับสนุนอย่างเป็นระบบ ควรจัดทำกลไกการเสนอแนะ และรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการจัดปฏิทินกิจกรรมวัฒนธรรมและประเพณี ประจำปีที่ชัดเจนและมีการสนับสนุนจากภาครัฐ เอกชน และผู้นำชุมชน เพื่อสืบสานและสร้างเอกลักษณ์ ของชุมชนอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาปัจจัยเชิงลึกที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอน ควรลงลึกในแต่ละขั้นตอน ของการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะในประเด็นที่ผู้วิจัยได้เสนอแนะไว้แล้ว เช่น การมีส่วนร่วม ในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การมีส่วนร่วมในคณะทำงาน และการมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา โครงการ

2.2 ศึกษาการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน โดยการวิจัยและ พัฒนาโมเดลหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละชุมชน ซึ่งอาจเป็นรูปแบบที่ แตกต่างกันไปตามลักษณะของปัญหาและทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น การออกแบบแอปพลิเคชันเฉพาะสำหรับ แก้ปัญหาในชุมชนเมือง หรือการจัดเวทีพูดคุยแบบเป็นกันเองสำหรับชุมชนขนาดเล็ก เพื่อให้การมีส่วนร่วม เป็นไปได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพสูงสุดในทางปฏิบัติ

2.3 ควรวิจัยการประเมินผลกระทบของการมีส่วนร่วมต่อผลลัพธ์ของนโยบาย ควรมีการ ประเมินผลกระทบที่แท้จริงของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อผลลัพธ์ของนโยบายหรือโครงการ โดยอาจใช้การเปรียบเทียบระหว่างโครงการที่มีการมีส่วนร่วมในระดับสูงกับโครงการที่มีการมีส่วนร่วม ในระดับต่ำ เพื่อวัดความแตกต่างในด้านต่างๆ เช่น ประสิทธิภาพ ความพึงพอใจของประชาชน และความยั่งยืน ของโครงการในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย. (2551). พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: อสสารักขาตินแดน.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2551). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- ทวนธง ครุฑจ้อน และชลลดา แสงมณีศิริสาธิตกิจ. (2565). การสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลสะบ้าย้อย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564. วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์, 5(3): 47-62.
- เทศบาลตำบลพิมพา. (2567). รายงานประจำปี 2567. เทศบาลตำบลพิมพา อำเภอบางปะกง จังหวัด ฉะเชิงเทรา.



- ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์. (2555). *นโยบายสาธารณะ*. พิมพ์ครั้งที่ 6. เชียงใหม่: คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นัชชา ทิพนตร. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบล จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 9(8): 395-413.
- เบญจมาศ สุทธิรักษ์, สุพัฒพงศ์ แยมอิม และอัครศิริลาปอ. (2566). ประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะของระบบประปาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลเขาตอก อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต*, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- พนินท์ นนโทโคตร และวีรศักดิ์ สมยานะ. (2565). ประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะกับระดับความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคเหนือ. *วารสารเศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ*, 9(1): 66-80.
- เยาวธิดา สุริจกหงส์ และรัชดา ภักดียิ่ง. (2565). คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการให้บริการของเทศบาลตำบลแก่นฝาง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(11): 1-16.
- เลิศชาย หอมหวน และพิชัยรัฐ หมั่นด้วง. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลนาอาน อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 6(11): 210-222.
- อารยา สมสวย, อีรพล กาญจนากาศ, ณฐนนท ทวีสิน และธรรตพงศ์ วงษ์สวัสดิ์. (2566). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำบริการสาธารณะเทศบาลเมืองบางคูวัด อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา*, 6(2): 37-48.
- อำนวย บุญรัตน์โมตรี. (2558). แนวคิดการจัดทำบริการสาธารณะของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารการเมืองและการปกครอง วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 6(1): 25-37.
- Cronbach, L.J. (1990). *Essentials of psychological testing*. 5th ed. New York: Harper Collins Publishers.
- Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3): 607-610.





รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช

The Development Model of Digital Competencies for Teachers under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area

¹วรลักษณ์ นุ่นรักษา, ²พระครูวุฒิชัยการโกศล, ³สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี

¹Woraluk Nunruksa, ²PhraKhruwutthichaikarnkason, ³Supattara Pusitrattanavalee

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช

Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University, Srithammasokkaraj Campus

¹Corresponding author, e-mail: woraluk1909@gmail.com

Received: September 07, 2025; Revised: September 22, 2025; Accepted: October 02, 2025



บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3) เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 6,293 คน ผู้ให้ข้อมูล คือ ครู รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 500 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .969 2) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และ 3) แบบประเมินสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ

ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก และ 17 องค์ประกอบย่อย 2. รูปแบบสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก และ 17 องค์ประกอบย่อย โดยเรียงลำดับจากค่าน้ำหนักองค์ประกอบหลัก คือ การมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การออกแบบสื่อการเรียนรู้ การสื่อสารดิจิทัล การรู้ดิจิทัล และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และ 3. ผลการประเมินและรับรองรูปแบบสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.77 ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมินตามที่กำหนดไว้ จึงสรุปได้ว่าผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิรับรองรูปแบบที่พัฒนาขึ้น

คำสำคัญ: การพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล; ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา



Abstract

The purposes of this study were (1) to examine the components of digital competence of teachers under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area, (2) to develop a model for enhancing the digital competence of teachers under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area, and (3) to evaluate the developed model for enhancing the digital competence of teachers under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area. A mixed methods research design was employed. The study population consisted of 6,293 teachers under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area. The sample comprised 500 teachers. The research instruments included: (1) a questionnaire with a reliability coefficient of .969, (2) a semi-structured interview form, and (3) an evaluation form. The statistical tools used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and confirmatory factor analysis (CFA), using statistical software.

The research findings revealed that: 1. The components of digital competence of teachers under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area consisted of 5 main components and 17 sub-components. 2. The digital competence model for teachers under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area comprised 5 main components and 17 sub-components. The order of main components based on factor loadings was: (1) digital ethics, (2) learning media design, (3) digital communication, (4) digital literacy, and (5) digital technology utilization, and 3. The evaluation and validation of the digital competence model for teachers under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area, in terms of accuracy, appropriateness, feasibility, and usefulness, yielded an overall mean score of 4.77, which met the specified evaluation criteria. It can be concluded that the experts and specialists validated the developed model.

Keywords: digital competence development; teachers under Primary Educational Service Area

บทนำ

จากยุทธศาสตร์พัฒนาชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล ได้ชี้ให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ประชาชนสามารถสื่อสาร รับข้อมูล ข่าวสาร ทำธุรกรรม และซื้อขายสินค้าได้สะดวก รวดเร็ว จนก่อให้เกิดสังคมดิจิทัล เด็กและเยาวชนที่เติบโตมากับอินเทอร์เน็ตและอุปกรณ์ดิจิทัล จึงมีการเข้าถึงและเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น (สำนักพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2562) สังคมสะท้อนแนวโน้มสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ การเปลี่ยนจากเศรษฐกิจอุตสาหกรรมสู่เศรษฐกิจฐานความรู้ และการปรับตัวเข้าสู่สิ่งแวดล้อมดิจิทัล ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อรูปแบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงจากห้องเรียนสู่โลกออนไลน์ (ผ่องอำไพ ศรีบรมนสาร, 2560)

ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดจากพลังของเทคโนโลยีดิจิทัล ไม่เพียงแต่ปรับวิถีชีวิตและพฤติกรรม การสื่อสารของผู้คนเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาในระดับนานาชาติ ประเทศพัฒนาแล้วหลายประเทศได้เร่งปฏิรูปการศึกษาเพื่อสอดคล้องกับสังคมศตวรรษที่ 21 อันเป็นสังคมที่ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตและศักยภาพการแข่งขันของประชาชน (Institute of Academic Development, 2020) ขณะเดียวกัน



ประเทศไทยเองก็จำเป็นต้องปรับตัวให้เหมาะสมกับบริบทสังคมใหม่ที่ต้องการและการเข้าถึงความรู้เป็นไปอย่างรวดเร็วและไร้ขอบเขต ซึ่งมีผลต่อคุณลักษณะของผู้เรียนโดยตรง (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561)

ในบริบทของประเทศไทย ครูในยุคการศึกษา 4.0 จำเป็นต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่การเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ ทำหน้าที่ออกแบบกิจกรรมบูรณาการเทคโนโลยีและเป็นที่ปรึกษาแก่ผู้เรียนในการใช้ดิจิทัลเพื่อการค้นคว้าและสร้างองค์ความรู้ใหม่ (จิณณวัตร ปะโคทั้ง, 2561; ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2560) อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนของครูจำนวนมากยังคงเน้นการสอนเชิงวิชา ส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นพลเมืองดิจิทัลและผู้นำการเปลี่ยนแปลง (วิจารณ์ พานิช, 2557) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช ยังพบปัญหาสำคัญหลายประการ เช่น การขาดความพร้อมของครูในการใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล การจัดการเรียนรู้ที่ยังไม่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างผู้เรียน ตลอดจนข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัลในบางโรงเรียน ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพในการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัลอย่างเต็มศักยภาพ

จากสภาพของปัญหา ผลกระทบและความสำคัญของปัญหาดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนี้ ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักถึงความสำคัญในการส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครู และมีความสนใจที่จะสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครู เพื่อให้ทราบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถนำรูปแบบสมรรถนะดิจิทัลของครูไปใช้ในการกำกับดูแลและส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีสมรรถนะดิจิทัล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 6,293 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) โดยใช้กฎอัตราส่วนระหว่างหน่วยตัวอย่างต่อจำนวนพารามิเตอร์ 10:1 (Hair et al. 2006). ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 500 คน



เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามระดับสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา เป็นแบบสอบถามแบบการตอบสนองรายการคู่มาตราส่วน ประเมินค่า 5 ระดับ (Likert, 1967) แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทำแบบสอบถาม โดยกำหนดการตอบเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รายละเอียดการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย มีดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา มากำหนดเป็นนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรและกรอบการวัดตัวแปร

2. สร้างตารางวิเคราะห์เนื้อหาและพฤติกรรม โดยนำนิยามเชิงปฏิบัติการที่กำหนดขึ้นมา โดยกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นพฤติกรรมที่ต้องการวัดจำนวนข้อคำถาม สร้างคำถามที่จะพัฒนาเป็นแบบสอบถามเพื่อให้ครอบคลุมตัวแปรที่ต้องการศึกษา

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบแก้ไข เพื่อความถูกต้อง ดำเนินการปรับแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำ และข้อเสนอแนะ

4. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) การใช้ภาษา ความเหมาะสมและความสอดคล้องของข้อคำถาม โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) พิจารณาคัดเฉพาะข้อคำถามที่มีค่า IOC เท่ากับ 0.5 ขึ้นไป พบว่า ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา มีค่า 0.97

5. ปรับข้อคำถามในแบบสอบถาม ในด้านการใช้ภาษา ในการจัดเรียงลำดับข้อคำถามตามข้อเสนอแนะผู้เชี่ยวชาญ

6. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try-out) กับครู ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา แล้วนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ ไปหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach ซึ่งกำหนดเกณฑ์ว่าต้องมีค่า 0.70 ขึ้นไป (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2555) ซึ่งแบบสอบถามทั้งฉบับนี้มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.957 เมื่อจำแนกตามองค์ประกอบหลักปรากฏว่ามีค่าความเชื่อมั่น ดังนี้

องค์ประกอบการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology Usage) มีค่าความเชื่อมั่น (reliability) เท่ากับ 0.960

องค์ประกอบของการรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) มีค่าความเชื่อมั่น (reliability) เท่ากับ 0.955

องค์ประกอบของการสื่อสารดิจิทัล (Digital Communication) มีค่าความเชื่อมั่น (reliability) เท่ากับ 0.881

องค์ประกอบของการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Ethics) มีค่าความเชื่อมั่น (reliability) เท่ากับ 0.924



องค์ประกอบของการออกแบบสื่อการเรียนรู้ดิจิทัล (Design of Digital Learning) มีค่าความเชื่อมั่น (reliability) เท่ากับ 0.924

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยขอหนังสือความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อแจ้งให้โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างทราบและขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม

2. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม พร้อมส่งแบบสอบถามถึงครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ และขอความอนุเคราะห์ให้ตอบกลับภายใน 3 สัปดาห์ โดยทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ตามกำหนด

3. ผู้วิจัยตรวจสอบและคัดแยกแบบสอบถามที่สมบูรณ์เพื่อนำแบบสอบถามที่ได้รับไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป และหากพบว่าครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ยังไม่ส่งแบบสอบถามคืนตามกำหนดผู้วิจัยจะส่งหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามอีกครั้งและส่งไปทางไปรษณีย์ด่วน (EMS) จนได้รับจำนวนแบบสอบถามครบ คือ ร้อยละ 100 ของแบบสอบถามทั้งหมด

4. นำแบบสอบถามสมบูรณ์จำนวน 500 ฉบับ มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อทำการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมาย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดกระทำกับข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เพื่อหาค่าสถิติต่างๆ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างการวิเคราะห์ในขั้นนี้เป็นการวิเคราะห์เพื่อให้ทราบลักษณะภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน วิทยฐานะ และขนาดสถานศึกษาโดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ

2. การวิเคราะห์ระดับสมรรถนะดิจิทัลในองค์ประกอบต่างๆ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3. การวิเคราะห์หาค่าประกอบสมรรถนะดิจิทัลโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

การสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ดำเนินการ ดังนี้

การสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ในการสร้างรูปแบบการพัฒนานั้น ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลที่ได้โดยการใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ รวมถึงการวิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช มาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนี้



1. ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ระดับสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา มาสรุปประเด็นสำคัญ
2. กำหนดกรอบของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา
3. กำหนดรายละเอียดของเอกสารประกอบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา แต่ละองค์ประกอบ
4. ยกร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำ
5. สัมภาษณ์ข้อมูล ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา เพื่อรับข้อเสนอแนะและปรับปรุงรูปแบบให้เหมาะสม
6. ปรับปรุงรูปแบบตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 9 คน เพื่อให้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา มีความสมบูรณ์

ประชากร

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาและคัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการกลุ่ม ศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการสถานศึกษา และอาจารย์มหาวิทยาลัย ผู้มีความรู้ความเข้าใจด้านเทคโนโลยีดิจิทัล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยคำถาม 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็น

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัล, พัฒนาสมรรถนะดิจิทัล และกระบวนการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการยืนยันองค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมาเพื่อสังเคราะห์ และสร้างเป็นร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา
2. ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการที่จะนำมาพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา แล้วนำข้อมูลมาสังเคราะห์เนื้อหา เพื่อสร้างเป็นคู่มือการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา
3. ผู้วิจัยสร้างคู่มือการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่คัดเลือกได้เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำชี้แนะและขอความเห็นชอบ
2. ประสานผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก



3. วางแผนการสัมภาษณ์ กำหนดวันเวลา
4. ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสีทราซ เพื่อเชิญผู้ทรงคุณวุฒิให้สัมภาษณ์และส่งแนวคำถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิล่วงหน้า
5. ดำเนินการสัมภาษณ์ ตามวันและเวลาที่กำหนด
6. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล สรุปข้อคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ
7. ปรับปรุงรูปแบบตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและวิธีการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยสรุปข้อมูลโดยการสังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราชให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสม และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ
2. ผู้วิจัยส่งเอกสารประกอบการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ สรุปเค้าโครงวิทยานิพนธ์และผลการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนที่ 1 เอกสารประกอบการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ ร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช และแบบตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

ประชากร

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณาและคัดเลือกแบบเจาะจง มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 3 คน
2. ผู้ทรงคุณวุฒิระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 คน
3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้นำด้านเทคโนโลยี ซึ่งดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งคณบดีคณาจารย์ที่สอนวิชาด้านเทคโนโลยีดิจิทัล จำนวน 3 คน

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การจัดทำเอกสารประกอบการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ
2. จัดเตรียมประเด็นการสัมมนา ได้แก่ แบบตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ
3. จัดทำเอกสารประกอบการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ
4. นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะแล้วมาปรับปรุงจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. คู่มือการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช



2. แบบประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูล ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. นำรายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่คัดเลือกได้เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำชี้แนะและขอความเห็นชอบ
2. ประสานผู้เชี่ยวชาญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ร่วมการประชุมอิงสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ
3. วางแผนการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ โดยการจัดเตรียมประเด็นการสัมมนา จัดทำเอกสารประกอบ กำหนดวัน เวลา และสถานที่

4. ขออนุญาตจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช เพื่อเชิญผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมการสัมมนา รวมทั้งจัดส่งเอกสารประกอบการสัมมนาให้ผู้ร่วมสัมมนา ศึกษา ก่อนเข้าร่วมสัมมนา

5. ดำเนินการสัมมนาตามวันและเวลาที่กำหนด

6. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์ข้อมูล สรุปข้อคิดเห็นจากการวิพากษ์ของผู้เชี่ยวชาญตามประเด็นการสัมมนา สรุป อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะรวมถึงผลการประเมินความสอดคล้อง ความถูกต้อง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้

7. ปรับปรุงแบบตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

8. จัดทำคู่มือรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจากการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา
2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสมความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช มีผลการวิจัยดังนี้

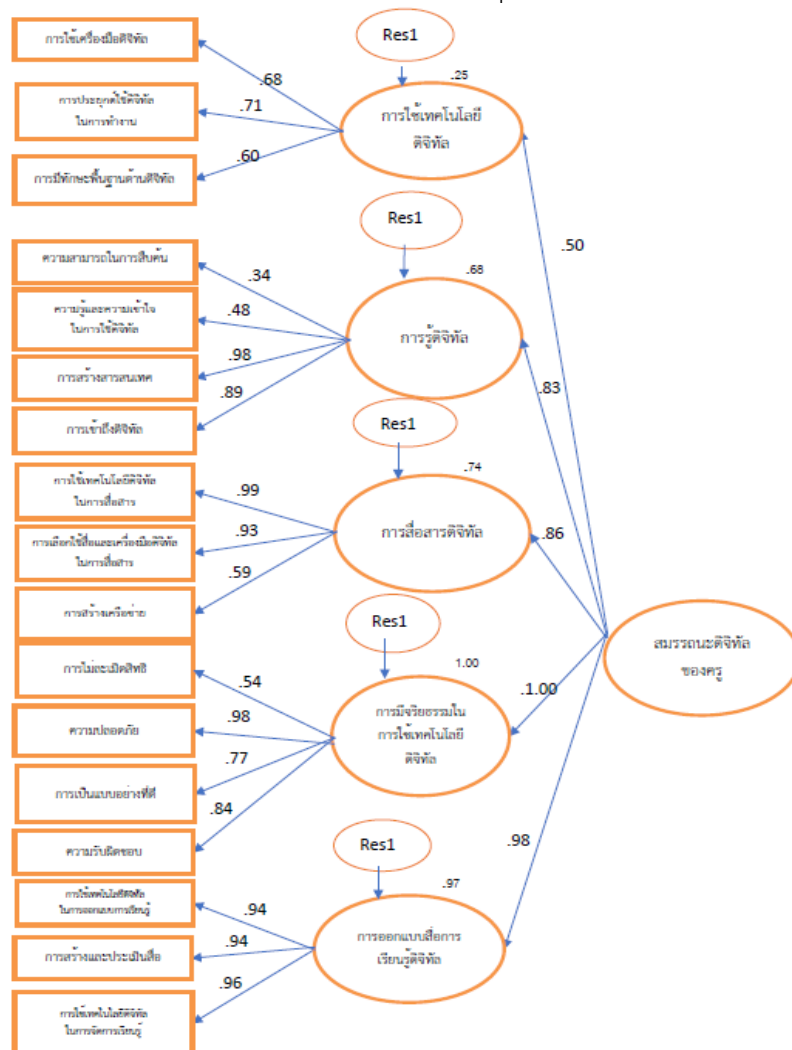
1. การศึกษาองค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราชผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วทำการวิเคราะห์สังเคราะห์เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดและพิจารณาตัวแปรที่มีความเหมาะสม ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาตัวบ่งชี้ของสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ของสมรรถนะดิจิทัลของครู เปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ยมีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกตัวดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย

องค์ประกอบ	$\bar{X}$ > 3.00	S.D.	C.V. ≤ 20%
การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	4.20	0.63	14.92
การรู้ดิจิทัล	4.22	0.67	16.03

องค์ประกอบ	$\bar{X}$ > 3.00	S.D.	C.V. ≤ 20%
การสื่อสารดิจิทัล	4.12	0.62	14.98
การมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	4.35	0.62	14.18
การออกแบบสื่อการเรียนรู้ดิจิทัล	4.31	0.61	14.30

การพัฒนาตัวบ่งชี้ของสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ของสมรรถนะดิจิทัลของครูเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย เท่ากับหรือมากกว่า 3.00 และค่าสัมประสิทธิ์การกระจายเท่ากับหรือต่ำกว่า 20% เพื่อคัดสรร พบว่า องค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบหลัก 17 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบย่อย 2) การรู้ดิจิทัล มี 4 องค์ประกอบย่อย 3) การสื่อสารดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบย่อย 4) การมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มี 4 องค์ประกอบย่อย และ 5) การออกแบบสื่อการเรียนรู้ดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบย่อย มีความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวบ่งชี้ สามารถพัฒนาตัวบ่งชี้ของสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา เพราะมีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกตัวได้โมเดลตามภาพที่ 1 ดังนี้



ภาพที่ 1 แสดงโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวบ่งชี้ของสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา



2. รูปแบบสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อกำหนดองค์ประกอบและตัวบ่งชี้ พิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบของรูปแบบ พบว่า รูปแบบประกอบไปด้วย 8 องค์ประกอบ ดังภาพที่ 2

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช

หลักการของรูปแบบ

1. เป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นโดยยึดแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะดิจิทัล และรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เป็นรูปแบบที่ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้และหลักการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์และการกระทำเป็นการเรียนรู้ในการสร้างความคิดรวบยอด การพัฒนาความเข้าใจและความสามารถต่างๆ ของตนเอง ไปสู่การบูรณาการเพื่อไปใช้ในการสร้างสมรรถนะดิจิทัลของครูในการจัดการเรียนรู้
3. เป็นรูปแบบที่ใช้กระบวนการการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยมีหลักการสำคัญประกอบด้วยการใช้ประสบการณ์ของผู้เข้ารับการพัฒนา การเรียนรู้ด้วยการกระทำทำให้เกิดความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งเกิดจากความสนใจของผู้เข้ารับการพัฒนา

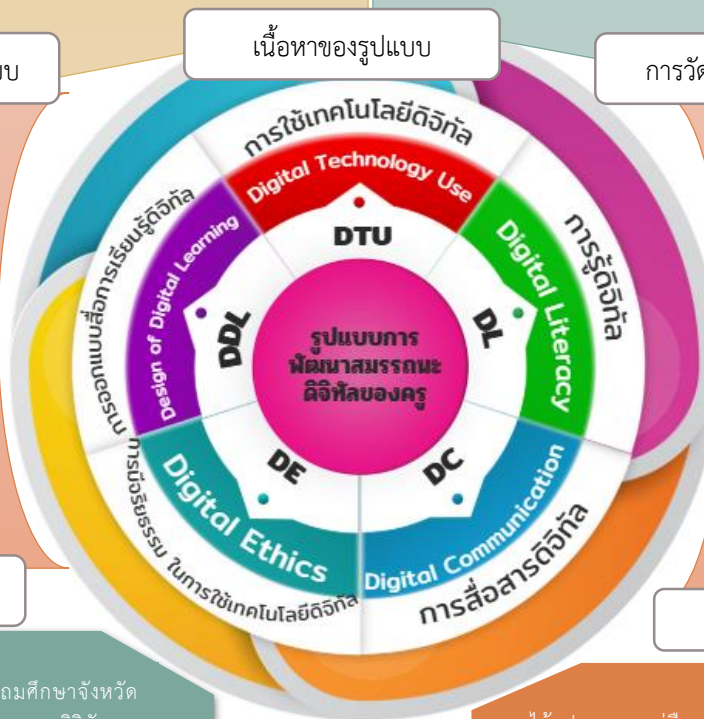
วัตถุประสงค์ของรูปแบบ

1. เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสมรรถนะดิจิทัลของครู
2. เพื่อสร้างความตระหนักและเจตคติที่ดีในการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครู
3. เพื่อพัฒนาความรู้ดิจิทัล ทักษะทางเทคโนโลยีดิจิทัล การสร้างวัฒนธรรมทางดิจิทัล การมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

กระบวนการของรูปแบบ

1. สำรวจพฤติกรรมสมรรถนะดิจิทัลของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ของผู้สนใจที่จะพัฒนา โดยตอบแบบประเมินพฤติกรรมสมรรถนะดิจิทัลของครู
2. ฝึกอบรม โดยศึกษาจากคู่มือเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องแท้จริงเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน
3. การประเมินผล เป็นระยะการประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครู หลังจากการเรียนรู้ด้วยตนเองทั้ง 5 หน่วยการเรียนรู้

เนื้อหาของรูปแบบ



การวัดและประเมินผล

ดำเนินการ โดยประเมินพฤติกรรมสมรรถนะดิจิทัลของผู้ครูก่อนและหลังการใช้คู่มือ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมพัฒนาได้ประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วย ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการรู้ดิจิทัล ด้านการสื่อสารดิจิทัล ด้านการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และด้านความสามารถในการออกแบบสื่อการเรียนรู้ดิจิทัล

เงื่อนไขความสำเร็จ

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช นำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครู ไปกำหนดนโยบายให้การส่งเสริม สนับสนุน นิเทศติดตาม ให้คำแนะนำในการพัฒนาตนเองของครู
2. ครูมีการนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช ไปสู่การปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ได้รูปแบบและคู่มือการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาคณะครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีสมรรถนะดิจิทัลที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

ภาพที่ 2 แสดงโมเดลรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช



3. ผลการประเมินและรับรองรูปแบบสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา พบว่า

การวิเคราะห์ผลการประเมินและรับรองรูปแบบสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน มีผลการประเมินในแต่ละด้าน ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงผลการประเมินและรับรองรูปแบบสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ด้านความถูกต้อง

ด้าน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ความถูกต้อง	4.82	0.39	มากที่สุด
2. ความเหมาะสม	4.79	0.42	มากที่สุด
3. ความเป็นไปได้	4.64	0.49	มากที่สุด
4. ความเป็นประโยชน์	4.81	0.40	มากที่สุด
ภาพรวม	4.77	0.43	มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาในการอภิปรายตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. องค์ประกอบของสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา

องค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การใช้เครื่องมือดิจิทัล การประยุกต์ใช้ดิจิทัลในการทำงาน และการมีทักษะพื้นฐานด้านดิจิทัล การรู้ดิจิทัล มี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ ความสามารถในการสืบค้น ความรู้และความเข้าใจในการใช้ดิจิทัล การสร้างสารสนเทศ และการเข้าถึงดิจิทัล การสื่อสารดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสาร การเลือกใช้สื่อและเครื่องมือดิจิทัลในการสื่อสาร และการสร้างเครือข่าย การมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มี 4 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การไม่ละเมิดสิทธิ ความปลอดภัย การเป็นแบบอย่างที่ดี และความรับผิดชอบ และการออกแบบสื่อการเรียนรู้ดิจิทัล มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการออกแบบการเรียนรู้ การสร้างและประเมินสื่อวัตกรรมการสอนด้วยดิจิทัล และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับครูที่ต้องเรียนรู้อยู่เสมอเพื่อให้เท่าทันกับเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับเมษา นวลศรี และกุลชาติ พันธวรกุล (2564) พบว่า ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การรู้ดิจิทัล การใช้งานดิจิทัล การมีปฏิสัมพันธ์ และการติดต่อสื่อสาร จรรยาบรรณทางดิจิทัล และการจัดการเรียนรู้

2. รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา

รูปแบบสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ เนื้อหา กระบวนการพัฒนา การวัดและประเมินผล คำอธิบายประกอบรูปแบบ เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากได้พัฒนาจากการศึกษาองค์ประกอบ



สมรรถนะดิจิทัลของครู ตลอดจนแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครู ตลอดจนแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบที่มืองค์ประกอบครบถ้วน ครอบคลุมการพัฒนาสมรรถนะของครู สอดคล้องกับการศึกษาของ ไชยา ภาวะบุตร พบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 3) กระบวนการของการพัฒนา 4) เนื้อหาของรูปแบบ 5) การวัดและประเมินผล (ไชยา ภาวะบุตร, 2563)

3. การประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา

ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 9 คน เป็นผู้ประเมินรูปแบบสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิด ทฤษฎีของการวิจัย ทั้งนี้เพราะในขั้นตอนการสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ผ่านกระบวนการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัล จากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่หลากหลาย เพื่อกำหนดองค์ประกอบสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา และมีการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อนำมาสร้างรูปแบบ ทำให้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครราชสีมา มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้และเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตมา วรณศรี ที่สรุปว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา มีผลการประเมินรูปแบบ พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด (จิตมา วรณศรี, 2564)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยสรุปได้ว่า ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ควรจัดทำแผนพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลให้สอดคล้องกับรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ระดับสมรรถนะดิจิทัลของครูอยู่ในระดับปานกลางและองค์ประกอบดิจิทัลที่สำคัญที่ค้นพบในงานวิจัยนี้สำหรับ ครู ประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบหลัก แสดงให้เห็นว่าครูยังมีความต้องการพัฒนาในด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การรู้ดิจิทัล และการสื่อสารดิจิทัล เพื่อให้สามารถก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงและสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการด้านการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการมีจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการออกแบบสื่อการเรียนรู้ดิจิทัลให้มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงาน การเรียนรู้ การจัดบรรยากาศ และวัฒนธรรมเครือข่ายความร่วมมือในสถานศึกษา



- 2) ควรมีการศึกษารูปแบบในการส่งเสริมสมรรถนะดิจิทัลของครู
- 3) ควรมีการศึกษาวิจัยและพัฒนานวัตกรรมหรือรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของครูเฉพาะทาง เช่น การสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ การออกแบบหลักสูตร เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สมปราษฎ. (2562). *ภาวะผู้นำกับคุณภาพการศึกษา*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จิตติมา วรรณศรี. (2564). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล, *วารสารสังคมศาสตร์ และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(10): 460-471.
- ชูชาติ พุทธลา. (2561). องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางดิจิทัลสำหรับผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ไชยา ภาวะบุตร. (2563). *หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- จิณณวัตร ปะโคทั้ง. (2561). *ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ*. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *กรอบสมรรถนะด้านดิจิทัลสำหรับพลเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจ และสังคม.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2555). อดีต ปัจจุบัน และอนาคตของการวิจัยเชิงคุณภาพ. *วารสารการวิจัยการพัฒนาการบริหาร*, 5(1): 9-40.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2560). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี: การนำเทคโนโลยีสู่ห้องเรียน และโรงเรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 16(4): 216-224.
- Hair, J.F. et al. (2010). *Multivariate data analysis*. 7th ed. New Jersey: Pearson Educational International.
- Kahintapongs, S. (2020). Renewable Energy Policy Development in Thailand. *International Journal of Multidisciplinary in Management and Tourism*, 4(2): 148-155.





พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความยั่งยืนของบุคลากร
ทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1
Creative Behavior and Educational Institution Administration towards
a Sustainable Organization of Educational Personnel, Udon Thani
Primary Educational Service Area Office 1

¹วรปรัชญ์ ศรีสร้างคอม, ²ไนตะวัน กำหอม

¹Worrapach Srisangkhom, ²Naitawan Kumhom

^{1,2}สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข

^{1,2}Department of Educational Administration, Faculty of Social Sciences and Education,
Thongsook College

²Corresponding author e-mail: worrapach2535@gmail.com

Received: September 06, 2025; Revised: September 29, 2025; Accepted: October 06, 2025



บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ 2) ศึกษาระดับการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความยั่งยืน 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความยั่งยืนของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 385 คน เครื่องมือที่ใช้การวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า 1) พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ โดยรวม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านการเป็นผู้นำความคิด รองลงมา คือ ด้านความคิดริเริ่มด้านการประยุกต์ใช้ และด้านการแสวงหาโอกาส ตามลำดับ 2) การบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความยั่งยืน โดยรวมมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือ ด้านเศรษฐกิจ และอันดับสุดท้าย คือ ด้านสังคม ตามลำดับ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความยั่งยืน โดยภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์; การบริหารสถานศึกษา; องค์กรแห่งความยั่งยืน

Abstract

This research aimed to 1) study the level of creative behavior, 2) examine the level of educational Administration toward a sustainable organization, and 3) investigate the relationship between creative behavior and educational Administration toward a sustainable organization among educational personnel under the Office of Udon Thani Primary Educational



Service Area 1. The sample group consisted of 385 educational personnel. The research instrument used was a questionnaire. The statistics used to analyze the data included percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product-moment correlation coefficient.

The research findings revealed that 1) The overall level of creative behavior was at the highest level. When considered by aspect, the highest mean was found in thought leadership, followed by originality, application, and the lowest was opportunity seeking, respectively. 2) The overall level of educational management toward a sustainable organization was also at the highest level. When considered by aspect, the highest mean was found in the environmental dimension, followed by the economic dimension, and the lowest was the social dimension 3) The relationship between creative behavior and educational management toward a sustainable organization showed a positive correlation at a moderate level, which was statistically significant at the 0.01 level.

Keywords: Creative Behavior; Educational Institution Administration; Sustainable Organization

บทนำ

ในยุคปัจจุบันการพัฒนาข้าราชการพลเรือนมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางสังคมและเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐต้องปรับตัวให้มีความยืดหยุ่นและสามารถดำเนินการกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2565) จากความจำเป็นอย่างยิ่ง สำนักงาน ก.พ. จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาข้าราชการพลเรือนขึ้นในปี พ.ศ. 2547 ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม ปีเดียวกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดแนวทางให้ส่วนราชการสามารถพัฒนาข้าราชการให้มีคุณภาพ และพร้อมในการขับเคลื่อนนโยบายระดับประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อมาในปี พ.ศ. 2552 สำนักงาน ก.พ. ได้มีการปรับปรุงยุทธศาสตร์ดังกล่าวให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2551 ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนมุมมองการบริหารราชการ (Yashu, W., 2018) โดยเน้นให้ข้าราชการมีความรู้เชิงลึกรอบด้าน และสามารถทำงานเชิงรุกเพื่อผลสัมฤทธิ์ที่ประชาชนเป็นศูนย์กลาง ยุทธศาสตร์การพัฒนานี้ประกอบด้วย 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ (1) การยกระดับคุณภาพการปฏิบัติงานโดยอิงจากสมรรถนะ (2) การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และวินัย (3) การส่งเสริมภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลง และ (4) การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของข้าราชการทุกระดับ (อัจฉริย์ มานะกิจ และประสพชัย พสุนนท์, 2563) เพื่อให้การดำเนินงานมีความเป็นระบบและต่อเนื่อง สำนักงาน ก.พ. ยังได้จัดตั้งสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน (สพข.) ขึ้น เพื่อทำหน้าที่จัดฝึกอบรมและพัฒนาทักษะที่จำเป็นผ่านหลักสูตรต่างๆ เช่น หลักสูตรนักบริหารระดับสูง (นบส.) และโครงการฝึกอบรมด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล ทั้งนี้เพื่อตอบสนองความต้องการของภาคราชการในบริบทปัจจุบัน ที่ต้องเผชิญกับความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและสังคมอย่างรวดเร็ว

ในช่วงปี พ.ศ. 2566-2570 สำนักงาน ก.พ. ได้เสนอ “แนวทางการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ” ซึ่งมุ่งเน้นให้บุคลากรภาครัฐสามารถพัฒนา กรอบความคิด (Mindsets) และทักษะ (Skillsets) ที่สอดคล้องกับบริบทของโลกและประเทศในอนาคต โดยกำหนด 3 ประเด็นสำคัญในการพัฒนา ได้แก่ (1) การยกระดับหน่วยงานภาครัฐให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (2) การพัฒนารอบแนวคิดและทักษะการทำงาน และ



(3) การเสริมสร้างทักษะด้านดิจิทัลเพื่อสนับสนุนรัฐบาลดิจิทัล (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2565) ซึ่งการดำเนินการในประเด็นดังกล่าว จะช่วยให้บุคลากรภาครัฐสามารถปรับตัวกับบริบทดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ในขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางสังคมและเทคโนโลยียังส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องมีการปรับตัวอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาจึงเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของสถานศึกษาในระยะยาว โดยเฉพาะการส่งเสริม พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งหมายถึงความสามารถในการคิดและเสนอแนวคิดใหม่ๆ ที่สามารถนำไปสู่การปรับปรุงหรือพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง (ประภาพร ชื่อสัตว์, 2565) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการทดลองสิ่งใหม่ การเปิดโอกาสให้บุคลากรมีพื้นที่ในการเรียนรู้ และการจัดสรรทรัพยากรเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมสร้างสรรค์ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ด้วยความตระหนักถึงบทบาทของบุคลากรทางการศึกษาในการสร้างความยั่งยืนให้แก่องค์กร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารสถานศึกษา สู่องค์กรแห่งความยั่งยืน โดยมีพื้นที่ศึกษา คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานอยู่ ผลการวิจัยที่ได้จะสามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ ปรับปรุง และแก้ไขจุดอ่อน พร้อมทั้งส่งเสริมพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ของบุคลากรในองค์กร ให้สามารถพัฒนาตนเอง และขับเคลื่อนองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป นอกจากนี้ยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาทรัพยากรบุคคล เพิ่มความผูกพันและแรงจูงใจในการทำงาน และสร้างความมั่นคงในการพัฒนาองค์กรทั้งในปัจจุบันและอนาคตได้อย่างมีระบบ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความยั่งยืนของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1
3. เพื่อศึกษาระดับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความยั่งยืนของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความยั่งยืนของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้ใช้ศึกษาใช้แบบสอบถาม การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย โดยจะทำตามลำดับ ขั้นตอนการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมวางแผนการดำเนินงาน ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงาน และขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 จำนวน 15,120 คน ปี 2567



กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ คือ บุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 จำนวน 385 คน ได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างตารางของ Krejcie & Morgan (1970, อ้างถึงใน ในตะวัน กำหอม, 2559)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามระดับพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยแต่ละข้อคำถามเป็นการให้ความสำคัญในแต่ละเรื่องที่มีคำตอบให้เลือกแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามระดับการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความยั่งยืนของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยแต่ละข้อคำถามเป็นการให้ความสำคัญในแต่ละเรื่องที่มีคำตอบให้เลือกแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวความคิดของลิเคิร์ต สเกล (Likert Scale) (ในตะวัน กำหอม, 2559)

ทั้งสองตอนโดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

- 5 หมายถึง ระดับพฤติกรรม/การบริหาร มากที่สุด
- 4 หมายถึง ระดับพฤติกรรม/การบริหาร มาก
- 3 หมายถึง ระดับพฤติกรรม/การบริหาร ปานกลาง
- 2 หมายถึง ระดับพฤติกรรม/การบริหาร น้อย
- 1 หมายถึง ระดับพฤติกรรม/การบริหาร น้อยที่สุด

3. การพัฒนาเครื่องมือ

1) นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหา และพิจารณาความเหมาะสมของสำนวนภาษาที่ใช้สื่อความหมายให้ชัดเจนและใช้ดัชนีความสอดคล้อง หรือเรียกว่า IOC โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พิจารณาลงความเห็น ว่า ข้อคำถามสอดคล้องกับตัวแปรที่ศึกษาได้ค่า 1.00

2) นำแบบสอบถามที่มีค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหาไปทดลองใช้ (Try Out) กับบุคลากรทางการศึกษาที่ไม่ได้ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จำนวน 30 คน

3) นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาตรวจให้เชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามแบบครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น .88

4) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. วิธีการรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 385 ชุด เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่ากับจำนวนประชากรทั้งหมด ด้วยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) แจกแบบสอบถามและชี้แจงพร้อมอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้องให้ผู้ตอบแบบสอบถามทราบ รวมถึงชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้

2) เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมด

3) นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องและนับจำนวนให้เท่ากับจำนวนประชากรกรณีแบบสอบถามไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามใหม่อีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

4) นำแบบสอบถามที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ



5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ระดับพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบถ้วนมาวิเคราะห์ข้อมูล และแปลความหมายจากค่าเฉลี่ยที่ได้ การแปลความหมายของค่าคะแนนเฉลี่ย

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความยั่งยืนของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบถ้วนมาวิเคราะห์ข้อมูล และแปลความหมายจากค่าเฉลี่ยที่ได้

ทั้งสองตอนโดยใช้เกณฑ์การประมาณค่า ตามแนวคิดของ เบสท์ ดังนี้ (Best, 1977: 147, อ้างถึงใน ในตะวัน กำหอม, 2559) ดังนี้

4.50 - 5.00	หมายถึง	ระดับพฤติกรรม/การบริหาร มากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	ระดับพฤติกรรม/การบริหาร มาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	ระดับพฤติกรรม/การบริหาร ปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	ระดับพฤติกรรม/การบริหาร น้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	ระดับพฤติกรรม/การบริหาร น้อยที่สุด

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความยั่งยืนของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient (ในตะวัน กำหอม, 2559) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ดังนี้

สูงกว่า 0.90	มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก
0.71-0.90	มีความสัมพันธ์ในระดับสูง
0.30-0.70	มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง
ต่ำกว่า 0.30	มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ
0.0	ไม่มีความสัมพันธ์กัน

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการคำนวณและวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

1. พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยรวม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านการเป็นผู้นำความคิด รองลงมา คือ ด้านความคิดริเริ่ม ด้านการประยุกต์ใช้ และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการแสวงหาโอกาส ตามลำดับ

2. การบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความยั่งยืนของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยรวม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็น



รายด้าน พบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือ ด้านเศรษฐกิจ และอันดับสุดท้าย คือ ด้านสังคม ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความยั่งยืนของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยภาพรวม พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์มีค่าความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความยั่งยืนอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านการแสวงหาโอกาส รองลงมา คือ ด้านการเป็นผู้นำความคิด เท่ากับด้านการประยุกต์ใช้ และอันดับสุดท้าย คือ ด้านความคิดริเริ่ม ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านการเป็นผู้นำความคิด รองลงมา คือ ด้านความคิดริเริ่ม ด้านการประยุกต์ใช้ และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการแสวงหาโอกาส ตามลำดับ พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ของบุคลากรทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณภา ดาอำ (2564) ที่ศึกษาความผูกพันในองค์กรและพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ของบุคลากรในวิทยาลัยเอกชนในฝั่งธนบุรี พบว่าความผูกพันต่อองค์กรมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยในครั้งนี้ที่พบว่า บุคลากรแสดงออกถึงพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ในระดับสูง ซึ่งอาจมาจากความรู้สึกผูกพันหรือความภาคภูมิใจในองค์กร ส่งผลให้เกิดความคิดริเริ่มและการนำเสนอแนวทางใหม่ในการปฏิบัติงานในขณะที่งานวิจัยของ ประภาพร ชื้อสตัย (2565) เรื่อง พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์สู่องค์กรแห่งความยั่งยืน กรณีศึกษา สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ซึ่งศึกษาในบริบทของสำนักงาน กปร. พบว่าปัจจัยภายใน เช่น การสื่อสาร แรงจูงใจ ความจงรักภักดี และความร่วมมือ มีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถนำมาเชื่อมโยงได้กับมิติ “การเป็นผู้นำความคิด” ที่เด่นในผลการวิจัยของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 เพราะบุคลากรที่ได้รับแรงสนับสนุนจากผู้นำและเพื่อนร่วมงานมีแนวโน้มที่จะแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำทางความคิด นอกจากนี้ งานวิจัยของ จินตนา ตีตวงพันธ์ (2565) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กร แห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษามุกดาหารยังสนับสนุนแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่มีผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งสามารถนำมาตีความร่วมกันได้ว่า หากผู้นำในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแสดงออกถึงภาวะผู้นำที่สร้างสรรค์ ก็ย่อมเป็นแรงผลักดันให้บุคลากรแสดงพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ตามไปด้วย โดยเฉพาะในมิติการเป็นผู้นำทางความคิดที่ได้รับการประเมินในระดับสูงสุดขณะเดียวกัน งานวิจัยของ ศิริพร สุขเกษม (2562) ศึกษาเรื่องการรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรและพฤติกรรมที่ส่งผลเสีย ต่อองค์กร กรณีศึกษาสำนักงานทรัพยากรน้ำ ซึ่งเน้นไปที่ความยุติธรรมในองค์กรและผลกระทบต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ บ่งชี้ว่าความรู้สึกยุติธรรมและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กรสามารถลดพฤติกรรมเชิงลบ และส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกได้ หากพนักงานรู้สึกว่าการได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรม ก็จะมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าทำไมบุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 แสดงออกถึงพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ในระดับมากที่สุดสำหรับข้อค้นพบที่ว่าด้าน “การแสวงหาโอกาส” อยู่ในอันดับสุดท้ายนั้น



อาจสะท้อนปัญหาคล้ายกับที่พบในงานวิจัยของ ประภาพร ชื่อสัตย์ (2565) เรื่อง พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์สู่องค์กรแห่งความยั่งยืน กรณีศึกษาสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ซึ่งพบว่าอุปสรรคต่อพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ เช่น ความขัดแย้งในงาน ข้อจำกัดด้านการอบรม และความแตกต่างระหว่างวัย มีผลต่อการทำงานที่ยั่งยืน ดังนั้น การส่งเสริมให้บุคลากรมีความกล้าในการแสวงหาโอกาส ควรเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาองค์กร

2. การบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความยั่งยืนของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยรวม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือ ด้านเศรษฐกิจ และอันดับสุดท้าย คือ ด้านสังคม ตามลำดับ การให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมในอันดับแรก แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของการบริหารที่เน้นเรื่องความยั่งยืนในมิติของการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ ศิริลักษณ์ มีจันท (2560) ศึกษาเรื่องการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่ง การเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา มีความเกี่ยวข้องเชิงบวกกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยเฉพาะด้านคุณธรรม จริยธรรมและมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งสามารถเป็นฐานสำคัญของการส่งเสริมความยั่งยืนทางสังคมได้ในอนาคต หากมีการส่งเสริมเพิ่มเติมในด้านนี้ นอกจากนี้ งานวิจัยของ อานนท์ สิริวิภาทร (2560) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อองค์กรแห่งความยั่งยืนของ บริษัท ยูโร-โอเรียนเต็ล เทรตติ้ง จำกัด และรุ่งนภา จันทลี (2562) ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 ต่างเน้นย้ำถึงความสำคัญของภาวะผู้นำ โดยเฉพาะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้และการยั่งยืนเช่นเดียวกับงานวิจัยของ หนึ่งฤทัย เลียงพันธุ์สกุล (2562) ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 ที่ชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งสามารถต่อยอดสู่ความยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้ จากกรณีของ สำนักงาน กปร. ซึ่งเน้นการพัฒนาพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ของบุคลากรผ่านการส่งเสริมทัศนคติที่ดี การสื่อสาร และการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน พบว่าปัจจัยเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญในการผลักดันให้องค์กรสามารถบรรลุเป้าหมายความยั่งยืนได้อย่างแท้จริง ซึ่งเชื่อมโยงกับผลการศึกษาของ เกมเกียรติ์ ชกชื้อ (2565) ศึกษาเรื่องปัจจัยด้านสุขภาวะที่ดีและความสุขขององค์กรที่ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของกลุ่มพนักงานเจนเอเรชั่นวาย บริษัทเอกชนในประเทศไทย และวรญา สารานิจกิจ (2565) ศึกษาเรื่องการศึกษาปัจจัยด้านสุขภาวะที่ดีและความสุขขององค์กร ที่ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนในบุคลากรภาครัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ที่ย้ำถึงบทบาทของสุขภาวะที่ดีและความสุขในองค์กรที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานและชื่อเสียงขององค์กร

3. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์กับการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความยั่งยืนของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยภาพรวม พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์มีค่าความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความยั่งยืนอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอันดับที่ 1 คือ ด้านการแสวงหาโอกาส รองลงมา คือ ด้านการเป็นผู้นำความคิด เท่ากับ ด้านการประยุกต์ใช้ และอันดับสุดท้าย คือ ด้านความคิดริเริ่ม ตามลำดับ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริลักษณ์ มีจันท



(2560) ซึ่งพบว่า คุณลักษณะของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยเฉพาะในด้านคุณธรรม จริยธรรม และมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้ยังแสดงให้เห็นว่า เมื่อผู้นำสถานศึกษาส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการคิดริเริ่มและการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ก็จะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนในทำนองเดียวกัน งานวิจัยของ อานนท์ สิริวิภาทร (2560) ที่ศึกษาในบริบทขององค์กรธุรกิจ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการองค์กรมีความสัมพันธ์กับการเป็นองค์กรที่ยั่งยืนอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นว่าความสามารถในการคิดสร้างสรรค์และปรับใช้แนวคิดใหม่ในองค์กร ไม่จำกัดเฉพาะภาคธุรกิจ แต่ยังใช้ได้ในการภาคการศึกษาด้วย นอกจากนี้งานวิจัยของ รุ่งภา จันทรลี (2562), หนึ่งฤทัย เลียงพันธุ์สกุล (2562) และจินตนา ดีดวงพันธ์ (2565) ยังเน้นย้ำถึงบทบาทของ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ และ การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ว่า เป็นตัวเร่งให้เกิดการบริหารจัดการที่มุ่งสู่ความยั่งยืน โดยเฉพาะเมื่อนำไปสู่การส่งเสริมการคิดอย่างมีวิสัยทัศน์ การทำงานเป็นทีม และการสนับสนุนความคิดใหม่ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ของบุคลากร นอกจากนี้งานวิจัยของ วรณิกา ดาอำ (2564) ยังแสดงให้เห็นว่าปัจจัยอย่าง ภาวะผู้นำและความผูกพันต่อองค์กรส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ของบุคลากรในสถานศึกษาเอกชน ซึ่งเห็นว่า พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ไม่ได้เกิดขึ้นโดยลำพัง แต่ต้องอาศัยบริบทขององค์กรที่ส่งเสริม เช่น การให้โอกาส การสนับสนุนจากผู้บริหาร และความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองในภาพรวม การบริหารสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งความยั่งยืนในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ต้องอาศัยพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ของบุคลากรในทุกระดับ โดยเฉพาะการแสวงหาโอกาสและการนำความคิดไปสู่การปฏิบัติจริง ซึ่งหากได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นระบบ จะสามารถยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา และส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

- 1.1 ต้องมองเห็นความเป็นไปได้ใหม่ๆ แม้ในสถานการณ์ที่มีข้อจำกัด
- 1.2 ต้องมีความคิดริเริ่มในการปรับปรุงกระบวนการทำงานทางวิชาการ
- 1.3 ต้องสร้างแรงบันดาลใจให้ครูคนอื่นพัฒนานวัตกรรมทางการเรียนรู้
- 1.4 ต้องแปรความคิดสร้างสรรค์ให้เป็นผลงานจริงที่ส่งผลต่อผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรศึกษาตัวแปรแทรก เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร หรือ วัฒนธรรมองค์กร หรือ ศึกษาตัวแปรกำกับ เช่น อายุงาน หรือ ตำแหน่งทางวิชาชีพ ของบุคลากรทางการศึกษา เพื่อดูว่าเงื่อนไขใดที่เสริมแรงหรือบั่นทอนความสัมพันธ์ดังกล่าว

2.2 ควรดำเนินการวิจัยในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอื่นๆ หรือศึกษาข้ามเขต/ภาค เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน หรือนำไปเปรียบเทียบกับเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เพื่อดูความแตกต่างของบริบทที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์และการบริหารสู่องค์กรแห่งความยั่งยืน.

เอกสารอ้างอิง

เกมเกียรติ์ ชกชื่อ. (2565). ปัจจัยด้านสุขภาวะที่ดีและความสุขขององค์กรที่ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของกลุ่มพนักงานเจนเออร์ซันวาย บริษัทเอกชนในประเทศไทย. *สารนิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต, วิทยาลัยการจัดการ, มหาวิทยาลัยมหิดล.*



- จินตนา ดีดวงพันธ์. (2565). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ในตะวัน กำห่อม. (2559). *การวิจัยการบริหารการศึกษา*. มหาสารคาม: โรงพิมพ์ที่คอมมหาสารคาม.
- ประภาพร ชื้อสตัย. (2565). พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์สู่องค์กรแห่งความยั่งยืน กรณีศึกษา สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รุ่งนภา จันทรลี. (2562). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- วรญา สารณียกิจ. (2565). การศึกษาปัจจัยด้านสุขภาวะที่ดีและความสุขขององค์กรที่ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนในบุคลากรภาครัฐในเขตกรุงเทพมหานคร. *สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วรรณภา ดาอ่ำ. (2564). ความผูกพันต่อองค์กร และพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ของบุคลากรในวิทยาลัยเอกชนในฝั่งธนบุรี. *ดุชนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิริพร สุขเกษม. (2562). การรับรู้ความยุติธรรมในองค์กรและพฤติกรรมที่ส่งผลเสียต่อองค์กร กรณีศึกษา สำนักงานทรัพยากรน้ำ. *สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ศิริลักษณ์ มีจันโท. (2560). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2565). *ทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- หนึ่งฤทัย เลี้ยงพันธุ์สกุล. (2562). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3. *สารนิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต*, สาขาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- อัจฉรีย์ มานะกิจ และประสพชัย พสุนนท์. (2563). การจัดกลุ่มพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์สำหรับการออกแบบและพัฒนาสินค้าของผู้ประกอบการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*. 15(2): 15-28.



อานนท์ สิริวิภาตร (2560) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อองค์กรแห่งความยั่งยืนของบริษัท ยูโร-โอเรียนเตลดิง จำกัด. *สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*, สาขาวิชาวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Yashu, W. (2018). The Influence of Paternalistic Leadership on the Creative Behavior of Knowledge Workers-Based on the Perspective of Psychological Contractual Perception. *Open Journal of Business and Management*. 6(2): 478-487.





การพัฒนาแบบการบริหารจัดการการนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกล
เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์การ
ทำงานในสถานประกอบการของวิทยาลัยเทคนิคเขมรราช

Development of an Online Supervision Management Model with Distance
Learning to Enhance the Learning Capacity of Bilateral System
Students in Workplace Experience Training
at Khmer Reap Technical College

เตือนใจ ไพค่านาม

Tuenjai Paikhannam

วิทยาลัยเทคนิคเขมรราช สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
Khemmarat Technical College, Office of the Vocational Education Commission,
Ministry of Education
E-mail: tuenjai.paikhannam@gmail.com

Received: September 03, 2025; Revised: October 20, 2024; Accepted: October 27, 2025



บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความต้องการและ
ความคิดเห็นของการนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้
ของนักศึกษาระบบทวิภาคี 2) เพื่อออกแบบและพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอน
เสริมทางไกลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยเทคนิคเขมรราช
และ 3) เพื่อประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกล
เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยเทคนิคเขมรราช กลุ่มเป้าหมาย
ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 125 คน
ผู้บริหารสถานศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคเขมรราช จำนวน 5 คน หัวหน้างานทวิภาคี จำนวน 25 คน ครูนิเทศก์
จำนวน 63 คน ครูพี่เลี้ยงหรือครูฝึกในสถานประกอบการ จำนวน 63 คน นักศึกษาระบบทวิภาคีที่เข้ารับ
การฝึกประสบการณ์การทำงาน จำนวน 760 คน รวมทั้งสิ้น 1,041 คน และมีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบประเมิน แบบสอบถามความคิดเห็น แบบประเมิน
ความพึงพอใจ แบบประเมินสมรรถนะ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาด้านการบริหารจัดการ
การนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกล พบว่า กระบวนการนิเทศปัจจุบันมีขั้นตอนชัดเจน
ตั้งแต่การนัดหมายล่วงหน้า นิเทศอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง จัดพื้นที่ปรึกษาร่วมและประเมินผลหลังเสร็จสิ้น
แต่ยังมีข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร ได้แก่ ไม่มีระบบออนไลน์มาตรฐานสำหรับติดตามและ
ประเมิน บันทึกในเล่มฝึกงานไม่สะดวก การประสานงานไม่ต่อเนื่อง และปัญหาอินเทอร์เน็ตในพื้นที่
ห่างไกลทำให้ต้องพึ่งช่องทางเฉพาะกิจ ผลการสังเคราะห์เสนอรูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศออนไลน์



ผสสอนเสริมทางไกล ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่ (1) ปัจจัยนำเข้า แนวปฏิบัติสำหรับผู้นิเทศ ระบบสนับสนุนออนไลน์ และการสอนเสริมทางไกล (2) กระบวนการนิเทศ 5 ขั้น ได้แก่ วางแผนสร้างความเข้าใจ ปฏิบัติด้วยการชี้แนะ ประเมินผล และสะท้อนผล (3) ผลลัพธ์ ได้แก่ คุณภาพการนิเทศ ระบบสนับสนุนออนไลน์ และสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษา และ (4) ข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงต่อเนื่อง รูปแบบดังกล่าวคาดว่าจะเพิ่มประสิทธิภาพการกำกับติดตามเชื่อมการเรียนรู้กับงานจริงและยกระดับ ความพร้อมสู่ตลาดแรงงาน 2) การออกแบบและพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกล พบว่า (1) ความถูกต้องและความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับมาก (2) ความเหมาะสมขององค์ประกอบหลักและสมรรถนะการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก และ (3) ความเหมาะสมของกระบวนการนิเทศร่วมสอนเสริมทางไกลอยู่ในระดับมาก สรุปว่ารูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกลมีความพร้อมในการใช้งานและมีข้อปรับปรุงเพียงเล็กน้อย และ 3) ผลการประเมินประสิทธิผลรูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกล พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจด้านกระบวนการและการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมาก ในขณะเดียวกันสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาหลังสอนเสริมทางไกลอยู่ในระดับมากเช่นกัน การทวนสอบองค์ประกอบหลักของรูปแบบและกระบวนการนิเทศ ขี้ว่ามีความเหมาะสมระดับมากรองรับการประยุกต์ใช้จริงเพื่อยกระดับคุณภาพการฝึกประสบการณ์และเชื่อมต่อทักษะกับความต้องการสถานประกอบการ

คำสำคัญ: บริหารจัดการ; การสอนทางไกล; สมรรถนะการเรียนรู้; ระบบทวิภาคี

Abstract

This research article had three objectives: (1) to investigate the problems, needs, and perceptions regarding online supervision integrated with supplementary distance instruction for enhancing the learning competencies of dual vocational education students; (2) to design and develop a model of online supervision integrated with supplementary distance instruction to strengthen the learning competencies of dual vocational education students at Khemarat Technical College; and (3) to evaluate the effectiveness of the proposed model. The target population comprised 125 administrators under the Office of the Vocational Education Commission, 5 administrators of Khemarat Technical College, 25 heads of dual vocational programs, 63 supervising teachers, 63 in-company mentors/trainers, and 760 dual vocational students undertaking work-integrated learning 1,041 participants in total together with 15 subject-matter experts. Research instruments included questionnaires, rating scales, opinion surveys, satisfaction surveys, competency assessment forms, and focus group discussion records.

Findings were as follows: 1) Regarding the problems and essential needs of institutions in managing online supervision alongside supplementary distance teaching: the current supervision process features clear steps from advance scheduling, at least monthly supervision, provision of a shared consultation space, to post-activity evaluation. However, technological and communication constraints persist, including the absence of a standard online system for monitoring and assessment, inconvenience in using paper-based internship logbooks, discontinuous coordination, and unstable internet access in remote areas, necessitating



ad hoc communication channels. The synthesized management model for online supervision integrated with supplementary distance teaching comprises four dimensions: (1) Inputs supervisor guidelines, an online support system, and supplementary distance instruction; (2) Process five stages: planning, orientation/clarification, guided implementation (coaching), evaluation, and reflection; (3) Outputs supervision quality, an operational online support system, and students' learning competencies; and (4) Feedback for continuous improvement. The model is expected to increase monitoring efficiency, better connect learning with real work, and elevate students' readiness for the labor market. 2) For the design and development of the management model: (1) the model's correctness and suitability were at a high level; (2) the appropriateness of the core components and the specified learning competencies was at a high level; and (3) the suitability of the integrated supervision–distance-teaching process was also at a high level. Overall, the model was deemed ready for use with only minor refinements recommended, and 3) concerning the effectiveness evaluation of the model: satisfaction with both the processes and the utility of the model was at a high level; likewise, students' learning competencies after receiving supplementary distance instruction were at a high level. Validation of the model's core components and supervision processes indicated high appropriateness, supporting practical application to enhance the quality of work-integrated training and align learners' skills with the needs of employers.

Keywords: Management; Distance Education; Learning Competency; Dual Vocational Education System

บทนำ

พระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 กำหนดให้การจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนด้านฝีมือเทคนิค และเทคโนโลยีที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน การจัดการศึกษาอาชีวศึกษาจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะสถานประกอบการที่เป็นแหล่งรองรับกำลังคน ซึ่งระบบการศึกษาทวิภาคี (dual vocational training) ในประเทศไทยถือเป็นกลไกสำคัญที่ผสมผสานทฤษฎีกับการฝึกปฏิบัติจริง โดยกำหนดให้นักศึกษาเข้ารับการฝึกงานในสถานประกอบการควบคู่กับการเรียนในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 ที่เน้นความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาและภาคอุตสาหกรรม เพื่อผลิตกำลังคนที่มีทักษะตรงตามความต้องการตลาดแรงงาน (Chitrlada Burapharat and Supat Chupradit, 2021: 57-74) ทำให้นักศึกษาได้รับโอกาสประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะในสถานประกอบการ จึงมีความพร้อมก่อนสำเร็จการศึกษา โดยมีครูนิเทศและครูพี่เลี้ยงทำหน้าที่ติดตาม ประเมิน และให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด อันเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมการเรียนรู้ในห้องเรียนกับประสบการณ์ทำงานจริง (ศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี, 2563: 21-30)

ในระดับนโยบายการบริหารจัดการการนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกลนั้น สอดคล้องกับข้อเสนอของ OECD ที่ชี้ว่าระบบ VET ของไทยมีศักยภาพสูงแต่ยังต้องปรับปรุงให้การพัฒนาทักษะและการฝึกงานตอบโจทย์ตลาดแรงงานมากขึ้น ซึ่งรวมถึงการยกระดับบทบาทครูนิเทศครูพี่เลี้ยงและการมีส่วนร่วมของภาคอุตสาหกรรม เพื่อให้การผลิตกำลังคนเดินไปในทิศทางเดียวกันกับ



ความต้องการของสถานประกอบการจริง (OECD, 2021) อย่างไรก็ตาม แนวคิด Professional Learning Community (PLC) ได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือบริหารจัดการเชิงวิชาชีพที่ช่วยสร้างความร่วมมือระหว่างครู ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหาร ช่วยส่งเสริมทักษะศตวรรษที่ 21 และความคิดสะท้อนร่วมกัน (Wittaya Worapun, 2022: 60-79) ถึงกระนั้น การนิเทศในปัจจุบันยังมีข้อจำกัด เช่น ครูนิเทศมีภาระงานมาก การสื่อสารไม่ต่อเนื่อง และครูฝึกในสถานประกอบการบางส่วนยังขาดทักษะการถ่ายทอด ส่งผลให้นักศึกษาไม่ได้รับการเรียนรู้ครบถ้วน จึงจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการนิเทศที่ใช้เทคโนโลยีผสมผสาน ทั้งการพบปะโดยตรงและการนิเทศผ่านเครือข่ายออนไลน์ เพื่อให้การติดตามมีความต่อเนื่องและไร้ข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่

นอกจากนี้ การพัฒนารูปแบบการนิเทศยังสามารถใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ซึ่งเน้นการร่วมมือ การสะท้อนผลและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหาร อันจะช่วยยกระดับคุณภาพการนิเทศอย่างเป็นระบบในปัจจุบัน มีการนิเทศออนไลน์ที่ผสมผสานการใช้เทคโนโลยีนี้นั้นมีศักยภาพในการเพิ่มความต่อเนื่องในการติดตามนักศึกษา ทวิภาคี ช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ และสามารถใช้แพลตฟอร์มต่างๆ เช่น Line, Zoom, Google Classroom เพื่อสื่อสารและติดตามผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (นิษฐ์ฐา พิระชัยภาวงศ์, ชินกฤต ศรีสุข, พลพิพัฒน์ วัฒนเศรษฐานุกูล และวราภรณ์ ไทยมา, 2567: 1-11)

ในขณะเดียวกัน การสอนเสริมทางไกลถือเป็นอีกกลไกหนึ่งที่ช่วยให้นักศึกษาที่มีปัญหาด้านการเรียน สามารถเสริมความเข้าใจได้ด้วยตนเอง ผ่านสื่อออนไลน์หรือเอกสารประกอบการเรียน ช่วยแก้ปัญหาการเรียนรู้ไม่ตรงเป้าหมายและเสริมทักษะใหม่ให้กับนักศึกษา ดังนั้น การนิเทศและการสอนเสริมทางไกลจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาทวิภาคี หากมีการดำเนินการตามรูปแบบที่เหมาะสม จะช่วยเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความต้องการและความคิดเห็นของการนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาระบบทวิภาคี
2. เพื่อออกแบบและพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยเทคนิคเขมราฐ
3. เพื่อประเมินประสิทธิผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาระบบทวิภาคีของวิทยาลัยเทคนิคเขมราฐ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกล เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์การทำงาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตเนื้อหาการวิจัย ได้แก่ เอกสาร ตำรา งานวิจัย บทความทางวิชาการ และสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศออนไลน์ การสอนเสริมทางไกล และการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้ ส่วนอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วยแบบสอบถาม แบบประเมิน แบบสอบถามความคิดเห็น แบบประเมินความพึงพอใจ แบบประเมินสมรรถนะ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group



Discussion) จากผลการทดสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน (IOC) ได้ผลรวม ≥ 0.67 การทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มคล้ายตัวอย่าง จำนวน 30 คน ทุกเครื่องมือที่เป็นมาตราส่วนมีค่า $\alpha \geq 0.90$ ระดับดีมาก และ ICC เท่ากับ 0.82

2. กลุ่มเป้าหมายและลักษณะของตัวอย่าง กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 125 คน ผู้บริหารสถานศึกษาของวิทยาลัยเทคนิค เขมราฐ จำนวน 5 คน หัวหน้างานทวิภาคี จำนวน 25 คน ครูนิเทศก์ จำนวน 63 คน ครูพี่เลี้ยงหรือครูฝึก ในสถานประกอบการ จำนวน 63 คน นักศึกษาระบบทวิภาคีที่ได้รับการฝึกประสบการณ์การทำงาน จำนวน 760 คนรวมทั้งสิ้น 1,041 คน สำหรับการตอบแบบสอบถาม และมีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน ใช้ในการสนทนากลุ่มเพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการนิเทศออนไลน์ และการสอนเสริมทางไกล (2) แบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบที่พัฒนา (3) แบบประเมินสมรรถนะ การเรียนรู้ของนักศึกษา (4) แบบประเมินและแบบรับรองโมเดลโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และ (5) แบบบันทึก การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

4. วิธีดำเนินการศึกษา การดำเนินการแบ่งออกเป็น 5 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและองค์ประกอบของการนิเทศออนไลน์ โดยเก็บข้อมูล จากเอกสาร งานวิจัย และการสำรวจความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง

ระยะที่ 2 ออกแบบและพัฒนารูปแบบการนิเทศ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดทำ ร่างโมเดลในลักษณะระบบ (Input-Process-Output-Feedback)

ระยะที่ 3 ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ของรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ

ระยะที่ 4 ทดลองใช้รูปแบบจริง ประเมินผลสมรรถนะก่อนและหลังการใช้ และวัดความพึงพอใจ ของผู้เข้าร่วม

ระยะที่ 5 ขยายผลการใช้รูปแบบ โดยจัดพิมพ์คู่มือ เผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ และถ่ายทอดให้แก่ สถานศึกษาอื่น

5. การสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกผู้มีส่วน เกี่ยวข้องโดยตรงกับการนิเทศการฝึกงานในระบบทวิภาคี และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บข้อมูลดำเนินการด้วยการแจกเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการนิเทศออนไลน์และการสอนเสริมทางไกล (2) แบบประเมิน ความพึงพอใจต่อรูปแบบที่พัฒนา (3) แบบประเมินสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษา (4) แบบประเมิน และแบบรับรองโมเดลโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และ (5) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

7. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ และนำเสนอผลในรูปแบบตารางและบรรยาย โดยข้อมูลจากแบบประเมินที่ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อตีความในเชิงปริมาณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานของ 1) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการนิเทศออนไลน์และการสอนเสริมทางไกล (2) แบบประเมินความพึงพอใจต่อรูปแบบที่พัฒนา (3) แบบประเมินสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษา (4) แบบประเมินและแบบรับรองโมเดลโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์ เนื้อหา (Content Analysis) จากแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และข้อเสนอแนะ ผู้ทรงคุณวุฒิ นำมาสังเคราะห์เป็นประเด็นเพื่อปรับปรุงรูปแบบให้สมบูรณ์



ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาความต้องการและความคิดเห็นของการนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการ

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาความต้องการและความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องกับการนิเทศนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการ พบว่า

1) สภาพการดำเนินการนิเทศนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการโดยปกติการนิเทศขั้นตอนการนิเทศงานระบบทวิภาคี ประกอบด้วย 1.1) เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานระบบทวิภาคี ครูที่ปรึกษา จะแจ้งนัดหมายการนิเทศนักศึกษาในสถานประกอบการให้ครูฝึกครูนิเทศและนักศึกษาได้รับทราบ และจะดำเนินการติดต่อล่วงหน้าก่อนวันที่จะไปตรวจประเมิน 1.2) ครูนิเทศจะปฏิบัติหน้าที่ในสถานประกอบการที่รับนักศึกษาเข้าปฏิบัติงานระบบทวิภาคีอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง/สถานประกอบการ/นักศึกษา 1 คน 1.3) สถานประกอบการจัดพื้นที่ปฏิบัติงานให้กับครูนิเทศ โดยสามารถปรึกษางานร่วมกันระหว่างครูฝึกและนักศึกษาได้โดยสะดวกตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน 1.4) กิจกรรมภายหลังเสร็จสิ้นการปฏิบัติงาน หลังจากนักศึกษาได้ผ่านการสัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์และจัดส่งรายงานผลการปฏิบัติงานที่ลงนามในหนังสือรับรองความสมบูรณ์แล้วให้สถานศึกษาฯ เพื่อประเมินผลความรู้ความสามารถของนักศึกษาเมื่อจบภาคการศึกษานั้นๆ ตามวัน เวลาที่กำหนดจึงจะถือว่าการปฏิบัติงานเสร็จสิ้นสมบูรณ์

2) กระบวนการนิเทศนักศึกษาระบบทวิภาคี ในสถานประกอบการ ประกอบด้วย 2.1)เจ้าหน้าที่ศูนย์ประสานงานระบบทวิภาคีครูที่ปรึกษาจะแจ้งนัดหมายการนิเทศนักศึกษาในสถานประกอบการให้ครูฝึกครูนิเทศและนักศึกษาได้รับทราบและจะดำเนินการติดต่อล่วงหน้าให้ก่อนวันที่จะไปตรวจประเมิน 2.2) ครูนิเทศจะปฏิบัติหน้าที่ในสถานประกอบการที่รับนักศึกษาเข้าปฏิบัติงานระบบทวิภาคี อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง/สถานประกอบการ/นักศึกษา 1 คน 2.3) สถานประกอบการจัดพื้นที่ปฏิบัติงานให้กับครูนิเทศ โดยสามารถปรึกษางานร่วมกันระหว่างครูฝึกและนักศึกษาได้โดยสะดวกตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน เพื่อให้คำแนะนำกับครูพี่เลี้ยงและผู้บริหารวางแผนแนวทางในการนิเทศนักศึกษาร่วมกัน เช่น การส่งแผนการสอน การสร้างสื่อและรูปแบบการเรียนการสอน การทำวิจัยในชั้นเรียน และการนิเทศในครั้งต่อไปจะประเมินผลการเปลี่ยนแปลง แนะนำเพิ่มเติมเพื่อให้การฝึกงานของนักศึกษามีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น 2.4) กิจกรรมภายหลังเสร็จสิ้นการปฏิบัติงาน หลังจากนักศึกษาได้ผ่านการสัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว ให้นักศึกษาจัดส่งรายงานผลการปฏิบัติงานที่ลงนามในหนังสือรับรองความสมบูรณ์แล้วให้สถาบันฯ เพื่อประเมินผลความรู้ความสามารถของนักศึกษาเมื่อจบภาคการศึกษานั้นๆ ตามวัน เวลาที่กำหนดจึงจะถือว่าการปฏิบัติงานเสร็จสิ้นสมบูรณ์

3) สาเหตุและปัญหาในการนิเทศของนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการ พบว่า 3.1) สภาพการดำเนินการนิเทศระหว่างสถานประกอบการกับสถานศึกษา ไม่มีการปรับปรุงเรื่องการสื่อสารเทคโนโลยีในการดูแลนักศึกษาฝึกงานผ่านระบบออนไลน์ 3.2) ขาดระบบออนไลน์ในการวัดและประเมินผลการฝึกงานที่สามารถบันทึกลงในเล่มฝึกงาน สามารถตรวจสอบการทำงานและติดตามปัญหาได้ 3.3) ขาดการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสถานประกอบการกับสถานศึกษาในการติดตามแก้ไขปัญหานักศึกษาระหว่างฝึกงาน 3.4) สถานประกอบการบางแห่งอยู่ห่างไกลและมีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไม่เพียงพอ จึงใช้วิธีการให้นักศึกษาส่งเอกสารและสื่อสารทางโทรศัพท์และช่องทางออนไลน์อื่น



เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก แต่ยังไม่มียระบบชัดเจน 3.5) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศแบบออนไลน์ ร่วมกับการสอนเสริมทางไกลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึก ประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการของวิทยาลัยเทคนิคเขมราฐ ผู้เกี่ยวข้องในการนิเทศเห็นว่า เนื่องจากปัจจุบันการนำเครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน อาทิ คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสื่อสาร การปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกัน หรือใช้เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานหรือระบบงานในองค์กร ให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพสามารถนำมาใช้กันอย่างทั่วถึงประหยัดเวลาและทรัพยากรได้ 3.6) รูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกลเพื่อเสริมสร้าง สมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการ ของวิทยาลัยเทคนิคเขมราฐ ควรมีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูนิเทศก์ ครูฝึกในสถานประกอบการ และนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์การทำงานในสถาน ประกอบการ ร่วมหารือจัดกิจกรรมภายหลังเสร็จสิ้นการปฏิบัติงานและเตรียมความพร้อมในการ ตรวจสอบเอกสาร ผลงาน ตลอดจนการแนะนำเพิ่มเติม ปรับปรุงและช่วยเหลือการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนของผู้รับการนิเทศโดยสะดวกตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน โดยการให้คำชี้แนะเป็นกระบวนการ ที่พัฒนาตนเองและพัฒนาการปฏิบัติงานด้วย การส่งเสริมให้ผู้รับการชี้แนะใช้ศักยภาพของตน ค้นหา แนวทางแก้ปัญหาและพัฒนาตนเอง ทั้งในด้านส่วนตัวและสมรรถนะทางวิชาชีพ ทักษะการสื่อสาร รวมถึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการนิเทศการศึกษาได้ โดยเฉพาะการชี้แนะในการปฏิบัติงานร่วมกับ การสอนเสริมทางไกล ในระบบการเรียนการสอนของวิทยาลัยเทคนิคเขมราฐ ซึ่งผู้เรียนและผู้สอนอยู่ห่างกัน จำเป็นที่จะต้องมียุทธวิธีในการเพิ่มความรู้และประสบการณ์แก่นักศึกษาที่ออกการฝึกประสบการณ์การทำงาน ในสถานประกอบการให้สามารถหาความรู้ด้วยตนเองได้มากที่สุดนอกเหนือจากการฝึกงาน โดยสามารถ พึ่งพาอาจารย์หรือขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นเท่าที่จำเป็น การสอนเสริมทางไกลจึงเป็นสื่อสอนเสริมที่ ช่วยให้นักศึกษาสามารถศึกษาประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาในระบบทวิภาคี

1.2 ผลการศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์ การทำงานในสถานประกอบการของวิทยาลัยเทคนิคเขมราฐ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้าเชิงระบบ ประกอบด้วย 3 ปัจจัยดังนี้ 1) ปัจจัยด้านแนวทางปฏิบัติ สำหรับผู้นิเทศ 2) ปัจจัยด้านระบบสนับสนุนการนิเทศออนไลน์ 3) ปัจจัยด้านการสอนเสริมทางไกล

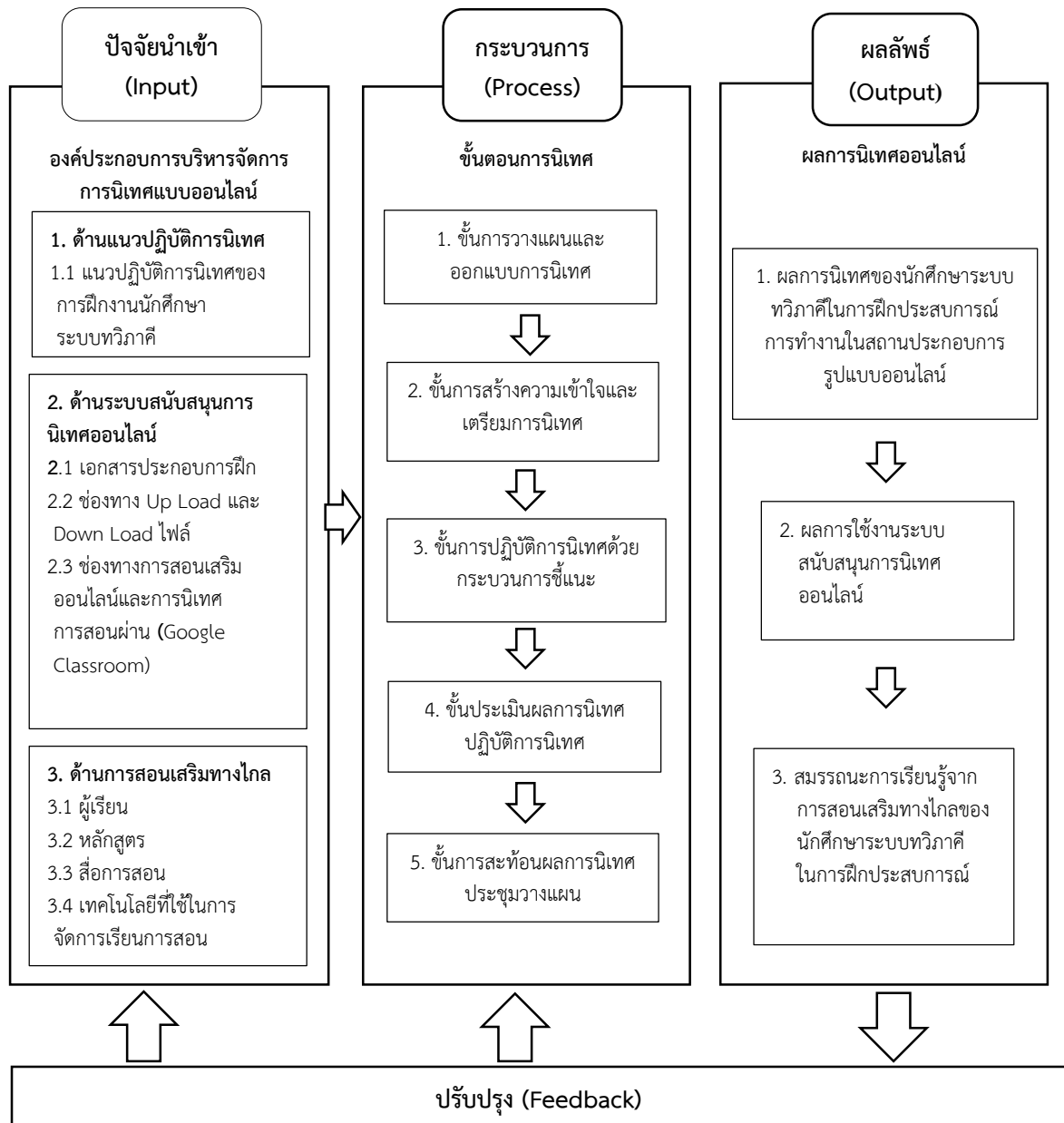
องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการนิเทศ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) ขั้นการวางแผนและ ออกแบบการนิเทศ 2) ขั้นการสร้างความรู้เข้าใจและเตรียมการนิเทศ 3) ขั้นการปฏิบัติการนิเทศด้วย กระบวนการชี้แนะ 4) ขั้นการประเมินผลการนิเทศ 5) ขั้นการสะท้อนผลการนิเทศประชุมวางแผน

องค์ประกอบที่ 3 ผลลัพธ์ของระบบ ดังนี้ 1) ผลการนิเทศของนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึก ประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการของวิทยาลัยเทคนิคเขมราฐ 2) ระบบสนับสนุนการนิเทศ ออนไลน์ 3) สมรรถนะการเรียนรู้จากการสอนเสริมทางไกลของนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึก ประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการของวิทยาลัยเทคนิคเขมราฐ

องค์ประกอบที่ 4 ข้อมูลย้อนกลับของระบบ เพื่อการตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุง ให้เป็นไปตาม จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ จากผลการใช้ของผู้ใช้ระบบนิเทศนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์ การทำงานในสถานประกอบการของวิทยาลัยเทคนิคเขมราฐ โดยหากผลการใช้ระบบการนิเทศแบบออนไลน์ ร่วมกับการสอนเสริมทางไกลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาระบบทวิภาคี ในการฝึก



ประสิทธิภาพการทำงานในสถานประกอบการของวิทยาลัยเทคนิคเขมราฐนั้นไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ ก็จะต้องมีการตรวจสอบและย้อนกลับไปทบทวนปัจจัยนำเข้าเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการของวิทยาลัยเทคนิคเขมราฐ

2. ผลการออกแบบและพัฒนา รูปแบบการนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกล เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการของวิทยาลัยเทคนิคเขมราฐ การประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบจากการสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน โดยใช้แบบสอบถามความถูกต้องและรับรองขององค์ประกอบ ผลการประเมินความเหมาะสมนักศึกษาศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพออนไลน์ ผลการประเมินดังนี้ 2.1) ผลการประเมินความ



ถูกต้องและรับรองรูปแบบการนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการของวิทยาลัยเทคนิคเขมราฐ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2.2) ผลการประเมินองค์ประกอบหลักของการนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกลรับรองรูปแบบการนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกลขององค์ประกอบผลการประเมินความเหมาะสมสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการของวิทยาลัยเทคนิคเขมราฐ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2.3) ผลการประเมินองค์ประกอบหลักของกระบวนการนิเทศร่วมกับการสอนเสริมทางไกล การประเมินความเหมาะสมของนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการของวิทยาลัยเทคนิคเขมราฐ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

3. ผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการของวิทยาลัยเทคนิคเขมราฐ พบว่า 3.1) ผลการประเมินความพึงพอใจด้านกระบวนการนิเทศออนไลน์ของครูนิเทศ ครูพี่เลี้ยงในสถานประกอบการ และนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 3.2) ผลการประเมินความพึงพอใจด้านการใช้ประโยชน์ การนิเทศออนไลน์ของครูนิเทศ ครูฝึกในสถานประกอบการพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และความพึงพอใจของนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 3.3) ผลการประเมินสมรรถนะการสอนเสริมทางไกลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการของวิทยาลัยเทคนิคเขมราฐ พบว่า มีสมรรถนะอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยมีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาพิจารณาดังนี้

1. รูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกล เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการของวิทยาลัยเทคนิคเขมราฐ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีกรอบของการออกแบบและพัฒนารูปแบบตามหลักการบริหารจัดการการนิเทศการนิเทศแบบออนไลน์ และการสอนเสริมทางไกลโดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเสริมทางไกล และการประเมินผลการนิเทศ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามี 4 องค์ประกอบดังนี้ 1) ปัจจัยนำเข้าเชิงระบบ ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ดังนี้ (1) ปัจจัยด้านกระบวนการบริหารจัดการการนิเทศแบบออนไลน์ (2) ปัจจัยด้านแนวทางปฏิบัติสำหรับผู้นิเทศให้คำชี้แนะแบบ Coaching (3) ปัจจัยด้านระบบสนับสนุนการนิเทศออนไลน์ (4) ปัจจัยด้านการสอนเสริมทางไกล 2) กระบวนการนิเทศ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้ (1) ขั้นตอนวางแผนและออกแบบการนิเทศ (2) ขั้นตอนสร้างความเข้าใจและเตรียมการนิเทศ (3) ขั้นตอนการปฏิบัติการนิเทศด้วยกระบวนการชี้แนะ (4) ขั้นตอนประเมินผลการนิเทศ (5) ขั้นตอนสะท้อนผลการนิเทศประชุมวางแผนการ 3) ผลลัพธ์ของรูปแบบ 4) ข้อมูลย้อนกลับ ได้ผ่านกระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการสร้างอย่างเป็นระบบและเหมาะสม คือ ศึกษาหลักการ ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาบริบทกระบวนการบริหารจัดการการนิเทศแบบออนไลน์ การนิเทศออนไลน์การสอนเสริมทางไกล การส่งเสริมสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบ ขั้นตอน และกระบวนการนิเทศที่เหมาะสม รวมทั้งได้รับการตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขรูปแบบจากผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่างๆ จนได้รูปแบบการนิเทศแบบ



ออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการของวิทยาลัยเทคนิคเขมราฐ มีความสอดคล้องกับแนวคิดและผลการศึกษาของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น กาญจนา ศรีเพชร (2565) ได้นำเสนอแนวทางการบริหารจัดการการนิเทศผ่านระบบ LMS โดยเน้นความร่วมมือร่วมและความยืดหยุ่นของผู้รับการนิเทศ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูในด้านวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสนับสนุนหลักการของรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในงานวิจัยฉบับนี้ ที่เน้นการมีส่วนร่วม ความคล่องตัวและการใช้เทคโนโลยีเป็นตัวขับเคลื่อนในต่างประเทศ Rizvi, M., & Elliott, B. (2020) ได้เสนอการใช้ Virtual Coaching ในการนิเทศครูผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ในประเทศออสเตรเลีย พบว่า การบริหารจัดการรูปแบบนี้ช่วยสร้างความสัมพันธ์เชิงวิชาชีพที่ยั่งยืน และสามารถปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างยืดหยุ่น

2. การใช้รูปแบบการนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการ ผลการประเมินความพึงพอใจด้านกระบวนการการนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกล เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการ ครูนิเทศก์ ครูฝึกในสถานประกอบการพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก รวมทั้งผลการประเมินความพึงพอใจด้านการใช้ประโยชน์การนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการของครูนิเทศก์ ครูฝึกในสถานประกอบการพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และความพึงพอใจของนักศึกษาระบบทวิภาคีด้านการใช้ประโยชน์การนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ สุนิสา พันธุ์ศรี (2565) ได้ศึกษาการนิเทศออนไลน์ของครูพี่เลี้ยงในระบบทวิภาคีร่วมกับการเรียนเสริมทางไกล พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจในกระบวนการนิเทศผ่านระบบ Google Meet และ Line Official สูง โดยเฉพาะด้านการให้คำปรึกษาและการติดตามผลการฝึกงาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยฉบับนี้ที่เน้นความสอดคล้องระหว่างการนิเทศและการเรียนรู้เสริมในสถานการณ์จริงสอดคล้องกับพัชรินทร์ ละอองคำ (2564) ได้พัฒนารูปแบบการสอนเสริมทางไกลแบบออนไลน์สำหรับนักเรียนสายอาชีพ พบว่าการใช้เทคโนโลยีร่วมกับการนิเทศแบบมีระบบ เช่น แบบประเมินรายสัปดาห์และการให้ feedback ทันที มีผลต่อการพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติของนักศึกษาในระหว่างฝึกงานอย่างมีนัยสำคัญ จึงสรุปได้ว่าผลการวิจัยของการนิเทศออนไลน์ร่วมกับการสอนเสริมทางไกลในระบบทวิภาคี สอดคล้องกับงานวิจัยอื่นที่แสดงให้เห็นว่า “การสื่อสารอย่างต่อเนื่อง การให้คำปรึกษาแบบ real-time และการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นผ่านเทคโนโลยี” ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาฝึกงานในบริบทของสถานประกอบการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งยังสร้างความพึงพอใจที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการพัฒนาตนเองของนักศึกษา

3. ผลการประเมินสมรรถนะด้านการสอนเสริมทางไกลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้ของนักศึกษาระบบทวิภาคีในการฝึกประสบการณ์การทำงานในสถานประกอบการ พบว่านักศึกษาระบบทวิภาคี มีสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก จะเห็นได้ว่าผลการวิจัยเรื่อง “การสอนเสริมทางไกลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้” มีความสอดคล้องกับงานวิจัยทั้งในระดับชาติและนานาชาติ โดยเน้นประเด็นสำคัญ เช่น การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการส่งเสริมสมรรถนะที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัล ซึ่งล้วนเป็น



แนวโน้มสำคัญของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สอดคล้องกับงานวิจัยของการสอนเสริมทางไกล เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการเรียนรู้” ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบสอนเสริมที่ใช้สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสม สามารถส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ สอดคล้องกับ ธาธิณี เพ็งสวัสดิ์ (2564) ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนเสริมทางไกลโดยใช้สื่อดิจิทัล พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีสมรรถนะการเรียนรู้ด้านการคิดวิเคราะห์ เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนา รูปแบบการสอนเสริมทางไกล ในงานวิจัยนี้ สอดคล้องกับ อุษณีย์ อินทรกำแหง (2565) ได้วิจัยการจัดการเรียนการสอนเสริมทางไกลผ่านระบบออนไลน์ (E-Learning) สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา พบว่าผู้เรียนมีพัฒนาการด้านสมรรถนะการเรียนรู้แบบเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-directed learning) และมีทักษะการคิดขั้นสูงมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการพัฒนาแพลตฟอร์มการนิเทศออนไลน์และการสอนเสริมทางไกลให้เป็นมาตรฐานเดียวกันโดยการเชื่อมต่อสมุดบันทึกฝึกงานแบบดิจิทัล ระบบนัดหมาย บันทึกผลนิเทศ วัดสมรรถนะ และแดชบอร์ดในการติดตามแบบเรียลไทม์ เพื่อลดข้อจำกัดอินเทอร์เน็ตและการสื่อสารระหว่างสถานศึกษา สถานประกอบการ ครูนิเทศ และครูพี่เลี้ยง
2. การยกระดับสมรรถนะผู้เกี่ยวข้องผ่านแผนพัฒนาศักยภาพรายบทบาท โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ครูนิเทศและครูพี่เลี้ยงด้านการโค้ชออนไลน์ การประเมินสมรรถนะเชิงหลักฐาน (evidence-based) และการตั้งชุมชนการปฏิบัติ (CoP) แลกเปลี่ยนกรณีศึกษาระหว่างวิทยาลัยและสถานประกอบการ
3. การขับเคลื่อนวงจรปรับปรุงต่อเนื่องด้วยข้อมูล (Data-driven CQI) โดยการกำหนดตัวชี้วัดหลัก (KPIs) เช่น อัตราความถี่นิเทศ คุณภาพฟีดแบ็ก สมรรถนะหลังสอนเสริม ระดับความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการใช้ผลประเมินในการเสนอของบประมาณจากความร่วมมือกับผู้ให้บริการเครือข่าย เพื่อเสริมโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลในพื้นที่ห่างไกล

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ศรีเพชร. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการนิเทศแบบออนไลน์ในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ธาธิณี เพ็งสวัสดิ์. (2564). การพัฒนารูปแบบการเรียนเสริมทางไกลโดยใช้สื่อดิจิทัลเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- นิษฐ์ฐา พิระชัยภาวงศ์, ชินกฤต ศรีสุข, พลพิพัฒน์ วัฒนเศรษฐานุกูล และวราภรณ์ ไทยมา. การนิเทศรูปแบบออนไลน์เพื่อผสมผสานกระบวนการคิดเชิงออกแบบเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. วารสารเสถียรวิทย์ปริทัศน์, 2567, 4(3), 1-11.
- พัชรินทร์ ละอองคำ. (2564). การพัฒนารูปแบบการเรียนเสริมทางไกลโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับนักเรียนสายอาชีพ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.



- ศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี. (2563). *แนวปฏิบัติการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ตามประกาศคณะกรรมการอาชีวศึกษา เรื่องมาตรฐานการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี พ.ศ.2563*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุนิสา พันธุ์ศรี. (2565). การนิเทศแบบออนไลน์ร่วมกับการเรียนเสริมทางไกลในระบบทวิภาคีเพื่อพัฒนาสมรรถนะนักศึกษา. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*.
- อุษณีย์ อินทรกำแหง. (2565). การจัดการเรียนการสอนเสริมทางไกลผ่านระบบ E-Learning เพื่อพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษา. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*.
- Chitrlada Burapharat and Supat Chupradit OpenEdition. (n.d.). Chapter 3. *Vocational and cooperative education in Thailand*. In IrasceVoc, *Vocational Education in Thailand: Current structure*.
- OECD. (2021). *Vocational Education and Training in Thailand*. OECD Reviews of Vocational Education and Training. OECD Publishing.
- Rizvi, M., & Elliott, B. (2020). Navigating remote mentoring in education: Virtual coaching models and impacts. *Australian Journal of Teacher Education*, 45(3): 25-39. <https://doi.org/10.14221/ajte.2020v45n3.3>
- Wittaya Worapun, (2022). Teacher perceptions toward professional learning community in developing 21st century skills of students in Thailand. *Journal of Educational Issues*, 8(1): 60-79.





แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการบริหารนิเวศวิทยาองค์กรของบุคลากรทางการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2
Achievement Motivation and Organizational Ecology Management
of Educational Personnel at Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary
Educational Service Area Office 2

¹อธิวัฒน์ เรืองปราษฎ์, ²ไนตะวัน กำหม่อม

¹Athiwat Ruangprach, ²Naitawan Kumhom

^{1,2}สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข

^{1,2}Department of Educational Administration, Faculty of Social Sciences and Education,
Thongsook College

²Corresponding author e-mail: nassary.68@gmail.com

Received: September 06, 2025; Revised: October 07, 2025; Accepted: October 13, 2025



บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 2) ศึกษาระดับการบริหารนิเวศวิทยาองค์กร 3) ศึกษาความสัมพันธ์ของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการบริหารนิเวศวิทยาองค์กรของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 385 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล การหา ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ โดยภาพรวมนั้นอยู่ในระดับค่อนข้างสูงเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบอันดับที่ 1 คือ ด้านความรับผิดชอบต่อนตนเอง รองลงมา คือ ด้านความกระตือรือร้น ด้านความกล้าเสี่ยง ด้านความต้องการทราบผลการตัดสินใจ ด้านทักษะในการจัดการระบบงานและอันดับสุดท้าย คือ ด้านความมีเอกลักษณ์ ตามลำดับ 2) การบริหารนิเวศวิทยาองค์กร โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านการบริหารวิชาการ รองลงมา คือ ด้านบริหารทั่วไป ด้านบริหารงบประมาณ และอันดับสุดท้าย คือ ด้านบริหารบุคคล ตามลำดับ 3) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการบริหารนิเวศวิทยาองค์กรของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 โดยภาพรวม มีค่าความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์; นิเวศวิทยาองค์กร; การบริหาร

Abstract

Objectives of the Study This research aimed to 1) Examine the level of achievement motivation 2) Investigate the level of organizational ecology management 3) Analyze the



relationship between achievement motivation and organizational ecology management among educational personnel within the Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 2. Sample and Research Instruments The sample consisted of 385 educational personnel. A questionnaire was employed as the research instrument. Data analysis involved calculating the mean and standard deviation, and the relationship between variables was assessed using Pearson's correlation coefficient.

Research Findings 1) The overall level of achievement motivation was found to be relatively high. When analyzed by dimension, the highest mean score was observed in personal responsibility, followed by enthusiasm, risk-taking, desire for feedback, system management skills, and finally individuality 2) The overall level of organizational ecology management was also relatively high. Dimension-wise, the highest score was recorded in academic administration, followed by general administration, budget management, and lastly personnel management. 3) The relationship between achievement motivation and organizational ecology management among educational personnel within the Phra Nakhon Si Ayutthaya Primary Educational Service Area Office 2 was positively correlated at a moderate level, with statistical significance at the 0.01 level.

Keywords: Achievement Motivation; Organizational Ecology; Administration

บทนำ

การบริหารสถานศึกษา เป็นภารกิจหลักของผู้บริหารสถานศึกษาที่จำเป็นต้องมีคุณลักษณะครบถ้วนทั้งในด้านศาสตร์และศิลป์ในการบริหารจัดการคนและงาน เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทาง นโยบาย ตลอดจนตัดสินใจในเรื่องสำคัญต่างๆ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (ธีระ รุญเจริญ, 2550) ดังนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องมีสมรรถนะ ความรู้ความสามารถ และยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนจรรยาบรรณวิชาชีพเพื่อให้การบริหารบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (ดร.ชนัน จิตคำพร, 2561) หนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงาน คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งเป็นแรงผลักดันภายในของบุคคลที่ส่งเสริมให้เกิดความมุ่งมั่นพยายาม และมีความกระตือรือร้นในการทำงาน โดยผู้ที่มีแรงจูงใจระดับสูงจะมีความพยายามอย่างไม่ลดละ พร้อมรับผิดชอบ และมีเป้าหมายชัดเจนในการบรรลุผลสำเร็จ (การดี อนันต์นาวิ และสิทธิพร ประวีตรุ่งเรือง, 2565) พฤติกรรมที่เกิดจากแรงจูงใจนี้ช่วยส่งเสริมการทำงานให้มีคุณภาพ สร้างความพึงพอใจ และเป็นการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้อย่างเป็นระบบ (ณัฐธิกา บุรณกุล, 2552)

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีโครงสร้างและบทบาทคล้ายองค์กรทั่วไป แต่มีความพิเศษตรงที่มีหน้าที่จัดการเรียนรู้และพัฒนาคน ดังนั้น การสร้างนิเวศวิทยาองค์กร ที่ดีจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยนิเวศวิทยาองค์กรส่งผลโดยตรงต่อบรรยากาศในการทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร และความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Bronfenbrenner, 1974, อ้างถึงใน ในตะวัน กำหอม และคณะ, 2568) นิเวศวิทยาองค์กรในสถานศึกษาสามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านกายภาพ ซึ่งครอบคลุมสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และการทำงาน 2) ด้านวิชาการ ซึ่งเน้นการบริหารจัดการเรียนการสอน และ 3) ด้านการบริหารที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันของบุคลากร โดยเฉพาะด้านนี้ถือเป็นแกนกลางสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อระบบ



โดยรวม หากการบริหารมีประสิทธิภาพย่อมช่วยลดปัญหาเพิ่มความร่วมมือ และสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากร

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ยังเกี่ยวข้องโดยตรงกับการสร้างนิเวศวิทยาในองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีแรงจูงใจในระดับสูง มักจะสามารถออกแบบระบบบริหารที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม การตัดสินใจร่วม และความรับผิดชอบในองค์กรได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งแนวคิดของ McClelland (1961) ได้แบ่งแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ความกล้าเสี่ยง ความกระตือรือร้น ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความต้องการทราบผลการตัดสินใจ ทักษะในการจัดการระบบงาน และความมีเอกลักษณ์เฉพาะบุคคล ในขณะเดียวกัน การบริหารนิเวศวิทยาองค์กรตามแนวคิดของ Bronfenbrenner (1974) ที่ถูกประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ การบริหารวิชาการ การบริหารบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550ก) ซึ่งหากมีการบริหารไม่สอดคล้อง เช่น มีความขัดแย้งภายในองค์กร การขาดระบบติดตามผล หรือการบริหารงบประมาณอย่างไม่มีประสิทธิภาพ อาจส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจของบุคลากรโดยตรง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักถึงความสำคัญของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และนำมาเชื่อมโยงกับการบริหารจัดการนิเวศวิทยาในองค์กรอย่างเป็นระบบ เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี กระตุ้นให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นในงาน และพร้อมพัฒนาองค์กรให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืน (ณัฐมล สาระเจริญ, 2567)

จากการศึกษานี้ ผู้วิจัยซึ่งเป็นบุคลากรทางการศึกษา เห็นว่าการส่งเสริมแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในแต่ละด้าน เช่น ความกล้าเสี่ยง ความกระตือรือร้น ความรับผิดชอบ และทักษะการจัดการ เป็นแนวทางที่มีคุณค่าในการเสริมสร้างศักยภาพการบริหารของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ทั้งในมิติของการจัดการเรียนการสอน การบริหารงานบุคคล งบประมาณ และงานทั่วไป ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาในภาพรวมได้อย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารนิเวศวิทยาองค์กรของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการบริหารนิเวศวิทยาองค์กรของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการบริหารนิเวศวิทยาองค์กรของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมวางแผนการดำเนินงาน ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงาน และขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 จำนวน 1,5121 คน ปี 2567



กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ คือ บุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 จำนวน 385 คน ได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างตารางของ Krejcie & Morgan (1970, อ้างถึงใน ในตะวัน กำหอม, 2559)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1 แบบสอบถามระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ประกอบด้วย 6 ตัวแปร ได้แก่ ด้านความกล้าเสี่ยง ด้านความกระตือรือร้น ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง ด้านความต้องการทราบผลการตัดสินใจ ด้านทักษะในการจัดการระบบงาน ด้านความมีเอกลักษณ์

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามระดับการบริหารนิเวศวิทยาองค์กรของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด คือ การบริหารนิเวศวิทยาองค์กร ประกอบด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ ด้านบริหารวิชาการ ด้านบริหารงบประมาณ ด้านบริหารบุคคล และด้านบริหารทั่วไป

โดยทั้งสองตอนแต่ละข้อคำถามเป็นการให้ความสำคัญในแต่ละเรื่องที่มีคำตอบให้เลือกแบบมาตรประมาณค่า (Rating Scale) 6 ระดับ ตามแนวความคิดของลิเคิร์ต สเกล (Likert Scale) โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้ (Chang, 1993: 9; Sowers, 2004: 249, อ้างถึงใน ในตะวัน กำหอม, 2559)

- 6 หมายถึง “เห็นด้วยอย่างยิ่ง”
- 5 หมายถึง “เห็นด้วย”
- 4 หมายถึง “ค่อนข้างเห็นด้วย”
- 3 หมายถึง “ค่อนข้างไม่เห็นด้วย”
- 2 หมายถึง “ไม่เห็นด้วย”
- 1 หมายถึง “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง”

3. การพัฒนาเครื่องมือ

1) นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหา และพิจารณาความเหมาะสมของสำนวนภาษาที่ใช้สื่อความหมายให้ชัดเจนและใช้ดัชนีความสอดคล้อง หรือเรียกว่า IOC โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พิจารณาลงความเห็นว่า ข้อคำถามสอดคล้องกับตัวแปรที่ศึกษา

2) นำแบบสอบถามที่มีค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหาไปทดลองใช้ (Try Out) กับบุคลากรทางการศึกษา ที่ไม่ได้ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จำนวน 30 คน

3) นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาตรวจให้ความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามแบบครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น .891

4) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. วิธีการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 385 ชุด เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่ากับจำนวนประชากรทั้งหมด ด้วยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) แจกแบบสอบถามและชี้แจงพร้อมอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้องให้ผู้ตอบแบบสอบถามทราบ รวมถึงชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้



2) เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมด

3) นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องและนับจำนวนให้เท่ากับจำนวนประชากร กรณีแบบสอบถามไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามใหม่อีกครั้งเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

4) นำแบบสอบถามที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบถ้วนมาวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับการบริหารนิเวศวิทยาองค์กรของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบถ้วนมาวิเคราะห์ข้อมูล และแปลความหมายทั้ง 2 ตอน จากค่าเฉลี่ยที่ได้ โดยใช้เกณฑ์การประมาณค่าตามแนวคิดของ เบสท์ (Chang, 1993: 9; Sowers, 2004: 249, อ้างถึงใน ในตะวัน กำหอม, 2559)

ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.00 - 1.49	ระดับต่ำมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.50 - 2.49	ระดับต่ำ
ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.50 - 3.49	ระดับค่อนข้างต่ำ
ค่าคะแนนเฉลี่ย	3.50 - 4.49	ระดับค่อนข้างสูง
ค่าคะแนนเฉลี่ย	4.50 - 5.49	ระดับสูง
ค่าคะแนนเฉลี่ย	5.50 - 6.00	ระดับสูงมาก

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการบริหารนิเวศวิทยาองค์กรของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient (ในตะวัน กำหอม, 2559) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังนี้

สูงกว่า 0.90	มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก
0.71-0.90	มีความสัมพันธ์ในระดับสูง
0.30-0.70	มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง
ต่ำกว่า 0.30	มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ
0.0	ไม่มีความสัมพันธ์กัน

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการคำนวณและวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 โดยภาพรวมนั้นอยู่ในระดับค่อนข้างสูงเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบอันดับที่ 1 คือ



ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง รองลงมา คือ ด้านความกระตือรือร้น ด้านความกล้าเสี่ยง ด้านความต้องการทราบผลการตัดสินใจ ด้านทักษะในการจัดการระบบงาน และอันดับสุดท้าย คือ ด้านความมีเอกลักษณ์ ตามลำดับ

2. การบริหารนิเวศวิทยาองค์กรของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านการบริหารวิชาการ รองลงมา คือ ด้านบริหารทั่วไป ด้านบริหารงบประมาณ และอันดับสุดท้าย คือ ด้านบริหารบุคคล ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการบริหารนิเวศวิทยาองค์กรของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับการบริหารนิเวศวิทยาองค์กรเรียงตามค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อันดับที่ 1 คือ การบริหารงานวิชาการ รองลงมา คือ การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานงบประมาณ และอันดับสุดท้าย คือ การบริหารงานบุคคล

อภิปรายผลการวิจัย

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 โดยภาพรวมนั้นอยู่ในระดับค่อนข้างสูงเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบอันดับที่ 1 คือ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง รองลงมา คือ ด้านความกระตือรือร้น ด้านความกล้าเสี่ยง ด้านความต้องการทราบผลการตัดสินใจ ด้านทักษะในการจัดการระบบงาน และอันดับสุดท้าย คือ ด้านความมีเอกลักษณ์ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิศิษฐ์ ทะชะสิงห์ (2566) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์โดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริพร ยศธนวรกุล (2561) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนวังน้ำเย็นวิทยาคมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 7 ผลการวิจัย พบว่า ระดับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนวังน้ำเย็นวิทยาคมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ ด้านความกระตือรือร้น ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง ด้านทักษะการจัดการระบบงาน ด้านความมีเอกลักษณ์ ด้านความต้องการทราบผลการตัดสินใจและด้านความกล้าเสี่ยงพอสมควร ตามลำดับ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิรติภาพัชร์ กษิตติศ (2560) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับองค์ประกอบของบรรยากาศองค์การในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาชอบทำงานกับบุคลากรที่มีความสามารถมากๆ เพื่อพัฒนาการทำงานให้ได้ผลยิ่งขึ้น รองลงมา คือ ด้านความทะเยอทะยาน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาคิดว่าการทำงานที่ได้รับมอบหมายมาเป็นเรื่องที่ท้าทายความสามารถและสติปัญญา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความกระตือรือร้น ได้แก่ เมื่อผู้บริหารสถานศึกษาได้รับมอบหมายจากผู้บริหารระดับสูงกว่าจะรีบทำให้เสร็จเรียบร้อยก่อนกำหนดเสมอ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวรรณ อะคะปัน (2558) วิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์



ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้บริหารโรงเรียน กับประสิทธิผลการบริหารงานของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 พบว่า 1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยภาพรวม พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความรับผิดชอบต่อนตนเองมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านความกระตือรือร้น ด้านความทะเยอทะยาน และด้านความกล้าเสี่ยงตามลำดับ

2. การบริหารนิเวศวิทยาองค์กรของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านการบริหารวิชาการ รองลงมา คือ ด้านบริหารทั่วไป ด้านบริหารงบประมาณ และอันดับสุดท้าย คือ ด้านบริหารบุคคล ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมรินทกาล พัฒนทรัพย์พิศาล (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 พบว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ปัจจัยทางการบริหารของโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน โดยรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาลัย ลีทอง (2566) เรื่อง ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดสกลนคร พบว่า ประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดสกลนคร ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านงานบริหารวิชาการด้านงานบริหารทั่วไป ด้านงานบริหารงบประมาณ และด้านงานบริหารบุคคล และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัชยพงษ์ ปาละหงษา (2565) ความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุกับประสิทธิผลการบริหารของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนชุมชนประชาธิปไตยวิทยาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการบริหารของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนชุมชนประชาธิปไตยวิทยาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านการบริหารวิชาการ รองลงมา คือ ด้านบริหารทั่วไป ด้านบริหารงบประมาณ และอันดับสุดท้าย คือ ด้านบริหารบุคคล ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการบริหารนิเวศวิทยาองค์กรของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับการบริหารนิเวศวิทยาองค์กรเรียงตาม ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อันดับที่ 1 คือ การบริหารงานวิชาการ รองลงมา คือ การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานงบประมาณ และอันดับสุดท้าย คือ การบริหารงานบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมรินทกาล พัฒนทรัพย์พิศาล (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 พบว่าปัจจัยทางการบริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสัมพันธ์กันอยู่ในระดับมาก ปัจจัยทางการบริหาร จำนวน 6 ปัจจัย ที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียน ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ บรรยากาศและวัฒนธรรมองค์การบริหาร งบประมาณและทรัพยากรเพื่อการบริหาร นโยบายสู่การปฏิบัติบุคลากร กระบวนการบริหาร และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหาร และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัชยพงษ์ ปาละหงษา (2565)



ความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุกับประสิทธิผลการบริหารของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนชุมชน ประชาธิปัตย์วิทยาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงสาเหตุกับประสิทธิผลการบริหารของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนชุมชนประชาธิปัตย์วิทยาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวม มีค่าความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิระกรณ์ ทะชะต๊ะสิงห์ (2566) การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศ องค์การในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูง ($r=0.95$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิกทังยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กิริติภาพพัชร กษิตติ (2560) การศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับองค์ประกอบของบรรยากาศองค์การ ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับองค์ประกอบ ของบรรยากาศองค์การในสถานศึกษาในระดับค่อนข้างสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านความรับผิดชอบต่อ ตนเองรองลงมา คือ ด้านความกระตือรือร้น และด้านที่มีความสัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ ด้านความทะเยอทะยาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวรรณ อะคะปัน (2558) วิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้บริหารโรงเรียน กับประสิทธิผลการบริหารงานของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้บริหารกับ ประสิทธิภาพของการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 พบว่า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการบริหารงานโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยรวมค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ที่ระดับ 0.700 มีความสัมพันธ์ทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย
 - 1) ต้องไม่ลืมนึกที่จะตัดสินใจในสถานการณ์ที่มีความไม่แน่นอน
 - 2) ต้องมีพลังงานและความตั้งใจในการทำงานประจำวัน
 - 3) ต้องทำงานอย่างสม่ำเสมอโดยไม่ต้องมีการควบคุมจากผู้อื่น
 - 4) ต้องการทราบว่าแนวทางที่เลือกนั้นมีผลดีหรือไม่
 - 5) ต้องสามารถจัดการหลายงานได้โดยไม่สับสน
 - 6) ต้องให้คุณค่าแก่ความแตกต่างของตนเองและผู้อื่น
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 1) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการปฏิบัติงานในมิติ ต่างๆ เช่น ด้านภาวะผู้นำ ความพึงพอใจในการทำงาน หรือคุณภาพการจัดการเรียนการสอน
 - 2) พัฒนาโมเดลการบริหารนิเวศวิทยาองค์กรแบบมีส่วนร่วม ที่เน้นการส่งเสริมแรงจูงใจใฝ่ สัมฤทธิ์โดยบูรณาการแนวคิดด้านวัฒนธรรมองค์กร ภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง และการเรียนรู้เชิงองค์กร



เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550ก). *แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กิริติภาพพัชร กษิตติศ. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับองค์ประกอบของบรรยากาศองค์การในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพ*, 5(3): 15-22.
- จารุวรรณ อะคะป็น. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลของการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1, *การศึกษาค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ณัฐิกา บุณกุล. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และค่านิยมในการทำงานกับพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์การของครูโรงเรียนเอกชน ในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่. *การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณัฐมล สาระเจริญ. (2567). แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับการบริหารสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแห่งหนึ่ง. *หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, วิทยาลัยทองสุข.
- ดรชนี จิตคำรพ. (2561). แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 16. ใน *การประชุมหาตใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9* (หน้า 385-402). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ธัชยพงษ์ ปาละหงษา .(2565). ความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุกับประสิทธิผลการบริหารของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนชุมชนประชาธิปัตย์วิทยาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. *หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, วิทยาลัยทองสุข.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: แอล.ที.เพรส.
- ในตะวัน กำหอม. (2559). *การวิจัยการบริหารการศึกษา*. มหาสารคาม: โรงพิมพ์ที่คอมมหาสารคาม.
- ในตะวัน กำหอม, ศักดิ์ชัย นิรัญทวี, โกศล มีคุณ และอัจฉรา วัฒนาน. (2568). ปัจจัยเชิงนิเวศวิทยาทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษา. พะเยา: วิทยาลัยการจัดการมหาวิทยาลัยพะเยา.
- พีระกรณ์ ทะชิตะสิงห์. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. *คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา*, มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.
- พีระกรณ์ ทะชิตะสิงห์ และคณะ. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 17(1): 201-216.



- การดี อนันต์นาวิ และสิทธิพร ประวัติรุ่งเรือง. (2565). การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบองค์การนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารรัชต์ภาคย์*. 16(45): 487-504.
- มัลย์ ลิทอง. (2566). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดสกลนคร. *หลักสูตรปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เมรินทกาล พัฒนทรัพย์พิศาล. (2560). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สิริพร ยศธนารกุล. (2561). แรงจูงใจได้สัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนวังน้ำเย็นวิทยาคมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. *งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Bronfenbrenner, U. (1974). Developmental research, public policy, and the ecology of childhood. *Child. Development*, 45(1): 1-5.
- McClelland, D.C. (1961). *The Achieving Society*. Princeton, NJ: Van Nostrand.





การพัฒนารูปแบบชุดการเรียนรู้แบบโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการเรียนการสอนแบบ
ห้องเรียนกลับด้าน วิชาการวิเคราะห์และออกแบบระบบเชิงวัตถุ รหัสวิชา
31910-2003 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
วิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง

The Development of a Mobile Learning Model Integrated with Flipped
Classroom Instruction for the Course 'Object-Oriented Analysis
and Design' (Course Code: 31910-2003), Higher Vocational
Certificate Level, Lampang Vocational College

ประณิตา ศรีสมุทร

Pranita Srisamut

วิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
Lampang Vocational College, Office of the Vocational Education Commission,
Ministry of Education
E-mail: pranitasrisamut@gmail.com

Received: September 17, 2025; Revised: October 05, 2025; Accepted: October 10, 2025



บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบชุดการเรียนรู้แบบโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ในรายวิชาการวิเคราะห์และออกแบบระบบเชิงวัตถุ รหัสวิชา 31910-2003 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) วิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง (2) ออกแบบและพัฒนารูปแบบ (3) ทดลองใช้ (4) ประเมินประสิทธิผล และ (5) ขยายผลสู่เครือข่ายสถานศึกษา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ตามขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา (R&D) 5 ระยะ ได้แก่ การศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การสร้างและตรวจสอบรูปแบบ การทดลองใช้ การประเมินผล และการขยายผล กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหาร ครู บุคลากร นักศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากสถานศึกษาเครือข่าย

ผลการวิจัยพบว่า ความต้องการพัฒนารูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.68$, S.D.=0.68) โดยเฉพาะด้านบริบทการสนับสนุนเข้าถึงสื่อได้ทุกที่ทุกเวลารูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 11 องค์ประกอบ และกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน 3 ขั้นตอน ความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.59$, S.D.=0.46) ผลการทดลองใช้กับนักศึกษา 25 คน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.82$, S.D.=0.53) นอกจากนี้ การประเมินจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 10 สถานศึกษา พบว่ารูปแบบมีความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.80$) การขยายผลโดยจัดอบรมและเผยแพร่คู่มือจำนวน 200 เล่ม ได้รับความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.72$,



S.D.=0.39) สรุปได้ว่าการบูรณาการโมบายเลิร์นนิ่งกับห้องเรียนกลับด้านช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะการทำงานเป็นทีม และความพึงพอใจของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน; โมบายเลิร์นนิ่ง; ห้องเรียนกลับด้าน

Abstract

This research aimed to (1) study the problems and needs for developing a learning package model integrating mobile learning with flipped classroom instruction in the course “Object-Oriented System Analysis and Design” (Course Code 31910-2003) for the Higher Vocational Certificate level at Lampang Vocational College; (2) design and develop the proposed model; (3) implement the mode and evaluate its effectiveness; and (4) extend its application to educational network institutions. The study employed a mixed-methods approach based on the Research and Development (R&D) process comprising five phases: (1) basic information study, (2) model design and validation, (3) implementation, (4) evaluation, and (5) dissemination. Participants included administrators, teachers, staff, students, experts, and stakeholders from affiliated institutions.

The findings revealed that the overall need for developing the model was at the highest level ($\bar{X}=4.68$, S.D.=0.68), Context supporting ubiquitous and flexible access to learning media across time and location The developed model consisted of seven key components and five instructional steps. Experts rated the model’s appropriateness at the highest level ($\bar{X}=4.59$, S.D.=0.46). Experimental results from 25 students showed that post-learning achievement scores were significantly higher than pre-learning scores at the .05 level (pre-test $\bar{X}=34.91$, post-test $\bar{X}=84.47$), and learners’ satisfaction was also at the highest level ($\bar{X}=4.82$, S.D.=0.53). Additionally, evaluation by stakeholders from ten institutions indicated that the model was highly feasible and beneficial ($\bar{X}=4.80$). The dissemination phase included training workshops and the distribution of 200 user manuals, which received the highest satisfaction level ($\bar{X}=4.72$, S.D.=0.39) In conclusion, the integration of mobile learning with flipped classroom instruction effectively enhanced students’ academic achievement, teamwork skills, and learning satisfaction, demonstrating its potential for application and scalability within the vocational education context.

Keywords: Instructional Model Development; Mobile Learning; Flipped Classroom

บทนำ

ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนเผชิญกับความท้าทายอย่างมาก เนื่องจากสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยวิวัฒนาการและความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ส่งผลให้รูปแบบการดำรงชีวิตและวิถีการเรียนรู้เปลี่ยนไปตามบริบทสังคม การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้กรอบแนวคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหาสื่อสาร และทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง



ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยของวิภาดา แก้วคงคา และ จินตวีร์ คล้ายสังข์ (2560: 239-254) พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ และ 5 ขั้นตอน มีค่าเฉลี่ยทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียนเมื่อเรียนด้วยรูปแบบฯ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้เรียนที่มีบุคลิกภาพแบบเก็บตัวเมื่อเรียนด้วยรูปแบบฯ มีทักษะการทำงานเป็นทีมที่แตกต่างกับผู้เรียนแบบแสดงตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการนำเสนอรูปแบบฯ จากการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่าอยู่ในระดับดีมากเช่นกัน

ในยุคดิจิทัล ผู้เรียนมีการใช้เทคโนโลยีและอุปกรณ์อัจฉริยะเพิ่มมากขึ้น การจัดการเรียนรู้จึงต้องมีการปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน หนึ่งในรูปแบบที่ได้รับความนิยมและมีบทบาทสำคัญ คือ การเรียนรู้แบบโมบายเลิร์นนิง (Mobile Learning) ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเข้าถึงข้อมูลและสื่อการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ผ่านสมาร์ตโฟน แท็บเล็ต หรือคอมพิวเตอร์พกพา ทำให้การเรียนรู้มีความสะดวก ยืดหยุ่น และสามารถต่อยอดสู่การเรียนรู้ที่ยั่งยืน จากผลการศึกษาพบว่า การเรียนรู้แบบโมบายเลิร์นนิงได้ปฏิวัติการศึกษา ผ่านความยืดหยุ่นและการเรียนรู้ที่สามารถปรับให้เหมาะสมกับผู้เรียน (personalization) ช่วยให้นักศึกษาเข้าถึงเนื้อหาได้ตามต้องการ และปรับแนวทางการเรียนให้ตรงกับความต้องการเฉพาะของตนเอง แม้ว่าจะยังคงมีความท้าทาย เช่น ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (digital divide) แต่ประโยชน์เชิงการเปลี่ยนแปลงของโมบายเลิร์นนิง ทั้งในด้านการเพิ่มการมีส่วนร่วมและการขยายโอกาสเข้าถึงทรัพยากรระดับโลก ถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง แนวทางนี้ยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการปรับตัวให้เข้ากับภูมิทัศน์ทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (Vilaythieng Sisouvong and Khamsavay Pasanchay, 2024: 39-49)

ในขณะเดียวกัน การเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ก็เป็นอีกแนวทางที่กำลังได้รับความนิยมในหลายสถาบัน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาความรู้เบื้องต้นจากสื่อดิจิทัล เช่น วิดีโอการสอน หรือเอกสารออนไลน์ ก่อนเข้าสู่ห้องเรียน และใช้เวลาในชั้นเรียนในการอภิปราย วิเคราะห์กรณีศึกษา และแก้ปัญหาที่ใกล้เคียงกับสถานการณ์จริง วิธีการนี้ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น และเกิดความเข้าใจเชิงลึกของเนื้อหา ดังนั้น การบูรณาการรูปแบบชุดการเรียนแบบโมบายเลิร์นนิงร่วมกับการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน จึงถือเป็นแนวทางที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในรายวิชา “การวิเคราะห์และออกแบบระบบเชิงวัตถุ” รหัสวิชา 31910-2003 ซึ่งเป็นวิชาสำคัญในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง การนำแนวทางดังกล่าวมาใช้จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงความรู้ได้สะดวก มีส่วนร่วมในกิจกรรมเชิงวิเคราะห์และการปฏิบัติจริงในห้องเรียน ตลอดจนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ด้านการออกแบบระบบเชิงวัตถุได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคดิจิทัลและการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความต้องการจำเป็นชุดการเรียนแบบโมบายเลิร์นนิงร่วมกับการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านวิชาการวิเคราะห์และออกแบบระบบเชิงวัตถุ รหัสวิชา 31910-2003 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) วิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง



2. เพื่อออกแบบและพัฒนาารูปแบบชุดการเรียนรู้แบบโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านวิชาการวิเคราะห์และออกแบบระบบเชิงวัตถุ รหัสวิชา 31910-2003 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) วิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง

3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบชุดการเรียนรู้แบบโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านวิชาการวิเคราะห์และออกแบบระบบเชิงวัตถุ รหัสวิชา 31910-2003 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) วิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง

4. เพื่อประเมินประสิทธิผลรูปแบบชุดการเรียนรู้แบบโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านวิชาการวิเคราะห์และออกแบบระบบเชิงวัตถุ รหัสวิชา 31910-2003 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) วิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง

5. เพื่อขยายผลการใช้รูปแบบชุดการเรียนรู้แบบโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านวิชาการวิเคราะห์และออกแบบระบบเชิงวัตถุ รหัสวิชา 31910-2003 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) วิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปางไปสู่เครือข่าย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development: R&D) โดยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ครอบคลุม 5 ระยะหลัก ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ระยะที่ 2 สร้างและตรวจสอบรูปแบบ ระยะที่ 3 ทดลองใช้ ระยะที่ 4 ประเมินรูปแบบ ระยะที่ 5 ขยายผล

1. วัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งที่นำมาศึกษา ได้แก่ (1) สื่อ/แพลตฟอร์มสำหรับโมบายเลิร์นนิ่ง อุปกรณ์เคลื่อนที่ ประกอบด้วย สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์พกพา และสื่อดิจิทัลประกอบการเรียน (2) ซอฟต์แวร์ประยุกต์เพื่อการสอน Google Site สำหรับคู่มือ หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมตามแนว flipped classroom (3) เอกสารและฐานข้อมูลวิชาการ หนังสือ ตำรา งานวิจัย บทความวิชาการ แหล่งข้อมูลออนไลน์สำหรับการสังเคราะห์กรอบแนวคิดและองค์ประกอบรูปแบบ ชุดเอกสารประเมินและแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น แบบประเมินความสอดคล้อง/ความเหมาะสม และแบบประเมินความพึงพอใจ

2. กลุ่มเป้าหมายและลักษณะของตัวอย่าง ประกอบด้วย นักศึกษาในรายวิชานำร่อง “การวิเคราะห์และออกแบบระบบเชิงวัตถุ” รหัส 31910-2003 ระดับ ปวส. วิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง และผู้ทรงคุณวุฒิสำหรับการสังเคราะห์/ตรวจสอบรูปแบบ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 การสัมภาษณ์กำหนดองค์ประกอบแนวทางกับผู้ทรงคุณวุฒิ 12 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ระยะที่ 2 ตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมของรูปแบบ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ได้แก่ ด้านนโยบายและบริหาร 3 คน นักวิจัย/อาจารย์ ป.เอก 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีดิจิทัล 3 คน ผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษา เพื่อสำรวจสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น ภายในวิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง ได้แก่ ได้แก่ ผู้บริหาร 180 คน และครูและบุคลากร 500 คน ประกอบด้วย ครู 320 คน และบุคลากร 180 คน จากเครือข่ายสถานศึกษาสังกัด สอศ. จาก 5 ภาค จำนวน 90 แห่งๆ ละ 8 คน รวมทั้งสิ้น 720 คน โดยการสุ่มหลายขั้นตอนและแบบเจาะจงตามตำแหน่งหน้าที่ และการวิจัยเชิงกลุ่มทดลองใช้และผู้ประเมินผลการนำรูปแบบกับกลุ่มเป้าหมายของวิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง ประกอบด้วยครั้งที่ 1 ทำการทดลองกับผู้เรียนจำนวน 3 คน ครั้งที่ 2 ทำการทดลองกับผู้เรียนจำนวน 6 คน ครั้งที่ 3 ทำการทดลองกับผู้เรียนจำนวน 25 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง และการศึกษาประเมินความเป็นไปได้และประโยชน์ (Stakeholders)



ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 4 คน หัวหน้างาน จำนวน 6 คน หัวหน้าแผนกวิชา จำนวน 8 คน ครูผู้สอน จำนวน 32 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 50 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือวิจัย ประกอบด้วย (1) ชุดแบบวิเคราะห์เอกสาร สำหรับบันทึกรายการที่มา ผู้แต่ง ปี ชื่อเรื่อง เนื้อหาสาระ สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ ใช้ในระยะที่ 1 (2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้อง มีคำถามหลักและคำถามขยาย ใช้กรอบ SWOT (3) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ปรับแก้ก่อนใช้จริง (4) แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น โดยใช้แบบประเมินค่า Rating Scale 5 ระดับ และการ Checklist ข้อมูลพื้นฐาน และข้อเสนอแนะปลายเปิด หลังจากนั้น ทำการตรวจ IOC ≥ 0.50 รายข้อ โดยมีเป้าหมายคัดเลือกค่าคะแนนระหว่าง 0.60–1.00 และการทดสอบความเชื่อมั่นด้วย Cronbach's Alpha/ α กับกลุ่มตัวอย่าง try-out 30 ราย ได้ α ทั้งฉบับ = 0.97 (5) แบบประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของรูปแบบ (Rating Scale 5 ระดับ) สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ ในระยะที่ 2 (6) แบบประเมินความพึงพอใจ ต่อการใช้รูปแบบ (Likert 5 ระดับ) และการตรวจ IOC ≥ 0.50 และ try-out จำนวน 30 ราย ได้ค่าเท่ากับ $\alpha = 0.917$ และ (7) คู่มือการนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วยโครงสร้าง ได้แก่ บทนำ หลักการ วัตถุประสงค์ องค์ประกอบ กระบวนการ ประเมินผล แนวทางการใช้

5. วิธีดำเนินการศึกษา ใน 5 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน จากการสังเคราะห์เอกสาร/งานวิจัย เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด องค์ประกอบ และขอบเขตเนื้อหา โดยการสืบค้นสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น และแนวทางการพัฒนารูปแบบโดยสำรวจในวิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้เชี่ยวชาญ และผู้เกี่ยวข้อง และการสำรวจสถานศึกษาสังกัด สอศ. ทั่วประเทศ ทั้ง 6 ภาค จำนวน 90 แห่ง หลังจากนั้น วิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงเนื้อหาและเชิงปริมาณ และคำนวณ PNI modified = $(I - D) / D$ เพื่อจัดลำดับความจำเป็น (I = สภาพที่พึงประสงค์, D = สภาพปัจจุบัน)

ระยะที่ 2 สร้างและตรวจสอบรูปแบบ สร้างร่างรูปแบบ ชุดการเรียนรู้ “โมบายเลิร์นนิ่ง และห้องเรียนกลับด้าน” ด้วย Focus Group ผู้เชี่ยวชาญ 12 คน ตรวจสอบความสอดคล้อง และความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน

ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบ ประเมิน สมรรถนะก่อน-หลังการใช้รูปแบบกับกลุ่มตัวอย่าง 90 คน เปรียบเทียบคะแนนความรู้ความเข้าใจตามคู่มือและแบบประเมินที่กำหนด ประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนร่วม (Likert 5 ระดับ)

ระยะที่ 4 ประเมินรูปแบบ ประเมินความเป็นไปได้ (Feasibility) และ ความเป็นประโยชน์ (Utility) โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจาก 10 สถานศึกษาๆ ละ 5 คน (รวม 50) ด้วยแบบประเมิน 5 ระดับ (เกณฑ์ผ่านเฉลี่ย ≥ 3.50 และ $S.D. \leq 1.00$) พร้อมข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุง

ระยะที่ 5 ขยายผล จัดพิมพ์คู่มือ 200 เล่ม เผยแพร่แก่เครือข่าย การอบรมและบรรยาย ถ่ายทอดรูปแบบแก่เครือข่ายภาครัฐและเอกชน เปิดรับศึกษาดูงาน และเผยแพร่คู่มือการใช้ Google Site สำหรับรูปแบบ

6. การสุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กับผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร ครู บุคลากร และกลุ่มทดลองใช้ภายในวิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง การสุ่มหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) และแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เลือกสถานศึกษาสังกัด สอศ. ทั้ง 6 ภาคๆ ละ 15 แห่ง รวม 90 แห่ง แล้วสุ่มอย่างง่ายเลือกตัวแทน/กลุ่มย่อย การกำหนดขนาดตัวอย่าง สำหรับการสำรวจสภาพปัจจุบันโดยสูตรของ Yamane (1973) ด้วยค่าคลาดเคลื่อน $e = .05$ ได้ n



ประมาณ 390 ราย) และกำหนดเชิงปฏิบัติการเป็น 720 ราย จาก 90 แห่งๆ ละ 8 คน เพื่อให้ครอบคลุมบทบาทหลักในสถานศึกษา

7. การเก็บข้อมูล เอกสาร/ฐานข้อมูล สืบค้นและบันทึกด้วยแบบวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม นิตหมาย ขออนุญาต จัดประชุม ณ วิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง บันทึกเสียง 2 ชั่วโมงต่อครั้ง ถอดความและตรวจสอบความถูกต้อง แบบสอบถาม แจ้งทำความเข้าใจและให้เวลาตอบประมาณ 1-2 สัปดาห์ พร้อมติดตามผลจนได้ครบตามเกณฑ์ ทดลองใช้รูปแบบ จัดกิจกรรมตามคู่มือประเมินก่อน-หลัง และเก็บแบบประเมินความพึงพอใจ

8. การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ (1) เชิงปริมาณ สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (n), ร้อยละ (%), ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เกณฑ์แปลผล 5 ระดับ (4.51–5.00 มากที่สุด; 3.51–4.50 มาก; 2.51–3.50 ปานกลาง; 1.51–2.50 น้อย; 1.00–1.50 น้อยที่สุด) (Best, J.W., and Kahn, J.V., 1986) ดัชนีความต้องการจำเป็น PNI modified = $(I-D)/D$ เพื่อจัดลำดับช่องว่างจากสภาพปัจจุบันสู่สภาพพึงประสงค์เกณฑ์การผ่านของรูปแบบ ค่าเฉลี่ยการประเมินความสอดคล้อง/ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้/ความเป็นประโยชน์ ≥ 3.50 และ S.D. ≤ 1.00 และการเปรียบเทียบก่อน-หลัง ตรวจสอบสมรรถนะก่อน-หลังการใช้รูปแบบ และ (2) เชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากเอกสาร สัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม โดยสรุปสาระสำคัญ จัดหมวดหมู่รหัสเพื่อกำหนดองค์ประกอบ กรอบแนวคิด และข้อเสนอแนะปรับปรุงรูปแบบ การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ตรวจสอบการถอดความ การตรวจสอบโดยผู้ให้ข้อมูล (member checking) และพิจารณาความสอดคล้องข้ามแหล่งข้อมูล

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาความต้องการจำเป็นชุดการเรียนรู้แบบโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านวิชาการวิเคราะห์และออกแบบระบบเชิงวัตถุ รหัสวิชา 31910-2003 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) วิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้บริหาร ครู และบุคลากร 390 คน

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความต้องการจำเป็น

ด้านที่	รายการ	สภาพปัจจุบัน			ความต้องการ			PNI
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ	
1	ด้านเนื้อหาดิจิทัล	2.34	0.46	น้อย	4.63	0.42	มากที่สุด	2.29
2	ด้านสื่อมัลติมีเดีย	2.41	0.46	น้อย	4.61	0.52	มากที่สุด	2.20
3	ด้านแพลตฟอร์มมือถือ	2.42	0.50	น้อย	4.62	0.50	มากที่สุด	2.20
4	ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	2.34	0.46	น้อย	4.60	0.52	มากที่สุด	2.26
5	ด้านการประเมินผล	2.37	0.51	น้อย	4.63	0.57	มากที่สุด	2.51
6	ด้านห้องเรียนกลับด้าน	2.38	0.49	น้อย	4.63	0.52	มากที่สุด	2.25
7	ด้านครูและผู้เรียน	2.40	0.49	น้อย	4.66	0.48	มากที่สุด	2.26
8	ด้านสื่อและเทคโนโลยี	2.42	0.50	น้อย	4.60	0.56	มากที่สุด	2.18
9	ด้านกระบวนการเรียนรู้	2.30	0.52	น้อย	4.65	0.61	มากที่สุด	2.35
10	ด้านการประเมินผล	2.42	0.55	น้อย	4.64	0.55	มากที่สุด	2.22



ด้านที่	รายการ	สภาพปัจจุบัน			ความต้องการ			PNI
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติ	
11	ด้านบริบทสนับสนุน	2.39	0.54	น้อย	4.68	0.60	มากที่สุด	2.29
ค่าเฉลี่ยรวม		2.38	0.49	น้อย	4.63	0.53	มากที่สุด	2.25

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของสถานศึกษาในการใช้การใช้ชุดการเรียนรู้แบบโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน พบว่า ภาพรวม สภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.38$, S.D.= 0.49) สำหรับความต้องการของสถานศึกษาในการใช้การใช้ชุดการเรียนรู้แบบโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน พบว่า ภาพรวมมีความต้องการ การใช้รูปแบบชุดการเรียนรู้แบบโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.63$, SD=0.53)

2. การออกแบบและพัฒนาารูปแบบชุดการเรียนรู้แบบโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านวิชาการวิเคราะห์และออกแบบระบบเชิงวัตถุ รหัสวิชา 31910-2003 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) วิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)	4.59	0.46	มากที่สุด
ด้านกระบวนการ (process)	4.60	0.48	มากที่สุด
ด้านผลผลิต (Output)	4.58	0.48	มากที่สุด
ด้านผลย้อนกลับ (Feedback)	4.61	0.45	มากที่สุด
รวม	4.59	0.46	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและความสอดคล้องของรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดความเหมาะสม ($\bar{X}=4.58$, S.D. = 0.45) และความสอดคล้อง ($\bar{X}=4.59$, S.D.=0.46)

3. การทดลองใช้รูปแบบชุดการเรียนรู้แบบโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านวิชาการวิเคราะห์และออกแบบระบบเชิงวัตถุ รหัสวิชา 31910-2003 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) วิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อน-หลังเรียน

ตัวแปร	N (คน)	n (คะแนน)	$\bar{X}$ (ค่าเฉลี่ยคะแนน)	S.D.	ค่าเฉลี่ย (ร้อยละ)	t	P
ก่อนเรียน	25	20	44.79	0.67	34.91	-41.21*	.000
หลังเรียน	25	20	64.73	0.58	84.47		

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05



จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน-หลังเรียนของนักศึกษา 25 คน พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักศึกษามีคะแนนหลังเรียนเฉลี่ย 84.47 สูงกว่าก่อนเรียน (34.91) อย่างชัดเจน แสดงว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นช่วยเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้จริง

4. การประเมินประสิทธิผลรูปแบบชุดการเรียนรู้แบบโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านวิชาการวิเคราะห์และออกแบบระบบเชิงวัตถุ รหัสวิชา 31910-2003 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) วิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจของนักศึกษา

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านเนื้อหาดีจัท	4.88	0.49	มากที่สุด
ด้านสื่อมัลติมีเดีย	4.75	0.54	มากที่สุด
ด้านแพลตฟอร์มการเรียนรู้บนมือถือ	4.84	0.55	มากที่สุด
ด้านการเรียนการสอนแบบกลับด้าน	4.79	0.60	มากที่สุด
ด้านการประเมินผลการเรียนรู้	4.83	0.49	มากที่สุด
รวม	4.82	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X}=4.82$, S.D.=0.53)

ตารางที่ 5 ผลการประเมินความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ความเป็นไปได้ (Feasibility)	4.77	0.51	มากที่สุด
ความเป็นประโยชน์ (Utility)	4.83	0.50	มากที่สุด
รวม	4.80	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่า พบว่า จากผลการประเมินโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 50 คน จาก 10 สถานศึกษา พบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.77$) และมีความเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.83$) แสดงให้เห็นว่า รูปแบบสามารถนำไปปรับใช้และขยายผลในบริบทของสถานศึกษาอาชีวศึกษาได้อย่างเหมาะสมและมีคุณค่าเชิงปฏิบัติ

5. การขยายผลการใช้ รูปแบบชุดการเรียนรู้แบบโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน วิชาการวิเคราะห์และออกแบบระบบเชิงวัตถุ รหัสวิชา 31910-2003 ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) วิทยาลัยอาชีวศึกษาลำปาง ได้ดำเนินการในหลายมิติ ดังนี้

5.1 การจัดทำสื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ได้จัดพิมพ์คู่มือการใช้รูปแบบจำนวน 200 เล่ม แจกจ่ายให้แก่เครือข่ายสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ทั่วประเทศ คู่มือดังกล่าวประกอบด้วยโครงสร้างเนื้อหาที่ชัดเจน ครอบคลุม หลักการ องค์ประกอบ ขั้นตอนการจัดกิจกรรม และวิธีการประเมินผล ทำให้ผู้สอนสามารถนำไปใช้ได้ทันทีโดยไม่ต้องผ่านการอบรมเพิ่มเติม



5.2 การอบรมและถ่ายทอดความรู้ มีการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ให้แก่ครูผู้สอนและบุคลากรในเครือข่ายสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการสาธิตและการฝึกปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เข้าร่วมสามารถเรียนรู้ทั้งด้านทฤษฎีและการใช้งานจริงของแพลตฟอร์มโมบายเลิร์นนิ่งควบคู่กับแนวทางห้องเรียนกลับด้าน

5.3 ผลการประเมินจากผู้เข้าร่วม ผลการประเมินจากผู้เข้าร่วมอบรมจำนวน 50 คน พบว่ามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.72$, S.D. = 0.39) โดยเฉพาะในด้าน “ความชัดเจนของคู่มือ” และ “ความสามารถในการนำไปประยุกต์ใช้จริง” ผู้เข้าร่วมเห็นว่ารูปแบบมีความเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนสายวิชาชีพ และสามารถปรับใช้กับรายวิชาอื่นๆ ได้ เช่น รายวิชาเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ รายวิชาการตลาดดิจิทัล และรายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศในงานธุรกิจ

5.4 ผลลัพธ์เชิงนโยบายและเครือข่าย การเผยแพร่รูปแบบนี้ก่อให้เกิด เครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และพัฒนาสื่อการสอนร่วมกัน ตลอดจนสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้รูปแบบนี้เป็น ต้นแบบเชิงนโยบาย เพื่อลดการพึ่งพาซอฟต์แวร์เชิงพาณิชย์ราคาแพง และเพิ่มการใช้ทรัพยากรการเรียนรู้แบบเปิด (Open Educational Resources: OER)

สรุปการวิจัยครั้งนี้ยืนยันว่า การเรียนแบบโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับห้องเรียนกลับด้าน ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความพึงพอใจ และทักษะการทำงานเป็นทีมของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ และสามารถนำไปใช้ขยายผลในเครือข่ายสถานศึกษาอาชีวศึกษาได้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ยืนยันว่า “ชุดการเรียนแบบโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับห้องเรียนกลับด้าน” สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เสริมทักษะการทำงานเป็นทีม และสร้างความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนได้จริง ทั้งยังได้รับการประเมินว่าเหมาะสมและเป็นไปได้เชิงปฏิบัติในบริบทสถานศึกษาอาชีวศึกษา ผลลัพธ์ดังกล่าวสอดคล้องและขยายความจากรวบรวมที่เกี่ยวข้อ ดังนี้

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ผลการเปรียบเทียบก่อน-หลังเรียนของผู้เรียนในงานวิจัยนี้ที่ชัดเจนสอดคล้องกับหลักฐานเชิงประจักษ์จำนวนมาก เช่น บทเรียนออนไลน์ร่วมกับห้องเรียนกลับด้านในวิชาเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นโดย นพรัตน์ เปียมบุญ (2567: 4) ซึ่งรายงาน “ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01” และบทเรียนโมบายเลิร์นนิ่งแบบ Responsive Web Design ของ สุธรรม นกสี (2564: 1) ที่พบผลหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 พร้อมค่าประสิทธิภาพเกินเกณฑ์ 80/80 (88.47/83.14) แสดงให้เห็นว่าโครงสร้างการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเตรียมความรู้ล่วงหน้าและใช้ชั้นเรียนเพื่อกิจกรรมเชิงลึก มีผลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์อย่างสม่ำเสมอในบริบทวิชาต่างๆ

ประสิทธิภาพ/ประสิทธิผลของสื่อและรูปแบบเกินเกณฑ์มาตรฐาน ผลการประเมินความเป็นไปได้ (Feasibility) และความเป็นประโยชน์ (Utility) ของรูปแบบในงานนี้อยู่ในระดับ “มากที่สุด” สอดคล้องกับคุณภาพและประสิทธิภาพของสื่อ/บทเรียนที่วรรณกรรมรายงานไว้ เช่น บทเรียนออนไลน์ของ นพรัตน์ เปียมบุญ (2567: 4) ที่มีคุณภาพเนื้อหาและเทคนิคระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.78$; 4.80) และมีค่า $E1/E2 = 83.46/82.38$ สูงกว่าเกณฑ์ รวมถึงบทเรียนอีเลิร์นนิ่งของ พงษ์วิวัฒน์ ช่างพิทักษ์ (2564: 7) ที่มีประสิทธิภาพกระบวนการ/ผลลัพธ์ 84.00/87.08 และแผนการจัดการเรียนรู้ภาพรวม “ดีมาก” ($\bar{X}=4.65$) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการออกแบบเชิงระบบที่เชื่อมสื่อดิจิทัล การเตรียมก่อนเรียน และกิจกรรมในชั้นอย่างมีจุดมุ่งหมาย เป็นเงื่อนไขสำคัญของความสำเร็จ



ทักษะการทำงานเป็นทีมและสมรรถนะเชิงสังคมการเรียนรู้ดีขึ้น ผลการวิจัยพบการเติบโตด้านการทำงานเป็นทีม ซึ่งสอดคล้องกับ วิภาดา แก้วคงคา (2560: 4) ที่พัฒนารูปแบบโมบายเลิร์นนิ่งแบบร่วมมือผาน “เหรียญตราดิจิทัล” และรายงานความแตกต่างของทักษะการทำงานเป็นทีมอย่างมีนัยสำคัญ (.05) ตลอดจนผลของ นพรัตน์ เปี่ยมบุญ (2567: 4) ที่ระบุระดับทักษะทีม “มาก” (ร้อยละ 85.61) การมีระบบแรงเสริมทางดิจิทัล/ตารางวัดควบคุมสังคมการเรียนรู้บนแอปพลิเคชันช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วม การสะท้อนคิด และความรับผิดชอบร่วมกันของผู้เรียน ส่งผลให้ทีมเวิร์กเด่นชัดขึ้นในชั้นเรียนอาชีวศึกษา

การคิดวิเคราะห์ การกำกับตนเอง และการแก้ปัญหาเติบโตตามคาด ผลวิจัยสะท้อนการมีส่วนร่วมเชิงลึกในชั้นเรียนสอดคล้องกับ ธนกร วัฒนกุลสกุล (2565: 5) ซึ่งผานห้องเรียนกลับด้านกับการเรียนรู้แบบร่วมมือในวิชาคณิตศาสตร์ระดับ ปวส. แล้วพบว่า “ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ผลสัมฤทธิ์ และการกำกับตนเอง” หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนที่ระดับ .01 และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 เช่นเดียวกับ ชลิตา อายุพัฒน์ (2564: 5) ที่ใช้คลาวด์ในกระบวนการ Flipped 4 ชั้น พบประสิทธิภาพถึง 89.93/81.00 และความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่าเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญ (.05) สอดแสดงว่าการย้าย “การบรรยาย” ออกไปอยู่นอกเวลาเรียน แล้วใช้เวลาในชั้นสำหรับกิจกรรมคิดขั้นสูง/แก้ปัญหา สนับสนุนการกำกับตนเองและทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อย่างเป็นรูปธรรม

ความพึงพอใจและประสบการณ์ผู้เรียนในเชิงบวก ผลความพึงพอใจระดับสูงในงานนี้สอดคล้องกับ นพรัตน์ เปี่ยมบุญ (2567: 4) ที่รายงานความพึงพอใจ “มาก” ($\bar{x}=4.41$) และ สุธรรม นกสี (2564: 1) ที่พบความพึงพอใจ “มากที่สุด” ในบทเรียนโมบายเลิร์นนิ่ง ตลอดจน พงษ์ทิรธรณ์ ช่วงพิทักษ์ (2564: 7) ที่ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการนำเสนอสูงขึ้นหลังเรียนอย่างมีนัยสำคัญ (.01) ซึ่งว่าความยืดหยุ่นในการเข้าถึงความรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเองก่อนชั้นเรียน และกิจกรรมที่มีความหมายในห้อง ช่วยยกระดับประสบการณ์ผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ

ความเหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคลิกภาพผู้เรียน การที่รูปแบบของเราเปิดพื้นที่ทั้งงานเดี่ยว (เรียนล่วงหน้าบนมือถือ) และงานกลุ่ม (กิจกรรมในชั้น) ทำให้ตอบรับความแตกต่างรายบุคคลสอดคล้องกับ Shuk ying Ho (2021: 61) ที่ชี้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพกับการใช้โมบายเลิร์นนิ่ง ผู้เรียนแบบ “แสดงตัว” มักชอบกิจกรรมกลุ่ม/สื่อสารแบบประสานเวลา ขณะที่ผู้เรียน “เก็บตัว” ชอบการเรียนรายบุคคล/งานเดี่ยว การออกแบบที่ “ยืดหยุ่นต่อบุคลิกภาพ” จึงเอื้อต่อการมีส่วนร่วมของผู้เรียนทุกกลุ่ม

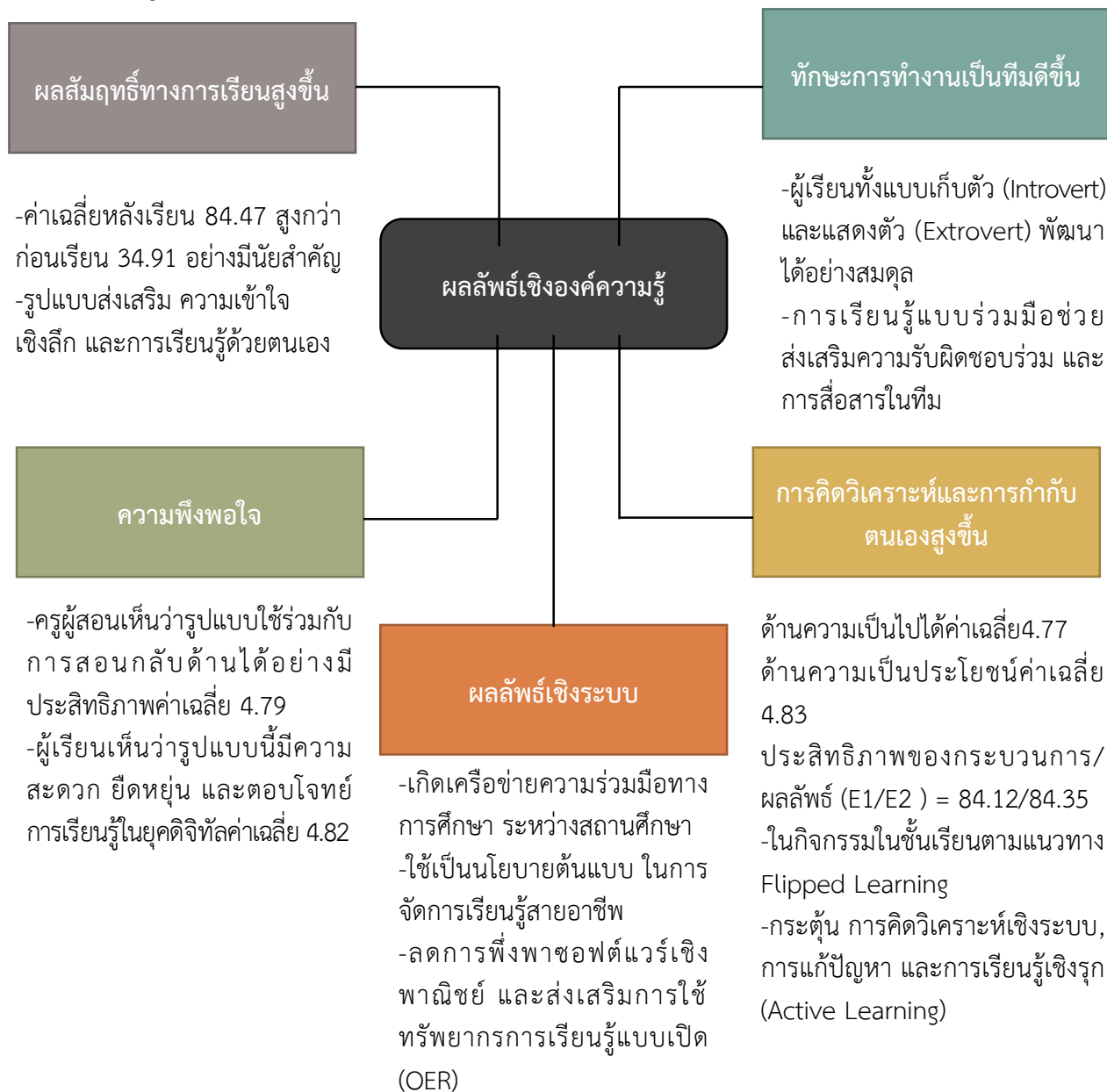
การบูรณาการเทคโนโลยีและสถานการณ์จริงของชั้นเรียน งานของ รักถิ่น เหลาหา และคณะ (2562: 5) ที่ใช้ “ห้องเรียนเสมือนจริงและปัญหาเป็นหลัก (PBL)” รายงานความเหมาะสมระดับ “มาก” ($\bar{x}=4.70$) และยกระดับ “การคิดวิจารณ์ญาณ” อย่างมีนัยสำคัญ (.01) สอดคล้องกับแนวทางของเราในการใช้สถานการณ์จริง/โจทย์ระบบเชิงวัตถุ เพื่อให้ผู้เรียนฝึกคิด วิเคราะห์ ออกแบบ และสะท้อนผลร่วมกัน นอกจากนี้ Ivica et al. (2019: 64) ยังแสดงพลังของอุปกรณ์พกพาในการบันทึก แบ่งปัน และสะท้อนคิด ผ่านภาพ วิดีโอ เสียง และกิจกรรมร่วมมือ ซึ่งเป็นหัวใจของงานออกแบบระบบที่ต้องอาศัยหลักฐานเชิงสถานการณ์และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

เมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า การผานโมบายเลิร์นนิ่งกับห้องเรียนกลับด้าน ทำให้ผู้เรียน “เรียนรู้เนื้อหาได้ด้วยตนเอง” ก่อนเข้าเรียน และใช้ชั้นเรียนเพื่อลงมือคิด ทำ และอภิปราย คุณภาพสื่อ บทเรียนและประสิทธิภาพเกินเกณฑ์มาตรฐานอย่างสม่ำเสมอ ทักษะทีม การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการกำกับตนเองเติบโตอย่างมีนัยสำคัญ ผู้เรียนมีความพึงพอใจสูง และรูปแบบมีความเป็นไปได้



เป็นประโยชน์ในเชิงปฏิบัติ ดังนั้น รูปแบบที่พัฒนาในงานนี้จึงมี “ความถูกต้องตามหลักฐานเชิงประจักษ์” และ “ความเหมาะสมเชิงบริบท” สำหรับรายวิชาการวิเคราะห์และออกแบบระบบเชิงวัตถุในระดับ ปวส. ทั้งยังมีศักยภาพต่อการขยายผลสู่รายวิชาในสถานศึกษาอื่นๆ ที่ต้องการยกระดับผลสัมฤทธิ์และสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

องค์ความรู้ที่ได้



ภาพที่ 1 รูปแบบชุดการเรียนรู้แบบโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน

แผนผังองค์ความรู้ (Knowledge Map) เรื่อง รูปแบบชุดการเรียนรู้แบบโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน อธิบายได้ว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ค่าเฉลี่ยหลังเรียน 78.92 สูงกว่า ก่อนเรียน 62.35 มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) สะท้อนว่ารูปแบบส่งเสริม ความเข้าใจเชิงลึก และ การเรียนรู้ด้วยตนเอง



2. ทักษะการทำงานเป็นทีมดีขึ้น ผู้เรียนทั้งแบบเก็บตัว (Introvert) และแสดงตัว (Extrovert) พัฒนาได้อย่างสมดุล การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยส่งเสริม ความรับผิดชอบร่วม และ การสื่อสารในทีม
 3. การคิดวิเคราะห์และการกำกับตนเองสูงขึ้น กิจกรรมในชั้นเรียนตามแนวทาง Flipped Learning กระตุ้นการคิดวิเคราะห์เชิงระบบ, การแก้ปัญหา, และ การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)
 4. ความพึงพอใจของผู้เรียนในระดับสูงสุด ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ 4.61 ผู้เรียนเห็นว่ารูปแบบนี้มีความสะดวก ยืดหยุ่น และตอบโจทย์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล
 5. ผลลัพธ์เชิงระบบ (Systemic Outcomes) เกิดเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษาระหว่างสถานศึกษา ใช้เป็นนโยบายต้นแบบ ในการจัดการเรียนรู้สายอาชีพ ลดการพึ่งพาซอฟต์แวร์เชิงพาณิชย์ และส่งเสริมการใช้ทรัพยากรการเรียนรู้แบบเปิด (OER)
- สรุปองค์ความรู้ได้ว่า การบูรณาการโมบายเลิร์นนิ่งร่วมกับห้องเรียนกลับด้านส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ ทักษะ และทัศนคติที่ดีขึ้นอย่างรอบด้าน พร้อมสร้างผลลัพธ์เชิงระบบที่ยั่งยืนต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับอาชีวศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- นพรัตน์ เปียมบุญ. (2567). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านวิชาเทคโนโลยี (วิทยาการคำนวณ) เพื่อส่งเสริมทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*.
- พฤทธิวรรณ ช่วงพิทักษ์. (2564). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับทางร่วมกับการเรียนรู้เชิงรุกด้วยบทเรียนอีเลิร์นนิ่ง เรื่องการนำเสนอข้อค้นพบด้วยสื่อเทคโนโลยีระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- วิภาดา แก้วคงคา. (2560). การพัฒนารูปแบบโมบายเลิร์นนิ่งแบบร่วมมือร่วมกับการใช้เหรียญตราดิจิทัล เพื่อเสริมสร้างทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- วิภาดา แก้วคงคา และจินตวีร์ คล้ายสังข์. (2560). การพัฒนารูปแบบโมบายเลิร์นนิ่งแบบร่วมมือร่วมกับการใช้เหรียญตราดิจิทัล เพื่อเสริมสร้างทักษะการทำงานเป็นทีมของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 12(2): 239-254.
- สุธรรม นกสี. (2564). การพัฒนาโมบายเลิร์นนิ่งแบบ Responsive Web Design เรื่องการสร้างบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนด้วยโปรแกรม Adobe Captivate 9 ร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*.
- ธนกร วัฒนवलสกุล. (2565). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการกำกับตนเองของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ*.
- ชลิตา आयुพัฒน์. (2564). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านร่วมกับการใช้เทคโนโลยีคลาวด์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางด้านวิทยาการคำนวณ. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*.



รักถิ่น เหลาหา และคณะ. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ห้องเรียนกลับทางโดยใช้ระบบห้องเรียนเสมือนจริงร่วมกับปัญหาเป็นหลักเพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*.

Best, J.W., and Kahn, J.V. (1986). *Research in education*. 5th ed. Prentice-Hall.

Ivica, B., Marko, S. and Aleksandar, P. (2019). Mobile learning in primary schools in Singapore: Self-directed and collaborative learning. *International Journal of Mobile Learning and Organisation*, 13(1): 60-75.

Shuk ying Ho. (2021). The relationship between learners' personality traits and the use of mobile learning. *Journal of Educational Technology Research*, 4(2): 55–70.

Vilaythieng Sisouvong and Khamsavay Pasanchay. (2024). Mobile Learning: Enhancing Self-Directed Education through Technology, Wireless Networks, and the Internet Anytime, Anywhere. *Journal of Education and Learning Reviews*. 1(2): 39-49.





ความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพกับการบริหารวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

Beliefs about Health Control Authority and Academic Administration of
Educational Personnel under Primary Educational Service Area Office
Kamphaeng Phet 1

¹จิราภรณ์ เพชรเรือง, ²ไนตะวัน กำหอม

¹Jiraporn Phetkruang, ²Naitawan Kumhom

^{1,2}สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข

^{1,2}Department of Educational Administration, Faculty of Social Sciences and Education,
Thongsook College

²Corresponding author e-mail: krusaw64@gmail.com

Received: September 05, 2025; Revised: October 08, 2025; Accepted: October 14, 2025



บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพ 2) ศึกษา
ระดับการบริหารวิชาการ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพกับการบริหาร
วิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1
กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ คือ บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 385 คนเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม
การวิเคราะห์ข้อมูล การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และหาความสัมพันธ์
โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา
เป็นรายด้านพบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพภายในตน รองลงมา คือ
ด้านความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพแบบบังเอิญ และอันดับสุดท้าย คือ ด้านความเชื่ออำนาจควบคุมทาง
สุขภาพจากผู้อื่น ตามลำดับ 2) การบริหารวิชาการ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ
พบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านการแนะแนว รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการพัฒนา
กระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผล ประเมินผล และการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน และอันดับสุดท้าย
คือ ด้านการนิเทศการศึกษา ตามลำดับ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพกับ
การบริหารวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1
โดยภาพรวม มีค่าความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: ความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพ; การบริหารวิชาการ; การบริหาร

Abstract

This study aimed to 1) Investigate the level of health locus of control 2) Examine
the level of academic administration 3) Explore the relationship between health locus of
control and academic administration among educational personnel in Primary Educational



Service Area Office Kamphaeng Phet 1. Sample and Research Instruments The sample consisted of 385 educational personnel. The research instrument employed was a questionnaire. Data were analyzed by calculating percentages, means, and standard deviations, and the relationships were examined using Pearson's correlation coefficient.

Research Findings 1) The overall level of health locus of control was found to be high. By dimension, the highest was internal health locus of control, followed by chance-related locus of control, and the lowest was external locus of control (influence from others). 2) The overall level of academic administration was also found to be high. When considered by specific aspects, the highest score was observed in academic guidance, followed by curriculum development, instructional process development, assessment and credit transfer, and the lowest was educational supervision 3) The relationship between health locus of control and academic administration among educational personnel in the specified educational service area was positively correlated at a moderate level, with statistical significance at the 0.01 level.

Keywords: Health Locus of Control; Academic Administration; Administration

บทนำ

การศึกษาความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพ (Health Locus of Control: HLOC) ซึ่งได้รับการเสนอโดย Rotter (1970) ถือเป็นแนวคิดสำคัญที่อธิบายแหล่งที่มาของการควบคุมพฤติกรรมด้านสุขภาพ โดยสามารถแบ่งออกเป็นสองลักษณะหลัก ได้แก่ Internal Locus of Control ซึ่งหมายถึงความเชื่อว่าตนเองสามารถควบคุมสุขภาพของตนได้ และ External Locus of Control ซึ่งหมายถึงความเชื่อว่าสุขภาพถูกกำหนดโดยปัจจัยภายนอก เช่น โชคชะตาหรืออิทธิพลจากผู้อื่น (Rotter, 1970; Wallston, 1981) แนวคิดนี้ได้รับความนิยมในการประยุกต์ใช้ในหลากหลายบริบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาสุขภาพและการศึกษา

ในด้านการศึกษา บุคลากรทางการศึกษามีบทบาทสำคัญในการเป็นแบบอย่างและส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน ทั้งนี้สุขภาพที่ดีของบุคลากรย่อมมีผลต่อประสิทธิภาพในการบริหารวิชาการโดยตรง (Pender, 1987) จากงานวิจัยของ นฤมล มณีแดง และสมใจ สืบเสาะ (2565) พบว่า ปัจจัยภายในสถานศึกษา ได้แก่ ความร่วมมือของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับประสิทธิภาพในการบริหารวิชาการ ขณะที่สุภา คงบุ่งคล้า (2561) ชี้ให้เห็นว่าลักษณะของโรงเรียน รวมถึงโครงสร้างทางกายภาพและสภาพแวดล้อม มีผลกระทบต่อความท้าทายในการบริหารวิชาการที่แตกต่างกัน

ด้านพฤติกรรมสุขภาพของบุคลากรเป็นประเด็นที่ได้รับการศึกษามากขึ้นในช่วงหลังโดยเฉพาะเรื่องเจตคติ การรับรู้สุขภาพ และการเข้าถึงข้อมูลด้านสุขภาพ ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสุขภาพของข้าราชการครูอย่างมีนัยสำคัญ (กัญญาภักดิ์ คำตา และวีรวรรณ วงศ์ปิ่นเพชร, 2565) งานวิจัยในประเด็นนี้สะท้อนให้เห็นว่า สุขภาวะของบุคลากรมีความเชื่อมโยงกับการปฏิบัติงานทางวิชาการและความสามารถในการบริหารจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ ความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพแบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความเชื่ออำนาจควบคุมภายในตน (Internal HLOC) ซึ่งหมายถึงการเชื่อว่าตนเองเป็นผู้ควบคุมสุขภาพของตน 2) ความเชื่อ



อำนาจควบคุมจากผู้อื่น (Powerful Others HLOC) ซึ่งอิงกับบทบาทของผู้เชี่ยวชาญทางสุขภาพ เช่น แพทย์หรือพยาบาล และ 3) ความเชื่ออำนาจควบคุมแบบบังเอิญ (Chance HLOC) ซึ่งอิงกับโชคชะตาหรือกรรม (Wallston et al., 1978) โดยบุคคลที่มี Internal HLOC ในระดับสูง มักจะแสดงพฤติกรรมที่เอื้อต่อสุขภาพ เช่น การรับผิดชอบตนเอง และการตัดสินใจบนฐานข้อมูลที่ดี ซึ่งนำไปสู่สุขภาพกายและจิตที่ดีในระยะยาว (นฤปดิษฐ์ วีรวัฒน์, 2562)

ในแง่ของการบริหารวิชาการ ความเชื่อแบบ Internal HLOC มีความเชื่อมโยงกับความมั่นใจในการทำงาน แรงจูงใจในการพัฒนาองค์กร และความสามารถในการบริหารจัดการทางวิชาการทั้งด้านการวางแผน การออกแบบการเรียนรู้ และการพัฒนานักเรียน (Pender, 1987; วีรวิชัย อารีสวัสดิ์ และศันสนีย์ จະสุวรรณ, 2565) โดยปัจจัยแวดล้อมในสถานศึกษา เช่น บริบทของโรงเรียน ความร่วมมือในองค์กร และทัศนคติของผู้นำ ล้วนมีผลกระทบต่อคุณภาพของการบริหารงานทางวิชาการ

ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจในการศึกษาความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพกับการบริหารวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยเห็นว่าประเด็นดังกล่าวมีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับระบบ การส่งเสริมสุขภาพของบุคลากรทางการศึกษาไม่ใช่เพียงการดูแลสุขภาพส่วนบุคคล แต่ยังเป็นการวางรากฐานที่สำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพของการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยที่มีความหลากหลายทั้งด้านวัฒนธรรม สังคม และโครงสร้างการบริหารการศึกษา (ฉัตรชัย แก้วคงทอง, 2564) การวิจัยในประเด็นนี้จึงสมควรได้รับการสนับสนุนจากนักวิชาการ นักบริหาร และผู้กำหนดนโยบายเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรทางการศึกษาในทุกมิติ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพกับการบริหารวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพกับการบริหารวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้ใช้ศึกษาใช้แบบสอบถาม การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมวางแผนการดำเนินงาน ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงาน และขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 จำนวน 15,081 คน



กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ คือ บุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 จำนวน 385 คน ได้มาโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างตารางของ Krejcie & Morgan, 1970, อ้างถึงใน ในตะวัน กำหอม, 2559)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) การสร้างเครื่องมือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด ได้แก่ ด้านความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพภายในตน ด้านความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพจากผู้อื่น ด้านความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพ แบบบังเอิญ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิด ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผล ประเมินผล และการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการแนะแนว

โดยแต่ละข้อคำถามเป็นการให้ความสำคัญในแต่ละเรื่องที่มีคำตอบให้เลือกแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวความคิดของลิเคิร์ต สเกล (Likert Scale) โดยมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ทัศนะของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยบางโหล่งดังนี้ (Likert Scale, 1977, อ้างถึงใน ในตะวัน กำหอม, 2559)

5	หมายถึง	ระดับการบริหารมากที่สุด
4	หมายถึง	ระดับการบริหารมาก
3	หมายถึง	ระดับการบริหารปานกลาง
2	หมายถึง	ระดับการบริหารน้อย
1	หมายถึง	ระดับการบริหารน้อยที่สุด

2) การพัฒนาเครื่องมือ

1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสังเคราะห์ความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพกับการบริหารวิชาการ

2) สร้างแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงของเนื้อหา เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของแบบสอบถาม สื่อความหมายชัดเจนผู้ตอบอ่านแล้วเข้าใจ และนำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความเที่ยงในเนื้อหา (Content Validity) และพิจารณาความเหมาะสมของสำนวนภาษาที่ใช้สื่อความหมายให้ชัดเจนและใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พิจารณาลงความเห็น จากนั้นนำค่าคะแนนของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อมารวมกัน เพื่อหาความสอดคล้องกับสูตรดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item objective Congruence: IOC) (ในตะวัน กำหอม, 2559) ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.6-1.0 แสดงว่าเป็นแบบสอบถามที่ใช้ได้ และจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3) นำแบบสอบถามที่มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาไปทดลองใช้ (Try-out) กับบุคลากรทางการศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

4) นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้มาตรวจให้เชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามแบบครอนบัค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น .877



5) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษานี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 385 ชุด เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่ากับจำนวนประชากรทั้งหมด ด้วยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) แจกแบบสอบถามและชี้แจงพร้อมอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้องให้ผู้ตอบแบบสอบถามทราบ รวมถึงชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้

2) เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมด

3) นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้องและนับจำนวนให้เท่ากับจำนวนประชากรกรณีแบบสอบถามไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามใหม่อีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน

4) นำแบบสอบถามที่ได้ไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ระดับความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบถ้วนมาวิเคราะห์ข้อมูล และแปลความหมายจากค่าเฉลี่ยที่ได้

ตอนที่ 2 วิเคราะห์ระดับการบริหารวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบถ้วนมาวิเคราะห์ข้อมูล และแปลความหมายจากค่าเฉลี่ยที่ได้

โดยใช้เกณฑ์การประมาณค่า ตามแนวคิดของ เบสท์ (Best, 1977: 147. อ้างถึงใน ในตะวัน กำหอม, 2559) ดังนี้

4.50 - 5.00	หมายถึง	ระดับการบริหารมากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	ระดับการบริหารมาก
2.50 - 3.49	หมายถึง	ระดับการบริหารปานกลาง
1.50 - 2.49	หมายถึง	ระดับการบริหารน้อย
1.00 - 1.49	หมายถึง	ระดับการบริหารน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพกับการบริหารวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) (ในตะวัน กำหอม, 2559) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังนี้

สูงกว่า 0.90	มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมาก
0.71-0.90	มีความสัมพันธ์ในระดับสูง
0.30-0.70	มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง
ต่ำกว่า 0.30	มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ
0.0	ไม่มีความสัมพันธ์กัน



5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) โดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการคำนวณและวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

1. ความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพภายในตน รองลงมา คือ ด้านความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพแบบบังเอิญ และอันดับสุดท้าย คือ ด้านความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพจากผู้อื่น ตามลำดับ
2. การบริหารวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านการแนะแนว รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผล ประเมินผล และการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการนิเทศการศึกษา ตามลำดับ
3. ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพกับการบริหารวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารวิชาการเรียงตามค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อันดับที่ 1 คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านการวัดผล ประเมินผล และการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการนิเทศการศึกษาเท่าด้านการแนะแนว ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อลงรายละเอียดเป็นรายด้าน พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่มีความเชื่อว่า “ตนเอง” เป็นผู้ที่สามารถควบคุมสุขภาพได้มากที่สุด (Internal HLOC) รองลงมา คือ ความเชื่อแบบบังเอิญ (Chance HLOC) และอันดับสุดท้าย คือ ความเชื่อที่พึ่งพาผู้อื่น เช่น แพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญ (Powerful Others HLOC) สะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มการรับผิดชอบสุขภาพตนเองของบุคลากรในระดับสูง ขณะเดียวกันก็ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Health Locus of Control (Rotter, 1970; Wallston et al., 1978) ผลการศึกษานี้ยังสนับสนุนด้วยงานวิจัยของ สโรชา อยู่ยงสินธุ์ และสุจิตรา สุขนครทรัพย์ (2558) ซึ่งพบว่า ผู้สูงอายุที่มีความเชื่ออำนาจควบคุมภายในตนในระดับสูง มีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีขึ้น และมีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เช่นเดียวกับการศึกษาของแสงเดือน ชื่นทองคำ, พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์ และอาภา หวังสุขไพศาล (2558) ที่แสดงให้เห็นว่า การจัดรูปแบบบริการพยาบาลอย่างเหมาะสมสามารถช่วยเสริมสร้างความเชื่อด้านสุขภาพของผู้ป่วยไตวายเรื้อรังได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ งานวิจัยของ นฤปดินทร์ วีรวัฒโนดม (2562) ที่ศึกษาครูในจังหวัดบุรีรัมย์ก็ชี้ว่า ความเชื่ออำนาจควบคุมภายในมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพและคุณภาพชีวิตของครูอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ Pourhoseinzadeh et al. (2017) พบว่า แม้ในกลุ่มบุคลากรแพทย์ฉุกเฉิน ความเชื่อ HLOC



อาจไม่สัมพันธ์โดยตรงกับพฤติกรรมสุขภาพ แต่ปัจจัยอื่น เช่น ระดับกิจกรรมทางกาย โภชนาการและความเครียด มีอิทธิพลสูงกว่า ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของบริบทวิชาชีพที่แตกต่างกัน ในทำนองเดียวกัน West et al. (2018) ระบุว่า ความเชื่อด้านสุขภาพมีบทบาทสำคัญในการควบคุมพฤติกรรม เช่น ความสม่ำเสมอในการรับประทานยา และการจัดการของเสียจากยา ซึ่งเน้นถึงผลกระทบของ Internal HLOC ที่มีต่อพฤติกรรมสุขภาพในเชิงระบบ เมื่อนำผลการศึกษานี้มาเชื่อมโยงกับทฤษฎีของ Rotter (1970) และการขยายแนวคิดโดย Wallston et al. (1978) จะเห็นได้ว่า ความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพสามารถแบ่งออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ 1) Internal HLOC: เชื่อว่าตนเองควบคุมสุขภาพได้ ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับพฤติกรรมสุขภาพเชิงบวก 2) Chance HLOC: เชื่อว่าสุขภาพขึ้นกับโชคชะตา ซึ่งมักลดแรงจูงใจในการดูแลตนเอง 3) Powerful Others HLOC: เชื่อว่าผู้อื่น เช่น บุคลากรทางการแพทย์ เป็นผู้กำหนดสุขภาพ อาจให้ผลดีในบริบทบางอย่าง แต่ในระยะยาวอาจลดความรู้สึกรับผิดชอบของการควบคุมตนเอง

2. การบริหารวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อันดับที่ 1 คือ ด้านการแนะแนว รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผล ประเมินผล และการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการนิเทศการศึกษา ตามลำดับ การศึกษาพบว่า “ความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพโดยรวม” ของบุคลากรทางการศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยจัดอันดับความเชื่อตามระดับดังนี้ ความเชื่อภายในตนสูงสุด สะท้อนการรับรู้ถึงความสามารถในการดูแลสุขภาพด้วยตนเอง ความเชื่อแบบบังเอิญระดับกลาง อาจแสดงการยอมรับบางสถานการณ์ว่าเกิดจากโชคชะตา ความเชื่อจากผู้อื่นต่ำสุด บ่งชี้ถึงการพึ่งพาปัจจัยภายนอกน้อย เช่น แพทย์หรือเจ้าหน้าที่ แนวโน้มดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎี Health Locus of Control (HLC) ซึ่งชี้ว่าความเชื่อภายใน ส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ และกระตุ้นความสามารถในการวางแผนและควบคุมวิถีชีวิตตนเอง 1) มิติของ “ภาวะผู้นำทางวิชาการ” งานของ ปราณี แววสีงาม, จิระพันธ์ นามชวัด, ในตะวัน กำหอม (2564) เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาด้านวิชาการตามทัศนะของครู และบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนหมู่บ้านเศรษฐกิจ (พุ่มประดับราษฎร์สามัคคี) พบว่าการบริหารหลักสูตรและการสอนมีค่าสูงสุดในกลุ่มผู้บริหาร แสดงถึงการกำหนดทิศทางการศึกษาที่ชัดเจน ซึ่งส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองและสอดคล้องกับความเชื่ออำนาจควบคุมภายใน 2) การกระจายอำนาจและการบริหารวิชาการ จตุพร ไขกันหา, ณัฐพล เนื่องชมภู, ในตะวัน กำหอม (2564) เรื่อง การกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาต่อการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนเสนารักษ์กรมแพทย์ทหารบกชี้ว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด สะท้อนว่าครูสามารถกำหนดกลยุทธ์ตนเองในบริบทอำนาจที่มีความยืดหยุ่น และยิ่งหากบุคลากรมีความเชื่อในการควบคุมตนเอง ก็สามารถใช้อำนาจจากการกระจายอำนาจให้เกิดประโยชน์สุขภาพส่วนบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) เทคโนโลยีกับการบริหารสุขภาพและงานวิชาการ ฉัตรชัย แก้วคงทอง (2564) เรื่อง การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศต่อการประยุกต์ใช้ในงานด้านวิชาการของครูโรงเรียนวัดอัมพวา สำนักงานเขตบางกอกน้อย สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร แสดงว่าครูมีความสามารถสูงในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะด้านการวัดผลและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ซึ่งหากเชื่อมโยงกับความเชื่ออำนาจภายใน จะพบว่าครูที่เชื่อว่าตนเองควบคุมสุขภาพได้ดี อาจเป็นกลุ่มเดียวกับที่สามารถปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีและข้อมูลสุขภาพได้อย่างมีนัยสำคัญ 4) ความเชื่อในตนกับการเสริมสร้างพลังอำนาจทางวิชาชีพ งานวิจัยของ จริยา จันทร์ละมูล (2566) เรื่อง การศึกษาอิทธิพลของการเสริมสร้างพลังอำนาจ และความเชื่อประสิทธิภาพในตนของครูที่มีต่อความก้าวหน้าในวิชาชีพครู ชี้ให้เห็นว่าความเชื่อในตน (self-efficacy) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความก้าวหน้า



ในวิชาชีพครูผ่านการเสริมสร้างพลังอำนาจ ซึ่งสามารถเชื่อมโยงไปยังผลการวิจัยหลักว่า ความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพภายในตนนั้นอาจเป็นดัชนีสำคัญในการวัดความพร้อมของครูในการพัฒนาทั้งด้านสุขภาพและวิชาชีพควบคู่กัน 5) การบริหารวิชาการยุคใหม่และความเชื่อของบุคลากร ญัฐพล ขาวเอี่ยม, ในตะวัน กำหอม, จุมพล วงศ์ขร (2567) เรื่องรูปแบบความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของบุคลากรทางการศึกษาสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร และจุฑามาส อีรภาพสถาพร (2568) คุณลักษณะผู้บริหารในยุคดิจิทัลกับประสิทธิผลการบริหารวิชาการสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษาสำนักบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษา สะท้อนว่าแนวโน้มการพัฒนาองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการยุคดิจิทัลและการเชื่อมโยงกับบทบาทผู้บริหาร มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลลัพธ์องค์กร ซึ่งหากครูมีความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพภายในตนสูง ก็อาจมีแนวโน้มในการร่วมขับเคลื่อนการบริหารวิชาการได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น

3. ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพกับการบริหารวิชาการของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารวิชาการ เรียงตาม ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อันดับที่ 1 คือ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านการวัดผล ประเมินผล และการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการนิเทศการศึกษา เท่ากันกับด้านการแนะแนวตามลำดับ ผลลัพธ์สะท้อนว่า บุคลากรที่มีแนวโน้มรับผิดชอบสุขภาพของตนเองอย่างมั่นใจ มีแรงผลักดันด้านในที่ส่งเสริมให้มีความสามารถในการวางแผน ควบคุม และประเมินผลการดำเนินงานด้านวิชาการได้อย่างเป็นระบบ 1) ภาวะผู้นำและอำนาจควบคุม งานวิจัยของ ปราณี แวสีงาม, จิระพันธ์ นามสวัสดิ์, ในตะวัน กำหอม (2564) เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาด้านวิชาการตามทัศนะของครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนหมู่บ้านเศรษฐกิจ (พุ่มประดับราษฎร์สามัคคี) พบว่า “ภาวะผู้นำทางวิชาการ” มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการบริหารวิชาการอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสามารถอนุมานได้ว่า “ความเชื่อในอำนาจควบคุมทางสุขภาพ” ก็อาจแฝงอยู่ภายใต้กรอบความสามารถในการนำและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจด้านวิชาการ 2) บริบทการกระจายอำนาจและการพึ่งตน จตุพร ไขกันหา, ญัฐพล เนื่องชมภู, ในตะวัน กำหอม (2564) เรื่อง การกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาต่อการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนเสนารักษ์กรมแพทย์ทหารบก ระบุว่า การจัดการเรียนการสอนและการบริหารหลักสูตรเป็นด้านที่มีการปฏิบัติมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยที่ชี้ว่า “ความเชื่อภายใน” ส่งผลต่อการพัฒนาระบบการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม 3) เทคโนโลยีกับการควบคุมและการเรียนรู้ ผลวิจัยของ ฉัตรชัย แก้วคงทอง (2564) เรื่อง การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศต่อการประยุกต์ใช้ในงานด้านวิชาการของครูโรงเรียนวัดอัมพวา สำนักงานเขตบางกอกน้อย สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร แสดงว่า ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้และการวัดผลเป็นด้านที่มีการประยุกต์ใช้มากที่สุด ซึ่งสัมพันธ์โดยตรงกับรายด้านของความเชื่ออำนาจควบคุมที่พบในงานวิจัยหลัก 4) ความเชื่อในตนและการก้าวหน้าในวิชาชีพ จริญญา จันทร์ละมูล (2566) เรื่อง การศึกษาอิทธิพลของการเสริมสร้างพลังอำนาจ และความเชื่อประสิทธิภาพในตนของครูที่มีต่อความก้าวหน้าในวิชาชีพครู พบว่าความเชื่อประสิทธิภาพในตนเป็นตัวกลางที่ส่งผลต่อความก้าวหน้าวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยหลักที่ชี้ว่า บุคลากรที่มีความเชื่อในอำนาจควบคุมสุขภาพตนเองสามารถขับเคลื่อนภารกิจด้านวิชาการได้อย่างมั่นใจและมีเป้าหมาย เชื่อมโยงกับแนวคิดเชิงทฤษฎีแนวคิด Rotter (1966) อธิบายว่า บุคคลที่มีความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพภายในตน จะมีความสามารถ



ในการตัดสินใจและกำหนดพฤติกรรมของตนในลักษณะ “Proactive behavior” ซึ่งตรงกับลักษณะการบริหารวิชาการที่ต้องใช้การวางแผน การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ ความสัมพันธ์ระดับปานกลางดังกล่าวสะท้อนว่า ความเชื่อส่วนบุคคลมีบทบาท “เชิงสนับสนุน” ต่อผลการปฏิบัติงานในด้านวิชาการ ซึ่งเปิดพื้นที่ให้มีการสร้างกลไกเสริมเพื่อกระตุ้นความเชื่อในตนให้สูงขึ้น และต่อยอดไปสู่ประสิทธิผลระดับองค์กร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผู้วิจัย
 - 1) ต้องมีบทบาทหลักในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดูแลคุณภาพของตน
 - 2) ต้องได้รับการรักษาจากผู้เชี่ยวชาญทันที
 - 3) ต้องทำความเข้าใจและรับรู้ว่าคุณภาพดีหรือเจ็บป่วยไม่ได้เกิดขึ้นโดยโชคชะตา
2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป
 - 1) เปรียบเทียบระดับความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพและรูปแบบการบริหารงานวิชาการในแต่ละบริบท อาจพบแนวโน้มเฉพาะทางที่สะท้อนความแตกต่างเชิงพื้นที่และวัฒนธรรมองค์กร
 - 2) วิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพต่อการบริหารวิชาการ โดยอาจใช้ตัวแปรแฝง เช่น ความเชื่อประสิทธิภาพในตน การเสริมสร้างพลังอำนาจ หรือความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์

เอกสารอ้างอิง

- กัญญารักษ์ คำตา และวีรวรรณ วงศ์ปิ่นเพชร. (2564). ปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการดูแลสุขภาพของข้าราชการครู อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*, 31(1): 15-32.
- จตุพร ไชกันหา, ญัฐพล เนืองชมภู, ในตะวัน กำหอม. (2564). การกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเสนารักษ์กรมแพทยทหารบก. *หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, วิทยาลัยทองสุข*.
- จริยา จันท์ละมูล. (2566). *การศึกษาอิทธิพลของการเสริมสร้างพลังอำนาจ และความเชื่อประสิทธิภาพในตนของครูที่มีต่อความก้าวหน้าในวิชาชีพครู*. คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จุฑามาส อีรภาพสถาพร. (2568). คุณลักษณะผู้บริหารในยุคดิจิทัลกับประสิทธิผลการบริหารวิชาการสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักบริหารงานเขตพื้นที่การศึกษา, *หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, วิทยาลัยทองสุข*.
- ฉัตรชัย แก้วคงทอง. (2564). การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศต่อการประยุกต์ใช้ในงานด้านวิชาการของครูโรงเรียนวัดอัมพวา สำนักงานเขตบางกอกน้อย สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. *หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, วิทยาลัยทองสุข*.
- ญัฐพล ขาวเอี่ยม, ในตะวัน กำหอม, จุมพล วงศ์ขร. (2567). รูปแบบความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการของบุคลากรทางการศึกษาสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร. *หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, วิทยาลัยทองสุข*.
- นฤมล มณีแดง และสมใจ สืบเสาะ. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1. *Journal of Educational Innovation and Research*, 7(1): 1-16.



- ในตะวัน กำหอม. (2559). *การวิจัยการบริหารการศึกษา*. มหาสารคาม: โรงพิมพ์ที่คอมมหาสารคาม.
- ปราณี แว่วสีงาม, จิระพันธ์ นามขัต, ในตะวัน กำหอม. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาด้านวิชาการตามทัศนะของครู และบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนหมู่บ้านเศรษฐกิจ (พุ่มประดับราษฎร์สามัคคี), *หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, วิทยาลัยทองสุข*.
- วีรวัฒน์โนดม, นฤปดินทร์. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจควบคุมทางสุขภาพกับพฤติกรรมสุขภาพและคุณภาพชีวิตของครูในจังหวัดบุรีรัมย์. *หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสุศึกษาและพลศึกษา, ภาควิชาหลักสูตรและการสอน, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- วีรวิทย์ อารีสวัสดิ์ และศันสนีย์ จะสุวรรณ. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเอกชน ระดับประถมศึกษาของจังหวัดเชียงใหม่ในความปกติใหม่. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(4): 146-159.
- สโรชา อยู่ยงสินธุ์ และสุจิตรา สุคนธ์ทรัพย์. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่ออำนาจ ควบคุมทางสุขภาพกับพฤติกรรมสุขภาพ และคุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ*, 16(2): 63-75.
- สุภา คงบุ่งคล้า. (2561). การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการและแนวทางแก้ปัญหาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. *หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล*.
- แสงเดือน ชื่นทองคำ, พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์ และอาภา หวังสุขไพศาล. (2558). ผลการใช้รูปแบบการบริการการพยาบาลร่วมกับการจัดการเวลาของพยาบาล ต่อความเชื่ออำนาจทางสุขภาพของผู้ป่วยไตวายเรื้อรัง ที่ได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม. *วารสารพยาบาลสภากาชาดไทย*, 8(2): 154-168.
- Pender, N.J. (1987). *Health Promotion in Nursing Practice*. Second Edition, Jones & Bartlett Learning, Burlington.
- Pourhoseinzadeh, M., Gheibizadeh, G., Moradikalboland, M., & Cheraghian, B. (2017). The Relationship between Health Locus of Control and Health Behaviors in Emergency Medicine Personnel. *IJCBNM*, 5(4): 397-403.
- Rotter, J.B. (1966). Generalized Expectancies for Internal versus External Control of Reinforcement. *Psychological Monographs*, 80, 1-28. <http://dx.doi.org/10.1037/h0092976>.
- West, L.M., Theuma, R.B., & Cordina, M. (2018). Health locus of control: Its relationship with medication adherence and medication wastage. *Research in Social and Administrative Pharmacy*, 14(11): 1015-1019.





การสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดสุพรรณบุรี The Value Creation in Cultural Tourism of the Karen Ethnic in Suphanburi Province

¹เพ็ญพรรณ เฟื่องฟูลอย, ²พระครูอนุกุลกัลยาณกิจ, ³พระครูปริยัติกิตติวงศ์,
⁴วิกานดา ศรีศักดิ์, ⁵ภาศินี โกมลมิศร์

¹Penphan Fuangfooloy, ²Phrakhruanukulkallayanakit, ³Phrakrupariyatkitiwong,

⁴Miss Wiganda Srisakda, ⁵Pasinee Komolmisr

¹⁻⁴วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

⁵คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

¹⁻⁴Suphanburi Srisuvarnabhumi Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya
University

⁵Faculty of Humanities and Social Sciences, Burapha University

¹Corresponding author, e-mail: penphan.fua@mcu.ac.th

Received: October 04, 2025; Revised: October 29, 2025; Accepted: November 07, 2025



บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาการสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดสุพรรณบุรี 2. เพื่อสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พื้นที่วิจัยตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้ให้ข้อมูลวิจัยจำนวน 30 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่ออภิปรายผล และเสนอแนะด้วยการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดสุพรรณบุรี มีรูปแบบและกระบวนการพัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพ มีความพร้อม และมีความเหมาะสมต่อการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมชุมชน สามารถนำมาสร้างรายได้จากทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน และกระบวนการสร้างรายได้ของครอบครัวและชุมชน สามารถพัฒนาต่อยอดสู่การพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนที่มีประสิทธิภาพ แต่ยังคงความเข้มแข็งทางอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การสร้างมูลค่า; การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม; ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

Abstract

This research article aimed 1. To study the value creation of cultural tourism. 2. To create value for cultural tourism of the Karen ethnic group in Suphan Buri province. This was a qualitative research study utilizing a Participatory Action Research (PAR) process. The research area was Wang Yao Sub-district, Dan Chang District, Suphan Buri Province.



The research included 30 key informants. The research instruments used were questionnaires and interviews. The researchers collected the data themselves, analyzed it, and then discussed the results and made recommendations through descriptive narrative writing.

The research found that; The creation of value in cultural tourism was achieved by leveraging cultural resources such as customs, traditions, language, food, way of life, beliefs, and religion to generate income through the development of the area into a strong and stable community cultural tourism destination. The Karen ethnic communities of Ban Kluay and Ban Huai Hin Dam possessed suitable and complete natural resources and cultural capital for driving community activities and efficiently creating value from the cultural tourism of the Karen ethnic group in Suphan Buri Province.

Keywords: Value Creation; Cultural Tourism; Karen Ethnic

บทนำ

ชุมชนชาติพันธุ์ของประเทศไทยจะมีลักษณะของการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว ชุมชน และกลุ่มสังคมมาอย่างยาวนาน ซึ่งต่างก็มีจุดมุ่งหมายและความพยายามในการสร้างรูปแบบพฤติกรรมอย่างเป็นระบบร่วมกัน มีกระบวนการพัฒนาและสร้างความเจริญรวมถึงการส่งต่อสิ่งที่เป็นคุณค่าและความหมายของความเป็นมนุษย์ที่แท้จริง และเป็นที่สังคมควรตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญ สิ่งนั้นก็คือวัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมสะท้อนถึงการมีอยู่ ที่มาที่ไปซึ่งมีคุณค่าต่อชาติพันธุ์ การเดินทางผ่านยุคสมัยและกาลเวลาอันยาวนาน สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มชุมชน ควรได้รับการอนุรักษ์ ส่งเสริม สืบสานและสร้างมูลค่า การสร้างมูลค่าจากวัฒนธรรมเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างรายได้ให้กับชุมชน การแก้ไขปัญหาความยากจนและการสร้างความเข้มแข็งด้านคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีรายได้ที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นจังหวัดที่มีความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าจีน ในเขตภาคกลางด้านตะวันตกของประเทศไทย มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมและมีประเพณีมีความหลากหลายทาง ชาติพันธุ์ (สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี, 2564) ซึ่งชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดสุพรรณบุรีถือว่ามีความเข้มแข็งทางอัตลักษณ์และวัฒนธรรม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่อย่างโดดเด่นและสืบต่อเนื่องตลอดมา วัฒนธรรมชุมชนของกะเหรี่ยงสามารถสร้างรายได้ให้สมาชิกในชุมชนและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศ ด้วยการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากทรัพยากรที่มีอยู่ในชาติพันธุ์หรือบุคคลทางวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น สร้างผลกระทบต่อคุณภาพของการท่องเที่ยวในแง่มุมเชิงเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับแผนพัฒนาจังหวัดสุพรรณบุรี พ.ศ. 2566-2570 ประเด็นการพัฒนาการท่องเที่ยวและการกีฬา เพื่อวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น บูรณาการสู่การสร้างมูลค่าและเพิ่มรายได้ชุมชน การวิจัยครั้งนี้จะช่วยพัฒนาชุมชน ในการขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชนพร้อมทั้งร่วมกันพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมและยุทธศาสตร์ตามแผนพัฒนาจังหวัดสุพรรณบุรี

จากข้อมูลสำคัญที่กล่าวมาแล้ว คณะผู้วิจัยมีความสนใจในการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งทางอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมชุมชนที่มีอยู่ สร้างรายได้จากวัฒนธรรมของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้อย่างยั่งยืน และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้อย่างไร คณะผู้วิจัยได้บูรณาการข้ามศาสตร์ คือ การพัฒนาสังคม มนุษยศาสตร์ และพระพุทธศาสนา ในการนี้วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ ได้รับความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด



สุพรรณบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสุพรรณบุรี สำนักงานการท่องเที่ยวสุพรรณบุรี วิสาหกิจชุมชน เป็นต้น ดังนั้น โครงการวิจัยนี้จะช่วยให้เกิดองค์ความรู้พื้นฐานก่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการเกี่ยวกับทุนทางวัฒนธรรม สมาชิกชุมชนและการมีส่วนร่วมในการสร้างเพิ่มมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน ประโยชน์เชิงชุมชนและสังคมด้านการรักษาเอกลักษณ์ คุณค่าความเป็นมนุษย์ ลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเท่าเทียมของศักดิ์ศรีของมนุษย์ ซึ่งจะช่วยขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดสุพรรณบุรี

การทบทวนวรรณกรรม

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับเข้าศึกษาพื้นฐานของพื้นที่วิจัย เพื่อนำมาใช้เป็นแนวคิดและหลักการพื้นฐานของการวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง “การสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดสุพรรณบุรี” มีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ สรุปได้ว่าคุณค่าที่แสดงเอกลักษณ์ทางสังคมเป็นการเชื่อมโยงระหว่างตัวตนของอัตลักษณ์ส่วนบุคคลกับโลกหรือบริบทแวดล้อม นำไปสู่การเกิดขึ้นของอัตลักษณ์ทางสังคมตามการศึกษาแบบสังคมวิทยา ผ่านทางโครงสร้างและระบบสังคมที่แตกต่างกัน แต่เคลื่อนตัวเข้ามารวมตัวกันได้เป็นหลัก ในขณะที่นักมานุษยวิทยาได้ศึกษาความหมายและรูปแบบที่แสดงออกมาผ่านทางวัฒนธรรมและความเชื่อต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวของแต่ละกลุ่มคนจนกลายเป็นชุมชนขึ้นมา (อकिन รพีพัฒน์, 2551)

2. แนวคิดเกี่ยวกับภูมิสังคม สรุปได้ว่า การที่เราจะพัฒนาพื้นที่ต่างๆ ในด้านใดก็ตาม จะต้องคำนึงสภาพภูมิประเทศของบริเวณนั้นๆ ว่าเป็นอย่างไร และสังคมวิทยาเกี่ยวกับลักษณะนิสัยใจคอของคนตลอดจนประเพณีวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน และใช้หลักในการปรับตัวให้อยู่กับธรรมชาติให้ได้ (ศิริพันธ์ นันธุนาพันธ์ และคณะ, 2561)

3. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาที่ยั่งยืน สรุปได้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นแนวทางการพัฒนาพื้นที่หรือชุมชนที่มุ่งตอบสนองความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน แต่ต้องไม่ลดทอนความสามารถในการตอบสนองหรือความต้องการของคนรุ่นหลัง (รัชเมธ จันทนวล และคณะ, 2558) ด้วยประกอบสำคัญ ได้แก่ การเติบโตทางเศรษฐกิจ ความครอบคลุมทางสังคม และการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมของชุมชนและสมาชิกในชุมชนนั้นๆ ด้วย

4. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญต่อการทำกิจกรรม การพัฒนา และเป็นกระบวนการที่ทำให้ทุกคนเห็นคุณค่าและความสามารถของตนเอง การรักและหวงแหนชุมชน วิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวจึงต้องมีกระบวนการของการมีส่วนร่วมเป็นยุทธศาสตร์เป็นพื้นฐานสำคัญ (โกวิท พวงงาม, 2539)

5. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สรุปได้ว่า การนำทรัพยากรวัฒนธรรมมาใช้ในการจัดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สอดคล้องไปกับหลักการพัฒนาชุมชน



อย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีความรอบคอบ มีส่วนร่วม การให้ความรู้ ความเข้าใจ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถ ในการรองรับได้ของธรรมชาติ ทั้งด้านกายภาพ ด้านสังคม และระบบนิเวศ (ชนัญ วงษ์วิภาค, 2548)

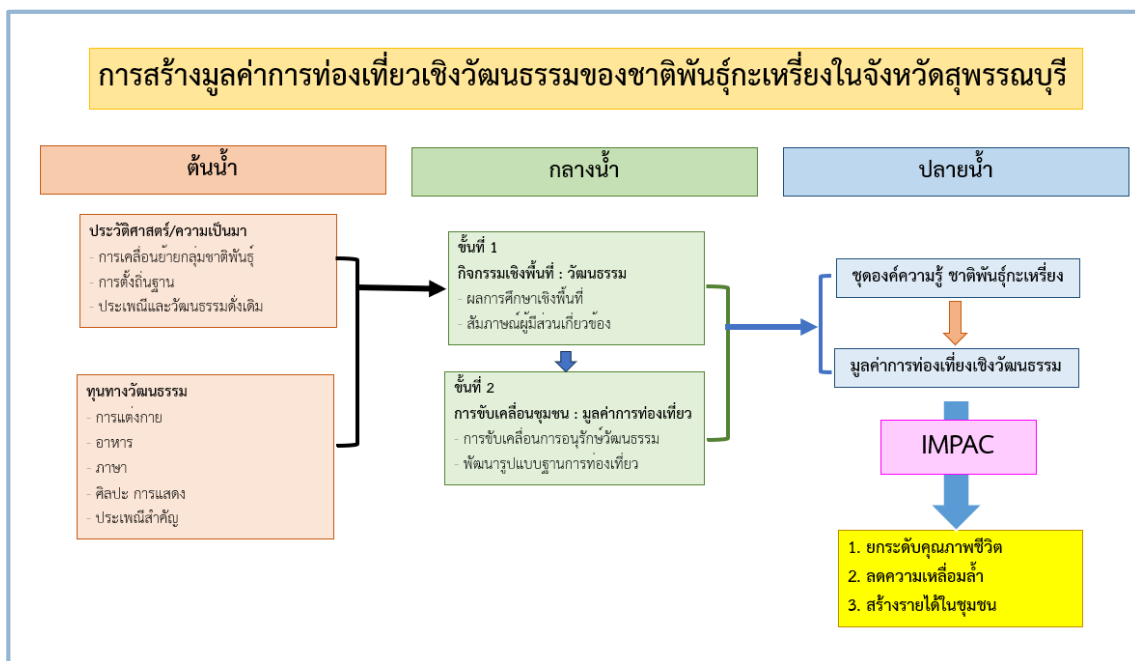
กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบและวิธีวิจัยดังนี้

กรอบการวิจัยนี้เชื่อมโยงกับนโยบายและยุทธศาสตร์ อววน. (การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม) พ.ศ. 2563-2570 สำนักนวัตกรรมแห่งชาติ ซึ่งแบ่งประเภทขององค์ความรู้เชิง นวัตกรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. นวัตกรรมเชิงพื้นที่ (Area Innovation) ที่ประกอบไปด้วยนวัตกรรมการจัดทำสื่อความรู้ที่ จับต้องได้ ผสานกับองค์ความรู้ที่จับต้องไม่ได้

2. นวัตกรรมเชิงกระบวนการ (Process Innovation) ที่ประกอบไปด้วยนวัตกรรมกระบวนการ สืบค้นทางเทคโนโลยี และกระบวนการการตรวจสอบ สังเคราะห์ข้อมูล และกระบวนการถ่ายทอดองค์ ความรู้ขององค์กรหรือวิธีการนำเสนอผลการศึกษามีประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ โดยเน้นการจัดการตั้งศูนย์เรียนรู้ที่เน้นให้ผู้สนใจได้เรียนรู้ด้วยตนเอง



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) พื้นที่วิจัย ได้แก่ ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัด สุพรรณบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถามแบบเจาะจง กิจกรรม กลุ่มแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองแล้วนำวิเคราะห์เพื่ออภิปรายผลและเสนอแนะด้วย การเขียนบรรยายเชิงพรรณนา โดยการนำเสนอระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัยผู้วิจัยได้กำหนด กรอบและขอบเขตของระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัยที่สำคัญมาใช้ในการดำเนินการวิจัย ดังนี้



ขั้นตอนที่ 1 เป็นการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยการกำหนดระเบียบวิธีวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มีแนวทางการศึกษาและรูปแบบการจัดเก็บข้อมูลดังนี้

1) การศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดงความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรมความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดสุพรรณบุรี

2) การสำรวจ (Survey) เป็นการดำเนินการลงพื้นที่เก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วยกิจกรรม การสำรวจบริบทชุมชน สำรวจวัฒนธรรมของชุมชน สำรวจผลิตภัณฑ์ชุมชน สำรวจกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการสอบถาม/สัมภาษณ์แบบเจาะจง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของชุมชน

3) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ สมาชิกชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อการพัฒนาการสร้างความมูลค่าท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วยวัฒนธรรมชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดสุพรรณบุรี ขับเคลื่อนกิจกรรมสร้างมูลค่าจากวัฒนธรรมชุมชน และการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ สมาชิกชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงชุมชนบ้านกล้วย และชุมชนบ้านห้วยหินดำ จำนวน 12 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน/ท้องถิ่น จำนวน 5 คน ปราชญ์ชุมชน จำนวน 2 คน พัฒนาชุมชนจังหวัด จำนวน 2 คน วัฒนธรรมจังหวัด จำนวน 2 คน ชมรมท่องเที่ยวด่านช้าง จำนวน 1 คน และประธานสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 3 คน พระสงฆ์ จำนวน 2 รูป รวมทั้งสิ้น 30 รูป/คน วิเคราะห์ ประเมินผล แนวโน้ม การวางแผนสร้างมูลค่าท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 โดยการกำหนดระเบียบวิธีวิจัยและกระบวนการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มีแนวทางการศึกษาและรูปแบบการจัดเก็บข้อมูลดังนี้

1) กิจกรรมสัมมนา (Seminar Group) โดยกลุ่มนวัตกรชุมชนของสมาชิกชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจำนวน 6 คน ร่วมกับ ผู้นำชุมชน/ท้องถิ่น จำนวน 2 คน ปราชญ์ชุมชน จำนวน 2 คน วัฒนธรรมจังหวัด จำนวน 2 คน ชมรมท่องเที่ยวด่านช้าง จำนวน 1 คน และพระสงฆ์ จำนวน 2 รูป รวมทั้งสิ้น 15 รูป/คน วางแผนจัดกิจกรรมสร้างรายได้ด้วยทุนทางวัฒนธรรมชุมชนเพื่อเชิดชูอัตลักษณ์และวิถีชีวิต อันเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างธรรมชาติ เช่น การวางแผนจัดกิจกรรมการแสดงดนตรีในงานผูกข้อมือสู่ขวัญ เป็นรูปแบบของการแสดงรำตงประกอบดนตรีพื้นถิ่น และ 2 การวางแผนจัดกิจกรรมการแสดงดนตรีในป่า และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนในงานด้วย ผู้ที่เข้าร่วมงานสามารถซื้อเสื้อหรือย่ามผ้าทอย้อมสีธรรมชาติได้ในราคาพิเศษ

2) กิจกรรมชุมชนร่วมสร้างสรรค์ (Participatory community) โดยนวัตกรชุมชนดำเนินการจัดกิจกรรมการสร้างมูลค่าท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยวัฒนธรรมชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงตั้งแต่การวางแผน ชี้นำ ชักชวน และลงมือทำ ร่วมกันของสมาชิกชุมชน รวมถึงการจัดเตรียมพื้นที่รองรับการมาเยือนของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ นักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และประชาชนทั่วไป



สำหรับกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำเสนอผลการวิจัยในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) จากกระบวนการสำรวจ สัมภาษณ์ และกิจกรรมสัมมนา เน้นศึกษากระบวนการได้มาซึ่งชุดความรู้เกี่ยวกับการสร้างกลุ่มนวัตกรรมชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดสุพรรณบุรี การดำเนินการกระบวนการขับเคลื่อนการสร้างรายได้จากทุนทางวัฒนธรรมชุมชนด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนแบบมีส่วนร่วม

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาการสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีจารีตประเพณี วิถีชีวิต คติความเชื่อ และศาสนา เป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพ มีความพร้อม และมีความเหมาะสมต่อการส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน เช่น ประเพณีด้ายเหลือง ประเพณีบุญข้าวใหม่ ประเพณีกวนข้าวทิพย์ ประเพณีค้าโพธิ์คำไทร การแสดงรำตง และผ้าทอกะเหรี่ยง ซึ่งสามารถนำมาสร้างรายได้จากทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชน และกระบวนการสร้างรายได้ของครอบครัวและชุมชน สามารถพัฒนาต่อยอดสู่การพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนที่เข้มแข็งและมั่นคงต่อไปได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงปฏิบัติตามครรลองวิถีชีวิตที่สืบต่อกันมาอย่างยาวนาน และสามารถพัฒนาต่อยอดสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนด้วยทุนทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็งและมั่นคงต่อไปได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีรูปแบบและกระบวนการที่เริ่มจากการร่วมคิด การวางแผน การตรวจสอบและการประเมินผลแผนงาน และการนำข้อบกพร่องจากการดำเนินงานมาปรับปรุงต่อไป หรือที่เรียกว่ากระบวนการ PDCA ซึ่งคณะผู้วิจัยพบว่า ชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดสุพรรณบุรี ได้รับการพัฒนากระบวนการเพิ่มรายได้จากทรัพยากรทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ และสร้างมูลค่าจากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สามารถคงความเข้มแข็งทางอัตลักษณ์ไว้ได้อย่างยั่งยืน และควรมีการเชื่อมโยงเครือข่ายพัฒนาร่วมกับชมรมท่องเที่ยวอำเภออู่ทอง ร่วมกับท่านกำนันตำบลวังยาว จะร่วมกันพัฒนาบ้านพักในชุมชนให้เป็นโฮมสเตย์ที่ได้มาตรฐาน สะอาด สะดวกปลอดภัย แต่ยังคงความเป็นธรรมชาติ และอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 จากการสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งการศึกษาคุณค่าจากเอกลักษณ์ทางอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มที่มีความเชื่อเหมือนกัน นับถือสิ่งเดียวกัน มีประเพณีและวัฒนธรรมเดียวกัน และประวัติความเป็นมา ความเป็นอยู่ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ยังสื่อถึงวิถีชีวิตในมิติประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม (Cultural History) ที่เป็นองค์รวมอันซับซ้อนกันของความรู้ ความเชื่อ ศิลปกรรม กฎหมาย ประเพณี ความสามารถ และลักษณะนิสัยอื่นๆ ที่ทุกคนต้องรับมาในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมได้อย่างดี แนวคิดของ อคินรพีพัฒน์ (2551) สอดคล้องกับข้อมูลชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านกล้วยและชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านห้วยหินดำ มีความเหมาะสมด้านทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่โดดเด่นได้ และอาจเป็นเพราะชุมชนแห่งนี้มีภูมิสังคมที่สำคัญ สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ ทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม ชีวภาพ วิถีชีวิต

ประเพณี ขนบธรรมเนียม และวัฒนธรรม ในการพัฒนาภูมิสังคมจำเป็นต้องใช้ภูมิปัญญาของสมาชิกในชุมชนร่วมกับการพัฒนาชุมชน ให้สามารถดำเนินไปด้วยกัน (ศิริพันธ์ นันธุนาพันธ์, 2561) สำหรับการพัฒนาชุมชนที่มีอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่พระมหาพรชัย สิริวิโร (2560) เรียกว่า อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เป็นลักษณะของอัตลักษณ์ร่วมระหว่าง อัตลักษณ์ส่วนบุคคลกับอัตลักษณ์ทางสังคม ที่เปิดโอกาสการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการไปท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้หาประสบการณ์และความบันเทิง โดยนักท่องเที่ยวเห็นว่าคนท้องถิ่นที่ไปเที่ยวนั้นมีวัฒนธรรมที่แปลกโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์จนสามารถดึงดูดใจให้ไปท่องเที่ยวได้ อย่างไรก็ตามการพัฒนาภูมิสังคมจำเป็นต้องใช้ ภูมิปัญญาของสมาชิกในชุมชนร่วมกับการพัฒนาชุมชน ให้สามารถดำเนินไปด้วยกันตามแนวทางของ วีรบุช วอนแก่น้อย (2560)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 จากกระบวนการสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดสุพรรณบุรี มีรูปแบบการสร้างมูลค่าจากการเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์อย่างดี เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้วยความพยายามนำมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนอันเป็นทรัพยากรสำคัญมาพัฒนา สอดคล้องกับแนวคิดของ เพ็ญพรรณ เพ็ญพลอย (2563) ในการพัฒนากระบวนการชุมชนด้วยความรักและศรัทธาในรากเหง้าและบรรพบุรุษของตน ยึดมั่นในประเพณีและวัฒนธรรมของตนที่เรียกว่ามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน พัฒนาเครือข่ายและส่งเสริมให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนก้าวต่อไปข้างหน้า ซึ่งทุกฝ่ายจึงต้องร่วมมือกันเพื่อคงไว้ซึ่งคุณค่าทางวัฒนธรรม (ชนัญ วงษ์วิภาค, 2548) การพัฒนาที่ดีจำเป็นต้องมีแนวคิด หลักการ กระบวนการและวิธีการปฏิบัติ มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา ตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม เน้นการตัดสินใจหรือความคิดเห็นจะต้องเป็นกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่และไม่ขัดแย้ง ต่อความเชื่อต่างๆ ในชุมชน (โกวิทย์ พวงงาม, 2539) การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการสร้างมูลค่า สิ่งที่ต้องคำนึงถึงอันดับแรก คือ ลูกค้า เพราะเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการแสวงหาความคิดใหม่ๆ เป็นส่วนสำคัญในการนำความคิดเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนใหม่ๆ หรือความสามารถในการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วยทรัพยากรทางวัฒนธรรมชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่แปรผันไปตามปัจจัยมากมาย เช่น รายได้ ความสนใจ ยุคสมัย สังคม กาลเวลา (สาคร คันธ์โชติ, 2528) จุดมุ่งหมายสำคัญของการสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดสุพรรณบุรี การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2543) เช่น มีการพัฒนาชุมชนให้มีที่พักในชุมชน พัฒนาบ้านให้เป็นโฮมสเตย์ที่สะอาด สะดวก ปลอดภัย แต่คงความเป็นธรรมชาติและมีกลิ่นไอของวิถีวัฒนธรรม เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การสร้างเครือข่ายนั้นจะทำให้มีการติดต่อ การแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ และที่สำคัญควรมีการเชื่อมโยงเครือข่ายพัฒนาร่วมกับชมรมท่องเที่ยวอำเภอด่านช้าง ร่วมกับท่านกำนันตำบลวังยาว จะร่วมกันพัฒนาบ้านพักในชุมชนให้เป็นโฮมสเตย์ที่ได้มาตรฐาน สะอาด สะดวก ปลอดภัย แต่ยังคงความเป็นธรรมชาติ และอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและยังเป็นจุดที่สร้างรายได้ที่ยั่งยืน สอดคล้องกับทฤษฎีเมืองสีเขียวด้านระบบส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการค้าทุนความยั่งยืนของคุณภาพชีวิต (วรรณวิไล วยะละสุน, 2557)



องค์ความรู้ที่ได้

คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ จากกระบวนการสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของชาติพันธุ์กระเหรี่ยงในจังหวัดสุพรรณบุรี ออกมาเป็นองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยที่สามารถนำไปใช้กับการพัฒนาชุมชนอื่นๆ ซึ่งง่ายต่อการทำความเข้าใจและการนำไปใช้ประโยชน์ มีรายละเอียด ดังนี้



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์ มีดังนี้ 1) ด้านการศึกษาขององค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย สามารถนำไปถอดบทเรียนเชิงพื้นที่ หรือกรณีศึกษาให้กับผู้เรียนด้านมนุษยศาสตร์ ด้านสังคมศาสตร์ ด้านศาสนา ด้านประวัติศาสตร์ หรือสาขาวิชาอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปต่อยอดองค์ความรู้ การนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ศึกษาอื่นโดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วม เป็นกระบวนการฝึกและสร้างการเรียนรู้ และ 2) ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปศึกษาต่อยอด และถอดบทเรียนกระบวนการ เพื่อขยายผลองค์ความรู้ให้กับบุคลากร ที่จะช่วยพัฒนารูปแบบการฟื้นฟูอาชีพ การสร้างรายได้ และการเชื่อมโยง และสอดคล้องกับบริบทเครือข่ายที่กำลังขับเคลื่อนองค์การแห่งการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้ 1) ควรมีการศึกษาประเด็นการพัฒนากิจกรรม เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้การพัฒนาอัตลักษณ์ชุมชนและทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนชาติพันธุ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี และในพื้นที่อื่นๆ เพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). *การจัดการเครือข่าย: กลยุทธ์สำคัญสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สถาบันอนาคตศึกษาเพื่อการพัฒนา.
- โกวิท พวงงาม. (2539). *การศึกษารูปแบบและแนวทางการเสริมความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.



- ชนัญ วงษ์วิภาค. (2548). *การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระมหาพรชัย สิริวิโร และคณะ. (2560). *การศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เพ็ญพรรณ เป็องฟูลอย. (2563). *การวิเคราะห์บทบาทหน้าที่และกระบวนการของชุมชนสร้างสรรค์ในสังคมไทย*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัชชเมธ จันทนวล และคณะ. (2558). *ชุมชนกับการสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมของชาวพุทธ: กรณีศึกษากลุ่มแสดงมโนราห์ของชุมชนบ้านปากน้ำวัดเลียบ เทศบาลเมืองตะลุมบอน อ.สายบุรี จ.ปัตตานี*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรรณวิไล วยะลุน. (2557). *ตรรชนีความเขียวของเมืองเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองในภาคเหนือตอนล่างประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม มหาวิทยาลัยศิลปากร, สาขาวิชาการวางแผนชุมชนเมืองและสภาพแวดล้อม, ภาควิชาการออกแบบและวางแผนชุมชนเมือง, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วีรณัฐ วอนแก่นน้อย และคณะ. (2660). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการป่าชุมชนบ้านหินฮาว อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ศิริพันธ์ นันสุนานนท์ และคณะ. (2561). *ภูมิสังคมทางวิถีชีวิต และคุณค่าของพื้นที่สาธารณะต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชุ่มน้ำ กรณีศึกษาชุมชนหมู่ที่ 8 ตำบลพันท้ายนรสิงห์ จังหวัดสมุทรสาคร*. *วารสารสิ่งแวดล้อม*, 22(3): 41-48.
- สาคร คันทโชติ. (2528). *การออกแบบและการพัฒนาผลิตภัณฑ์*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี. (2564). *แผนพัฒนาจังหวัดสุพรรณบุรี พ.ศ. 2561-2565 (ฉบับทบทวน)*. สุพรรณบุรี: แผนงบประมาณ.
- อคิน รพีพัฒน์. (2551). *วัฒนธรรมคือความหมาย: ทฤษฎีและวิธีการคิดของคลิฟฟอร์ด เกียร์ซ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.





การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงาน สำนักงานเทศบาล
ตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา
Human Resource Management that Affects the Efficiency Administration
of Bangsamak Subdistrict Municipality Office Bangpakong District,
Chachoengsao Province

¹วรรณ จินดาคักดี, ²ธีรพล กาญจนากาศ

¹Wanna Jindasak, ²Theerapol Karnchanakas

^{1,2}คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข

^{1,2}Faculty of Social Sciences and Education, Thongsook College, Thailand

¹Corresponding author, e-mail: wannaphapa8@gmail.com

Received: September 13, 2025; Revised: October 05, 2025; Accepted: October 15, 2025



บทคัดย่อ

บทความการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา 2) ประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา และ 3) อิทธิพลของปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรของสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร มีการสุ่มตัวอย่างใช้วิธีจับสลาก จำนวน 97 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การทดสอบสมการถดถอยพหุคูณ และทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการจัดหาทรัพยากรมนุษย์ รองลงมา คือ ด้านการให้รางวัลทรัพยากรมนุษย์ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการดำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์ 2) ประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานบุคคลและกิจการสภา ด้านการติดตามนวัตกรรมท้องถิ่น ด้านการบริหารงานการเงินและการคลัง ด้านการบริการสาธารณะ และอันดับสุดท้ายคือ ด้านธรรมาภิบาล 3) อิทธิพลของปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร มีอิทธิพลอยู่ในระดับสูง ($r_{xy}=0.720$) เมื่อทดสอบการถดถอยพหุคูณ ประสิทธิภาพการบริหารงาน มีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 51.80 ($R^2=0.518$) ผลการทดสอบสมมติฐานปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การบริหารทรัพยากรมนุษย์; ประสิทธิภาพ; การบริหารงาน



Abstract

This study aims to study 1) level of human resource management factors of Bangsamak Subdistrict Municipality Office, Bangpakong District, Chachoengsao, 2) level of administrative efficiency of Bangsamak Subdistrict Municipality Office, Bangpakong District, Chachoengsao and 3) influence of human resource management factors affecting the administrative efficiency of Bangsamak Subdistrict Municipality Office, Bangpakong District, Chachoengsao. This is quantitative research, population used in the research is personnel of Bangsamak Subdistrict Municipality Office. There is a simple random sampling method using the lottery method, totaling 97 people. The research tools were questionnaires. Statistics used for data analysis included mean, standard deviation, correlation coefficient, multiple regression test and hypothesis testing.

The research results found that 1) level of human resource management factors of Bangsamak Subdistrict Municipality Office is at a high level, including human resource procurement, followed by human resource rewards, human resource development, and finally, human resource maintenance and protection. 2) level of efficiency the Bangsamak Subdistrict Municipality Office is high level, including management, followed by personnel management and council affairs, local innovation monitoring, financial and treasury management, public services, and finally, good governance. 3) influence of human resource management factors on the efficiency of the administration of Bangsamak Subdistrict Municipality Office has a high level of influence ($r_{xy}=.720$), when tested by multiple regression, management efficiency had predictive power of 51.80 percent ($R^2=.518$), the hypothesis testing on the influence of human resource management factors on the administrative efficiency of Bangsamak Subdistrict Municipality Office, statistically significant .01.

Keywords: Human Resource Management; Efficiency; Administration

บทนำ

ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยที่มีค่ายิ่งของสังคมและประเทศชาติ ประเทศใดที่มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพสูงและสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์แล้วประเทศนั้นก็เจริญก้าวหน้า มีความมั่งคั่งและมั่นคงทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมืองและทางสังคมแต่ถ้าหากประเทศใดขาดทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าหรือไม่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติได้ ประเทศก็พัฒนาไปได้อย่าง ความเจริญหรือความล้าหลังของประเทศจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยทรัพยากรมนุษย์เป็นสำคัญ เพราะทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดการพัฒนาปัจจัยอื่นๆ ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศไม่ว่าจะเป็น ด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมก็มาจากทรัพยากรมนุษย์ทั้งสิ้น ประเทศต่างๆ จึงมุ่งหวังที่จะมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติ (กัลยาธิตน์ อีระธนชัยกุล, 2557) โดยกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีกระบวนการที่สำคัญ ได้แก่ การวางแผน การสรรหาและคัดเลือก การฝึกอบรมและการบริหารทรัพยากรมนุษย์ การให้ประโยชน์ตอบแทนซึ่งรวมถึงสวัสดิการและผลประโยชน์ต่างๆ การประเมินผลการปฏิบัติงานและขั้นตอนสุดท้าย คือ การธำรงรักษาทรัพยากรมนุษย์ อาจจะกล่าวได้ว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ เป็นเรื่องที่ต้องมีวิธีการจำเป็นต้องศึกษาให้เข้าใจ เพื่อประโยชน์



ในการดำเนินการให้เกิดประสิทธิภาพของการใช้บุคลากรในการผลิต ผู้บริหารองค์กร จึงจำเป็นที่จะต้องบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างชำนาญ ในปัจจุบันปัญหาการแข่งขันจากสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรมีอยู่สูงมาก การค้นหาบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถก็มีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น การดึงบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเกิดขึ้นอย่างมาก ทำให้เกิดการขาดแคลนบุคลากรตามมา บุคลากรที่มีคุณภาพก็จะย้ายงานหรือลาออกไปยังองค์กรอื่นๆ (ศุภชัย ยาวะประภาส, 2548)

การบริหารจัดการเพื่อให้องค์กรก้าวสู่ความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ จำเป็นต้องอาศัยการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทรัพยากรหลักขององค์กร ได้แก่ บุคลากร เงินทุน วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะ “บุคลากร” ถือเป็นหัวใจสำคัญที่ขับเคลื่อนทุกระบบงานให้ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงมีบทบาทสำคัญตั้งแต่ระดับปฏิบัติการจนถึงผู้บริหารระดับสูง เพราะความสำเร็จขององค์กรย่อมเกิดจากการทำงานของคนเป็นหลัก ด้วยเหตุนี้ องค์กรสมัยใหม่ทั้งภาครัฐและเอกชนจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ขั้นตอนการสรรหา คัดเลือก บรรจุ การฝึกอบรม พัฒนา ประเมินผลการทำงาน ไปจนถึงการพิจารณาเลิกจ้าง ทั้งนี้ได้หมายความว่าบุคลากรที่ได้รับคัดเลือกแล้วจะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดตลอดเวลา หากแต่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และความสามารถในการปรับตัวให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงของลักษณะงาน หากองค์กรละเลยการพัฒนาอาจนำไปสู่ปัญหาที่กระทบต่อความสำเร็จในระยะยาว ดังนั้น ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพจึงต้องทำหน้าที่คัดเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับตำแหน่งงาน ควบคู่กับการส่งเสริมการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะใหม่ๆ ให้บุคลากรอย่างต่อเนื่อง (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2550)

องค์กรสามารถเปรียบได้กับเรือที่มุ่งหน้าสู่เป้าหมาย ท่ามกลางอุปสรรคหรือวิกฤตต่างๆ เสมือนพายุระหว่างการเดินทางเรือ การที่จะนำพาเรือฝ่าฟันไปถึงจุดหมายได้ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือ ความสามัคคี และความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้บริหารกับพนักงาน หากทั้งสามฝ่าย ได้แก่ องค์กร ผู้บริหาร และบุคลากร สามารถทำงานประสานกันอย่างมีประสิทธิภาพ ก็จะนำพาองค์กรเดินทางไปถึงเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมั่นคงและปลอดภัย เพราะในยุคปัจจุบันการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์นั้น ก็ได้จำกัดขอบเขตอยู่แค่การสรรหาและคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาปฏิบัติงานในองค์กรเท่านั้น แต่ยิ่งไปกว่านั้นยังมีสิ่งสำคัญที่จะต้องดำเนินการควบคู่กันไป คือ การปลูกฝังหรือสร้างจิตสำนึกให้บุคลากรภายในองค์กรเกิดความพึงพอใจ ความผูกพัน ความซื่อสัตย์ และจงรักภักดีที่จะร่วมมือและปฏิบัติงานให้กับองค์กรตลอดไป โดยองค์กรจะต้องใส่ใจดูแลรักษาความก้าวหน้าในอาชีพการงานให้กับบุคลากรอันจะส่งผลให้บุคลากรมีความมุ่งมั่นที่จะสร้างชื่อเสียง และสร้างความสำเร็จให้กับองค์กรโดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยและยากลำบาก แต่การที่องค์กรจะคาดหวังและมุ่งผลให้บุคลากรภายในองค์กรปฏิบัติเช่นนั้นได้จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ เป็นแรงเสริม เพื่อกระตุ้นและคอยผลักดันให้บุคลากรเกิดความรักในองค์กร เมื่อใดที่พนักงานมีความรู้สึกรักองค์กร ก็จะส่งผลทำให้เกิดแรงผลักดัน แรงจูงใจ และกระตุ้นให้พนักงานพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อปฏิบัติงานหรือหน้าที่ของตน จนสุดความสามารถให้กับองค์กร เพราะด้วยความรู้สึกที่ว่าตนเองก็มีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าขององค์กรเช่นเดียวกัน นอกจากนี้การปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการประชาชน การพัฒนาบุคลากรในองค์กรสู่ความเป็นเลิศจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการบริหาร การบริหารงานบุคคล ซึ่งภาระหน้าที่สำคัญของผู้บริหารที่จำเป็นต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลปะในการจัดการ วางแผนกำลังคน การสรรหา คัดเลือก และการบรรจุ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งงาน พร้อมทั้งสามารถใช้ประโยชน์ให้เกิดผลสูงสุด ดำรงรักษาและ



พัฒนาบุคลากรเหล่านั้นเพื่อผลสำเร็จขององค์การ (อรณิชา โพธิ์อบ, 2564) และการพัฒนาบุคลากรในองค์กรสามารถทำได้หลายวิธี หากองค์กรเลือกใช้แนวทางที่สอดคล้องกับลักษณะบุคคลและภารกิจของตน ย่อมช่วยเสริมสร้างบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่เหมาะสมต่อการทำงาน เนื่องจากแต่ละคนต่างมีศักยภาพที่สามารถต่อยอดและพัฒนาได้ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และทัศนคติ โดยมีแรงจูงใจเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดัน ดังนั้น การพัฒนาบุคลากรจึงควรดำเนินการอย่างรอบด้านและบูรณาการ ไม่เพียงแต่การเสริมสร้างทักษะและความรู้เท่านั้น แต่ยังรวมถึงการดูแลสุขภาพกายและจิต ตลอดจนการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงานและการดำเนินชีวิต เพื่อให้บุคลากรสามารถเติบโตอย่างสมดุลและเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรอย่างยั่งยืน (สุภาวดี ขุนทองจันทร์, 2559)

การบริหารทรัพยากรบุคคลของสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา การทำงานที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการประชาชน จำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ และประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการขององค์กรให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น และตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างเหมาะสม จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในกระบวนการบริหาร การบริหารงานบุคคลจึงมีภาระหน้าที่สำคัญของผู้บริหารที่จะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการจัดการวางแผนกำลังคนการสรรหา คัดเลือก และการบรรจุ บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่งงาน พร้อมทั้งสามารถใช้ประโยชน์ให้เกิดผลสูงสุด อำนวยรักษา และพัฒนาบุคลากรเหล่านั้น เพื่อผลสำเร็จขององค์การ ถ้าการบริหารงานบุคคลบกพร่อง หน่วยงานนั้นๆ จะเจริญก้าวหน้าได้โดยยาก เพราะงานทุกชนิดจะได้ผลดีหรือผลเสีย นั้น ก็ขึ้นอยู่กับบุคคลที่รับงานไปทำ นักบริหารที่ดีจะต้องบริหารงานบุคคลให้ได้ผลดีและได้รับความสำเร็จในการทำ บุคลากรทุกฝ่ายร่วมมือกันทำงานเพื่อให้บรรลุไปสู่เป้าหมายของหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะบุคลากรถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของการบริหาร เพื่อให้หน่วยงานสามารถดึงดูดและบำรุงรักษา คนดี มีความรู้ความสามารถไว้ในหน่วยงานให้เหมาะสมที่สุดและดีที่สุด ซึ่งการบริหารจัดการจำเป็นต้องมุ่งเน้นการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากร ผ่านกลยุทธ์ด้านทรัพยากรมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการสรรหาและคัดเลือก การให้รางวัลตอบแทน การพัฒนา รวมถึงการรักษาและป้องกันการสูญเสียบุคลากร ทั้งหมดนี้ล้วนมีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพขององค์กร (เทศบาลตำบลบางสมัคร, 2567)

ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นต้องศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ว่าอยู่ในระดับใด อีกทั้งยังไม่เคยมีงานวิจัยที่ศึกษาในประเด็นนี้โดยตรงในบริบทของเทศบาลตำบลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามเกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (LPA) เพื่อวิเคราะห์ว่ามีผลต่อการบริหารงานมากน้อยเพียงใด ผลการศึกษาที่ได้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ วางทิศทางการดำเนินงาน ปรับปรุงแนวทางการบริหารจัดการรวมทั้งการพัฒนาบุคลากรและรูปแบบการทำงานให้เหมาะสม อันจะช่วยสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผลวิจัยยังเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับการพัฒนาและการบริหารงานขององค์กรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา



2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรของสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 126 คน (เทศบาลตำบลบางสมัคร, 2567)

2) กลุ่มตัวอย่าง

การสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับสลาก ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยใช้ตารางการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 607-610) จะได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 97 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม เพื่อใช้ศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งในพื้นที่ศึกษา และเก็บรวบรวมเอกสารทางวิชาการ จากการรวบรวมข้อมูลดังกล่าว นำมาประกอบในการสร้างเครื่องมือวิจัย

2) การพัฒนาเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถามว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่ จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงและความถูกต้องของเนื้อหา ตลอดจนไปถึงความชัดเจนและการใช้ภาษาที่เหมาะสมของข้อคำถาม นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อทำการทดสอบแบบสอบถาม จำนวน 30 คน และนำไปวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย ด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ครอนบาค (Cronbach, 1990) มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .905

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม จำนวน 97 ชุด เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) แจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างพร้อมอธิบายวิธีการกรอกแบบสอบถามอย่างถูกต้อง รวมถึงชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ผู้ตอบเข้าใจ

2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมด เพื่อให้มั่นใจว่าได้แบบสอบถามครบตามจำนวนและตรงตามกำหนดเวลา

3) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับและนับจำนวนให้ตรงกับกลุ่มตัวอย่าง หากพบว่าแบบสอบถามฉบับใดไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ จะมีการแจกแบบสอบถามทดแทนเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน



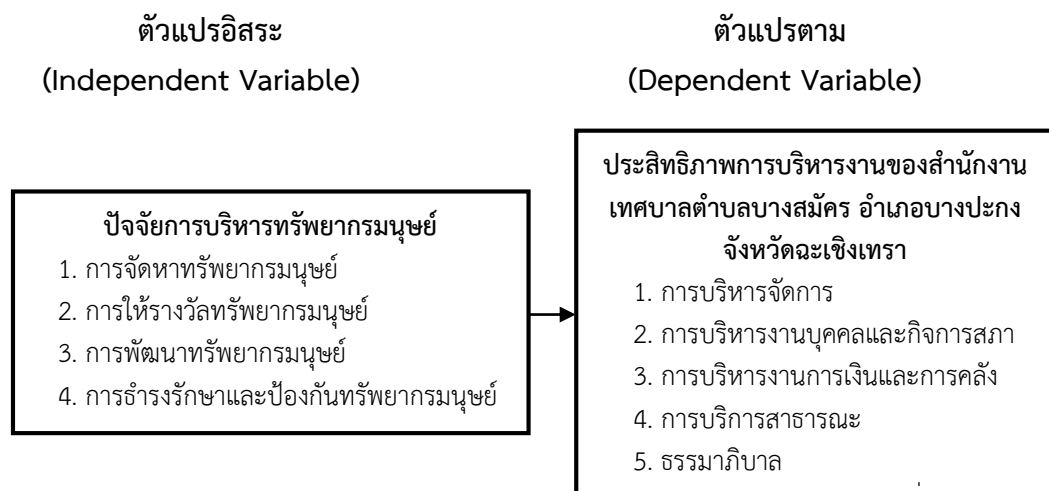
4) จัดเตรียมแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแล้วสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Correlation) การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) และการทดสอบสมมติฐาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยแนวคิด ทฤษฎี และเก็บรวบรวมเอกสารทางวิชาการ ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดแนวคิดปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ของ จอห์น เอ็ม. อิวานเซวิช (John M. Ivancevich, 1998, อ้างถึงใน มรกต โกมลดิษฐ์, 2546) และใช้แนวคิดจากเกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Performance Assessment: LPA) จากแนวคิดของ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2566) มาประยุกต์ เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

1. ระดับปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการจัดหาทรัพยากรมนุษย์ รองลงมา คือ ด้านการให้รางวัลทรัพยากรมนุษย์ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และ อันดับสุดท้าย คือ ด้านการธำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์ ดังตารางที่ 1



ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ระดับปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงาน เทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัด ฉะเชิงเทรา	$\bar{X}$	SD	ระดับ ความคิดเห็น	อันดับ
1. ด้านการจัดหาทรัพยากรมนุษย์	4.18	.498	มาก	1
2. ด้านการให้รางวัลทรัพยากรมนุษย์	4.12	.633	มาก	2
3. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	4.11	.643	มาก	3
4. ด้านการดำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์	4.07	.579	มาก	4
ค่าเฉลี่ยรวม	4.13	.549	มาก	

2. ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานบุคคลและกิจการสภา ด้านการติดตามนวัตกรรมท้องถิ่น ด้านการบริหารงานการเงินและการคลัง ด้านการบริการสาธารณะ และอันดับสุดท้าย คือ ด้านธรรมาภิบาล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักงาน เทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัด ฉะเชิงเทรา	$\bar{X}$	SD	ระดับ ความคิดเห็น	อันดับ
1. ด้านการบริหารจัดการ	4.10	.510	มาก	1
2. ด้านการบริหารงานบุคคลและกิจการสภา	4.02	.311	มาก	2
3. ด้านการบริหารงานการเงินและการคลัง	3.99	.343	มาก	4
4. ด้านการบริการสาธารณะ	3.95	.383	มาก	5
5. ด้านธรรมาภิบาล	3.94	.385	มาก	6
6. ด้านการติดตามนวัตกรรมท้องถิ่น	4.01	.302	มาก	3
ค่าเฉลี่ยรวม	4.00	.372	มาก	

3. อิทธิพลของปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนน (Correlation Matrix) เพื่อหาปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ พบว่า ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ ด้านการจัดหาทรัพยากรมนุษย์ (0.636) ด้านการให้รางวัลทรัพยากรมนุษย์



(0.649) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (0.703) และด้านการธำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์ (0.693) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์อิทธิพลของปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา

ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์	ประสิทธิภาพการบริหารงาน สำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร	
	Pearson's Correlation	Sig.
1. ด้านการจัดหาทรัพยากรมนุษย์ (X ₁)	.636**	0.000
2. ด้านการให้รางวัลทรัพยากรมนุษย์ (X ₂)	.649**	0.000
3. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (X ₃)	.703**	0.000
4. ด้านการธำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์ (X ₄)	.693**	0.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) โดยใช้ตัวแปรทุกตัวร่วมกันพยากรณ์อิทธิพลของปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ แสดงว่าตัวแปร ด้านการธำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์ (X₄) ด้านการจัดหาทรัพยากรมนุษย์ (X₁) ด้านการให้รางวัลทรัพยากรมนุษย์ (X₂) และด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (X₃) สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ ในรูปคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .375 .293 .283 และ .211 ตามลำดับ และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .264 .227 .288 และ .293) โดยที่ R มีค่าเท่ากับ .720 มีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 51.80 ($R^2=.518$) และค่าความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากการพยากรณ์เท่ากับ .227 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) โดยใช้ตัวแปรทุกตัวร่วมกันพยากรณ์อิทธิพลของปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยจำแนกเป็นรายด้าน

ตัวแปรพยากรณ์	b	SE _b	β	t	Sig.
1. ด้านการธำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์ (X ₄)	.375	.079	.264	4.044	.000**
2. ด้านการจัดหาทรัพยากรมนุษย์ (X ₁)	.293	.049	.227	6.411	.000**
3. ด้านการให้รางวัลทรัพยากรมนุษย์ (X ₂)	.283	.036	.288	14.372	.000**
4. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (X ₃)	.211	.036	.293	12.727	.000**
a=.466, R=.720, $R^2=.518$, Adj $R^2=.513$, SEE=.227, F=102.073, Sig=0.000					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01



การทดสอบสมมติฐานการบริหารทรัพยากรมนุษย์ มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดหาทรัพยากรมนุษย์ (0.227) ด้านการให้รางวัลทรัพยากรมนุษย์ (0.288) ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (0.293) และด้านการดำรงรักษาและป้องกันทรัพยากรมนุษย์ (0.264) มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะองค์กรมีระบบสรรหาที่เป็นธรรม เน้นผู้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับตำแหน่ง พร้อมค่าตอบแทนสอดคล้องกับทักษะและประสบการณ์ ช่วยดึงดูดบุคลากรศักยภาพสูง ขับเคลื่อนนวัตกรรม สร้างผลงานโดดเด่น และเสริมแรงจูงใจ ความภักดีต่อองค์กรในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรรณก พงษ์เสื่อ และคณะ (2567) พบว่า นโยบายการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลสาลี อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชญานนท์ ศิริมาศทอง (2566) พบว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก

จากผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการบริหารงานของสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ หน่วยงานมีการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ ทำให้สามารถระบุนความต้องการชุมชน กำหนดเป้าหมาย จัดสรรงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐ เอกชน และประชาชน ส่งผลให้การพัฒนามีความยั่งยืน ขณะเดียวกัน การบริหารทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพช่วยให้มีบุคลากรเหมาะสม ได้รับการพัฒนาทักษะและสวัสดิการที่เป็นธรรม ส่งเสริมขวัญกำลังใจในการทำงาน และสามารถขับเคลื่อนแผนพัฒนาให้บรรลุผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภฤกษ์ โคตรทอง (2565) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในเขตอำเภอนนทบุรี พบว่า บุคลากรเทศบาลในเขตอำเภอนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านเวลา รองลงมา คือ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และ ด้านปริมาณงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนูญ จันทรสมบูรณ์ และศิวก อินทร์พิทักษ์ (2563) ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลอ้อมใหญ่ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ประกอบด้วยประสิทธิภาพในด้านต้นทุน ประสิทธิภาพในด้านคุณภาพ ประสิทธิภาพในด้านปริมาณงาน และประสิทธิภาพในการให้บริการ

จากผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($r_{xy}=.720$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ เช่น การสรรหา การพัฒนา การประเมินผลงาน การให้ผลตอบแทน และการสร้างแรงจูงใจ มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรท้องถิ่น เมื่อองค์กรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบ บุคลากรย่อมมีความรู้ ความสามารถ และทัศนคติที่เหมาะสม ส่งผลให้การบริหารงานมีความคล่องตัว โปร่งใส และบรรลุเป้าหมายตามพันธกิจขององค์กรได้ดียิ่งขึ้น

อีกทั้งค่าความสัมพันธ์ที่สูงสะท้อนว่า ปัจจัยด้านคนเป็น หัวใจสำคัญของความสำเร็จ ในการบริหารจัดการเทศบาลตำบลบางสมัคร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงรัตน์ ธรรมสโรช และคณะ (2567) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยการติดต่อสื่อสารในองค์กรที่ส่งผลต่อกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลเมืองสระบุรี พบว่า องค์กรมีความสัมพันธ์กับกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรในเทศบาลเมืองสระบุรี ในระดับสูง ($r=.734$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับ ปาริชาติ เงินสม (2566) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดกองคลังเทศบาลนครลำปาง พบว่า ความสัมพันธ์ปัจจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร r มีค่าเท่ากับ 0.731 หมายความว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อิทธิพลของปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา มีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 51.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาบุคลากรและการธำรงรักษาทรัพยากรมนุษย์ เป็นปัจจัยที่มีน้ำหนักมากที่สุดในการยกระดับการบริหารงาน ขณะเดียวกัน การจัดหาและการให้รางวัลก็ยังเป็นกลไกเสริมที่สำคัญ เพราะช่วยให้บุคลากรที่มีศักยภาพเข้ามาสู่ระบบ และรักษาขวัญกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปองใจ ปากเมย (2563) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอพรหมานิคม จังหวัดสกลนคร พบว่า สามารถร่วมกันทำนายสัมฤทธิ์ผลการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอพรหมานิคม จังหวัดสกลนคร ได้ร้อยละ 53.10 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลภรณ์ เพ็ชรกุล (2566) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรกระทรวงพลังงาน พบว่า ปัจจัยองค์การที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรกระทรวงพลังงาน 3 ด้าน ได้แก่ การสนับสนุนของผู้บริหารระดับสูง ความมุ่งมั่นจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ชำนาญทั่วไป และรูปแบบการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และร่วมกันมีอิทธิพลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรกระทรวงพลังงานได้ ร้อยละ 78.30

จากผลการทดสอบสมมติฐาน การบริหารทรัพยากรมนุษย์ พบว่า มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การบริหารบุคลากรใน 4 มิติ ได้แก่ การคัดเลือกคนคุณภาพ ผลตอบแทนที่เหมาะสม การพัฒนาความสามารถ และการรักษาบุคลากรให้อยู่กับองค์กรอย่างยั่งยืน เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยระบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพไม่เพียงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน แต่ยังสร้างความผูกพันของบุคลากร ความโปร่งใส ความรวดเร็วในการบริการสาธารณะ และความเชื่อมั่นจากประชาชนในพื้นที่ ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวัฒน์ สิริพรวุฒิ และคณะ (2567) พบว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์มีผลทางบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรและมีความสอดคล้องในทิศทางเดียวกันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติณภรณ์ ภมรสุต (2565) ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 มีความสัมพันธ์กันเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01



ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานสำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดเชิงเตรา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร ควรพัฒนากระบวนการสรรหาให้โปร่งใสและเป็นธรรม พร้อมระบบค่าตอบแทนที่เหมาะสม สนับสนุนการพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ต่อเนื่อง รวมถึงการดูแลบุคลากรด้วยวัฒนธรรมการทำงานเชิงบวกและสวัสดิการที่สมคูล เพื่อดึงดูด รักษา และสร้างความผูกพันบุคลากรกับองค์กรในระยะยาว

1.2 สำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร ควรปรับปรุงระบบประเมินผลการทำงานให้มีเกณฑ์ที่โปร่งใส สะท้อนผลงานจริง พร้อมนำผลไปพัฒนาบุคลากร ควบคู่กับการพัฒนาระบบบัญชีและงบประมาณเชิงรุก ใช้เทคโนโลยีเพิ่มความถูกต้อง เปิดเผยข้อมูลการเงินอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของหน่วยงาน

1.3 สำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร ควรปรับปรุงสวัสดิการ ส่งเสริมสมคูลชีวิตและการทำงาน เช่น เวลาที่ยืดหยุ่น มุมพักผ่อน กิจกรรมเสริมสุขภาพ พร้อมจัดอบรมเพิ่มทักษะและเส้นทางความก้าวหน้าในอาชีพ เพื่อให้บุคลากรมีแรงจูงใจ มีความสุข และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อเนื่อง

1.4 สำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร ควรบูรณาการแผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานร่วมกับการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมสาธารณะ จัดสรรงบประมาณสนับสนุนด้านวัฒนธรรม สร้างพื้นที่กิจกรรมชุมชน และผลักดันโครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมเพื่อสร้างความเข้มแข็งและความภาคภูมิใจร่วมของคนในท้องถิ่น

1.5 สำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร ควรพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัลเผยแพร่ข้อมูลและรายงานต่อสาธารณะ พร้อมกลไกตรวจสอบที่ประชาชนเข้าถึงได้ เช่น คณะกรรมการอิสระหรือช่องทางร้องเรียน สนับสนุนการพัฒนาแกนนำชุมชนรุ่นใหม่ จัดตั้งศูนย์ข้อมูลนวัตกรรมท้องถิ่นและส่งเสริมโครงการพึ่งพาตนเอง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 สำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร ควรจัดให้มีระบบการดูแลและสร้างความผูกพันของบุคลากรต่อองค์กรอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การจัดสวัสดิการที่สอดคล้องกับความต้องการจริงของบุคลากร การสร้างเส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพที่ชัดเจน และการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตในการทำงาน เพื่อให้บุคลากรเกิดความภาคภูมิใจและมีแรงจูงใจที่จะอยู่กับองค์กรในระยะยาว ส่งผลให้เกิดความมั่นคงและต่อเนื่องของการบริหารงานในระดับท้องถิ่น

2.2 สำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร ควรพัฒนากระบวนการคัดเลือกบุคลากรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเน้นคุณสมบัติที่ตอบโจทย์การพัฒนาท้องถิ่นยุคใหม่ เช่น ความสามารถทางเทคโนโลยี การคิดเชิงนวัตกรรม และการมีจิตบริการ พร้อมทั้งปรับระบบการให้รางวัลและการยกย่องชมเชยให้เชื่อมโยงกับผลการปฏิบัติงานและความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากร เพื่อสร้างแรงเสริมทางบวกและความมุ่งมั่นในการพัฒนาผลงานอย่างต่อเนื่อง

2.3 สำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร ควรจัดให้มีแผนพัฒนาบุคลากรรายบุคคล (Individual Development Plan: IDP) ที่สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัล การบริหารจัดการสมัยใหม่ และการบริการสาธารณะเชิงรุก ตลอดจนสร้างวัฒนธรรม



การเรียนรู้ในองค์กร เช่น การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างหน่วยงาน การอบรมออนไลน์ และโครงการพี่เลี้ยง (Mentoring Program) เพื่อเพิ่มศักยภาพบุคลากรในการบริหารงานท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรทำการวิจัยเพื่อออกแบบและพัฒนาระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ครอบคลุมทั้ง การจัดหา การให้รางวัล การพัฒนา และการดำรงรักษา โดยเน้นความโปร่งใส ความเป็นธรรม และความสอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรและองค์กร พร้อมศึกษาแนวทางการสร้างแรงจูงใจและความผูกพันของพนักงาน เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขันของหน่วยงาน

3.2 ควรทำการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ชัดเจน โปร่งใสและสะท้อนผลลัพธ์จริงของบุคลากร พร้อมศึกษาผลกระทบของการประเมินผลต่อการพัฒนาทักษะ การเพิ่มประสิทธิภาพงาน และความพึงพอใจของพนักงาน นอกจากนี้ควรพิจารณาการออกแบบสวัสดิการและสภาพแวดล้อมการทำงานให้สอดคล้องกับการสร้างสมดุลระหว่างชีวิตและงาน

3.3 ควรทำการวิจัยเพื่อศึกษาวิธีการพัฒนากลไกธรรมาภิบาลผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลและการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ พร้อมสำรวจแนวทางสร้างเครือข่ายแกนนำชุมชนและระบบสนับสนุนโครงการนวัตกรรมท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรกนก พงษ์เสือ, ณฐนนท ทวีสิน และสุนิตดา เทศนิยม. (2567). ประสิทธิภาพการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์การบริหารส่วนตำบลสาเล อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา*, 6(1), 295-308.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2566). *การประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2566*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.
- กัลยารัตน์ อธิระชัยกุล. (2557). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: ส.เอเชียเพรส.
- ฐิติณารักษ์ ภารสุตร. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิภาพของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1. *วิทยานิพนธ์หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, ภาควิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศิลปากร*.
- ณฐนน ทวีสิน, อธิพล กาญจนากาศ, สุนิตดา เทศนิยม และชญานนท์ ศิริมาศทอง. (2566). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุโขทัย. *Procedia of Multidisciplinary Research*. 1(10): 1-11.
- ณัฐวัฒน์ สิริพรวิทย์, จีราพร สุขารมณ, ธเรศวร ธนะสมบุรณ์ และคำรบ ลียะวณิช. (2567). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสิงห์บุรี. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 11(3): 105-116.
- ดวงรัตน์ ธรรมสโรช, มะกิดดา หะยีแวสอหะ, ชุลกิฟลี สะอิชอมะ มีสา และรัสรินทร์ จิตวิชัยกุล. (2567). ปัจจัยการติดต่อสื่อสารในองค์กรที่ส่งผลต่อกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของเทศบาลเมืองสระบุรี. *วารสารรัชภาคย์*, 18(57): 398-414.
- เทศบาลตำบลบางสมัคร. (2567). *รายงานแผนปฏิบัติการประจำปี 2567*. สำนักงานเทศบาลตำบลบางสมัคร อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา.



- ปองใจ ปากเมย. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อสัมฤทธิ์ผลการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอพรหมานิคม จังหวัดสกลนคร. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*.
- ปาริชาติ เงินสม. (2566). ปัจจัยเชิงจิตที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในสังกัดกองคลัง เทศบาลนครลำปาง. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 1(10), 53.
- มนูญ จันทร์สมบุรณ์ และศิวกกร อินทร์พิทักษ์. (2563). ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. *งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 12 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*, (9-10 กรกฎาคม 2563).
- มรกต โกมลดิษฐ์. (2546). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ: กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชา บริหารธุรกิจ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*.
- วิลาวรรณ รพีพิศาล. (2554). *ความรู้พื้นฐานในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วิจิตรหัตถกร.
- วิไลภรณ์ เพ็ชรกุล. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรกระทรวงพลังงาน. *การศึกษาค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, แขนงวิชาบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2550). *องค์การและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- ศุภชัย ยาวะประภา. (2548). *การบริหารงานบุคลากรภาครัฐไทยกระแสใหม่และสิ่งท้าทาย*. กรุงเทพฯ: ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภฤกษ์ โคตรทอง. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลในเขตอำเภอพนสนิม จังหวัดชลบุรี. *การค้นคว้าอิสระหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- สุภาวดี ขุนทองจันทร์. (2559). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างบูรณาการ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- อรณิชา โพธิ์อบ. (2564). แนวทางการพัฒนาบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่ความเป็นเลิศ กรณีศึกษา เทศบาลตำบลบางปลา จังหวัดสมุทรสาคร. *การค้นคว้าอิสระหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ)*, สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหารคณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Cronbach, L.J. (1990). *Essentials of psychological testing*. 5th ed. Harper Collins Publishers.
- Ivancevich, J. M. (1998). *Human resource management*. 7th ed. McGraw-Hill.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3): 607-610.





อัตลักษณ์ร่วมสมัย: การดำรงอยู่ของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านกล้วย
อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

Contemporary Identity: The Existence of the Karen Ethnic Community
of Ban Kluay, Dan Chang District, Suphanburi Province

¹พระปลัด เขตขันธ์ อีสโร, ²พระปลัด ยุทธนา มาลาวีโส, ³สนธยา ลิทธิเกรียงไกร,
⁴ภัทรกุล ศิลปรัตน์, ⁵มณฑกานต์ แป้นกลม

¹Phrapalad Khetkhan Issaro, ²Phrapalad Yuttana Malawong, ³Sontaya Sitthikreangkri,
⁴Phattharakul Silparat, ⁵Monthakant Paenklon

^{1,2,3}วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
⁴คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

⁵คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2,3}Suphanburi Srisuvarnabhumi Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya
University

³Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

⁵Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding author, e-mail: khetkhan.khon@mcu.ac.th

Received: September 16, 2025; Revised: October 10, 2025; Accepted: October 15, 2025



บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อสำรวจอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในชุมชนบ้านกล้วย ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี 2) เพื่อศึกษาการดำรงอยู่อย่างร่วมสมัยภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในชุมชนบ้านกล้วย ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในชุมชนบ้านกล้วย ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี พื้นที่วิจัยอยู่ในตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 30 รูป/คน งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสำรวจอัตลักษณ์และทุนทางวัฒนธรรมชุมชน แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ คณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลแล้วจึงนำมาวิเคราะห์เพื่ออภิปรายผลและเสนอแนะด้วยการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลจากการวิจัยพบว่า ชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านกล้วย มีวิถีชีวิตและการดำรงอยู่ตามวิถีวัฒนธรรมและประเพณีที่สืบทอดกันมา อันเป็นคุณลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์ชุมชน สมาชิกในชุมชนมีความร่วมมือร่วมใจกันอย่างดี บริเวณชุมชนสภาพภูมิประเทศที่เหมาะสมมีลำห้วยไหลผ่าน สามารถการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้ ชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านกล้วยมีสมาชิกชุมชน ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ประชาชนท้องถิ่น ส่วนงานปกครอง ชมรมการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมในการวางแผนทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน เช่น การแต่งกาย การละเล่น ดนตรี ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน และชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง มีแนวทางพัฒนาชุมชนให้มีที่พักในชุมชนพัฒนาบ้านให้เป็นที่พักสำหรับผู้มาเยือน



ที่สะอาด สะดวก ปลอดภัย แต่คงความเป็นธรรมชาติและมรดกของวิถีวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง
สมบูรณ์ พร้อมรองรับนักท่องเที่ยวผ่านกระบวนการโดยผู้นำชุมชน เพื่อเสริมความเข้มแข็งและการปรับตัว
ร่วมทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ร่วมสมัย; การดำรงอยู่; ชุมชนชาติพันธุ์

Abstract

This research article aims to Study 1) To explore the identity of the Karen ethnic group in the Ban Kluay community, Wang Yao sub-district, Dan Chang district, Suphan Buri province; 2) To study their contemporary existence within a multicultural society; and 3) To present the model for coexistence within this multicultural context. The study was conducted in Wang Yao sub-district, Dan Chang district, Suphan Buri province, with 30 key informants. The primary research tools included a survey on community identity and cultural capital, as well as specific focus group discussions. The collected data was then analyzed, and the findings and recommendations were presented in a descriptive narrative. The research results were found as follows:- The research revealed that the Karen ethnic community of Ban Kluay maintained a way of life and existence based on their inherited culture and traditions, which constituted the community's distinctive identity. Community members demonstrated strong cooperation. The community area, with its suitable topography and a flowing stream, was deemed developable into a cultural tourism destination. Community members, leaders, monks, local sages, local administrative officers, and the tourism club participated in setting guidelines for developing the community's cultural products, such as traditional attire, performances, and music, through community tourism activities. The Karen ethnic community developed a plan to establish community accommodation by converting homes into clean, convenient, and safe lodgings for visitors. These accommodations were intended to retain their natural ambiance and fully reflect the cultural way of life of the Karen people, ready to welcome tourists through a process led by community leaders. This initiative aimed to strengthen and promote sustainable cultural adaptation and co-existence.

Keywords: Contemporary identity; Existence; Ethnic community

บทนำ

จังหวัดสุพรรณบุรีตั้งอยู่ในภาคกลางด้านตะวันตกของประเทศไทย มีแม่น้ำสุพรรณบุรีหรือแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านตามแนวยาวของจังหวัดจากทิศเหนือจรดทิศใต้ ลักษณะทั่วไปของพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีพื้นที่บางส่วนเป็นที่ราบสูงโดยอยู่ทางด้านตะวันตกของจังหวัดมีความลาดเทอยู่ประมาณ 0-3 เปอร์เซ็นต์ โดยที่บริเวณเทือกเขาสูงและพื้นที่สลับลอนชันนี้เริ่มตั้งแต่ทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภออู่ทอง ไปทางเหนือเป็นลูกคลื่นลอนลาดสลับเชิงเขา แต่ทางด้านทิศตะวันตกของอำเภอด่านช้าง มีสภาพเป็นลูกคลื่นลอนลาดสลับซับซ้อนจนถึงเทือกเขาสูงชันตั้งเป็นแนวเขาที่ติดกับเทือกเขาตะนาวศรี มียอดเขาสูงสุดคือ เขาเทวดา มีความสูงประมาณ 1,220 เมตรจากระดับน้ำทะเล (สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี, 2563) ด้วยสภาพภูมิประเทศที่เสริมให้จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นศูนย์รวมทางวัฒนธรรมที่มีผู้คนอพยพตั้งถิ่นฐาน



และชาวพื้นเมืองหลากหลายกลุ่มมาอาศัยอยู่ ทำให้จังหวัดสุพรรณบุรีประกอบด้วยชนหลายเชื้อชาติ เช่น ชาติพันธุ์ลาวเวียง ชาติพันธุ์ลาวครั่ง ชาติพันธุ์ละว้า ชาติพันธุ์มอญ ชาติพันธุ์ลาวโซ่ง ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง เป็นต้น จังหวัดสุพรรณบุรีอันเป็นจังหวัดที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมแห่งหนึ่งในประเทศไทยมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมและประเพณีเป็นลักษณะเด่นของจังหวัดที่สืบทอดมาแต่โบราณการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของจังหวัดสุพรรณบุรีให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่เชื่อมโยงอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน พร้อมทั้งบูรณาการพัฒนาของจังหวัดสุพรรณบุรีกับการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เพื่อการมีประสิทธิภาพในการพัฒนาเชิงพื้นที่ทำให้เข้าถึงประชาชนและทำให้มีพลังของยุทธศาสตร์การพัฒนามากขึ้น โดยสิ่งสำคัญ คือ การบูรณาการทรัพยากรทั้งคน งบประมาณ ของระดับพื้นที่ในการขับเคลื่อนวาระการพัฒนาร่วมของจังหวัดที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ จังหวัดสุพรรณบุรี จึงได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาจังหวัดไว้ว่า “เกษตรกรรมยั่งยืน เศรษฐกิจเข้มแข็ง คุณภาพชีวิตดี สังคมมีสุข” (ธวัชชัย วงศ์กรี, 2559)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นการสร้างคุณค่าจากรากฐานวิถีชีวิต การยกระดับการดำรงชีวิตของสมาชิกชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงให้ดีขึ้น การให้ทั้งความรู้ การฝึกฝนทักษะ การส่งเสริมสุขภาพอนามัย การประกอบอาชีพการเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยการเสริมสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเอง (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล, 2555) การพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงเริ่มต้นจากการพัฒนาตนเองซึ่งเป็นหน่วยย่อยของสังคม ชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านกล้วย ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นชุมชนกะเหรี่ยงดั้งเดิมกลุ่มสุดท้ายที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านช่องอย่างมั่นคงตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่เดิมบริเวณนี้เป็นบริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์ที่ชาวกะเหรี่ยงเดินทางรอนแรมมาพักที่บริเวณนี้ ต่อมาเริ่มมีการเข้ามาตั้งรกราก โดยเข้ามาประกอบอาชีพเพาะปลูกซึ่งอยู่อย่างพอเพียง (กรมการพัฒนาชุมชน, 2557) นอกจากการทำนาซึ่งได้ผลผลิตมาเป็นข้าว แต่เดิมจะไม่นิยมขายใช้การแลกเปลี่ยน เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีนำความเจริญเข้ามามีการปรับตัวให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตแนวใหม่จึงจำเป็นอย่างยิ่ง การปรับตัวจากวิถีชีวิตเดิมให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์จังหวัดสุพรรณบุรีที่ได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาจังหวัด ดังต่อไปนี้ 1) การเพิ่มศักยภาพการผลิตสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมให้ได้มาตรฐานเพื่อการแข่งขัน การค้าและการพัฒนาที่ยั่งยืน 2) การพัฒนาการท่องเที่ยวและการกีฬา เพื่อส่งเสริมความมั่นคงทางอัตลักษณ์ชุมชนของจังหวัดสุพรรณบุรี 3) การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายใต้การมีส่วนร่วมสู่ความยั่งยืน และ 4) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดสุพรรณบุรี, 2563)

จากข้อมูลดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงศึกษาเรื่อง อัตลักษณ์ร่วมสมัย: การดำรงอยู่ของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านกล้วย อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ในมิติสังคมวัฒนธรรมของชุมชนชาติพันธุ์ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่เมืองขยายเข้ามาสู่ชนบท การปรับตัวภายใต้โครงสร้างอำนาจของรัฐชาติไทยสมัยใหม่ และความภาคภูมิใจในรากเหง้าของตนเองภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม การเป็นชาวท้องถิ่นสุพรรณบุรีและการเป็นพลเมืองโลก

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในชุมชนบ้านกล้วย ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี
2. เพื่อศึกษาการดำรงอยู่อย่างร่วมสมัยภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในชุมชนบ้านกล้วย ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี



3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในชุมชนบ้านกล้วย ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการศึกษาดOCUMENT RESEARCH (Document Research) ร่วมกับการสำรวจ (survey) การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (in-depth interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focus group) ในการรวบรวมข้อมูลวิจัย มีรายละเอียดประกอบด้วย

1) การศึกษาดOCUMENT RESEARCH (Document Research) เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านกล้วย จากหนังสือ ตำรา รายงานการวิจัย บทความวิชาการ บันทึกจากหอสมุดที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรมความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์และการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านกล้วย

2) การสำรวจ (survey) ลงพื้นที่เก็บข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับแผนที่ชุมชน ประวัติศาสตร์ชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านกล้วย อำเภอด่านช้าง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี ทั้ง 2 กลุ่ม ประกอบด้วย การสำรวจบริบทชุมชน การสำรวจทางวัฒนธรรมของชุมชน การสำรวจจากผู้นำและปราชญ์ชุมชน สำรวจความสัมพันธ์ในชุมชน การดำรงอยู่ของชุมชน และการสอบถาม/สัมภาษณ์แบบเจาะจง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน

3) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ สมาชิกชุมชนชาติพันธุ์ ได้แก่ สมาชิกชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านกล้วย ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 30 คน

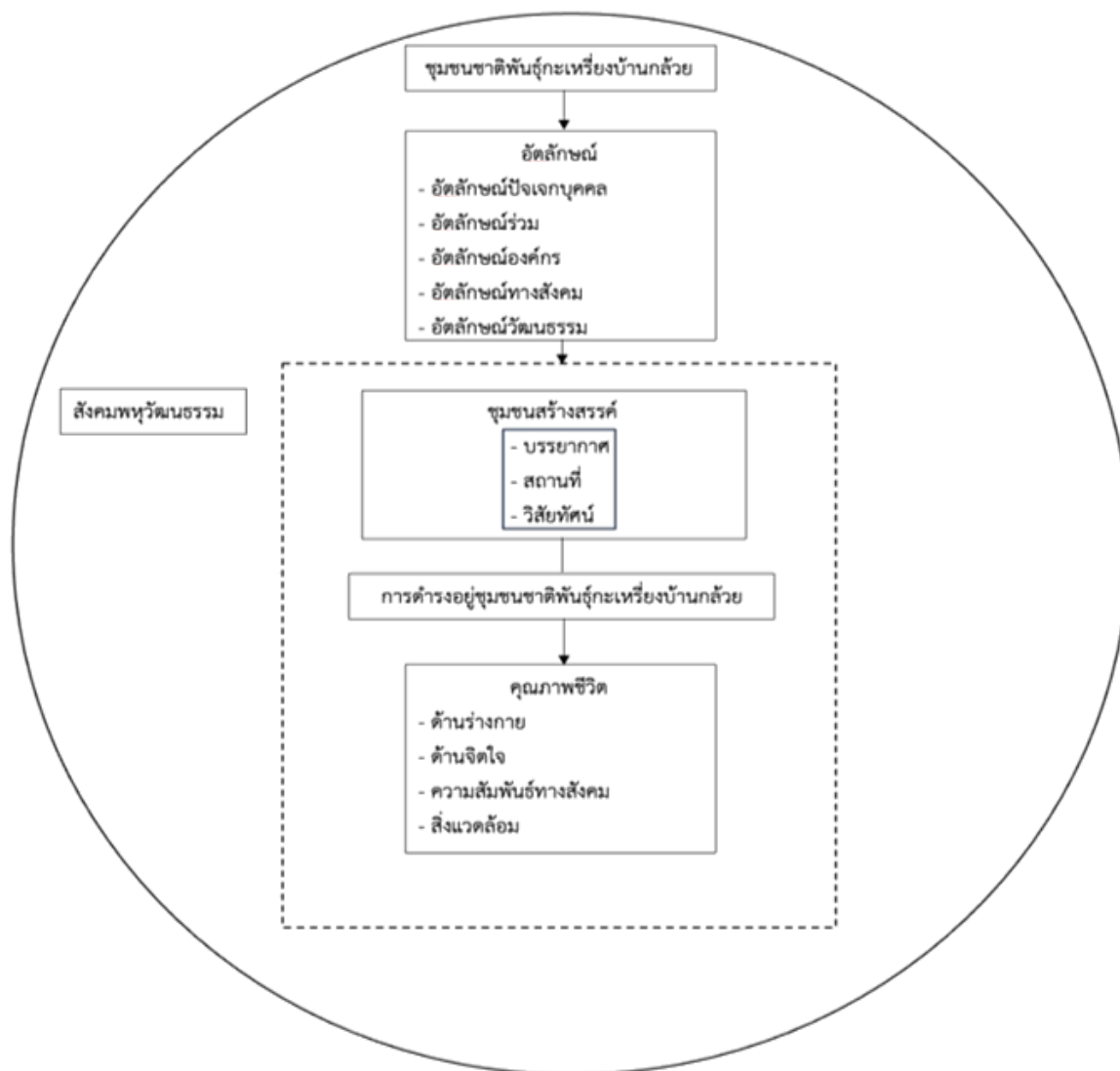
4) จัดกิจกรรมกระบวนการ (Process Activities) สัมมนาเวทีชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เรื่องการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม

5) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ สมาชิกชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านกล้วย ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 15 คน บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 8 คน ปราชญ์ชุมชน จำนวน 2 คน ผู้นำทางศาสนา จำนวน 2 รูป รวมทั้งสิ้น 30 รูป/คน เพื่อมาวิเคราะห์อัตลักษณ์ของชุมชนและการอยู่ร่วมกันของชาติพันธุ์

6) จัดกิจกรรมสัมมนาเวทีชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เรื่องการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม ได้แก่ สมาชิกชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านกล้วย ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 15 คน บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 8 คน ปราชญ์ชุมชน จำนวน 2 คน ผู้นำทางศาสนา จำนวน 2 รูป รวมทั้งสิ้น 30 รูป/คน เพื่อมาวิเคราะห์อัตลักษณ์ของชุมชนและการอยู่ร่วมกันของชาติพันธุ์ภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วย 1) การศึกษาดOCUMENT RESEARCH (Document Research) งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือและตำรา 2) แบบสำรวจ 3) แบบสนทนากลุ่ม และแบบสนทนาการสัมมนา ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบและวิธีวิจัยดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อสำรวจอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในชุมชนบ้านกล้วย ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านกล้วยมีคุณลักษณะเด่น เช่น การแต่งกาย เด็กหญิงจะใส่ชุดยาวสีขาว ผู้สูงอายุจะใส่สีเข้มๆ สมาชิกชุมชนมีอัตลักษณ์ชุมชนและวิถีชุมชน มีประเพณีที่สำคัญ จิตใจสามัคคีปรองดอง เหมาะสมต่อการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไปได้ อีกทั้งชุมชนแห่งนี้มีที่ตั้งลำห้วยไหล ผ่าน มีสมาชิกในชุมชนที่มีความร่วมมือร่วมใจกันอย่างดี คณะวิจัยการจัดกิจกรรมต่อทั้ง 2 กระบวนการ และถือว่าประสบความสำเร็จอย่างมาก เพราะสามารถดึงศักยภาพ ความมั่นใจ ความกล้าที่จะก้าวต่อไปอย่างมั่นคง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาการดำรงอยู่อย่างร่วมสมัยภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในชุมชนบ้านกล้วย ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีความพร้อมต่อการพัฒนา ทางวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว สมาชิกชุมชน ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ประชาชนท้องถิ่น ส่วนงานการปกครอง ชมรมการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมกันวางแผนทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน เช่น การแต่งกาย การละเล่น ดนตรี ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชน



ได้ร่วมกันวางแผนจัดกระบวนการพัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด และที่สำคัญต้องสามารถก้าวไปสู่การสร้างฐานรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างมีคุณภาพ สำหรับกระบวนการพัฒนา กิจกรรมนั้น ได้แบ่งออกเป็น 3 ระดับด้วยกัน คือ

1) สำรวจสิ่งที่มีอยู่ ทำให้ผู้วิจัยค้นพบแนวโน้มการพัฒนากิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม จากสิ่งที่เรียกว่าต้นทุนธรรมชาติหรือภูมิสังคมซึ่งมีอยู่ของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านกล้วย แบบมีส่วนร่วมกัน ได้แก่ ประเพณี และวัฒนธรรมชุมชน

2) สร้างสรรค์ผลงานจากสิ่งที่มี โดยสมาชิกชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองท้องถิ่น วัด ได้ร่วมกัน ประชุมวางแผนทางการพัฒนาชุมชน พัฒนาผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ด้วยกระบวนการชุมชนแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในการสร้างเงื่อนไข กติกา ที่เป็นข้อตกลง ร่วมกัน

3) พัฒนาศักยภาพในการสร้างมูลค่า ในขั้นตอนนี้คณะวิจัย ผู้นำชุมชน ประชาชนชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้ประชุมสัมมนาแบบมีส่วนร่วมเจาะลึก (participant meeting) เป็นการสนทนากลุ่มในการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาสร้างมูลค่าจากอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ชุมชนและวัฒนธรรมชุมชน เช่น ชาวกระเหรี่ยงบ้านกล้วย ใช้ชีวิตแบบคนในเมือง แต่ยังมีการรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมอย่างเหนียวแน่น หรือนิยมซื้อของตามตลาด มากกว่าการไปซื้อที่ห้างสรรพสินค้า

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อพัฒนารูปแบบการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยงในชุมชนบ้านกล้วย ตำบลวังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า แนวทางการพัฒนา ชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง มีแนวทางพัฒนาชุมชนให้มีที่พักในชุมชนพัฒนาบ้านให้เป็นโฮมสเตย์ที่สะอาด สะดวก ปลอดภัย แต่คงความเป็นธรรมชาติและกลิ่นไอของวิถีวัฒนธรรมกะเหรี่ยงสมบูรณ์เพื่อรองรับ นักท่องเที่ยวผ่านกระบวนการโดยผู้นำชุมชน เพื่อเสริมความเข้มแข็งและการปรับตัวร่วมทางวัฒนธรรมที่ ยั่งยืนต่อไป ดังนี้

กิจกรรมครั้งที่ 1 คณะผู้วิจัยร่วมกับวัดบ้านกล้วย ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความ ตระหนักรู้ในคุณค่าของอัตลักษณ์ร่วมสมัยของชุมชนตนเอง ในการนี้ได้เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังยาว สมาชิก องค์การบริหารส่วนตำบลวังยาว กำนันตำบลวังยาว ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชนชุมชน สมาชิกชุมชน เจ้าคณะตำบลวังยาว และเจ้าอาวาสวัดบ้านกล้วย ร่วมกันจัด กิจกรรมแลกเปลี่ยนเพื่อสังเคราะห์ศิลปวัฒนธรรมที่ควรพัฒนาต่อ ควรปรับปรุง ควรปรับเปลี่ยน หรือควร ปรับสภาพให้พื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวอนุรักษ์เพื่อเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน

กิจกรรมครั้งที่ 2 กิจกรรมกระบวนการเสริมพลังบวกสร้างความภูมิใจในความเป็นอัตลักษณ์ ของชุมชน คณะผู้วิจัยได้จัด กิจกรรมนี้ขึ้นในระหว่าง วันที่ 25-26 เมษายน 2567 ณ อาคารเอนกประสงค์ วัดบ้านกล้วย โดยเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนที่ได้วางแผนไว้แล้วนั้น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ประสานเชิญ ประธานชมรมท่องเที่ยว อำเภอด่านช้างเข้าร่วมกิจกรรมนี้ด้วย มีรายละเอียดดังนี้ ในการนี้นายองค์การบริหารส่วนตำบลวังยาว ได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนาชุมชนกะเหรี่ยงบ้านกล้วย ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม โดยกิจกรรมดังกล่าวมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชุมชนกันระหว่างนิสิต วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิกับชุมชน เพื่อลดความกังวลใจและเพิ่มความมั่นใจในคุณค่าของ อัตลักษณ์ของชุมชนตนเองที่มีอยู่อย่างเต็มเปี่ยม



อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า อัตลักษณ์และวิถีชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มอาจเป็นเพราะความเชื่อที่แตกต่างประเพณี วัฒนธรรมและความเป็นมาของตนอัตลักษณ์ของกลุ่มบุคคลยังสื่อถึงความแตกต่างของวิถีชีวิตในมิติประวัติศาสตร์ทางวัฒนธรรม (Cultural History) ที่เป็นองค์รวมอันซับซ้อนกันของความรู้ความเชื่อ ศิลปกรรม กฎหมาย ประเพณี ความสามารถและลักษณะนิสัยอื่นๆ ที่คนได้รับมาในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมได้อย่างดี (อคิน รพีพัฒน์, 2551) กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่มีความเหมาะสมต่อการพัฒนา ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมต่อไปได้อีกทั้งอาจเป็นเพราะชุมชนแห่งนี้มีภูมิสังคมที่สำคัญสอดคล้องกับแนวคิดการบริหาร จัดการความแตกต่างของแต่ละพื้นที่ทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ สิ่งแวดล้อม ชีวภาพ วิถีชีวิต ประเพณี ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรม ในการพัฒนาภูมิสังคมจำเป็นต้องใช้ภูมิปัญญาของสมาชิกในชุมชนร่วมกับการพัฒนาชุมชน ให้สามารถดำเนินไปด้วยกัน (ศิริพันธ์ นันธุนาพันธ์และคณะ, 2561) สำหรับการพัฒนาชุมชนที่มีอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ พระมหาพรชัย สิริโร และคณะ (2560) เรียกว่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เป็นลักษณะของอัตลักษณ์ร่วมระหว่างอัตลักษณ์ส่วนบุคคลกับอัตลักษณ์ทางสังคมที่เปิดโอกาสการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการไปท่องเที่ยว เพื่อการเรียนรู้หาประสบการณ์และความบันเทิงโดยนักท่องเที่ยวเห็นว่าคนท้องถิ่นที่ไปเที่ยวนั้นมีวัฒนธรรมที่แปลกโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ จนสามารถดึงดูดใจให้ไปท่องเที่ยวได้ อย่างไรก็ตามการพัฒนาภูมิสังคมจำเป็นต้องใช้ภูมิปัญญาของสมาชิกในชุมชนร่วมกับการพัฒนาชุมชน ให้สามารถดำเนินไปด้วยกันตามแนวทาง (วีรณัฐ วอนแก่นน้อย, 2560)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ศึกษาการดำรงอยู่อย่างร่วมสมัยภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในชุมชน ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดสุพรรณบุรี โดยมีลักษณะการเก็บรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรม ภาษา เชิงการศึกษาเรียนรู้ สำหรับชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีความพร้อมต่อการพัฒนาสมาชิกชุมชน ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ปราชญ์ท้องถิ่น ส่วนงานการปกครอง ชมรมการท่องเที่ยว มีส่วนร่วมกันวางแผนทางการพัฒนาการดำรงอยู่ร่วมสมัยภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะความพยายามนำมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนที่เป็นทรัพยากรของชุมชนมาพัฒนาซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเพ็ญพรรณ เพ็ญฟูลอย (2563)

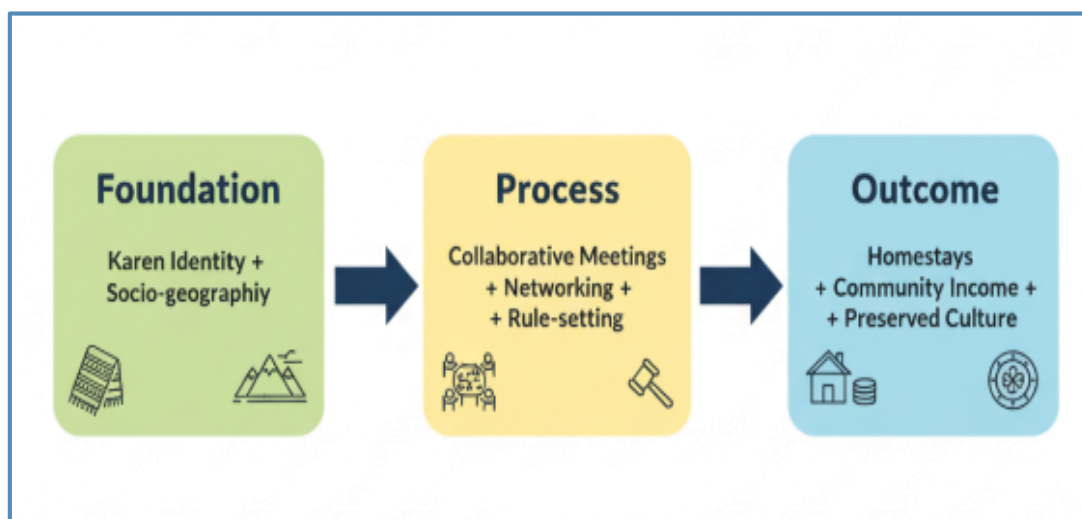
ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พัฒนารูปแบบการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยสมาชิกชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองท้องถิ่น วัด ได้ร่วมกันประชุมวางแผนทางการพัฒนาชุมชนทางวัฒนธรรม เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้วยกระบวนการชุมชนแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการสร้างเงื่อนไข กติกา ที่เป็นข้อตกลงร่วมกันจึงเป็นไปได้เพราะความสัมพันธ์ญาติพี่น้องการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชน เป็นการนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนสะท้อนอัตลักษณ์ภูมิปัญญา วิถีชีวิตดั้งเดิมในการส่งเสริมให้ธุรกิจท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนก้าวต่อไปข้างหน้า ซึ่งทุกฝ่ายจึงต้องร่วมมือกันเพื่อคงไว้ซึ่งคุณค่าทางวัฒนธรรม (ชนัญ วงษ์วิภาค, 2548) การพัฒนาที่ดีจำเป็นต้องมีแนวคิด หลักการ กระบวนการ และวิธีการปฏิบัติ มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา ตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุดด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม เน้นการตัดสินใจหรือความคิดเห็นจะต้องเป็นกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่และไม่ขัดแย้ง ต่อความเชื่อต่างๆ ในชุมชน การพัฒนาชุมชนให้มีที่พักในชุมชน พัฒนาบ้านให้เป็นโฮมสเตย์ที่สะอาด สะดวก ปลอดภัย แต่คงความเป็นธรรมชาติและวิถีถิ่น



ของวิถีวัฒนธรรม เป็นต้น สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การสร้างเครือข่ายนั้นจะทำให้มีการติดต่อ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ การสร้างเครือข่ายควรสนับสนุน

องค์ความรู้ที่ได้

คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ จากกระบวนการทำกิจกรรมออกมาเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปใช้กับการพัฒนาชุมชนอื่นๆ ซึ่งง่ายต่อการทำความเข้าใจและการนำไปใช้ ตามภาพโมเดล Karen Community Sustainable Development Model ดังนี้



ภาพที่ 2 Karen Community Sustainable Development Model

แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงแบบเป็นขั้นตอน จากรากฐาน คือ อัตลักษณ์กะเหรี่ยง และภูมิสังคม เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนา ในการใช้ชีวิตที่สอดคล้องกับความเจริญและ กระแสแห่งการเปลี่ยนแปลง นำไปสู่กระบวนการปรับตัว ด้วยกิจกรรมการประจุมร่วมมือกัน การสร้าง เครือข่าย และการกำหนดกติกาที่ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์สุดท้ายที่ยั่งยืน เช่น การสร้างโฮมสเตย์ การสร้าง รายได้ชุมชนและการคงอยู่ของวัฒนธรรมชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเพื่อการพัฒนา เรื่อง “อัตลักษณ์ร่วมสมัย การดำรงอยู่ของชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง บ้านกล้วย อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี” คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอัตลักษณ์ชุมชนชาติพันธุ์ท้องถิ่นที่ห่างไกล ความเจริญ ควรมีกระบวนการสร้างความร่วมมือกับชุมชนในการฟื้นฟูส่งเสริมการสร้างคุณค่าของอัตลักษณ์ ชุมชนบนพื้นฐานชาติพันธุ์ให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจชุมชน สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการประชาสัมพันธ์ ชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำให้เป็นระบบมีรูปแบบอย่างชัดเจนและมีความต่อเนื่อง ต่อไป

2) สำหรับภาคประชาชน สนับสนุนการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ การพัฒนาอัตลักษณ์ชุมชนและการเสริมสร้างคุณค่าของวิถีชีวิต ร่วมมือกันลด เลิก การสร้างความแตกต่าง



บนพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ที่ควรเท่าเทียมกัน อย่างต่อเนื่องทั้งภายนอกและภายในชุมชนให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการทบทวนครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาประเด็นการพัฒนากิจกรรมเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้การพัฒนาอัตลักษณ์ชุมชนในพื้นที่อื่นๆ เพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2557). *การพัฒนาชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดสุพรรณบุรี*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.

กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. (2555). *สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัดสุพรรณบุรี*. กรุงเทพฯ: กรมทรัพยากรน้ำบาดาล.

โกวิท พวงงาม. (2539). *การศึกษารูปแบบและแนวทางการเสริมความเข้มแข็งขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.

ชนัญ วงษ์วิภาค. (2548). *การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธวัชชัย วงศ์กรี. (2559). *การศึกษาชุมชนชาติพันธุ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น.

พระมหาพรชัย สิริวิโร และคณะ. (2560). *การศึกษาวិเคราะห์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เพ็ญพรรณ เพื่องฟูลอย. (2563). *การวิเคราะห์บทบาทหน้าที่และกระบวนการของชุมชนสร้างสรรค์ในสังคมไทย*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วีรณัฐ วอนแก่นน้อย และคณะ. (2560). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการป่าชุมชนบ้านหินขาว อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ศิริพันธ์ นันสุนานนท์ และคณะ. (2561). *ภูมิสังคมทางวิถีชีวิตและคุณค่าของพื้นที่สาธารณะต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ชุมชนน้ำ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดสุพรรณบุรี. (2563). *การส่งเสริมการท่องเที่ยวและกีฬาในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี*. สุพรรณบุรี: สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดสุพรรณบุรี.

สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี. (2563). *แผนพัฒนาจังหวัดสุพรรณบุรี พ.ศ. 2561-2565*. สุพรรณบุรี: สำนักงานจังหวัดสุพรรณบุรี.

อดิน รพีพัฒน์. (2551). *วัฒนธรรมคือความหมาย: ทฤษฎีและวิธีการคิดของคลิฟฟอร์ด เกียร์ซ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.





การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร
สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี

The Use of Digital Technology Affecting the Work Efficiency of Personnel
at Phan Thong Subdistrict Municipality Office, Chonburi Province

¹วรวุฒิ พรหมสุวรรณ, ²ธีรพล กาญจนากาศ

¹Worawut Phrmsuwan, ²Theerapol Karnchanakas

^{1,2}คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข

^{1,2}Faculty of Social Sciences and Education, Thongsook College, Thailand

¹Corresponding author, e-mail: ballhot30@gmail.com

Received: September 15, 2025; Revised: October 05, 2025; Accepted: October 17, 2025



บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี 2) ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี และ 3) อิทธิพลการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีการเก็บข้อมูลประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ในสำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีจับสลาก จำนวน 92 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การทดสอบสมการถดถอยพหุคูณและการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ผลการวิเคราะห์การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี พบว่า โดยรวมมีอยู่ในระดับปานกลาง ($r_{xy}=0.591$) ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยที่ R มีค่าเท่ากับ 0.591 มีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 35.00 ($R^2=0.350$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการทดสอบสมมติฐานการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: เทคโนโลยีดิจิทัล; ประสิทธิภาพ; ปฏิบัติงานของบุคลากร

Abstract

The objectives of this research are to 1) examine the level of digital technology utilization at the Phan Thong Subdistrict Municipality Office, Chonburi Province; 2) assess



the level of work performance efficiency of personnel at the Phan Thong Subdistrict Municipality Office, Chonburi Province; and 3) investigate the influence of digital technology utilization on the work performance efficiency of personnel at the Phan Thong Subdistrict Municipality Office, Chonburi Province. This study employs a quantitative research design. The population consists of personnel currently working at the Phan Thong Subdistrict Municipality Office. Total of 92 samples were selected using lottery random sampling method. The research instrument used for data collection was a questionnaire. The statistical methods employed for data analysis included mean, standard deviation, correlation coefficient analysis, multiple regression analysis and hypothesis testing.

The research results found that 1) the level of digital technology usage of personnel in Phan Thong Subdistrict Municipality Office, Chonburi Province was at a high level overall. 2) the level of work efficiency of personnel in Phan Thong Subdistrict Municipality Office, Chonburi Province was at a high level overall. And 3) the result of the analysis of the use of digital technology that affects the work efficiency of personnel in Phan Thong Subdistrict Municipality Office, Chonburi Province, found that it was at a moderate level overall ($r_{xy}=.591$). The result of the normal multiple regression analysis can jointly predict the work efficiency of personnel, with R equal to 0.591, having a predictive power of 35.00 percent ($R^2=.350$), which is statistically significant at the .01 level. The result of the hypothesis testing, the use of digital technology has an influence on the work efficiency of personnel in Phan Thong Subdistrict Municipality Office, Chonburi Province, with statistically significant .01.

Keywords: Digital Technology; Efficiency; Personnel of Performance

บทนำ

เทคโนโลยีดิจิทัลมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา จากยุคอนาล็อก (Analog) ไปสู่ยุคดิจิทัล (Digital) และยุคโรบอท (Robotic) เข้าสู่ยุคของปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) หรือเรียกว่า AI ทำให้เทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตและการทำงาน ข้าราชการซึ่งเป็นแกนหลักของการพัฒนาประเทศ จำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดภาวะการเข้าสู่วัฒนธรรมใหม่ (Culture Shock) เนื่องจากการเปลี่ยนผ่านเทคโนโลยี และเพื่อป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม เช่น การสูญเสียการเป็นส่วนตัว ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การโจรกรรมข้อมูล การโจมตีทางไซเบอร์ เป็นต้น ทักษะความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital literacy) เป็นทักษะด้านดิจิทัลพื้นฐานที่จะเป็นตัวช่วยสำคัญ สำหรับข้าราชการในการปฏิบัติงาน การสื่อสาร และการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นในลักษณะ “ทำน้อย ได้มาก” หรือ “Work less but get more impact” และช่วยส่วนราชการสร้างคุณค่า (Value Co-creation) และความคุ้มค่าในการดำเนินงาน (Economy of Scale) เพื่อการก้าวไปสู่การเป็นประเทศไทย 4.0 อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือช่วยให้ข้าราชการ สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองเพื่อให้ได้รับโอกาสการทำงานที่ดีและเติบโตก้าวหน้าในอาชีพราชการ (Learn and Growth) ด้วย (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2564)



กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานหลักของรัฐที่มีภารกิจสำคัญในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข รักษาความสงบเรียบร้อย และพัฒนาชุมชน รวมถึงการบริหารราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม กระทรวงได้เริ่มนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2508 โดยเริ่มจากการสื่อสารกับหน่วยงานในพื้นที่ 30 จังหวัด ก่อนขยายทั่วประเทศ และพัฒนาต่อเนื่องให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไป ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารงานของภาครัฐและเป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อให้การบริหารงานทันสมัยและมีประสิทธิภาพ กระทรวงมหาดไทยได้จัดทำแผนปฏิรูปราชการระยะ 5 ปีให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนแม่บท แผนปฏิรูปประเทศ และแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. 2566–2570 โดยทบทวนแผนปฏิบัติการดิจิทัล พ.ศ. 2563–2565 และจัดทำ แผนปฏิบัติการดิจิทัลกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2566–2568 เพื่อยกระดับการบริหารงานภาครัฐให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสนับสนุนการพัฒนาไปสู่ประเทศไทย 4.0 แผนดังกล่าวมุ่งเน้นการยกระดับขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีของหน่วยงานในสังกัดให้มั่นคง ปลอดภัย และทันสมัย ครอบคลุมทั่วประเทศ พร้อมส่งเสริมกลไกการบูรณาการข้อมูลและการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการข้อมูลและบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแผนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2566–2570 และรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ที่เน้นให้รัฐพัฒนาระบบราชการให้ทันต่อเทคโนโลยี วิสัยทัศน์ของกระทรวง คือ “ประชาชนมีรากฐานการดำรงชีวิตที่มั่นคงและสมดุลตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ส่วนวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล คือ “เป็นกระทรวงชั้นนำที่มีศักยภาพในการประยุกต์และบริการภาคประชาชนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล” ซึ่งสะท้อนความมุ่งมั่นในการใช้เทคโนโลยีเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2561) โดยกระทรวงมหาดไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาไว้ 2 ระดับ ได้แก่ (1) แผนยุทธศาสตร์ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) เพื่อกำหนดกรอบการพัฒนาให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และ (2) แผนปฏิปัติราชการ พ.ศ. 2566–2570 เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติจริง ทั้งนี้ กระทรวงตระหนักว่าแผนในอดีตยังขาดการวิเคราะห์เชิงลึกด้านการประยุกต์เทคโนโลยีดิจิทัล จึงได้จัดทำการวิเคราะห์บริบทการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อกำหนดแนวทางและกลยุทธ์ที่เหมาะสม โดยศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ได้จัดทำ “แผนปฏิบัติการดิจิทัล พ.ศ. 2566–2568” เพื่อเป็นกรอบแนวทางให้หน่วยงานดำเนินงานด้านดิจิทัลอย่างบูรณาการมีมาตรฐานเดียวกัน และตอบสนองต่อเป้าหมายของกระทรวงในทุกมิติ โดยมุ่งเน้นการบริหารจัดการข้อมูล การสื่อสาร และการให้บริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ ซึ่งในยุคดิจิทัลที่ข้อมูลและการสื่อสารไร้พรมแดน ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทุกที่ทุกเวลา ทำให้รูปแบบชีวิตและการทำงานเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาความรู้และทักษะดิจิทัล (Digital Literacy) จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับทั้งบุคลากรภาครัฐและประชาชน เพื่อใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย สอดคล้องกับแนวคิดของ ศศิวิมล ม่วงกล้า (2562) ที่ระบุว่าสังคมยุคดิจิทัลต้องเรียนรู้และปรับตัวอย่างต่อเนื่อง เพื่อใช้เทคโนโลยีในการสร้างนวัตกรรมและเพิ่มขีดความสามารถของทุนมนุษย์ ดังนั้น “แผนปฏิบัติการดิจิทัลกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2566–2568” จึงถือเป็นแผนเชิงยุทธศาสตร์สำคัญที่มุ่งสู่การเป็นองค์กรดิจิทัลภาครัฐอย่างแท้จริง ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นกลไกหลักในการพัฒนาระบบบริการและการบริหารข้อมูล เพื่อให้กระทรวงมหาดไทยก้าวสู่ความเป็นองค์กรที่คล่องตัว โปร่งใส มีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2563)



เทศบาลตำบลพานทอง มีการบริหารงานเพื่อพัฒนาท้องถิ่นเป้าหมาย คือ ประชาชนเป็นหลัก จึงมุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานไปพร้อมๆ กับคณะผู้บริหารเทศบาล เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ร่วมคิด ร่วมกันแก้ไขปัญหาเพราะผู้ที่รับรู้ถึงปัญหาได้ดีที่สุด ก็คือประชาชนที่อยู่ในชุมชน มีการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองพานทอง ส่วนใหญ่มาจากความต้องการของประชาชนในเขตเทศบาล โดยผ่านตัวแทนภาคประชาชนต่างๆ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อระดมความคิดมาพัฒนาพื้นที่พานทอง ให้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เพื่อความสุขของประชาชน และร่วมกันพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และด้านสิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืน โดยความร่วมมือร่วมใจของพี่น้องชาวพานทองทุกคน เพื่อรองรับการขยายตัวของเขตเมือง เร่งรัดพัฒนาให้เกิดความพร้อมด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งความเป็นอยู่ของพี่น้องประชาชนให้มีชีวิตที่ดียิ่งขึ้นต่อไป (เทศบาลตำบลพานทอง, 2566)

สำนักงานเทศบาลตำบลพานทองดำเนินการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการดิจิทัลกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น 5 ปี (พ.ศ. 2566–2570) โดยมีเป้าหมายมุ่งสู่การเป็นองค์กรดิจิทัล ที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการบริการสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน ลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบริหารท้องถิ่น การพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นดิจิทัลของเทศบาลพานทอง ไม่ได้หมายถึงเพียงการนำเทคโนโลยีมาใช้ แต่ครอบคลุมถึงการปรับเปลี่ยนแนวคิด โครงสร้างองค์กร กระบวนการทำงาน การกำกับดูแล รวมถึงการพัฒนาทักษะของบุคลากรและวัฒนธรรมองค์กรให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เทศบาลมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะดิจิทัล (Digital Skills) และทัศนคติดิจิทัล (Digital Mindset) ของบุคลากร เพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีและฐานข้อมูลสารสนเทศในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัย นอกจากนี้ เทศบาลยังได้จัดทำแพลตฟอร์มการบริหารจัดการการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Learning Platform) เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนา ศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง รวมถึงสนับสนุนการบูรณาการระบบงานและฐานข้อมูลให้เชื่อมโยงกันระหว่างหน่วยงานภายใต้การดูแลของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพสูงสุด เทศบาลตำบลพานทองยังให้ความสำคัญกับการพัฒนา โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล ที่ครอบคลุมทุกพื้นที่ เพื่อรองรับเทคโนโลยีสมัยใหม่และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในการเข้าถึงบริการสาธารณะผ่านระบบดิจิทัลอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการท้องถิ่นได้จริง กล่าวโดยสรุปการพัฒนาเทศบาลตำบลพานทองสู่องค์กรดิจิทัลเป็นการขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านของระบบราชการท้องถิ่นในทุกมิติ ทั้งด้านบุคลากร โครงสร้าง ระบบข้อมูล และการให้บริการประชาชน โดยยึดหลักการบริหารจัดการที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในยุคดิจิทัลได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี



วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ในสำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี จำนวน 117 คน (สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง, 2568)

2) กลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับสลาก (Lottery) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ที่ระดับความเชื่อมั่น 99% โดยใช้ตารางการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan 1970: 601-670) จะได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 92 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) การสร้างเครื่องมือ ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม เพื่อใช้ศึกษาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี โดยผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งในพื้นที่ศึกษา และเก็บรวบรวมเอกสารทางวิชาการ บทความวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ การสืบค้นจากสารสนเทศและข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต รวมถึงศึกษาทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการรวบรวมข้อมูลดังกล่าว นำมาประกอบในการสร้างเครื่องมือวิจัย จำนวน 92 ชุด เท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแบบสอบถามได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ในสำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและประสบการณ์ในการทำงานมีข้อคำถาม 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติงานดิจิทัลด้านการสื่อสารดิจิทัล ด้านการสร้างดิจิทัล และด้านการประเมินดิจิทัล มีข้อคำถาม 20 ข้อ โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยในการแปลผล ซึ่งผลจากการคำนวณ ด้วยการใช้สูตรคำนวณความกว้างของเกณฑ์ในการประเมินเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ท สเกล (บุญชม ศรีสะอาด, 2554: 102) โดยถือเกณฑ์การประเมินเป็นคะแนน ดังนี้

ระดับคะแนน แปลความหมาย

5 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมากที่สุด

4 หมายถึง ระดับความคิดเห็นมาก

3 หมายถึง ระดับความคิดเห็นปานกลาง

2 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อย

1 หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

กำหนดเกณฑ์การแปลผลค่าคะแนนเฉลี่ยในระดับต่างๆ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554: 103) โดยถือเกณฑ์การประเมินเป็นคะแนน ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง ระดับความคิดเห็น มากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็น มาก

2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็น ปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็น น้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง ระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด



ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเทศบาล ตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านปริมาณงาน ด้านคุณภาพงาน ด้านความรวดเร็ว และด้านความคุ้มค่าของทรัพยากร มีข้อคำถาม 20 ข้อ โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยในการแปลผล ซึ่งผลจากการคำนวณ ด้วยการใช้สูตรคำนวณความกว้างของเกณฑ์ในการประเมินเป็นแบบมาตรา ประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) แจกแบบสอบถามและชี้แจงพร้อมอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้องให้ตอบ แบบสอบถามทราบ รวมถึงชี้แจงให้ทราบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้

2) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมด ในเดือนมกราคมถึงกันยายน 2568 เพื่อให้ได้แบบสอบถามกลับมาครบถ้วนตามวันเวลาที่กำหนด

3) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ทุกฉบับ และนับจำนวนให้เท่ากับจำนวน กลุ่มตัวอย่าง กรณีแบบสอบถามไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจะดำเนินการแจกแบบสอบถามใหม่อีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน

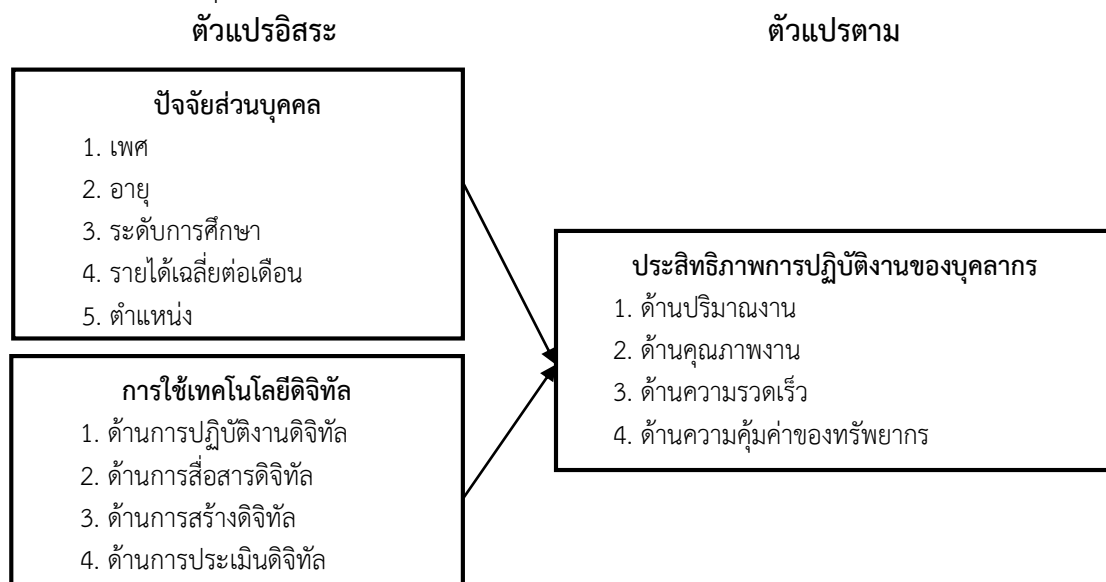
4) นำแบบสอบถามที่ได้ นำไปจัดทำและเตรียมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) การวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson's Correlation) การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) และการทดสอบสมมติฐาน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนศึกษาข้อมูลจากแหล่งในพื้นที่ศึกษาและเก็บรวบรวม เอกสารทางวิชาการ บทความวิจัย วิทยานิพนธ์ รวมถึงศึกษาทบทวนวรรณกรรม และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงนำองค์ประกอบของการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของ กนกภรณ์ เทศผล (2565: 220) และแนวคิด ทฤษฎีของ ปีเตอร์สัน & โพลว์แมน (Peterson & Plowman 1953: 433, อ้างถึงใน สิริินภา ทาระนัด, 2561: 62) มาประยุกต์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย



สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ในสำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรที่กำลังปฏิบัติหน้าที่ในสำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 92 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 31-40 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001-30,000 บาท และมีประสบการณ์ในการทำงาน 7-10 ปี ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี

ผลการวิเคราะห์ระดับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการปฏิบัติงานดิจิทัล รองลงมา คือ ด้านการสื่อสารดิจิทัล ด้านการสร้างดิจิทัล และอันดับสุดท้าย คือ ด้านการประเมินดิจิทัล ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามรายด้านและรายข้อ มีดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ด้านการปฏิบัติงานดิจิทัล

ผลการวิเคราะห์ระดับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี ด้านการปฏิบัติงานดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้งานได้อย่างหลากหลาย รองลงมา คือ สามารถนำทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ได้ สามารถนำทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาตนเองได้ สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ และอันดับสุดท้าย คือ มีสมรรถนะในการใช้เครื่องมือดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ด้านการสื่อสารดิจิทัล

ผลการวิเคราะห์ระดับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี ด้านการสื่อสารดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ สามารถสื่อสารเนื้อหาดิจิทัลโดยใช้โทรศัพท์ (Smartphone) ภายในองค์กรได้ รองลงมา คือ สามารถสื่อสารเนื้อหาดิจิทัลโดยใช้แท็บเล็ต (Tablet) ภายในองค์กรได้ สามารถเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารเนื้อหาดิจิทัลไปยังกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการสื่อสารได้ และอันดับสุดท้าย คือ สามารถเลือกใช้เครื่องมือในการสื่อสารดิจิทัลได้ ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ด้านการสร้างดิจิทัล

ผลการวิเคราะห์ระดับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี ด้านการสร้างดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ สามารถผลิตเนื้อหาการสร้างสื่อดิจิทัลได้ รองลงมา คือ เป็นผู้ดำเนินการสร้างสรรค์สื่อดิจิทัล สามารถถอดตัวอักษรดัดแปลงใช้ภาพในการสร้างการเรียนรู้แทนที่เรียกว่า “photographic” ได้ สามารถสร้างสื่อดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้และวางแผนงานได้ และอันดับสุดท้าย คือ สร้างสื่อดิจิทัลและสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ตามลำดับ



4. ผลการวิเคราะห์ด้านการประเมินดิจิทัล

ผลการวิเคราะห์ระดับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี ด้านการประเมินดิจิทัล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ สามารถประเมินเพื่อพัฒนาสมรรถนะดิจิทัลของตนเองได้ รองลงมา คือ เป็นการประเมินที่ดำเนินการไปพร้อมกับการจัดการเรียนรู้ได้ สามารถสังเกตพฤติกรรมของเพื่อนร่วมงานที่สะท้อนถึงการมีสมรรถนะดิจิทัลได้ สามารถประเมินผลความถูกต้องของข้อมูลในหน่วยงานได้ และอันดับสุดท้าย คือ รู้จักวิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ได้ ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี

ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านความคุ้มค่าของทรัพยากร รองลงมา คือ ด้านปริมาณงาน ด้านความรวดเร็ว และอันดับสุดท้าย คือ ด้านคุณภาพงาน ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามรายด้านและรายข้อ มีดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ด้านปริมาณงาน

ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี ด้านปริมาณงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ สามารถปฏิบัติได้สำเร็จเมื่อเทียบกับมาตรฐานผลงานที่ปฏิบัติของเสียอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด รองลงมา คือ ความเข้าใจในระบบงาน และการเชื่อมโยงเทคโนโลยีกับกระบวนการปฏิบัติงาน การมอบหมายงานและหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน ผลสำเร็จตามปริมาณที่ได้รับมอบหมาย และอันดับสุดท้าย คือ สามารถแก้ไขปัญหาหรือการให้บริการแก่ประชาชนผู้มาติดต่อโดยไม่มีคั่งค้าง ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ด้านคุณภาพงาน

ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี ด้านคุณภาพงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ การวางแผนจัดระบบงาน โดยนำเทคโนโลยีมาช่วยให้การปฏิบัติงานมีความถูกต้องสมบูรณ์ รองลงมา คือ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีภายในหน่วยงานเพื่อการให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพเป็นไปตามข้อกำหนดที่ต้องการของหน่วยงาน การปฏิบัติงานที่ยึดหลักความถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย และจรรยาบรรณของข้าราชการ และอันดับสุดท้าย คือ ผลการปฏิบัติงานเป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีปฏิบัติ และได้คุณภาพ ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์ด้านความรวดเร็ว

ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี ด้านความรวดเร็ว โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด จัดเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ความเข้าใจระบบงาน ขั้นตอนการปฏิบัติเป็นอย่างไรทำให้สามารถทำงานได้อย่างรวดเร็ว รองลงมา คือ การร่วมมือร่วมใจ สนับสนุนการปฏิบัติงานในทีมให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว การให้บริการได้อย่างรวดเร็วตอบสนองความ



ต้องการของประชาชนอย่างถูกต้อง การปฏิบัติงานได้ตรงตามกรอบระยะเวลาการปฏิบัติงานตามหนังสือสั่งการกฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง และอันดับสุดท้าย คือ เวลาที่ใช้ในการบริการประชาชนมีความรวดเร็วตามเวลาที่บัตรคิวกำหนด ตามลำดับ

4. ผลการวิเคราะห์ด้านความคุ้มค่าของทรัพยากร

ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี ด้านความคุ้มค่าของทรัพยากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ จัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กร เช่น เงิน วัสดุต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม รองลงมา คือ การปฏิบัติงานได้ตามแผนงานและขั้นตอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปรับปรุงการปฏิบัติงานเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการใช้ทรัพยากร การลดปริมาณการใช้ทรัพยากรให้อยู่ในสัดส่วนที่เหมาะสมหรือการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เช่น การปิดไฟเมื่อไม่ใช้งาน และอันดับสุดท้าย คือ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรได้อย่างคุ้มค่าและประหยัดและเกิดประโยชน์สูงสุดตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ระดับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้งานได้อย่างหลากหลาย ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ได้และสามารถสื่อสารเนื้อหาดิจิทัล โดยการใช้โทรศัพท์ (Smartphone) ภายในองค์กรได้ ทั้งนี้การสื่อสารเนื้อหาดิจิทัลเทคโนโลยีดิจิทัลเปิดโอกาสให้บุคลากรสามารถผลิตและเผยแพร่เนื้อหาได้สะดวกยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นข้อความ ภาพ เสียง วิดีโอ หรือการถ่ายทอดสด (Live Streaming) ทำให้การสื่อสารในองค์กรมีความรวดเร็ว โปร่งใส และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ตรงประเด็น อีกทั้งยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการประชุมออนไลน์ การทำงานแบบทีมเสมือน (Virtual Team) และการแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) ได้อย่างคล่องตัว ดังนั้น ทักษะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจึงไม่เพียงแต่ทำให้บุคลากรสามารถใช้อุปกรณ์หรือซอฟต์แวร์ได้ แต่ยังคงครอบคลุมถึง การประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์และเหมาะสม เพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายขององค์กร ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันและการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืนในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีชยา สอนมีทอง, สุนิตดา เทคนิยม และธีรพล กาญจนากาศ (2568) ได้ทำการศึกษาปัจจัยด้านทักษะดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลบางศรีเมือง จังหวัดนนทบุรี พบว่า ระดับปัจจัยด้านทักษะดิจิทัลสำนักงานเทศบาลตำบลบางศรีเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จำเนียร ราชแพทยาคม และวราภรณ์ แก้วสระศรี (2566) วิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการปฏิบัติงานยุคดิจิทัล ของเทศบาลตำบลแม่เมาะ อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับทักษะด้านดิจิทัลและศักยภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร เทศบาลตำบลแม่เมาะ อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

จากผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหน่วยงานมีการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กร เช่น เงิน วัสดุต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมทำให้การปฏิบัติงานได้ตามแผนงานและขั้นตอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การที่หน่วยงานมีการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรอย่างเหมาะสมทั้งด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากรอื่นๆ ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพ



การดำเนินงาน การจัดสรรทรัพยากรที่ดีช่วยลดความเสี่ยง ควบคุมต้นทุน และเพิ่มความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร นอกจากนี้ยังทำให้บุคลากรมีความพร้อมในการปฏิบัติงานตามแผนงานและขั้นตอนที่วางไว้ได้อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง อีกทั้งยังช่วยสร้างความมั่นใจในกระบวนการทำงาน สร้างมาตรฐานในการปฏิบัติงาน และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในระยะยาว ทั้งนี้ หากการจัดสรรขาดประสิทธิภาพก็อาจก่อให้เกิดปัญหาความล่าช้า เสี่ยง และไม่บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ นิมจิตต์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรสำนักงานอัยการจังหวัดนนทบุรี พบว่า ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรสำนักงานอัยการจังหวัดนนทบุรี คือ 1) ด้านคุณภาพของงาน ความพึงพอใจ ผลการทำงานมีความถูกต้อง มาตรฐานและรวดเร็ว บุคลากรในสำนักงานอัยการจังหวัดนนทบุรี มีทักษะในการนำเครื่องมืออุปกรณ์และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงาน 2) ด้านปริมาณงาน เป็นไปตามความคาดหวังของหน่วยงานเป็นไปตามแผนและเป้าหมายที่วางไว้จากการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานสามารถปฏิบัติงานได้ในปริมาณที่มากขึ้นและใช้เวลาน้อยลง นำเทคโนโลยีมาใช้แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถปฏิบัติงานได้มากขึ้น 3) ด้านเวลา เวลาที่ใช้ในการดำเนินงานมีความถูกต้องตามหลักการเหมาะสมกับงานและทันสมัย มีการพัฒนาเทคนิคการทำงานให้สะดวกรวดเร็วขึ้น สามารถบริหารจัดการเวลาได้ดีมากขึ้น กระบวนการทำงานของหน่วยงานมีความกระชับคล่องตัวขึ้น 4) ด้านค่าใช้จ่าย ในการดำเนินการด้านเทคโนโลยีมีความเหมาะสมกับงานและวิธีการ การใช้ทรัพยากรด้านการเงิน คน วัสดุ ที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าประหยัด และสอดคล้องกับ บุญเรือง เกตศรี และวิจิตรา ศรีสอน (2567) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า บุคลากรสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ มีความถูกต้องได้มาตรฐานก่อเกิดประโยชน์ต่อองค์กร งานที่ปฏิบัติมีปริมาณที่เหมาะสมตามที่กำหนด ในแผนงานหรือตามเป้าหมายที่วางไว้ การปฏิบัติงานมีความรวดเร็วและมีการพัฒนาเทคนิคการทำงาน ให้สะดวกรวดเร็วขึ้น มีการใช้ทรัพยากรและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการทั้งหมดเหมาะสมกับงาน อย่างประหยัดคุ้มค่าเกิดการสูญเสียน้อยที่สุด

จากผลการวิเคราะห์อิทธิพลการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี พบว่า โดยรวมมีอิทธิพลอยู่ในระดับปานกลาง ($r_{xy}=.591$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลพานทองในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาและเสริมสร้างทักษะดิจิทัลให้กับบุคลากร รวมถึงการจัดการเชิงระบบ เพื่อให้เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถยกระดับการทำงานได้อย่างเต็มที่ และการใช้เทคโนโลยีช่วยเพิ่มความรวดเร็ว ความถูกต้อง และความสะดวกในการทำงานของบุคลากรเทศบาล อีกทั้งบุคลากรสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ทันที ส่งผลให้การตัดสินใจและการบริการประชาชนมีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธาสิทธิ์ จันทระเสวต, รัชสรรค์ ประเสริฐศรี และอรพิน ปิยะสกุลเกียรติ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง การยอมรับเทคโนโลยีเพื่อการปรับตัวเข้าสู่องค์กรดิจิทัลของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวเข้าสู่องค์กรดิจิทัลขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการพบว่าเป็นไปในทิศทางเชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับ ภาวรินทร์ วิเวกจิตต์ (2567) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานราชการเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านยุคดิจิทัลของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอกำแพงกระเจาน จังหวัดเพชรบุรี พบว่า การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง



การจัดการปฏิบัติงานราชการและประสิทธิผลการปฏิบัติงานราชการ พบว่า การวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้สถิติ Pearson Correlation ในการทดสอบที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จากผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบปกติ (Enter Multiple Regression Analysis) โดยใช้ตัวแปรทุกตัวร่วมกันพยากรณ์อิทธิพลการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล แสดงว่าตัวแปร ด้านการสื่อสารดิจิทัล (X_2) ด้านการสร้างดิจิทัล (X_3) ด้านการปฏิบัติงานดิจิทัล (X_1) และด้านการประเมินดิจิทัล (X_4) สามารถร่วมกัน พยากรณ์ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ ในรูปคะแนนดิบ (b) เท่ากับ .406 .307 .227 และ .225 ตามลำดับ และค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ ในรูปคะแนนมาตรฐาน (β) เท่ากับ .316 .277 .281 และ .209 โดยที่ R มีค่าเท่ากับ 0.591 มีอำนาจพยากรณ์ร้อยละ 35.00 ($R^2= .350$) อย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การสื่อสารดิจิทัล เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร รองลงมา คือ การสร้างดิจิทัล การปฏิบัติงานดิจิทัล และการประเมินดิจิทัลตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเสริมสร้างทักษะดิจิทัลรอบด้าน ทั้งในมิติของการสื่อสาร การสร้างสรรค์ การปฏิบัติงาน และการประเมิน โดยมีพลังพยากรณ์รวมอยู่ที่ 35% ถือว่าเป็นระดับที่มีนัยสำคัญเชิงปฏิบัติ สามารถนำไปใช้กำหนดนโยบายการพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านดิจิทัลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิพงษ์ศักดิ์ แสงใสแก้ว, ชชาติชัย อุดมกิจมงคล และสามารถ อัยกร (2567) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรกรมการปกครองสังกัดกระทรวงมหาดไทย พบว่า ปัจจัยด้านทักษะดิจิทัลที่จำเป็นของบุคลากรส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรกรมการปกครองสังกัดกระทรวงมหาดไทย มีค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ = .423 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากผลการทดสอบสมมติฐาน การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติงานดิจิทัล ด้านการสื่อสารดิจิทัล ด้านการสร้างดิจิทัล และด้านการประเมินดิจิทัล มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีความเชื่อมั่นสูงถึง 99% ว่าการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลทั้ง 4 ด้าน มีผลจริงต่อประสิทธิภาพการทำงาน ไม่ได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ สอดคล้องกับแนวคิดการจัดการสมัยใหม่ที่ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใสในการทำงานขององค์กรภาครัฐ และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลทั้ง 4 ด้านมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน เนื่องจากช่วยให้บุคลากรทำงานได้ เร็วขึ้น ถูกต้องมากขึ้น ประสานงานได้ดียิ่งขึ้น สร้างนวัตกรรมที่ตอบสนองต่อประชาชน และตรวจสอบคุณภาพงานได้ต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยศศิธร จันทรปลุก (2566) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ภายใต้ระบบราชการ 4.0 ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเขตกอแก้ว อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผลกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและสอดคล้องกับธิดารัตน์ ศรีตะบุตร (2568) ได้วิจัยเรื่องการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานของบุคลากร กลุ่มงานบริหารทั่วไป โรงพยาบาลโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย พบว่า การพัฒนาการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานของบุคลากร ทำให้ระดับความคิดเห็นด้านชื่อเสียง ด้านมือถือ ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านการจัดเก็บข้อมูล และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเพิ่มสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ



ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ด้านการปฏิบัติงานดิจิทัล ควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลให้มีเสถียรภาพ เพิ่มความเร็วและความครอบคลุมของเครือข่าย จัดหาเครื่องมือและซอฟต์แวร์ที่ทันสมัย เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองภารกิจขององค์กรได้ดียิ่งขึ้น

1.2 ด้านการสื่อสารดิจิทัล ควรจัดทำแผนกลยุทธ์การเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล (Digital Transformation) เพื่อกำหนดแนวทางการเลือกใช้เครื่องมือสื่อสารที่เหมาะสม พร้อมส่งเสริมความเข้าใจและแรงจูงใจในการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดเวลา และเสริมความร่วมมือในการทำงาน

1.3 ด้านการสร้างสื่อดิจิทัล ควรอบรมและพัฒนาทักษะการผลิตสื่อดิจิทัล เช่น อินโฟกราฟิก วิดีโอ หรือสื่อโต้ตอบ รวมถึงฝึกการเล่าเรื่อง (Digital Storytelling) เพื่อให้บุคลากรถ่ายทอดองค์ความรู้ได้อย่างเข้าใจง่าย ดึงดูด และสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย

1.4 ด้านการประเมินดิจิทัล ควรจัดทำคู่มือและอบรบการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลออนไลน์ เช่น การประเมินแหล่งที่มา ผู้เขียน วันที่เผยแพร่ และการอ้างอิง พร้อมสอนการใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อประเมินความถูกต้องของข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 ด้านปริมาณงาน ควรพัฒนาระบบติดตามงานและมาตรฐานเวลาให้บริการประชาชน พร้อมใช้เทคโนโลยีจัดการคิวและบันทึกสถานะงาน เพื่อให้บริการได้ครบถ้วน รวดเร็ว ลดปัญหาความล่าช้า และคั่งค้างของงาน

1.6 ด้านคุณภาพงาน ควรจัดทำคู่มือแนวปฏิบัติที่ชัดเจน จัดอบรมเพิ่มทักษะการทำงานเชิงคุณภาพ และสร้างระบบตรวจสอบคุณภาพงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับมาตรฐานและลดข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงาน

1.7 ด้านความรวดเร็วในการบริการ ควรใช้เทคโนโลยีจัดคิวและติดตามเวลาการให้บริการอย่างต่อเนื่อง พร้อมปรับปรุงขั้นตอนการทำงานให้กระชับ ลดความซ้ำซ้อน เพื่อเพิ่มความรวดเร็วและความพึงพอใจของประชาชน

1.8 ด้านความคุ้มค่าของทรัพยากร ควรวางแผนและบริหารจัดการทรัพยากรอย่างเป็นระบบ โดยติดตามและประเมินผลการใช้ทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความคุ้มค่า ประหยัด และสร้างประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยเชิงพฤติกรรมและทัศนคติของบุคลากรต่อการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อวิเคราะห์ว่า ความรู้ ความสามารถ และทัศนคติของบุคลากรมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานดิจิทัล และการเลือกใช้เครื่องมือสื่อสารดิจิทัลอย่างไร

2.2 ควรศึกษาผลของการอบรมและพัฒนาทักษะดิจิทัลต่อคุณภาพและความรวดเร็วของงาน เพื่อศึกษาว่าการจัดอบรม การพัฒนาสื่อดิจิทัล และการฝึก Digital Storytelling สามารถเพิ่มคุณภาพงาน ลดข้อผิดพลาด และยกระดับความรวดเร็วในการบริการประชาชนได้จริงหรือไม่

2.3 ควรศึกษาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือบริหารงานดิจิทัลในการจัดการปริมาณงานและคิวบริการ เพื่อตรวจสอบว่า การนำระบบติดตามงานและเทคโนโลยีช่วยจัดการคิวส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชนและลดปัญหาการคั่งค้างของงานอย่างไร



2.4 ควรศึกษาวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการทรัพยากรดิจิทัลและทรัพยากรองค์กรต่อความคุ้มค่า เพื่อศึกษาว่า การวางแผนและติดตามการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นระบบ สามารถเพิ่มความคุ้มค่าและประสิทธิภาพสูงสุดต่อองค์กร

เอกสารอ้างอิง

- กนกภรณ์ เทศผล. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร*.
- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2563). *แผนยุทธศาสตร์กรมการปกครองปีงบประมาณ พ.ศ. 2565-2569*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.dopa.go.th/info_organ/about1 [3 ตุลาคม 2567].
- กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2561). *กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://library.nhrc.or.th/ulib/dublin.php?ID=10558> [3 ตุลาคม 2567].
- จำเนียร ราชแพทยาคม และวราภรณ์ แก้วสระศรี. (2566). การพัฒนาศักยภาพบุคลากรในการปฏิบัติงานยุคดิจิทัล ของเทศบาลตำบลแม่เมาะ อำเภอมะแมะ จังหวัดลำปาง. *การศึกษาค้นคว้าอิสระหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, แขนงวิชาการบริหารรัฐกิจ, สาขาวิชาวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*.
- จุฬามาศ นิมจิตร และโกวิทย์ กังสนันท์. (2564). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรสำนักงานอัยการจังหวัดนนทบุรี. *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ*, 9(3): 36-50.
- เทศบาลตำบลพานทอง. (2567). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2566*. ชลบุรี: สำนักงานเทศบาลตำบลพานทอง จังหวัดชลบุรี.
- ธิดารัตน์ ศรีตะบุตร. (2568). การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานของบุคลากร กลุ่มงานบริหารทั่วไป โรงพยาบาลโพธิ์พิสัย จังหวัดหนองคาย. *วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษาการแพทย์และสุขภาพ*, 10(1): 461-470.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *หลักการวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น
- บุญเรือง เกตศรี และวิจิตรา ศรีสอน. (2567). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏ. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์และการจัดการสังคม*, 6(1): 81-91.
- ภาวรินทร์ วิเวกจิตต์. (2567). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานราชการเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านยุคดิจิทัลของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารสหวิทยาการและนวัตกรรมการจัดการ*, 2(2): 1-11.
- เมธาสิทธิ์ จันทรสวต, รังสรรค์ ประเสริฐศรี และอรพิน ปิยะสกุลเกียรติ. (2567). การยอมรับเทคโนโลยีเพื่อการปรับตัวเข้าสู่องค์กรดิจิทัลของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปรือ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 15(1): 323-338.
- วีพงศ์ศักดิ์ แสงใสแก้ว,ชาติชัย อุดมกิจมงคล และสามารถ อัยกร. (2567). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านดิจิทัลของบุคลากรกรมการปกครองสังกัดกระทรวงมหาดไทย. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 4(1): 45-58.



- ศรีชยา สอนมีทอง, สุนิตดา เทศนิยม และธีรพล กาญจนากาศ. (2568). ปัจจัยด้านทักษะดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานเทศบาลตำบลบางศรีเมือง จังหวัดนนทบุรี. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 3(4): 20.
- ศศิธร จันทร์ปลูก. (2566). แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ภายใต้ระบบราชการ 4.0 ที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเขตอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสารนิสิตวัง*, 25(2): 110-120.
- ศศิวิมล ม่วงกล้า. (2562). การวิเคราะห์องค์ประกอบด้านความสามารถทางดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษา จังหวัดสระบุรี. *ปริญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2560). *ทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและบุคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนภาครัฐเป็นรัฐบาลดิจิทัล*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/attachment/circular/w62561attachment_0.pdf. [20 ตุลาคม 2567].
- สินินา ทาระนัด. (2561). การศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. *การค้นคว้าอิสระหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารธุรกิจ*, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- Cronbach, L.J. (1990). *Essentials of psychological testing*. 5th Ed. New York: Harper Collins Publishers.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3): 607-610.
- Peterson, E., & Plowman, G.E. (1953). *Business organizational and management*. Illinois Irwin.





การพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนนวัตกรรมในจังหวัดพิจิตร Developing a Network of Foundational Economy and Innovation Community in Phichit Province

¹สุวินท์ สอนเล็ก, ²พระมหาสุเมฆ สมานิตโต (ทวีกุล), ³พระครูโพธิวรคุณ (ศุภเดช แสงพิทักษ์),
⁴วิรัตน์ วัชรสิทธิ์เมธี, ⁵พระแดนชัย สุริยวิโส (สุริยวงศ์), ⁶นพวรรณ ไชยชนะ

¹Suwin Sornlek, ²Phramaha Sumek Samāhito (Taweekul), ³Phrakhru Phothiworakun
(Supphadet Saengphithak), ⁴Wirat watcharasittimete, ⁵Phra Danchai Suriyawungso
(Suriyawong), ⁶Noppawan Chaichana

¹⁻⁶วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻⁶Phichit Buddhist College, Mahachulalongkhonrajavidyalaya University

⁶Corresponding author, e-mail: noppawan.chai@mcu.ac.th

Received: September 20, 2025; Revised: October 18, 2025; Accepted: October 24, 2025



บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน (2) ส่งเสริมการพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจฐานรากโดยใช้ “แผนธุรกิจเพื่อชุมชน-CBMC” และ (3) พัฒนาเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพิจิตร การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาข้อมูลเชิงเอกสารและเก็บข้อมูลภาคสนามผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญในกลุ่มอาชีพและชุมชนที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนยังคงพึ่งพาการเกษตรเป็นหลักและประสบปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วม แต่การนำแผนธุรกิจเพื่อชุมชน (CBMC) มาใช้สามารถเพิ่มรายได้ ส่งเสริมการพึ่งพาตนเอง และสร้างเครือข่ายธุรกิจชุมชนที่เข้มแข็งได้ นอกจากนี้ การประยุกต์ใช้ “พุทธนวัตกรรม” ในการสร้างเครือข่ายชุมชนส่งผลให้เกิดผลลัพธ์เชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน อันสะท้อนถึงศักยภาพของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นฐานสำคัญ และการพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากโดยใช้ CBMC และพุทธนวัตกรรม สามารถสร้างผลลัพธ์เชิงเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนให้แก่ชุมชนในจังหวัดพิจิตร

คำสำคัญ: การพัฒนา; เครือข่ายเศรษฐกิจฐานราก; ชุมชนนวัตกรรม

Abstract

This research aimed to (1) study the current situation and economic and social problems of the community, (2) promote the development of grassroots economic communities using “Community Business Plan (CBMC), and (3) develop an innovative community network to enhance the quality of life based on biodiversity and local wisdom in Phichit Province. The research was qualitative, examining documentary data and collecting field data through



in-depth interviews with key informants in relevant occupational groups and communities. The results showed that the community still relies primarily on agriculture and suffers from drought and flooding. However, the implementation of the Community Business Plan (CBMC) can increase income, promote self-reliance, and build a strong community business network. Furthermore, the application of “Buddhist innovation” to community networking resulted in sustainable economic, social, and environmental outcomes, reflecting the potential for grassroots economic development based on local wisdom and community participation. And the development of grassroots economic networks using CBMC and Buddhist innovation can create sustainable economic, social and environmental outcomes for communities in Phichit Province.

Keywords: Developing; Network of Foundational Economy; Innovation Community

บทนำ

ประเทศไทยก็เป็นอีกประเทศหนึ่งที่กำลังก้าวไปสู่ประเทศพัฒนาทำให้คนในประเทศเริ่มที่จะทิ้งความเป็นอยู่ที่เป็นไทยของเราไปหันไปเน้นภาคอุตสาหกรรมติดวัตถุนิยมชอบความฟุ้งเฟ้อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแทบจะทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อม การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไทยภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 12 ได้มีการกำหนดเป้าหมายไว้ดังนี้ 1) การหลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลางสู่รายได้สูง 2) การพัฒนาศักยภาพคนให้สนับสนุนการเจริญเติบโตของประเทศและการสร้างสังคมสูงวัยอย่างมีคุณภาพ 3) การลดความเหลื่อมล้ำในสังคม 4) การสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 5) การบริหารราชการแผ่นดินที่มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับการปฏิรูปประเทศที่มุ่งสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560–2564, 2560) ให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากกับดักรายได้ปานกลางควบคู่ไปกับการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำตามกรอบความคิดประเทศไทย 4.0 ท่ามกลางสถานการณ์ที่สังคมชุมชนท้องถิ่นในปัจจุบันมีพลวัตและมีความซับซ้อนสูงและมีลักษณะเชื่อมโยงต่อเนื่อง ประชาชนในสังคมจึงจำเป็นต้องภูมิคุ้มกันในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงมีความสามารถในการตั้งรับและปรับตัว เพราะในปัจจุบันสังคมให้ความสำคัญกับเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเป็นสำคัญ และมีภารกิจหลักในการสนับสนุนระบบทุนนิยมฉะนั้นการพัฒนาพื้นที่ (Area Based Development) เป็นทิศทางหลักของการปฏิรูปประเทศไทย เป้าหมายหลักของการพัฒนาพื้นที่ คือ การกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและพื้นที่ โดยการสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนคนในพื้นที่ในการบริหารจัดการการพัฒนาพื้นที่บ้านเกิดของตนเองที่สอดคล้องกับบริบทและฐานทุนเดิม ซึ่งเป็นทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับเป้าหมายของสากลเป้าหมายที่ 1 ขจัดความยากจนในทุกรูปแบบ ในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) (Sachs et al., 2020) ได้มีการกำหนดทิศทางของประชาคมโลก ไว้ตั้งแต่เดือนกันยายน ปี ค.ศ. 2015 ถึงเดือนสิงหาคม ปี ค.ศ. 2073 ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี โดยประกอบด้วย 17 เป้าหมาย ในแนวคิดการพัฒนาโดยเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งนั้น การทำงานในระดับครัวเรือนและชุมชนเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นหน่วยระดับเล็กที่สุดของสังคมที่ต้องการการพัฒนาเพื่อเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมให้ประชาชนคนในพื้นที่ชาวบ้านร่วมคิดร่วมทำและสานพลังให้เกิดการแก้ไขปัญหา ชุมชนได้มีวิธีคิดและวิเคราะห์ปัญหาที่แท้จริงแล้วอยากจะทำงานเพื่อแก้ปัญหานั้นด้วยตัวเอง การเรียนรู้ที่จะใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างชาญฉลาด



ก็จะเป็โอกาสใหม่ของชุมชนในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ ดังนั้น สิ่งที่สำคัญสำหรับการพัฒนาชุมชนในประเทศไทยในอนาคต คือ การเรียนรู้และปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

จากการเปลี่ยนแปลงของโลกทำให้เกิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชาติ จำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่การวางแผนนโยบายเชิงกลยุทธ์ ไปจนถึงขยายผลของการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นเศรษฐกิจฐานใหญ่ของประเทศ หรือที่เรียกว่า “เศรษฐกิจฐานราก” เป็นระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ที่สามารถพึ่งตนเองภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีรากฐานมาจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรได้ทรงนำมาบูรณาการและทรงพระราชทานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้พสกนิกรได้นำไปปรับใช้ตามบริบทในแต่ละท้องถิ่นของตนโดยมีรูปแบบที่มีการช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้ เกิดการพัฒนาด้านอื่นๆ ในพื้นที่ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเข้มแข็งและยั่งยืนซึ่งหากเปรียบเทียบกับสถานการณ์ในปัจจุบัน สังคมคงเปรียบดังต้นไม้ที่ขาดน้ำ ขาดปุ๋ย ขาดการบำรุงรักษาที่มีรากแก้ว และรากผุ่ย คือ ประชาชนที่เป็นพื้นฐานของต้นไม้ที่ทำหน้าที่ทุกอย่างเพื่อให้ต้นไม้คงอยู่ได้อย่างสมบูรณ์ เศรษฐกิจฐานรากจึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งซึ่งมีความสอดคล้องในสภาวะปัจจุบันที่ทุกภาคส่วนควรมีส่วนร่วมในการส่งเสริมให้เกิดขึ้นให้เป็นรูปธรรมตามบริบทของในแต่ละพื้นที่เพื่อผลประโยชน์สุขของประชาชน และสังคม ประเทศชาติสำหรับจังหวัดพิจิตรเป็นพื้นที่ ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้เปรียบทางการแข่งขัน จากแนวคิดของไมเคิล อีพอร์เตอร์ (Michael E.Porter, 1998) ที่กล่าวว่าหลักในการสร้างความได้เปรียบ ได้แก่ กลยุทธ์ต้นทุนต่ำ การแข่งขันโดยมีต้นทุนต่ำกว่าคู่แข่ง กลยุทธ์สร้างความแตกต่าง การสร้างความแตกต่างจนเป็นที่จดจำสำหรับลูกค้าและกลยุทธ์มุ่งเน้นเฉพาะกลุ่ม การเจาะกลุ่มลูกค้าเฉพาะทางที่ตอบสนองความต้องการได้ดีที่สุด

การเจาะกลุ่มลูกค้าเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนและสังคมสอดคล้องกับประเทศชาติ จังหวัดพิจิตรได้จัดทำแผนพัฒนาจังหวัด 2566-2570 โดยได้มีการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาและความต้องการเชิงพื้นที่ ซึ่งเป็นข้อมูลสำคัญที่จะใช้เป็นฐานในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการเชิงพื้นที่ขององค์กรส่วนท้องถิ่นที่จะนำไปสู่ทิศทางการพัฒนาร่วมกันในภาพรวมของจังหวัด ทั้งในส่วนภูมิภาค และท้องถิ่นที่จะบูรณาการการพัฒนาร่วมกันผ่านแผนงาน โครงการต่างๆ ในรูปแบบของ ONE PLAN โดยสรุปปัญหาและความต้องการของประชาชน เชิงพื้นที่และข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา อำเภอเมืองพิจิตร อำเภอบางมูลนาก ด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ ประเด็นราคาสินค้าเกษตร ดังนี้ 1. ใช้โมเดลการตลาดนำการผลิต มุ่งหาตลาดเพื่อรองรับสินค้าก่อนที่จะผลิตสินค้าการเกษตร 2. การส่งเสริมรูปแบบของกลุ่มสหกรณ์ในการต่อยอดกับพ่อค้าคนกลาง 3. สนับสนุนงบประมาณและองค์ความรู้ในการส่งเสริมการประกอบอาชีพ สร้างกลุ่มอาชีพให้เข้มแข็งก่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองต่อการดำรงชีวิต 4. ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรครบวงจร มีกิจกรรมครอบคลุมการผลิตตั้งแต่เริ่มต้น จนถึงการจัดจำหน่าย 5. ส่งเสริมการปลูกพืชทางเลือก เช่น พืชผักสวนครัวปลอดสารพิษ เป็นอาชีพเสริมเพื่อหาตลาดใหม่ๆ 6. ส่งเสริมการตลาดและการลดต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตร 7. ต้องการตลาดกลางจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร เกษตรอินทรีย์ เกษตรปลอดภัย 8. จัดหาช่องทางตลาดให้กับเกษตรกร รวมทั้งการส่งเสริมการพัฒนา ด้านการแปรรูปสินค้าภาคการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าเพิ่ม เกิดความหลากหลาย ตามความต้องการของผู้บริโภคและตลาด 9. การปรับเปลี่ยนการปลูกพืชให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ตามความต้องการของผู้บริโภคและตลาดด้านสังคม ประเด็นปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคม



ปัจจุบันด้านราคาสินค้าเกษตรตามความต้องการของผู้บริโภคและตลาด ด้านสังคมเกิดปัญหาเกิดความเหลื่อมล้ำในสังคม นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนนวัตกรรมในจังหวัดพิจิตร ต้องการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ตามแนวทางของยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายของรัฐบาล และส่งผลให้เกิดการสร้างนวัตกรรมชุมชน ในการสร้างเศรษฐกิจฐานราก ตลอดจนสร้างชุมชนที่มีขีดความสามารถในการจัดการตนเองอย่างยั่งยืน จึงเกิดบันทึกความร่วมมือ เพื่อบูรณาการและเชื่อมโยงการทำงาน เพื่อยกระดับขีดความสามารถ สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการบริหารราชการของหน่วยงานราชการ กลุ่มวิสาหกิจ เครือข่าย องค์กรชุมชน ในการขับเคลื่อนนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การสำรวจข้อมูลสังคมและเศรษฐกิจฐานราก เพื่อประเมินผลและจัดทำแผนงานมาตรการข้อเสนอ และกำหนดนโยบาย การพัฒนาคุณภาพชีวิตและ สร้างความเข้มแข็งให้กับประชาชนได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับสถานการณ์ภายใต้บันทึกความร่วมมือ (Memorandum of Understanding: MOU) ที่ได้ลงนาม 7 หน่วยงาน ที่มีเจตนารมณ์จะแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำโดยประสานความร่วมมือระหว่างกัน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานตามภารกิจร่วมข้างต้นตลอดจนการติดต่อ ขับเคลื่อนทั้งในระดับพื้นที่ตำบล และตามบันทึกความร่วมมือให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป แต่ในปัจจุบันเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากยังไม่เข้มแข็งและการพัฒนาชุมชนนวัตกรรมยังขาดแนวทางที่ยั่งยืน ส่งผลให้คนในชุมชนที่เป็นกลุ่มเปราะบาง และครอบครัวที่มีรายได้น้อยเกิดปัญหาการดำรงชีพ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกิดผลกระทบเรื่องแนวทางการส่งเสริมกระบวนการพัฒนาให้ชุมชนสามารถระบุนทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทุนเศรษฐกิจ และทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อนำมาวางแผนพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์หรือบริการที่มีคุณค่า สร้างรายได้และพัฒนาเครือข่ายอย่างยั่งยืน

จากเหตุผลและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวคณะผู้วิจัยเห็นว่าการสร้างเศรษฐกิจฐานรากบนพื้นฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนนวัตกรรม เป็นการตอบโจทย์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุด้านชีวิตความเป็นอยู่สังคมเศรษฐกิจของชุมชนในจังหวัดพิจิตร
2. เพื่อส่งเสริมกระบวนการพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจฐานรากโดยใช้ “แผนธุรกิจเพื่อชุมชน - CBMC” ในจังหวัดพิจิตร
3. เพื่อพัฒนาเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่บนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

แผนการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนนวัตกรรมในจังหวัดพิจิตร” มีโครงการวิจัยย่อยภายใต้แผนงาน 2 โครงการ คือ โครงการวิจัยย่อยที่ 1 การส่งเสริมกระบวนการพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจฐานรากโดยใช้ “แผนธุรกิจเพื่อชุมชน - CBMC” ในจังหวัดพิจิตร โครงการวิจัยย่อยที่ 2 กระบวนการพัฒนาเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่บนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพิจิตร ดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) การวิจัยครั้งนี้ เก็บข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงในกระบวนการส่งเสริมกระบวนการพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจฐานราก



โดยใช้ “แผนธุรกิจเพื่อชุมชน - CBMC” ในจังหวัดพิจิตร โดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในด้านทุนชุมชน เพราะพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพสามารถศึกษาแนวทางการพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจฐานรากโดยใช้ “แผนธุรกิจเพื่อชุมชน - CBMC” ซึ่งสอดคล้องกับคำขวัญอำเภอบางมูลนาก ว่า “อาหารปลาขึ้นชื่อ...เลื่องลือมะม่วงแผ่น...ดินแดนหลวงพ่อกิน...ถิ่นข้าวขาวกอเดียว...เที่ยวศูนย์ชัยพัฒนาการเกษตร สิรินคร” แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วยกลุ่มอาชีพ ผลิตภัณฑ์จากปลา ผลิตภัณฑ์จากมะม่วง พื้นที่ชุมชนประเวศน์เหนือ พื้นที่ชุมชนห้วยรอ อำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบบันทึกข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi Structured Interview) โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ควบคู่กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการภาคสนาม ชุดปฏิบัติการฝึกอบรม เรื่อง “การส่งเสริมกระบวนการพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจฐานรากโดยใช้ “แผนธุรกิจเพื่อชุมชน - CBMC” ในจังหวัดพิจิตร” โดยคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูล นำมาวิเคราะห์ได้ผลการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสถานการณ์ วิเคราะห์ปัญหา และทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวข้องของผู้วิจัย รวบรวมวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจฐานรากโดยใช้ “แผนธุรกิจเพื่อชุมชน - CBMC” ของสมาชิกกลุ่มชุมชน ระดับตำบล ในจังหวัดพิจิตร โดยใช้การสัมภาษณ์ สมาชิกและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นฐานในการกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 2 อบรม/ออกแบบแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนนวัตกรรมในจังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยทำการอบรมให้ความรู้เพื่อเสนอแนวความคิด และการยกระดับความรู้ (Knowledge: K) ให้กับกลุ่มเป้าหมาย คือ สมาชิกกลุ่มชุมชน ระดับตำบล ในจังหวัดพิจิตร โดยการจัดให้สมาชิกได้รับการฝึกอบรม และออกแบบแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนนวัตกรรมในจังหวัดพิจิตร

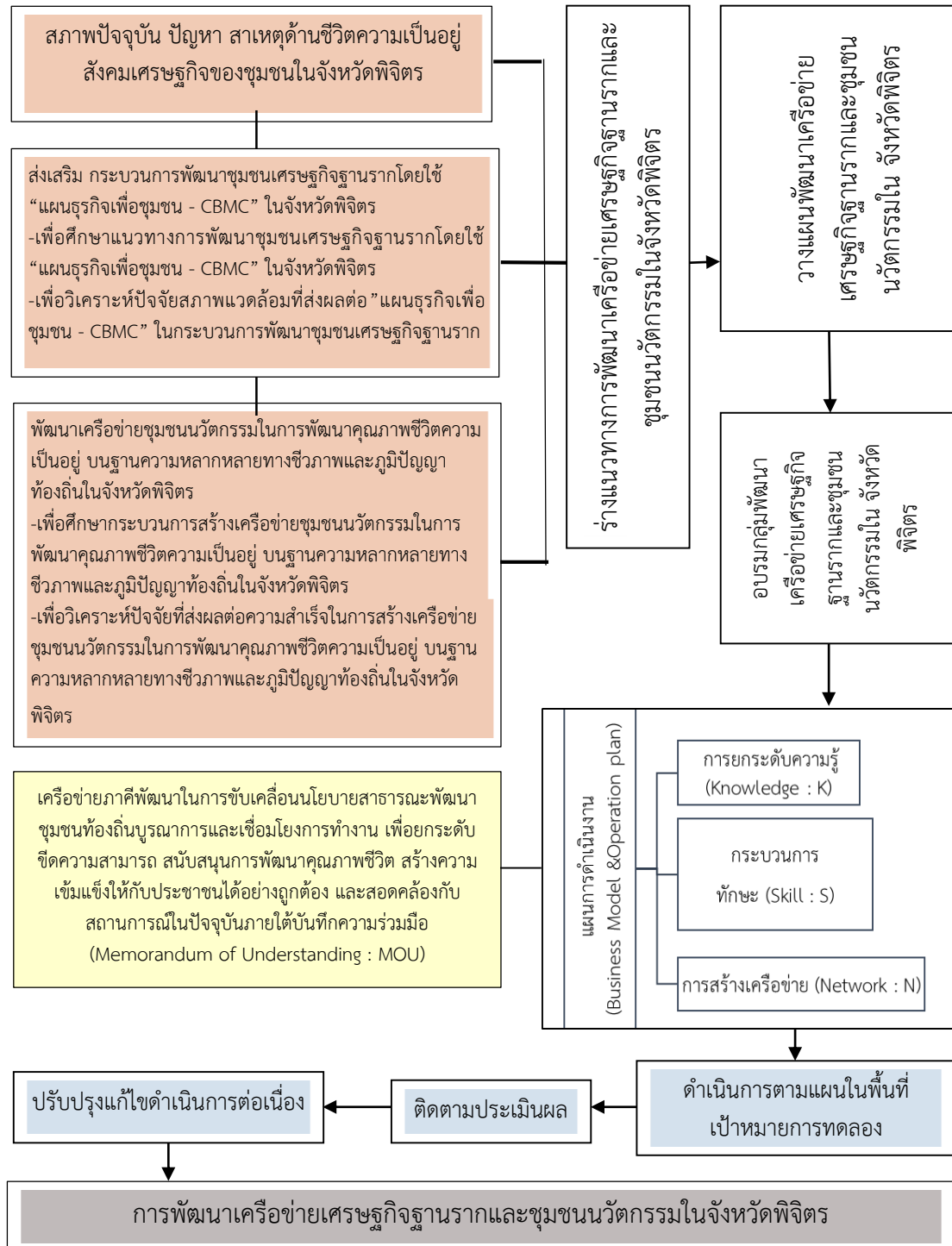
ขั้นตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชนเข้มแข็งเพื่อลดความเหลื่อมล้ำของชุมชนท้องถิ่น เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนนวัตกรรมสู่การปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินผลแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนนวัตกรรมในจังหวัดพิจิตร เผยแพร่ตีพิมพ์บทความวิจัย วารสารทางวิชาการ และถ่ายทอดองค์ความรู้จากการวิจัยโดยร่วมกับผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้อง ประกอบด้วย คณะผู้วิจัย สมาชิก ภาศเครือข่ายที่เกี่ยวข้องประเมินผลรูปแบบและกิจกรรม จนถึงผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้น จนนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง และนำไปสู่การพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจฐานรากตอบสนองความต้องการจำเป็นของสมาชิก

การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) มีการแบ่งประเภทตามเนื้อหาของเอกสารแล้วเปรียบเทียบเนื้อหาประเภทต่างๆ กันโดยการนำข้อมูลเบื้องต้นจากการสำรวจเอกสารและนำมาประกอบกับข้อมูลจากภาคสนามที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ บรรยายเนื้อหาของข้อความหรือเอกสารโดยใช้วิธีเชิงคุณภาพ อย่างเป็นระบบ โดยจะเน้นเนื้อหาตามที่ปรากฏในข้อความ พิจารณาจากเนื้อหาโดยผู้วิจัยไม่มีอคติหรือความรู้สึกของตัวเองเข้าไปพัวพัน ไม่เน้นการตีความหรือความหมายที่ซ่อนอยู่เบื้องหลัง หรือความหมาย ระหว่างบรรทัด เพียงแต่ให้การระบุลักษณะเฉพาะของข้อความหรือสาระเป็นอย่างมีระบบและอิงกรอบแนวคิดทฤษฎี

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่อง “การพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนนวัตกรรมในจังหวัดพิจิตร” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual Framework) โดยมีรายละเอียดดังนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา: สุวินท์ สอนเล็ก (2567)



สรุปผลการวิจัย

สรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยโดยพบประเด็นที่มีสาระสำคัญดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุด้านชีวิตความเป็นอยู่สังคมเศรษฐกิจของชุมชนในจังหวัดพิจิตร มีโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่พึ่งพาภาคการเกษตรเป็นหลัก โดยเฉพาะการปลูกข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ด้วยเหตุนี้ รายได้และคุณภาพชีวิตของประชากรจึงผูกติดอยู่กับผลผลิตทางการเกษตรและราคาพืชผลเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม ชุมชนในจังหวัดพิจิตรต้องเผชิญกับปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและเศรษฐกิจฐานรากหลายประการ ได้แก่ ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดพิจิตรประสบกับปัญหาน้ำแล้งและอุทกภัยเป็นประจำทุกปี เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณปลายคลองส่งน้ำ ทำให้ปริมาณน้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอในช่วงฤดูแล้ง อีกทั้งปัญหาน้ำท่วมในฤดูฝนก็สร้างความเสียหายต่อผลผลิตทางการเกษตรและทรัพย์สินของชาวบ้านชุมชนในพิจิตรมักประสบปัญหาน้ำแล้งและอุทกภัยเป็นประจำ เนื่องจากตั้งอยู่บริเวณลุ่มน้ำยมและน่าน ทำให้ปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูกในฤดูแล้ง และน้ำท่วมในฤดูฝน ซึ่งส่งผลกระทบต่อผลผลิตทางการเกษตรและรายได้ของเกษตรกร

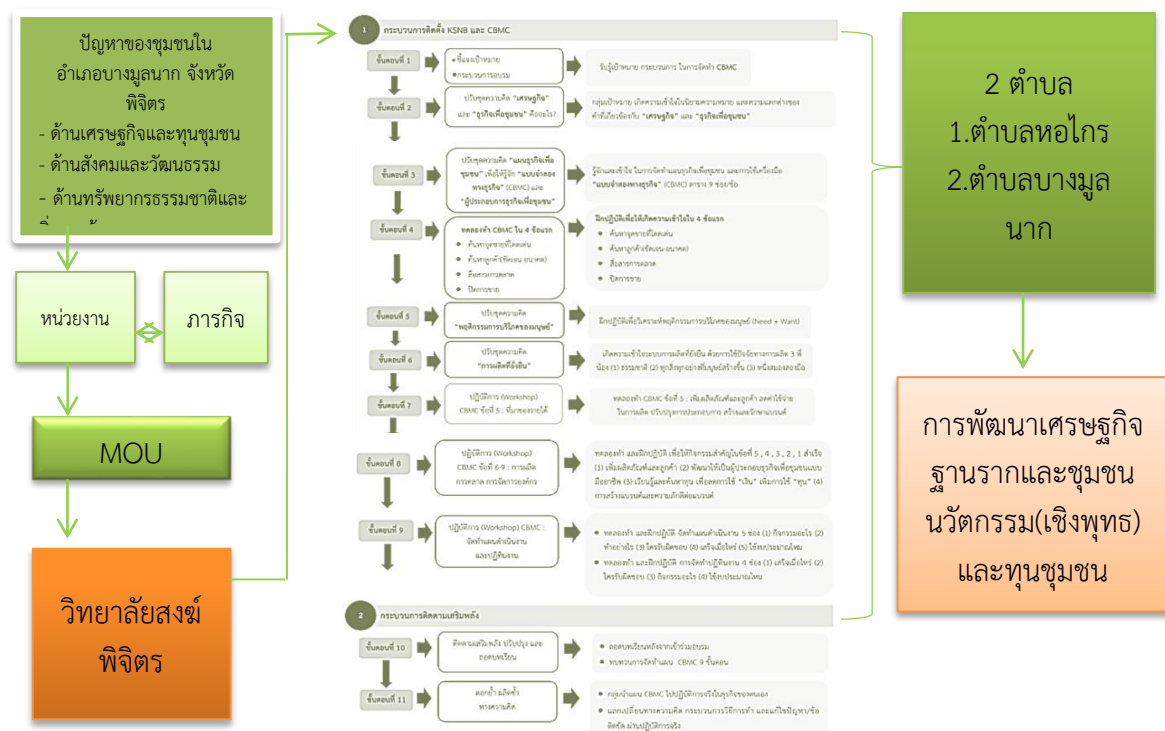
2. ผลส่งเสริมกระบวนการพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจฐานรากโดยใช้ “แผนธุรกิจเพื่อชุมชน - CBMC” ในจังหวัดพิจิตร พบว่าการส่งเสริมกระบวนการพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจฐานราก การใช้ประโยชน์จากฐานเรียนรู้กลุ่มอาชีพ “อาหารปลาขึ้นชื่อ เลี้ยงลือมะม่วงแผ่น” กลุ่มผลิตภัณฑ์จากปลา กลุ่มส้มลิ้ม (ส้มแผ่น) จำนวน 2 กลุ่ม เพื่อนำไปสู่การขยายผลไปสู่ต้นแบบของศูนย์เรียนรู้ เป็นโครงสร้างองค์กรชุมชน (Community organization) ที่มีความสัมพันธ์ของบุคคลในชุมชนทั้งที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อการปฏิบัติงานแบบไม่เป็นทางการ มีความสัมพันธ์หลายแบบ เมื่อเราเห็นศักยภาพที่มีอยู่ผ่านเครือข่ายความสัมพันธ์ซึ่งจัดว่าเป็น ‘ทุนทางสังคม’ ที่จะขับเคลื่อนไปได้ เช่น ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ อาชีพ: ไร่บ้าง สัตว์สวนอาชีพ อาชีพหลัก ปัจจัยการผลิต อำนาจการตัดสินใจ ฐานะทางเศรษฐกิจภายในชุมชน แตกต่างกันไป การใช้ชีวิต การหารายได้ และแบ่งระดับรายได้ จำนวนครอบครัว: ฐานะ รายได้ประจำ เช่าที่ทำกิน รับจ้าง ภาระหนี้สิน กองทุนหมุนเวียน แหล่งเงินกู้ ความสัมพันธ์ทางสังคม เป็นกลุ่มทางสังคมนี้จัดตั้งโดยชุมชนเอง กลุ่มอาชีพ มีต้นทุนทางสังคม เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้นำไม่เป็นทางการ ระบบความสัมพันธ์ ค่านิยมความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างทางสังคมมีหลายรูปแบบ ความสัมพันธ์ทางการเมือง การมีส่วนร่วมในชุมชน เช่น การเกิดมิติ การแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจในกิจการของชุมชน เวทีสาธารณะในชุมชนที่รวมตัวกันในวงข้าว วงสุรา เป็นต้น ส่วนผลการส่งเสริมกระบวนการพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจฐานรากโดยใช้แผนธุรกิจเพื่อชุมชน CBMC ในจังหวัดพิจิตร แสดงให้เห็นว่าชุมชนมีศักยภาพในการบริหารธุรกิจของตนเองอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรภายใน การมีส่วนร่วมของสมาชิกและการเข้าถึงตลาดที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม ยังคงมีความท้าทายในเรื่องของการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและความยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากภาครัฐและเครือข่ายภายนอกมีข้อคิดเห็นที่สำคัญในหลายประเด็น กระบวนการพัฒนาที่ดำเนินการกระบวนการพัฒนา จำเป็นต้องดำเนินการเป็นกระบวนการอย่างเป็นระบบ ในการพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจฐานรากส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่สำคัญ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และความยั่งยืนของชุมชน ซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ในด้านเศรษฐกิจ รายได้ของชุมชนเพิ่มขึ้น 10-30% การจ้างงานในชุมชนเพิ่มขึ้น 20-40% และต้นทุนการดำเนินธุรกิจลดลง เด็กนักเรียนในพื้นที่ช่วงเวลาที่ปิดเทอมใหญ่มารับจ้างทำส้มลิ้ม ชาวบ้านส่วนหนึ่งว่างเว้นจากฤดูทำนาผู้ขายไปหาปลาตามบ่อ ตามกลางนา ห้วยหนอง พื้นที่รับน้ำบริเวณสะพาน 20 ตับ คลองบุขงเหนือ แม่น้ำน่าน ด้านสังคม คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารธุรกิจมากขึ้น ทักษะด้านการจัดการเพิ่มขึ้น และเกิดความร่วมมือในชุมชน ด้านสิ่งแวดล้อม



มีการพัฒนาธุรกิจสีเขียว เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและลดของเสียในกระบวนการผลิต ด้านความยั่งยืนชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ และขยายเครือข่ายธุรกิจชุมชนได้ แผนธุรกิจเพื่อชุมชน CBMC ในจังหวัดพิจิตร ไม่เพียงช่วยพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระยะสั้น แต่ยังส่งเสริมความยั่งยืนในระยะยาว เพราะว่าการจัดทำแผนธุรกิจเพื่อชุมชน (CBMC: Community Business Model Canvas) ด้วยการส่งเสริมความเข้มแข็ง “ขีดความสามารถขององค์กรชุมชนในการทำธุรกิจ” (Capacity building) ด้วยกระบวนการให้องค์กรชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ศักยภาพ วิเคราะห์ทุนภายในชุมชนของตนเอง เพื่อให้เกิดความเข้าใจ “ปรับเปลี่ยนวิธีคิด” (Mind set) จากการทำธุรกิจชุมชนที่ใช้ “เงินเป็นตัวตั้ง” มาเป็นการใช้ “ทุนที่ปัจจัยทางการผลิต” ที่ประกอบด้วยธรรมชาติ ทุนที่เป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น และหนึ่งสมองสองมือ มาเป็นตัวตั้ง และพัฒนา “ทักษะความสามารถ” (Skill set) ในการจัดทำธุรกิจชุมชนจาก “มวยวัด” มาเป็น “มืออาชีพ”

3. ผลการพัฒนาเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่บนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพิจิตร

3.1. วิธีการสร้างเครือข่ายชุมชนนวัตกรรม (พุทธรูปนวัตกรรม) โดยใช้แนวคิด “พุทธรูปนวัตกรรม” ซึ่งผสมผสานหลักธรรมพุทธศาสนากับการพัฒนานวัตกรรมชุมชน ต้องอาศัยกระบวนการที่เน้นการมีส่วนร่วม ความยั่งยืน และการพัฒนาทั้งด้านจิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ การสร้างเครือข่ายเก่า จะเข้าไปในพื้นที่พัฒนางานอย่างมีส่วนร่วม และขับเคลื่อนงานไปตามสภาพปัญหาและความต้องการของเครือข่าย ส่วนการสร้างเครือข่ายใหม่จะมีการหาข้อมูลในเบื้องต้นถึงความเหมาะสมของเครือข่ายแล้วจึงจะตัดสินใจเลือกเครือข่าย หลังจากนั้นจะมีการเชิญเครือข่ายเข้ามาร่วมประชุมในเบื้องต้นและจัดทำความร่วมมือ (MOU)



ภาพที่ 2 ภาศึความร่วมมือการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนนวัตกรรม (เชิงพุทธ) ในอำเภอบางมูลนาก จังหวัดพิจิตร ปีงบประมาณ 2567



หลังจากนั้นจะลงขับเคลื่อนงานในพื้นที่โดยการทำการสำรวจปัญหา ความต้องการซ้ำเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนและพัฒนางานร่วมกันกับเครือข่ายด้วยกระบวนการอย่างมีส่วนร่วม และท้ายสุดคือ การประเมินผล และให้องค์กรชุมชนเกิดความมั่นใจว่า “องค์กรชุมชนสามารถจัดการธุรกิจได้ด้วยตนเอง” เป็นธุรกิจเพื่อชุมชน เกิดการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อแบ่งปันซึ่งกันและกัน เป็น “เครือข่าย” (Network) การเรียนรู้ที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาในด้านต่างๆ ในพื้นที่ที่หลากหลาย ทั้งผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

3.2. ผลการพัฒนาเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมในการยกระดับคุณภาพชีวิตบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการนำปัจจัยเหล่านี้ไปใช้พัฒนาเครือข่ายชุมชน พบว่ามีผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมใน ด้านเศรษฐกิจ รายได้ของชุมชนเพิ่มขึ้น จากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่ม เช่น อาหารแปรรูปจากผลไม้พื้นเมือง มะม่วง ส้มโอ มะปราง พืชท้องถิ่น สมุนไพร เครื่องจักสาน ฯลฯ เกิดผู้ประกอบการชุมชนรุ่นใหม่ ด้านสังคม เครือข่ายมีความเข้มแข็งและมีระบบการทำงานที่ชัดเจน เช่น การประชุมเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ เกิดวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน ทำให้เกิดนวัตกรรมจากการผสมผสานองค์ความรู้ การเรียนรู้ข้ามรุ่นเกิดขึ้นในชุมชน ผู้สูงอายุถ่ายทอดภูมิปัญญาให้คนรุ่นใหม่ ด้านสิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญา มีการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น การปลูกป่าเพื่ออนุรักษ์พันธุ์พืชหายาก ภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกนำมาใช้และต่อยอด เช่น การใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพแผนการพึ่งพาแผนปัจจุบัน เกิดแนวทางการพัฒนาแบบยั่งยืน

ผลการพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนนวัตกรรมในจังหวัดพิจิตรเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาเศรษฐกิจ ในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทย ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพื่อความยั่งยืนสถานการณ์ปัจจุบันในจังหวัดพิจิตรอาจมีจำกัด แต่สามารถวิเคราะห์แนวโน้มและแนวทางการพัฒนาได้ โดยการส่งเสริมกระบวนการพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจฐานราก โดยใช้ “แผนธุรกิจเพื่อชุมชน- CBMC ในจังหวัดพิจิตร แล้วนำไป พัฒนาเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่บนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น ในจังหวัดพิจิตร

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนนวัตกรรมในจังหวัดพิจิตร มีประเด็นในการอภิปรายจำแนกตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุด้านชีวิตความเป็นอยู่สังคมเศรษฐกิจของชุมชนในจังหวัดพิจิตร ปัจจุบันชีวิตความเป็นอยู่สังคมเศรษฐกิจของชุมชนในจังหวัดพิจิตร รายได้ผลผลิต ราคาพืชผลและคุณภาพชีวิตของประชากร ส่วนใหญ่พึ่งพาการเกษตรเป็นหลัก โดยเฉพาะข้าว ส้มโอ มะม่วงเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ แต่บางครั้งยังต้องเผชิญกับปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยที่เป็นสาเหตุส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและเศรษฐกิจฐานราก ทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูพิพัฒน์สุตคุณ (2566: 7) ศักยภาพเศรษฐกิจฐานรากวิถีพุทธของชุมชนวัดหาดมูลกระบืออำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร พบว่า ชุมชนวัดหาดมูลกระบือ มีการสืบสานและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมโดยการเพิ่มมูลค่า การสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางเพื่อขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจผ่านประเพณีต่างๆ ที่สัมพันธ์กับวัด แม่น้ำน่าน และทรัพยากรป่าไม้ ชุมชนมีการรวมกลุ่ม เช่น กลุ่มข้าวเม่าพอก ทำเฟอร์นิเจอร์ไม้ ต่อเรือ เลี้ยงปลา จักสาน เป็นที่เชื่องร้อยศรัทธาในทางพระพุทธศาสนาและสร้างรายได้ให้ชุมชน



2. ผลส่งเสริมกระบวนการพัฒนาชุมชนเศรษฐกิจฐานรากโดยใช้ “แผนธุรกิจเพื่อชุมชน - CBMC” ในจังหวัดพิจิตร พบว่า ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นของเศรษฐกิจฐานรากในพื้นที่เริ่มจากฐานเรียนรู้กลุ่มอาชีพ ทำให้รายได้ของชุมชนเพิ่มขึ้น จากแรงงานจากผู้สูงอายุ เด็กนักเรียนในพื้นที่ช่วงปิดเทอมมีชาวบ้านส่วนหนึ่งที่ว่างเว้นจากฤดูทำนาไปหาปลาตามห้วยหนอง บ่อกลางนา ในพื้นที่รับน้ำบริเวณสะพานยี่สิบตึก คลองบุษบงเหนือ และแม่น้ำน่าน ส่วนด้านสังคมชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า พึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจ ขยายเครือข่ายธุรกิจชุมชนได้ ซึ่งแผนธุรกิจเพื่อชุมชน CBMC ในจังหวัดพิจิตร สามารถส่งเสริมความยั่งยืนในระยะยาวได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุกุล รัชตวงษ์ (2567: 55-64) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผืนป่ากรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านเนินสมบัติ ตำบลกระแซ้สามพัน อำเภอดู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี มีข้อเสนอแนะให้ภาครัฐควรจัดหาช่องทางการตลาดและสนับสนุนการตั้งกลุ่มการสร้างผลิตภัณฑ์จากแหล่งทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนและการท่องเที่ยวในพื้นที่ของชุมชน และภาครัฐควรสนับสนุนและเผยแพร่แนวทางการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุษงา ชัยสุวรรณ, พรพรรณ ประจักษ์เนตร และกิริติ คชนทวา (2562: 87-108) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยพยากรณ์ความสำเร็จในการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน: กรณีศึกษาจังหวัดชายแดน ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบด้านธรรมชาติ คน สังคม การเมือง/นโยบายการค้า การค้า โครงสร้างพื้นฐาน ศิลปวัฒนธรรม การเงิน และการสื่อสาร เป็นปัจจัยที่ทำให้วิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง และคนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีของทุกชุมชน ปัจจัยด้านการเมือง/นโยบายการค้า ด้านการค้าและด้านการสื่อสาร มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อระบบเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนในชุมชน ในขณะที่ปัจจัยด้านการเงินมีอิทธิพล ทางอ้อมเชิงลบต่อระบบ เศรษฐกิจที่เข้มแข็ง และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนในชุมชน

3. ผลการพัฒนาเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่บนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพิจิตร พบว่า

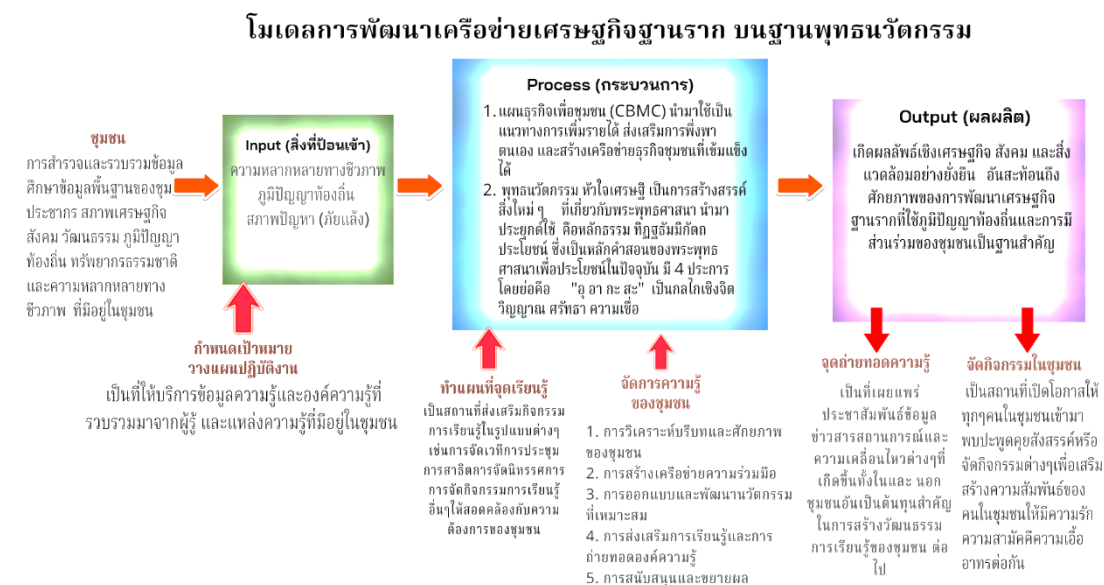
3.1 วิธีการสร้างเครือข่ายชุมชนนวัตกรรม โดยใช้แนวคิด “พุทธนวัตกรรม” ที่มีการผสมผสานหลักธรรมพุทธศาสนากับการพัฒนานวัตกรรมชุมชน โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วม ความยั่งยืนและการพัฒนาทั้งด้านจิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ โดยเครือข่ายเก่าเข้าไปพื้นที่พัฒนางานอย่างมีส่วนร่วมและขับเคลื่อนงานไปตามสภาพปัญหาและความต้องการของเครือข่าย ส่วนการสร้างเครือข่ายใหม่จะมีการหาข้อมูลในเบื้องต้นถึงความเหมาะสมของเครือข่าย เลือกเครือข่าย จัดทำความร่วมมือแล้วลงขับเคลื่อนงานพัฒนางานร่วมกัน ท้ายสุด คือ การประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาเจนภพ ปภาโส และคณะ (2566: 45-60) กล่าวว่า ทิฐุธรรมมีกัตถ ธรรม 4 ประการนี้ ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขในปัจจุบันแก่กุลบุตร 4 ประการ คือ 1 อุภูฐานสัมปทา 2 อารักขสัมปทา 3 กัลยาณมิตตตา 4 สมชีวิตา” มีประโยชน์มากมายหลายประการแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติตนตาม รวมทั้งส่งผลดีไปถึงสังคมด้วย คือ 1. ทำให้บุคคลสามารถสร้างหลักฐานได้อย่างมั่นคง 2. ทำให้เป็นคนที่มีเกียรติ มีชื่อเสียง มีคนเชื่อฟังนับถือ 3. เป็นทางเสริมสร้างสัมพันธไมตรี 4. ทำให้มีโอกาสได้บำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม 5. เป็นแบบอย่างที่ดีให้บุคคลอื่นได้ปฏิบัติตามทั้งในด้านการงานและการดำรงชีวิต 6. สร้างความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้แก่ชาติทางอ้อม และช่วยลดปัญหาสังคมได้

3.2 ผลการพัฒนาเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมในการยกระดับคุณภาพชีวิตบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการนำปัจจัยเหล่านี้ไปใช้พัฒนาเครือข่ายชุมชน พบว่ามีผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมใน 3 ประเด็น 1) ผลลัพธ์ด้านเศรษฐกิจ 2) ผลลัพธ์ด้านสังคม และ 3) ผลลัพธ์ด้าน



สิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญา ส่งผลให้เกิดเกิดแนวทางการพัฒนาแบบยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรสิทธิ์ เจริญศิลป์ และธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์ (2561: 22-40) พัฒนาการและเงื่อนไขของการรวมกลุ่มเป็น เครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการและ เงื่อนไขของการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาการของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ สามารถพิจารณาได้ห้ายุค ได้แก่ ยุคที่หนึ่ง สภาวะนิ่งเฉย ของชุมชน, ยุคที่สอง การเข้ามาของ NGO กับภารกิจของเครือข่ายชุมชน, ยุคที่สาม การขยายตัวของ เครือข่ายกับการเกิดขึ้นขององค์กรชุมชน, ยุคที่สี่ การเคลื่อนไหว ทางสังคมที่ต่อเนื่องของเครือข่ายชุมชน และยุคที่ห้า สู่การเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ ในขณะที่เงื่อนไขของสถานภาพความเป็นเครือข่ายชุมชนเริ่ม เกิดขึ้นในยุคที่สอง ในขณะที่การรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบสามารถอธิบายได้ 2 เงื่อนไข ได้แก่ 1. เกิดขึ้นจากการสนับสนุนของหน่วยงานภายนอกและ 2. เกิดขึ้นจากสถานการณ์ เป็นตัวกำหนด อย่างไรก็ดีตาม พัฒนาการของเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบได้สะท้อนให้เห็นถึงสภาวะการพึ่งพาอาศัย และการแลกเปลี่ยนทรัพยากรระหว่างสมาชิกของเครือข่ายที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ ในขณะที่เดียวกันยัง สะท้อนความเป็นพลวัตของเครือข่ายชุมชนที่มีการปรับตัวไปตามระยะเวลาและเปลี่ยนแปลงไปตาม บริบททางสังคม และการเมือง

องค์ความรู้ที่ได้



ภาพที่ 3 องค์ความรู้ที่ได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะระดับองค์กรหรือชุมชนมีดังนี้

1. กลุ่มวิสาหกิจชุมชนและองค์กรชุมชนต่างๆ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของสมาชิก การบริหารจัดการองค์กรอย่างโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกัน
2. ชุมชนควรเปิดโอกาสและสนับสนุนให้เกิดการคิดค้นและพัฒนานวัตกรรมที่สอดคล้องกับ ทุนและศักยภาพของตนเอง โดยอาจมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสนับสนุนการนำนวัตกรรมไปใช้จริง



3. การยกระดับคุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์และบริการของชุมชน จะช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค ควรมีการส่งเสริมการใช้มาตรฐานต่างๆ และการสร้างแบรนด์ของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- บุหงา ชัยสุวรรณ พรพรรณ ประจักษ์เนตร และกิริติ คชนทวา. (2562). ปัจจัยพยากรณ์ความสำเร็จในการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน: กรณีศึกษาจังหวัดชายแดนภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 27(53): 87-108.
- พระครูพิพัฒนสุตคุณ และคณะ. (2566). การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากวิถีพุทธเชิงสร้างสรรค์ของชุมชน วัดหาดมูลกระบือ อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 6(6): 1-14. <https://doi.org/10.14456/jra.2023.125>
- พระมหาเจนภพ ปาโส และคณะ. (2566). การวิเคราะห์แนวทางการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 15(2): 45-60.
- วรสิทธิ์ เจริญศิลป์และอันยวัฒน์ รัตนศักดิ์ (2561) พัฒนาการและเงื่อนไขของการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายชุมชนตำบลสะเอียบ อำเภอสอง จังหวัดแพร่. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 38(4): 22-40.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎีกา. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ฉบับที่ 12. พ.ศ. 2560-2564. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.nesdc.go.th/wordpress/wp-content/uploads/2025/02/สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่12.pdf>
- อนุกุล รัชตวงษ์ . (2567). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ผืนป่า กรณีศึกษาป่าชุมชนบ้านเนินสมบัติ ตำบลจระเข้มสามพัน อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์*, 2(1), 55–65. สืบค้นจาก <https://so14.tci-thaijo.org/index.php/JSBR/article/view/737>
- Porter, M.E. (1998). *Clusters and competition new agendas for Companies, governments, and institutions*. Boston, MA: Harvard Business School.
- Sachs, J., Schmidt-Traub, G., Kroll, C., Lafortune, G., Fuller, G., & Woelm, F. (2020). *The Sustainable Development Goals and COVID-19, Sustainable Development Report 2020*. Retrieved July 26, 2021, from <https://sdgindex.org/reports/sustainable-developmentreport-2020/>





การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด กรณีศึกษาวัดเพลง เขตบางพลัด
กรุงเทพมหานคร

Public Participation in Temple Development: A Case Study of Wat Phleng
Bangplatt District, Bangkok

¹พระมหาฉัตรชัย วัฒนสมบัติ, ²คุณหญิงณฐนท ทวีสิน

¹Phramaha Chatchai Wasombut, ²Khunying Natthanon Thavisin

^{1,2}คณะสังคมศาสตร์และศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยทองสุข

^{1,2}Faculty of Social Sciences and Education, Thongsook College, Thailand

¹Corresponding author, e-mail: chatchaiwasombut@gmail.com

Received: September 13, 2025; Revised: October 05, 2025; Accepted: October 16, 2025



บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด โดยเลือกกรณีศึกษาวัดเพลง เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร และ (2) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด การวิจัยดำเนินการด้วยระเบียบวิธีแบบผสมผสานโดยประชากรที่ศึกษา คือ ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ใช้การสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีบังเอิญ จำนวน 379 คน และมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด กรณีศึกษาวัดเพลง เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 2) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด พบว่า เป็นศูนย์กลางศาสนา วัฒนธรรม การศึกษา และชุมชน ทำหน้าที่ทั้งสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาและเวทีสร้างความร่วมมือ อาคารสำคัญ เช่น โบสถ์ วิหาร และเจดีย์ สะท้อนคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม พื้นที่ศาลาการเปรียญและลานวัดใช้จัดกิจกรรมประเพณี งานสาธารณะ และการเรียนรู้เชิงคุณธรรม วัดเพลงจึงเป็นโรงเรียนชีวิต ถ่ายทอดภูมิปัญญาและคุณธรรม การพัฒนาและบูรณะศาสนสถานดำเนินโดยมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งการตัดสินใจ สนับสนุนทรัพยากร และลงแรงร่วมกับพระสงฆ์ สามเณร อาสาสมัคร และเยาวชน ทำให้วัดยังคงเป็นศูนย์กลางศาสนา วัฒนธรรม และกิจกรรมสังคมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; การพัฒนาวัด; ประชาชน

Abstract

This research aims to study 1) the level of public participation in temple development, selecting Wat Phleng, Bangplatt District, Bangkok as a case study, and (2) approaches to promote public participation in temple development in the area. The research was conducted using a



mixed-method approach. The study population was residents in Bangphlat Subdistrict, Bangphlat District, Bangkok. Accidental sampling was used to sample 379 people, and 5 key informants were selected. The data collection tools included questionnaires and interviews. The statistics used for data analysis included means, standard deviations, and qualitative data analyzed using content analysis.

The research findings revealed: 1) the level of public participation in temple development, a case study of Wat Phleng, Bang Phlat District, Bangkok, was generally high; and 2) Promoting public participation in temple development reveals that temples serve as centers of religion, culture, education, and community, serving as both religious ceremonies and forums for collaborative efforts. Important buildings, such as churches, temples, and pagodas, reflect historical and cultural value. The sermon hall and temple grounds are used for traditional activities, public events, and moral learning. Thus, Wat Phleng is a school of life, imparting wisdom and morality. The development and restoration of religious buildings are guided by community participation, including decision-making, resource support, and collaborative efforts with monks, novices, volunteers, and youth. This ensures that temples remain sustainable centers of religion, culture, and social activity.

Keywords: Participation; Temple Development; People

บทนำ

วิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยมีลักษณะผูกพันอย่างแนบแน่นกับสถาบันศาสนา โดยเฉพาะ “วัด” ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางทางจิตใจและสังคมของชุมชนท้องถิ่น การเข้าวัดของประชาชนมิได้มีเพียงจุดมุ่งหมายทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการขัดเกลาจิตใจและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม วัดจึงทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรม และการสื่อสารของชุมชน ทำให้เกิดการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อประกอบกิจกรรมทางสังคมและศาสนาอย่างสม่ำเสมอ นอกจากบทบาทด้านศาสนาแล้ว วัดยังมีความสำคัญในฐานะศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนในหลากหลายมิติ เช่น การถ่ายทอดความรู้ด้านศิลปะ วิชาชีพ การแพทย์แผนไทยรวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ วัดยังเป็นพื้นที่ในการจัดกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์และงานประเพณีเทศกาลต่างๆ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้เกิดความสามัคคี ความร่วมมือ และความต่อเนื่องของวัฒนธรรมชุมชนภายใต้กรอบแห่งคุณค่าทางศาสนา การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคสมัยใหม่ส่งผลให้บทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางของชุมชนลดน้อยลง วัดและสังคมไทยมีแนวโน้มที่จะแยกออกจากกัน ส่งผลให้ทั้งสองภาคส่วนประสบกับภาวะวิกฤตร่วมกัน กล่าวคือสังคมไทยในปัจจุบันมีแนวโน้มของการขาดความสัมพันธ์ทางสังคมที่แน่นแฟ้น ซึ่งเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดภาวะเครียดและความโดดเดี่ยวในกลุ่มคนรุ่นใหม่ การฟื้นฟูบทบาทของวัดให้กลับมาเป็นศูนย์กลางของชุมชนในบริบทสังคมปัจจุบันจึงเป็นประเด็นสำคัญ วัดควรได้รับการพัฒนาให้เป็นพื้นที่แห่งการพักผ่อนทางจิตใจและปัญญา ด้วยการจัดสภาพแวดล้อมที่สงบ ร่มรื่นและสะอาด เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้ามาปฏิบัติธรรม ชื่นชมสถาปัตยกรรมและโบราณสถานอันทรงคุณค่ารวมถึงได้รับฟังธรรมจากพระภิกษุที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมอย่างถูกต้องและลึกซึ้ง หากวัดสามารถปรับบทบาทให้ตอบสนองต่อความต้องการทางจิตวิญญาณของคนรุ่นใหม่ได้อย่างเหมาะสม จะสามารถทำ



หน้าที่เป็นพื้นที่สร้างสุข ที่ช่วยเยียวยาความเครียดและความแปลกแยกของผู้คนในสังคมร่วมสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ประเวศ วะสี, 2559: 4)

ในปัจจุบัน วัดในประเทศไทยบางแห่งมีแนวโน้มดำเนินกิจกรรมทางศาสนาที่มุ่งเน้นการดึงดูดศรัทธาของประชาชนด้วยวิธีการที่เน้นความเชื่อทางไสยศาสตร์ การอ้างอิงอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือการสร้างภาพของปาฏิหาริย์ เพื่อเป็นกลไกในการสร้างรายได้เข้าสู่วัด แนวทางดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการเบี่ยงเบนจากหลักคำสอนดั้งเดิมของพระพุทธศาสนา ซึ่งเน้นการฝึกฝนจิตใจด้วยปัญญา ศีล และสมาธิ อันเป็นรากฐานของการพัฒนาคุณธรรมภายในตามแนวทางของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า การพัฒนาวัดในยุคปัจจุบันจึงควรยึดมั่นในหลักพระธรรมวินัยและมุ่งเน้นบทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ทางจิตวิญญาณและวัฒนธรรม โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตใจ ถวายทอดหลักธรรม จริยธรรม และความรู้ที่เกื้อหนุนต่อการดำเนินชีวิตอย่างมีสติและปัญญา (อนุวรรตน์ ศิลาเรืองอาไพ, 2559) ปัญหาที่พบได้อย่างต่อเนื่อง คือ พุทธศาสนิกชนจำนวนมากยังขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในหลักธรรมคำสอน การเข้าวัดหรือปฏิบัติศาสนกิจส่วนใหญ่มักเกิดจากการปฏิบัติตามขนบประเพณีหรือแรงจูงใจทางสังคม มากกว่าการตระหนักรู้ในคุณค่าทางจิตวิญญาณของคำสอนในพระพุทธศาสนา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551) นอกจากนี้ ทักษะคติของประชาชนที่มองว่าการศึกษาระดับเป็นหน้าที่เฉพาะของพระภิกษุและสามเณร ได้ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของฆราวาสในกิจกรรมทางศาสนาลดน้อยลง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางของชุมชนค่อยๆ ลดความสำคัญลงในสังคมร่วมสมัย ในขณะเดียวกัน วงการคณะสงฆ์ยังประสบกับปัญหาพระภิกษุบางรูปละเมิดพระธรรมวินัยอย่างร้ายแรง ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนต่อสถาบันศาสนาโดยรวมภายใต้บริบทของสังคมไทยที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม วัดและพระสงฆ์จึงจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและบริบทสังคมยุคใหม่ เพื่อให้สามารถธำรงไว้ซึ่งบทบาททางจิตวิญญาณอย่างมีคุณภาพ และสิ่งสำคัญ คือ การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาวัดให้กลับมาเป็นศูนย์กลางของสังคมไทยอีกครั้ง โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างวินัย และศีลธรรมควบคู่กับการฟื้นฟูวิถีชีวิตไทยที่เชื่อมโยงกับวัด เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจและสังคม อันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว (กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์ และพระมหาอรุณ ปญฺญารุโณ, 2563)

การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในท้องถิ่นควบคู่กับบทบาทเชิงรุกของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณ พุทธศาสนิกชนได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ ได้แก่ (1) การเผยแผ่ด้วยปริยัติ หรือการให้การศึกษา เพื่อส่งเสริมให้เกิดองค์ความรู้และปัญญาที่สามารถพิจารณาได้ด้วยตนเอง (2) การเผยแผ่ด้วยปฏิบัติ หรือการทำให้ดู เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและแรงบันดาลใจแก่ผู้พบเห็น และ (3) การเผยแผ่ด้วยปฏิเวธหรือการมีความสุข ให้ประจักษ์ เพื่อก่อให้เกิดศรัทธาและแรงจูงใจในการปฏิบัติตามแนวทางแห่งธรรม (เบญจา มังคละพฤษ, 2552: 2) ทั้งนี้ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 ได้ขยายบทบาทของพระสงฆ์ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมผ่านการดำเนินงานด้านการศึกษาสงเคราะห์และสาธารณสงเคราะห์ พระสงฆ์จึงมีบทบาทเป็นผู้นำทางศีลธรรม ผู้ให้คำปรึกษาทางจิตใจ และผู้ส่งเสริมการศึกษาธรรมแก่เยาวชนในชุมชน (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2545) นอกจากนี้ พระสงฆ์ในชนบทมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับประชาชน ผ่านกิจกรรมประเพณีทางศาสนาและวัฒนธรรมรวมถึงการสอนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนและการเผยแผ่ธรรมในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตัวอย่างที่ชัดเจน คือ พระพยอม กลฺยาโณ ผู้มีบทบาทโดดเด่นในด้านการเผยแผ่ธรรม การปกป้องพระธรรมวินัย และการส่งเสริมพัฒนาอาชีพแก่ผู้ด้อยโอกาส โดยใช้วัดเป็นพื้นที่การเรียนรู้และพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็น



ถึงบทบาทของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำทางสังคมที่มีส่วนสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตและจิตวิญญาณของประชาชน (กิตติทัศน์ ผกาทอง, 2560)

วัดเพลง ตั้งอยู่ในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร เป็นตัวอย่างของวัดที่สร้างความศรัทธาและความผูกพันระหว่างพระสงฆ์กับชุมชนอย่างชัดเจน พระสงฆ์ที่ประจำอยู่ในวัดมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมกิจกรรมหลายด้านที่สนับสนุนการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้ การดำเนินกิจกรรมเหล่านี้อาศัยหลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นแกนกลางในการเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชนในชุมชนทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อคุณภาพชีวิตและความยั่งยืนของประชาชน โดยแนวทางการพัฒนาของวัดเพลงสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาชุมชนที่เน้นการสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และกลุ่มคนภายในชุมชน โดยวัดถูกยึดถือเป็นศูนย์กลางของกระบวนการพัฒนา ส่งเสริมศักยภาพของชุมชนทั้งในด้านการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม และการพึ่งพาตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ วัดเพลงจึงถือเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืน และการพัฒนาวัดเพลงเกิดจากความร่วมมือของประชาชนในหลายมิติ ได้แก่ ด้านศาสนสถาน ด้านศาสนวัตถุ ด้านศาสนบุคคล ด้านศาสนธรรม และด้านศาสนกิจ ซึ่งช่วยสร้างความสามารถในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเองและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การมีส่วนร่วมดังกล่าวช่วยให้ประชาชนสามารถดำรงอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและสันติ พร้อมทั้งเน้นความยั่งยืนทางสังคมและการสาธารณสุขเคราะห้ทำให้วัดเพลงเป็นทั้งศูนย์กลางทางศาสนาและกลไกสำคัญในการพัฒนาชุมชนอย่างบูรณาการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด กรณีศึกษาวัดเพลง เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด กรณีศึกษาวัดเพลง เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 14 ชุมชน มีประชากรรวมทั้งสิ้น 21,581 คน (สำนักงานเขตบางพลัด, 2566: 6)

2) กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย แบบอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Sampling) เพื่อให้หน่วยตัวอย่างมีโอกาสถูกสุ่มเท่าเทียมกัน ด้วยวิธีบังเอิญ ทั้งนี้ผู้ศึกษาได้ทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยใช้ตารางการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970: 607-610) จึงได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 379 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม เพื่อใช้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด กรณีศึกษาวัดเพลง เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งในพื้นที่ศึกษา และเก็บรวบรวมเอกสารทางวิชาการ บทความวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย หนังสือ วารสาร สิ่งพิมพ์ การสืบค้นจากสารสนเทศและข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต รวมถึงศึกษาการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการรวบรวมข้อมูลดังกล่าวมาประกอบในการสร้างเครื่องมือวิจัย จำนวน 379 ชุด เท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง



3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การเก็บข้อมูลวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม จำนวน 379 ชุด เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ (1) แจกแบบสอบถามและชี้แจงพร้อมอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามอย่างถูกต้องให้ตอบแบบสอบถามทราบ รวมถึงชี้แจงให้ทราบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในครั้งนี้ (2) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยตนเองทั้งหมด ในเดือนมกราคมถึงกันยายน 2568 เพื่อให้ได้แบบสอบถามกลับมาครบถ้วนตามวันเวลาที่กำหนด (3) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ทุกฉบับ และนับจำนวนให้เท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง กรณีแบบสอบถามไม่ครบถ้วนหรือไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจะดำเนินการแจกแบบสอบถามใหม่อีกครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วน (4) นำแบบสอบถามที่ได้ นำไปจัดทำและเตรียมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ต่อไป

2) การเก็บข้อมูลวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

การเก็บข้อมูลวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ จำนวน 5 ชุด เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยจะทำการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ด้วยการสัมภาษณ์แบบมีเค้าโครงในการซักถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงประเด็น ซึ่งผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีคำถามสัมภาษณ์ในรูปแบบคำถามปลายเปิด (Open-ended questions) ที่มีคำถามแบบเดียวกันในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งมีวิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้ (1) การเตรียมความพร้อมในการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลที่จะสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า (2) การติดต่อกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้สัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยทำการนัดหมายวันและเวลาในการสัมภาษณ์นอกจากนั้นยังจะต้องแจ้งผู้ให้สัมภาษณ์ได้เข้าใจและทราบถึงวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ และการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัย (3) การเตรียมแบบสอบถามการสัมภาษณ์ที่จะใช้สำหรับการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยจะต้องทำการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อใช้สำหรับการปรับตัว ทั้งนี้ยังรวมถึงการใช้ถ้อยคำ วาจา ในการสัมภาษณ์ให้มีความเหมาะสม (4) การสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยจะต้องสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามแบบการสัมภาษณ์ที่ได้เตรียมไว้ เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงตามความต้องการกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งในการสัมภาษณ์นี้อาจมีทั้งการกรอกข้อมูลลงในแบบสัมภาษณ์ ให้อยู่ในรูปแบบเอกสาร และขออนุญาตให้มีการใช้เครื่องบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์อีกด้วย (5) การตรวจสอบข้อมูลแบบสอบถามการสัมภาษณ์ว่ามีความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูลการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยจะต้องตรวจสอบว่าได้ทำการสัมภาษณ์ตรงตามประเด็นที่ต้องการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครบทุกข้อหรือไม่

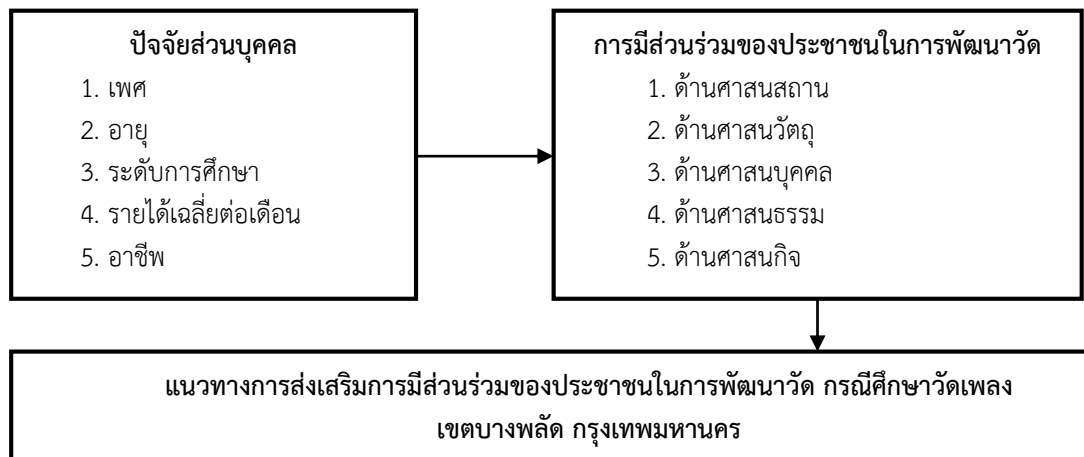
กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด กรณีศึกษาวัดเพลง เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ จากการเก็บข้อมูลของกลุ่มประชากร ซึ่งเป็นประชาชนในพื้นที่ชุมชนวัดเพลง เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยผู้ศึกษากำหนดกรอบแนวคิดการศึกษาตามแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของพระศาสนา (สถาบันพระสงฆ์สมาธิกร, 2560: 19) มาประกอบเป็นตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม และสร้างเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1



ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด กรณีศึกษาวัดเพลง เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด กรณีศึกษาวัดเพลง เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด กรณีศึกษาวัดเพลง เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก จัดเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านศาสนสถาน รองลงมา คือ ด้านศาสนบุคคล ด้านศาสนวัตถุ ด้านศาสนกิจ และอันดับสุดท้าย คือ ด้านศาสนธรรม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด กรณีศึกษาวัดเพลง เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด กรณีศึกษาวัดเพลง เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร	$\bar{X}$	SD	ระดับ ความคิดเห็น	อันดับ
1. ด้านศาสนสถาน	3.98	.638	มาก	1
2. ด้านศาสนวัตถุ	3.89	.635	มาก	3
3. ด้านศาสนบุคคล	3.91	.760	มาก	2
4. ด้านศาสนธรรม	3.83	.796	มาก	5
5. ด้านศาสนกิจ	3.87	.644	มาก	4
รวม	3.88	.660	มาก	

2. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด กรณีศึกษาวัดเพลง เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ผลการสัมภาษณ์ พบว่า 1) วัดเพลงมีบทบาทสำคัญต่อชุมชนทั้งด้านศาสนา วัฒนธรรม การศึกษา และการพัฒนาสังคม ไม่เพียงเป็นศาสนสถานแต่ยังเป็น “ศูนย์กลางชุมชน” ที่เชื่อมโยงผู้คน อาคารเก่าแก่ เช่น โบสถ์ วิหาร และเจดีย์ เป็นมรดกทางประวัติศาสตร์ที่ภาคภูมิใจ



ขณะเดียวกันพื้นที่ศาลาการเปรียญและลานวัดใช้จัดงานประเพณีและกิจกรรมสาธารณะ วัดยังเป็น “โรงเรียนชีวิต” ถ่ายทอดคุณธรรมและภูมิปัญญา พร้อมเป็นเวทีสาธารณะสร้างความร่วมมือและความสามัคคีของชุมชน 2) วัดเพลงมีการพัฒนาและบูรณะศาสนสถานอย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งด้านการตัดสินใจ การลงแรง และการสนับสนุนทรัพยากร ทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน วัดได้ซ่อมแซมอุโบสถ วิหาร และศาลาการเปรียญ โดยคงความงดงามดั้งเดิมควบคู่การปรับปรุงพื้นที่ใช้สอยให้ทันสมัย กระบวนการเปิดรับความคิดเห็นทุกกลุ่ม และได้รับการสนับสนุนจากประชาชนและหน่วยงานท้องถิ่น สะท้อนการร่วมแรงร่วมใจอย่างแท้จริง 3) ศาสนวัตถุของวัดเพลง เช่น พระพุทธรูป เครื่องบูชา และอุปกรณ์พิธีกรรม มีคุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรม แต่หลายชิ้นเริ่มชำรุด จึงต้องบูรณะและดูแลต่อเนื่อง โดยอาศัยการสนับสนุนจากชุมชน ทั้งการบริจาคเงิน แรงงาน และการทำความสะอาด กลุ่มแม่บ้าน ผู้สูงอายุ และเยาวชนมีบทบาทสำคัญ กิจกรรมเยาวชนยังช่วยปลูกฝังความรักและความรับผิดชอบต่อวัฒนธรรม ทำให้ศาสนวัตถุยังคงศักดิ์สิทธิ์และคุณค่าไว้ได้ 4) พระสงฆ์สามเณร และอาสาสมัครวัดเพลงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาวัด ทั้งด้านการเผยแผ่ธรรมะ การจัดกิจกรรม การดูแลศาสนสถาน และการเป็นผู้นำจิตใจของชุมชน อย่างไรก็ตาม ผู้นำชุมชนอยากเห็น การมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ ผ่านกิจกรรมอาสาสมัคร โครงการสร้างสรรค์และความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก เพื่อให้วัดยังคงเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชน 5) วัดเพลงเป็นศูนย์กลางอนุรักษ์ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ผ่านงานบุญและประเพณีต่างๆ โดยชุมชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ทั้งการวางแผน เตรียมงาน และสนับสนุนทรัพยากร กิจกรรมยังปลูกฝังคุณธรรมและศรัทธาแก่เยาวชน ความร่วมมือดังกล่าวทำให้วัดเพลงมีชีวิตชีวา เป็นหัวใจและศูนย์กลางทางวัฒนธรรมของชุมชนอย่างยั่งยืน 6) วัดเพลงเป็นศูนย์กลางกิจกรรมเพื่อสังคมและการเรียนรู้ทั้งการสอนธรรมะ อบรมคุณธรรม ช่วยเหลือผู้ยากไร้ ดูแลผู้สูงอายุ และอบรมเยาวชน ชุมชนร่วมแรงและสนับสนุนทรัพยากร แม้ยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร การสนับสนุนเพิ่มเติมจะช่วยเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางศาสนา การศึกษา และสังคมที่ยั่งยืน

กล่าวสรุปได้ว่า วัดเพลงถือเป็นศูนย์กลางสำคัญของชุมชนในหลายมิติ ทั้งด้านศาสนา วัฒนธรรม การศึกษา และการพัฒนาสังคม ไม่เพียงเป็นสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา แต่ยังเป็นทำหน้าที่เป็น “ศูนย์กลางชุมชน” ที่เชื่อมโยงผู้คน อาคารสำคัญ เช่น โบสถ์ วิหาร และเจดีย์ นอกจากสะท้อนความงดงามทางประวัติศาสตร์และคุณค่าทางวัฒนธรรมแล้ว พื้นที่ศาลาการเปรียญและลานวัดยังใช้จัดกิจกรรมประเพณีและงานสาธารณะต่างๆ วัดเพลงจึงทำหน้าที่เป็น “โรงเรียนชีวิต” ถ่ายทอดคุณธรรมและภูมิปัญญา พร้อมเป็นเวทีสร้างความร่วมมือและความสามัคคีของชุมชน การพัฒนาและบูรณะศาสนสถานในวัดเพลงมีความต่อเนื่อง โดยเน้นหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งด้านการตัดสินใจ การลงแรง และการสนับสนุนทรัพยากร ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน อุโบสถ วิหาร และศาลาการเปรียญได้รับการซ่อมแซมและปรับปรุงให้คงความงดงามดั้งเดิมควบคู่การใช้ประโยชน์อย่างทันสมัย กระบวนการเปิดรับความคิดเห็นจากทุกกลุ่มประชาชน และการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่นสะท้อนถึงความร่วมแรงร่วมใจของชุมชน ศาสนวัตถุของวัด เช่น พระพุทธรูป เครื่องบูชา และอุปกรณ์พิธีกรรม มีคุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรม แต่หลายชิ้นเริ่มชำรุด จึงต้องได้รับการบูรณะและดูแลต่อเนื่อง โดยชุมชนมีส่วนร่วมทั้งด้านเงินแรงงาน และการทำความสะอาด กลุ่มแม่บ้าน ผู้สูงอายุ และเยาวชนมีบทบาทสำคัญ กิจกรรมเยาวชนยังช่วยปลูกฝังความรักและความรับผิดชอบต่อวัฒนธรรม และพระสงฆ์ สามเณร และอาสาสมัครวัดเพลงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาวัด ทั้งด้านการเผยแผ่ธรรมะ การจัดกิจกรรม การดูแลศาสนสถาน และการเป็นผู้นำจิตใจของชุมชน อย่างไรก็ตาม ผู้นำชุมชนต้องการเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น



โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ ผ่านกิจกรรมอาสาสมัคร โครงการสร้างสรรค์ และความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก เพื่อให้วัดยังคงเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด กรณีศึกษาวัดเพลง เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ประชาชนมีส่วนร่วมในการรักษาบริเวณวัด มีสิ่งต่างๆ ที่จำเป็นและเหมาะสม ส่งเสริมสภาพความเป็นปึกแผ่น และประชาชนมีส่วนร่วมในการปลูกสร้าง เช่น อุโบสถ กุฏิ ศาลา เมรุ วิหาร ห้องสมุด/พิพิธภัณฑ์ เจดีย์ รั้ววัด/กำแพงวัด ถนนและทางเท้า ภายในวัด ไม่เพียงแต่การรักษาความสะอาดและความเรียบร้อยของบริเวณวัดเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสร้างและบูรณะสิ่งก่อสร้างสำคัญต่างๆ ของวัด ทั้งอุโบสถ กุฏิ ศาลา เมรุ วิหาร ห้องสมุด หรือพิพิธภัณฑ์ เจดีย์ รวมถึงรั้ววัดและกำแพงวัด ตลอดจนการปรับปรุงถนนและทางเท้าภายในวัด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักและความรับผิดชอบร่วมกันของชุมชนต่อการรักษาและพัฒนาศาสนสถาน อีกทั้งประชาชนยังมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางศาสนาและสังคม เช่น การทำบุญ การจัดอบรมธรรมะสำหรับเด็กและเยาวชน การจัดโครงการช่วยเหลือผู้ยากไร้ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณสุขของวัด ทำให้วัดกลายเป็นศูนย์รวมของชุมชนที่ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในพื้นที่ การมีส่วนร่วมดังกล่าวยังสะท้อนถึงการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันของประชาชน ทำให้เกิดความภาคภูมิใจและความผูกพันทางจิตใจต่อวัด ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าวไม่เพียงส่งเสริมสภาพความเป็นปึกแผ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระใบฎีกาสุจินดา เตชวโร/วิเศษวงศา, สันญา เคนาภูมิ และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร (2563) ศึกษาเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในทัศนะของประชาชนเขตตำบลคูคต อำเภอนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ประชาชนเขตตำบลคูคต อำเภอนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ดมีทัศนะต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญโชค บุญมี และธนธำ ไรจนตระกูล (2564) ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย พบว่า การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

จากผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด กรณีศึกษาวัดเพลง เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร สรุปรวมจากคำสัมภาษณ์ทั้ง 5 คน วัดเพลงทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจและวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งในเชิงศาสนสถานที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรม รวมถึงการเป็นพื้นที่กลางในการจัดกิจกรรมทางศาสนา สังคม และเป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญา ทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคี ภาคภูมิใจ และมีคุณธรรมร่วมกัน และมีการดูแลและพัฒนาศาสนสถานอย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลักการอนุรักษ์ควบคู่กับการปรับปรุงเพื่อใช้ประโยชน์จริง ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในด้านการตัดสินใจ การให้ข้อคิดเห็น การช่วยแรงงาน และการสนับสนุนทุนทรัพย์ ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม และทำให้วัดยังคงเป็นศูนย์กลางของศรัทธาและกิจกรรมสาธารณะในชุมชน โดยมีความต้องการในการบูรณะและดูแลศาสนวัตถุที่มีทั้งความเก่าแก่และใช้งานอยู่เป็นประจำ การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งจากกลุ่มแม่บ้าน ผู้สูงอายุ เยาวชน โรงเรียน และองค์กรท้องถิ่น ซึ่งสามารถช่วยทั้งร่างกาย แรงใจ และทุนทรัพย์ เพื่อรักษาศาสนวัตถุให้คงคุณค่าและศักดิ์สิทธิ์ต่อไป อีกทั้งมีกิจกรรมและประเพณีสำคัญของวัดเพลง เช่น งานบุญประจำปี งานประเพณีสงกรานต์



แห่งเทียนพรรษา ลอยกระทง บวชสามเณรภาคฤดูร้อน และงานสวดพระมาลัย มีบทบาทสำคัญต่อการอนุรักษ์ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งใน เชิงการเข้าร่วมพิธี ซึ่งทำให้วัดและชุมชนมีความผูกพันแน่นแฟ้น และสืบสานวัฒนธรรมไปสู่คนรุ่นหลังอย่างมั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาวีเชียร วชิรธมโม, สมนึก กุลมณี, อังคาร กาญจนเพชร และพระครูสุตกิจสโมสร (2564) ศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทยยุคปัจจุบัน พบว่า วัดเป็นศูนย์ของผู้ปฏิบัติธรรมตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อให้บรรลุพ้นทุกข์และสั่งสอนคนทั่วไปให้พ้นทุกข์ตามหน้าที่ การเทศน์สั่งสอนธรรมอันเป็นการเผยแผ่และสืบทอดต่อพระศาสนา เป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์ในการเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา พระสงฆ์มีบทบาทที่สำคัญต่อสังคมไทยมาก ทำให้ส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ได้มากยิ่งขึ้นและเป็นหลักฐานสำคัญที่จะเป็นประโยชน์ต่อทางพระพุทธศาสนา ความรู้ภูมิปัญญาที่ได้จากคัมภีร์โบราณดังกล่าว เป็นทั้งหลักพระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาและศาสตร์ความรู้ต่างๆ จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมและบ้านเมืองยิ่งขึ้นไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลำเงิน สุริยวงศ์, พุทธิรักษ์ ปราบนอก และธนพลักษ์ ชามะรัตน์ (2565) ศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนเมืองขอนแก่น พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทในฐานะผู้นำในการวางรูปแบบและนโยบายเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน โดยพระสงฆ์จะเป็นผู้ตระหนักต่อปัญหาและนำพาชาวบ้านลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังและขยายผลออกไปสู่ชุมชนในระดับครัวเรือน บทบาทในการอบรมสั่งสอนเรื่องสิ่งแวดล้อมผ่านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อทำให้ชาวบ้านรู้และเข้าใจปัญหาและนำไปปฏิบัติต่อครัวเรือนตนเอง การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนจะต้องมีการเข้าไปส่งเสริมและสนับสนุนให้พระสงฆ์กับชาวบ้านได้มีโอกาสร่วมกันและพัฒนาพื้นที่ร่วมกัน โดยจะต้องเปิดพื้นที่กลางให้วัด บ้าน พระสงฆ์และชาวบ้านได้แลกเปลี่ยน พูดคุย และสนทนากันอย่างตรงไปตรงมาและหาแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมร่วมกัน

องค์ความรู้ที่ได้

องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาวัดไม่จำกัดเพียงการปรับปรุงสิ่งปลูกสร้างหรือศาสนวัตถุ แต่เป็นกระบวนการบูรณาการหลายมิติ ทั้งศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ศาสนบุคคล ศาสนธรรม และศาสนกิจ โดยประชาชนมีบทบาทสำคัญในฐานะหุ้นส่วนทางศาสนาและวัฒนธรรมในการกำหนดทิศทางและขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างยั่งยืน

มิติของศาสนสถาน การบูรณะและซ่อมแซมอาคารเก่า โบสถ์ วิหาร รวมถึงการอนุรักษ์โบราณสถานและศิลปกรรม เป็นรากฐานในการคงคุณค่าทางวัฒนธรรม ขณะเดียวกัน การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและภูมิทัศน์ พร้อมการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น โซลาร์เซลล์ และกล้องวงจรปิด สะท้อนการผสมผสานความศักดิ์สิทธิ์กับความทันสมัย

มิติของศาสนวัตถุ เน้นการอนุรักษ์พระพุทธรูป เครื่องบูชา และวัตถุโบราณ ผ่านการซ่อมแซมด้วยวัสดุเหมาะสม การจัดทำทะเบียน และการระดมทุนแบบมีส่วนร่วม เพื่อรักษาทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน

มิติของศาสนบุคคล เน้นบทบาทพระสงฆ์ในการเป็นผู้นำชุมชน เผยแผ่พระธรรม และสร้างเครือข่ายกับประชาชน รวมถึงการพัฒนาศักยภาพทางธรรมะและความรู้ร่วมสมัย การส่งเสริมคุณธรรมแก่เยาวชน และการใช้สื่อดิจิทัลในการเผยแผ่

มิติของศาสนธรรมและศาสนกิจ ครอบคลุมการจัดกิจกรรมทางธรรมและพิธีกรรมที่เข้าถึงประชาชนอย่างทั่วถึง พร้อมเชื่อมโยงหลักธรรมกับการดำเนินชีวิต และกิจกรรมเพื่อ ซึ่งผู้วิจัยสามารถเขียนเป็นภาพที่ 2 ดังนี้



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย
ที่มา: พระมหาฉัตรชัย วัฒนศิริ (2568)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1) ศาสนสถาน: ประชาชนมีโอกาสดำเนินการในวัดสำหรับกิจกรรมทางศาสนา การศึกษา และกิจกรรมเพื่อสังคม ดังนั้น วัดควรจัดทำคู่มือหรือแนวปฏิบัติที่ชัดเจน เปิดช่องทางสื่อสาร เช่น เว็บไซต์หรือกลุ่มไลน์ รวมถึงประชาสัมพันธ์กิจกรรมอบรมธรรมะ นิทรรศการ และโครงการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อเพิ่มความรับรู้และการเข้าร่วม

2) ศาสนวัตถุ: การเข้าถึงข้อมูลทรัพย์สินภายในวัดยังน้อย วัดควรจัดทำบัญชีหรือแผนผังทรัพย์สิน พร้อมเผยแพร่ผ่านป้ายประชาสัมพันธ์ เว็บไซต์ และโซเชียลมีเดีย รวมถึงจัดกิจกรรมให้ประชาชนเข้าชม เรียนรู้ และเข้าใจคุณค่าและความสำคัญของศาสนวัตถุ

3) ศาสนบุคคล: การมีส่วนร่วมของกรรมการวัดและผู้นำชุมชนยังไม่เข้มข้น วัดควรสร้างเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่งเสริมการวางแผนและติดตามโครงการร่วมกัน และสร้างแรงจูงใจเพื่อเสริมความมุ่งมั่นและสามัคคี



4) ศาสนธรรม: การเข้าร่วมประชุมแก้ไขปัญหาของวัดยังต่ำ วัดสามารถจัดประชุมในเวลาที่เหมาะสม แจ้งข่าวล่วงหน้า เปิดโอกาสให้เสนอความคิดเห็น และสร้างแรงจูงใจ เช่น การมอบเกียรติบัตรเพื่อกระตุ้นการเข้าร่วมต่อเนื่อง

5) ศาสนกิจ: การปฏิบัติตามหน้าที่ที่มอบหมายยังไม่ทั่วถึง วัดควรจัดอบรมบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครและประชาชน จัดระบบมอบหมายงานตามความสามารถ ติดตามผล และให้กำลังใจ เช่น การประกาศเกียรติคุณหรือมอบรางวัล เพื่อเพิ่มความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรขยายกลุ่มผู้เข้าร่วมวิจัยและพื้นที่ศึกษา ควรพิจารณาขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมประชาชนในพื้นที่รอบวัดมากขึ้น รวมถึงศึกษาวัดอื่นๆ ในเขตกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนและปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัด ทำให้ผลการวิจัยมีความหลากหลายและสามารถสรุปแนวทางการพัฒนาวัดได้กว้างขึ้น

2) การศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยด้านจิตสังคม ความรู้ความเข้าใจด้านศาสนา ทศนคติ ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและวัด รวมถึงบทบาทของกรรมการวัดและผู้นำชุมชน เพื่อเข้าใจสาเหตุที่ประชาชนมีส่วนร่วมสูงหรือต่ำในแต่ละด้าน และนำไปสู่การออกแบบมาตรการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม

3) การพัฒนาวิธีการวัดและเครื่องมือวิจัยให้เหมาะสม ควรปรับปรุงแบบสอบถามและเครื่องมือเก็บข้อมูลให้สามารถวัดความเข้มข้นและคุณภาพของการมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ ของวัดได้อย่างละเอียด เช่น การมีส่วนร่วมด้านศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ศาสนบุคคล ศาสนธรรม และศาสนกิจ พร้อมทั้งเพิ่มการใช้เทคนิคเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสังเกตการณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและรอบด้านมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์ และพระมหาดรณ ปญญารุโณ. (2563). การส่งเสริมเครือข่ายจิตอาสาของพระสงฆ์ เขตภาคกลางตอนล่างในประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(7): 350-364.
- กิตติทัศน์ ผกาทอง. (2560). บทบาทผู้นำสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2): 441-452.
- บุญโชค บุญมี และธนัสถา โรจนตระกูล. (2564). การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านกล้วย อำเภอเมืองสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 6(3): 133-141.
- เบญจมา มังคละพฤกษ์. (2552). *พระกับการเมือง: หลวงตามหาบัวกับทักษิณ*. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- ประเวศ วะสี. (2559). *โครงการวัดสร้างสุข คนสร้างชาติพุทธศาสตร์สร้างใจ*. 18 มีนาคม 2559. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2554). *การเผยแผ่เชิงรุก*. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- พระใบฎีกาสุนจินดา เตชวโร/วิเศษวงศา, สัณญา เคนาภูมิ และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร. (2563). บทบาทพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในทัศนะของประชาชนเขตตำบลคู่อี่ง อำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารวิชาการรัตนบุคย์*, 2(2): 60-72.



- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 11 ช่วงที่ 1. กรุงเทพฯ: บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์จำกัด.
- พระมหาวิเชียร วชิรธมโม, สมนึก กุลมณี, อังคาร กาญจนเพชร และพระครูสุตกิจสโมสร. (2564). บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาสังคมไทยยุคปัจจุบัน. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 3(6): 42-49.
- ลำเจียร สิริยวงศ์, พุทธิรักษ์ ปราบนอก และธนพลักษ์ ชามะรัตน์. (2565). บทบาทของพระสงฆ์กับการจัดการสิ่งแวดล้อมของชุมชนเมืองขอนแก่น. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 22(3): 221-233.
- สถาบันพระสังฆาธิการ. (2560). *เอกสารประกอบการประชุมพระสังฆาธิการ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานเขตบางพลัด. (2566). *ข้อมูลทางกายภาพ*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://webportal.bangkok.go.th/bangphlat> [17 พฤศจิกายน 2567].
- อนูวรรตน์ ศิลาเรืองอำไพ. (2559). *โครงการวัดสร้างสุข คนสร้างชาติพุทธศาสตร์สร้างใจ*. 18 มีนาคม 2559. กรุงเทพฯ: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3): 607-610.





แนวคิดเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์และสตรีในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ปรากฏ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

The Concept of Sacred Sites for Animals and Women in Theravada Buddhism as Manifested in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province

¹พระมหาพรชัย สิริวโร (ศรีภักดี), ²พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี (เหมประไพ),

³พระมหาราชัน จิตตปาโล (มุลลา), ⁴เพ็ญพรรณ เพื่องฟูลอย

¹Phramaha Pornchai Sirivaro (Sripakdee), ²Phramaha Khwanchai Kittimedhi (Hemprapai)

³Phramaha Rachan Cittapalo (Moolla), ⁴Penphan Fuangooloy

¹บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{2,3}คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

⁴วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

^{2,3}Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

⁴Suphanburi-Srisuvarnabhumi Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya
University

¹Corresponding author, e-mail: khwanchai.hem@mcu.ac.th

Received: October 04, 2025; Revised: November 10, 2025; Accepted: November 18, 2025



บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสตรีในพระพุทธศาสนาเถรวาท 3. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์และสตรีในพระพุทธศาสนาเถรวาทในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยใช้การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า 1. ความศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์ เกิดจากเรื่องเล่าทางศาสนาที่กล่าวถึงสัตว์ในตำนานพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เช่น ครุฑ นาค หรือสัตว์ที่เป็นพระโพธิสัตว์ในชาดก ซึ่งแนวคิดเหล่านี้ถูกผนวกเข้ากับพิธีกรรมทางศาสนา เช่น บทสวดชั้นธปริตร ขณะเดียวกันเรื่องเล่าของชุมชนได้สถาปนาความศักดิ์สิทธิ์ผ่านสถาปัตยกรรมทางศาสนา เช่น การสร้างเจดีย์ช้างล้อมซึ่งเป็นการผูกโยงประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเข้ากับสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ 2. ความศักดิ์สิทธิ์ของสตรี มีที่มาจากเรื่องเล่าทางศาสนาเกี่ยวกับวีรสตรีในตำนาน เช่น พระนางจามเทวี และคติความเชื่อเรื่องเทวสตรีหรือพระแม่ผู้ให้กำเนิดและความอุดมสมบูรณ์ เช่น พระแม่ธรณี ส่วนในเรื่องเล่าของชุมชน ความศักดิ์สิทธิ์เกิดจากการจดจำเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์และวีรกรรมของบุคคลสำคัญ เช่น วีรกรรมของสมเด็จพระศรีสุริเยทนต์ซึ่งนำไปสู่การสร้างอนุสรณ์สถานเพื่อระลึกถึงและเคารพบูชา 3. การวิเคราะห์ในบริบทของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาชี้ให้เห็นว่า การก่อร่างของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์สำหรับสัตว์และสตรีล้วนเป็น การสร้างทางวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ อย่างแนบแน่น พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์ปรากฏผ่านความเชื่อเรื่องช้างเผือกในฐานะสัตว์คู่บารมีของพระมหากษัตริย์ และตำนานปลาตะเพียนที่เชื่อมโยงกับพระราชอำนาจ



ในขณะที่พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสตรีปรากฏในรูปของเจดีย์พระศรีสุริโยทัย ศาลเจ้าแม่สร้อยดอกหมาก และวัดแม่นางปลื้ม ซึ่งล้วนสะท้อนความเชื่อมโยงระหว่างสตรีกับสถาบันกษัตริย์และพระพุทธศาสนา โดยสรุป พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์และสตรีในสังคมไทย คือ ผลลัพธ์ของการผสมผสานเรื่องเล่าทางศาสนา ประวัติศาสตร์ และคติชนท้องถิ่นเข้ากับโครงสร้างทางสังคมและการเมือง เพื่อสร้างความหมายและสืบทอดความทรงจำร่วมกันของผู้คนในชุมชน

คำสำคัญ: พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์, สัตว์, สตรี, พระพุทธศาสนาเถรวาท, จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Abstract

This research aims to: 1) examine the concept of sacred space for animals in Theravada Buddhism; 2) examine the concept of sacred space for women in Theravada Buddhism; and 3) analyze the concepts of sacred space for animals and women in Theravada Buddhism within the context of Phra Nakhon Si Ayutthaya province. This study employs a documentary research methodology, analyzing relevant texts and academic works. The findings are as follows: 1. The sanctity of animals originates from religious narratives that feature animals from Buddhist and Brahmin-Hindu mythology, such as the Garuda, the Naga, or animals appearing as Bodhisattvas in the Jataka tales. These concepts are integrated into religious rituals, such as the Khandha Paritta chant. Concurrently, community narratives establish sanctity through religious architecture, such as the construction of elephant-encircled chedis (stupas), which serves to intertwine local history with sacred sites. 2. The sanctity of women is derived from religious narratives concerning legendary heroines, such as Queen Chamadevi, and from beliefs in female deities or mother goddesses who represent creation and fertility, such as Phra Mae Thorani (the Earth Goddess). Within community narratives, sanctity arises from the commemoration of historical events and the heroic deeds of significant figures, such as the valor of Queen Sri Suriyothai, which has led to the erection of monuments for remembrance and veneration. 3. The analysis within the context of Phra Nakhon Si Ayutthaya province indicates that the formation of sacred spaces for animals and women is a cultural construction intrinsically linked to the institutions of the nation, religion, and the monarchy. The sacred space for animals is manifested through the belief in the white elephant as an auspicious animal befitting the king's glory and through the legend of the Tapan fish, which is associated with monarchical power. Meanwhile, the sacred space for women is represented by sites such as the Chedi of Queen Sri Suriyothai, the Chao Mae Soi Dok Mak Shrine, and Wat Mae Nang Pluem, all of which reflect the connection between women and the institutions of the monarchy and Buddhism. In conclusion, the sacred spaces for animals and women in Thai society are the result of a synthesis of religious narratives, history, and local folklore with socio-political structures, a process intended to construct meaning and perpetuate the collective memory of the community.

Keywords: Sacred Sites, Animals, Women, Theravada Buddhism, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province



บทนำ

การเข้าใจความศักดิ์สิทธิ์จำเป็นต้องเรียนรู้ผ่านคติที่หลอมรวมเอาความเชื่อทางศาสนา เรื่องเล่า ชุมชนและวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน ส่วนที่สำคัญที่ทำให้ความศักดิ์สิทธิ์ที่เกิดมาจากผู้ที่ได้รับแรงบันดาลใจที่เกิดขึ้นจากการนับถือและนำวัตถุมามอบให้เพื่อเป็นการบูชา เพื่อที่จะได้ขอในสิ่งที่ตนเองต้องการ การเกิดขึ้นของความศักดิ์สิทธิ์จึงมาจากอำนาจในการดลบันดาลให้สิ่งต่างๆ เกิดขึ้น ทั้งความหวังและสิ่งที่ทุกคนปรารถนา ในแง่หนึ่งจึงเกิดเป็นวัฒนธรรมชุมชนที่คุณค่าต่างๆ มาจากการที่ผู้มาสักการะได้พบในสิ่งที่ต้องการ (Donald M. Stadtner, 2015: 17) ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ในทางพระพุทธศาสนานั้นมุ่งเน้นไปที่คำที่ปรากฏในการเป็นที่พึ่งพิงและบำบัดความกลัว ดังข้อความว่า “มนุษย์จำนวนมาก ผู้ถูกภัยคุกคามต่างถึงภูเขา ป่าไม้ อาราม และรุกขเจดีย์เป็นสรณะ นันมิใช่สรณะอันเกษม นันมิใช่สรณะอันสูงสุด เพราะผู้อาศัยสรณะเช่นนั้น ย่อมไม่พ้นจากทุกข์ทั้งปวง” (ขุ.ธ. (ไทย) 25/92/188-189, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ความศักดิ์สิทธิ์ที่ปรากฏนี้จึงเป็นไปในแง่ของการอธิบายถึงสถานที่ๆ มีลักษณะใหญ่และกว้าง เป็นที่ยึดกับความหมายความรู้สึกถึงสภาวะจริงแท้ นี่เองคือรากฐานของมุมมองทางศาสนา และกิจกรรมเชิงสัญลักษณ์ในระบบวัฒนธรรมของศาสนาก็มีหน้าที่เพื่อสร้างสรรค์ ตอกย้ำ และปกป้องความรู้สึกนี้ให้มั่นคงแข็งแรงจากการถูกบั่นทอนโดยประสบการณ์ทางโลก ซึ่งทั้งหมดนี้นำมาสู่เรื่องของพิธีกรรม (ritual) เพราะในพิธีกรรมหรือพฤติกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ (secreted behavior) จะช่วยทำให้แนวคิดทางศาสนานั้นเป็นจริง และทำให้คำสอนนั้นได้ถูกสร้างขึ้นในรูปแบบของพิธีการบางอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการสวดท่อง ตำนาน การปรึกษาเทพพยากรณ์ หรือแม้แต่การตกแต่งหลุมศพก็ตาม สภาวะทางอารมณ์และแรงจูงใจที่สัญลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์สร้างขึ้นในตัวมนุษย์ จะมาบรรจบและเสริมพลังซึ่งกันและกันกับมโนทัศน์ว่าด้วยระเบียบของโลกที่สัญลักษณ์เหล่านั้นนำเสนอทำให้โลกที่เราอยู่กับโลกในจินตนาการรวมเข้าด้วยกัน จนเกิดความรู้สึกต่อความเป็นจริง นี่คือการกระทำเชิงสัญลักษณ์ผ่านพิธีกรรมอันถือเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้หลักการทางศาสนามีอำนาจโน้มน้าวใจได้อย่างแท้จริง (Clifford Greertz, 1973: 112)

ขณะที่การปรากฏของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์อ้างถึงความประเสริฐที่เป็นลักษณะทางกายภาพ ดังข้อความว่า “บรรดาสัตว์สองเท้า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐที่สุด บรรดาสัตว์สี่เท้า สัตว์อาชาไนย ประเสริฐที่สุด บรรดาภรรยา ภรรยาผู้เชื่อฟังดีประเสริฐที่สุด บรรดาบุตร บุตรผู้เชื่อฟังประเสริฐที่สุด” (ส.ส. (ไทย) 15/14/13-14, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และการยกย่องสตรีถึงความมีคุณธรรมความดีอันเป็นลักษณะทางด้านจิตใจที่มีลักษณะเฉพาะพิเศษ ดังข้อความว่า “ภิกษุณีและอุบาสิกาทั้งหลายผู้เป็นสาวิกาของพระผู้มีพระภาคเป็นผู้เยียบแหลม ได้รับการแนะนำ แก่ลวกกล้า เป็นพหูสูต ทรงธรรมปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบ ประพฤติตามธรรม เรียนกับอาจารย์ของตนแล้ว ก็สามารถจะบอก แสดง บัญญัติ กำหนด เปิดเผย จำแนก ทำให้ง่ายได้สามารถแสดงธรรมมีปาฏิหาริย์ปราบปรามปาวาที่เกิดขึ้นให้เรียบร้อยโดยชอบธรรมได้” (ส.ส. (ไทย) 19/822/388-389, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ปัจจุบันพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ได้เสนอผ่านมุมมองพระพุทธศาสนาเถรวาทในแง่ของความเป็นวัดและเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ โดยปรากฏตามแนวคิดของการเปลี่ยนแปลงความหมายของชาร์ลส์ กิกนัน (Charles Guignon) ได้เสนอไว้ว่ามี 2 ลักษณะคือ

1) การเปลี่ยนแปลงเชิงอัตวิสัย (subjective) ความคิดที่ว่า การเข้าใจมนุษย์เป็นการพิจารณาผ่านประวัติศาสตร์ที่เต็มไปด้วยข้อมูลเชิงปรากฏการณ์ที่ถูกนำมาประกอบไว้ด้วยกัน เป็นการนำเสนอให้เห็นการอธิบายจิตวิญญาณที่มีปรากฏในประวัติศาสตร์นั้น ไม่ใช่แค่เพียงนำเสนอประวัติศาสตร์ที่สืบเนื่องกันมา



เป็นการปฏิเสธหลักความเชื่อของเราที่สร้างขึ้นในประวัติศาสตร์ผ่านข้อเสนอทางชีววิทยา ขณะที่รูปแบบความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์มองทุกความเชื่อและการตีความนั้นเป็นการสัมพันธ์กันระหว่างโลกทัศน์ที่มีอยู่ทางประวัติศาสตร์ ส่วนนักประวัติศาสตร์นั้นอ้างถึงปัญหาที่ค้นพบว่า ประวัติศาสตร์มักจะอ้างถึงจุดมุ่งหมายทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นจริงตลอดเวลา แต่ที่จริงแล้วความจริงทางประวัติศาสตร์ไม่มีความจริงที่ชัดเจน เป็นเพียงเงื่อนไขเฉพาะที่แต่ละคนสร้างขึ้นในแต่ละช่วงเวลาที่เป็นไปตามเงื่อนไขของแต่ละคน เช่น วัดในฐานะเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สำหรับนักบวช เป็นสถานที่ปรากฏอยู่ทั่วไปสำหรับนักบวชทุกสำนักได้พักอาศัย โดยสถานที่เหล่านี้อาจมีอีกหลายแห่ง เช่น ป่าช้า ป่ารก เป็นต้นที่ไม่รบกวนด้วยฝูงชน แต่ที่มุ่งเอาเจดีย์เนื่องจากวัดที่มีเจดีย์นั้นถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และไม่ได้เรียกว่า วิหาร แต่เรียกว่า เจดีย์โดยตรง นักบวชสามารถพักได้ ในปัจจุบันสถานที่เหล่านี้ก็ยังมีปรากฏให้เห็นสำหรับพระที่ไม่มีพระอยู่มีเจดีย์จำนวนมาก เช่น วัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีคำอธิบายถึงวัดที่มีเจดีย์นี้ว่า เป็นลักษณะที่สร้างขึ้นเพื่อให้เป็นศูนย์กลางของความศักดิ์สิทธิ์ทำให้คนที่อยู่ร่วมกันเกิดสำนึกในความเป็นพวกเดียวกันและมีความสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกัน (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2560: 49, 59, 61)

2) การเปลี่ยนแปลงเชิงปรัวิสัย (objective) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ต่างออกไปจากรูปแบบการศึกษาในอดีต แต่เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงยุคสมัย ซึ่งทำให้ประวัติศาสตร์ดังกล่าวนั้นไม่อาจเปลี่ยนไปโดยขึ้นอยู่กับจิตใจของแต่ละบุคคล แต่เป็นการเปิดเผยจากช่วงเวลาและข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับบริบทนั้น (Charles Guignon, 2006: 545) เช่น การที่วัดเป็นปรัวิสัยในแง่ของการเป็นสถาบันทางสังคมของมนุษย์ คือ เป็นพื้นที่สาธารณะที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์และการประกอบประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อ ซึ่งทั้งความเชื่อและพิธีกรรมนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้คนในชุมชนเกิดความสัมพันธ์กันขึ้น ทำให้เกิดความเป็นกลุ่มเป็นพวกกัน ความเป็นชุมชนจึงเกิดขึ้นภายใต้สถาบันนี้ และการที่วัดเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของบ้านเมือง และมีข้อปฏิบัติที่ทุกคนต้องปฏิบัติตามข้อความนี้หลายแห่งปรากฏเป็นหลักฐานจารึกไว้ถึงความเป็นชุมชนหลายแห่งจากการสร้างศาสนสถานและการกลั่นนาที่ดินโดยกล่าวถึงกษัตริย์ เจ้านายหรือบุคคลสำคัญที่สร้างสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และซื้อที่ดินถวายเป็นที่กลั่นนาสงฆ์ อุทิศคน สัตว์ สิ่งของ ให้เป็นของสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ โดยเป็นพวกทาส หรือข้าพระผู้เป็นเจ้าจำนวนหลายสิบครัวเรือนที่ทำงานดูแลศาสนสถานและทำมาหาเลี้ยงชีพ จนเติบโตและขยายตัวของกลุ่มคนเหล่านั้นในช่วงลูกชั่วหลาน จนเกิดเป็นชุมชนบ้านและเมืองขึ้นมา

ส่วนพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้นปรากฏมีความเชื่อเรื่องสัตว์และสตรี อย่างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์อย่างช้าง ได้ปรากฏเป็นพื้นที่วัดวัดที่กรมพระคชบาลได้สร้าง “วัดบรมวงศ์อิศรวรารามวรวิหาร” จะพบข้อมูลในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาถึงการรบในสมัยศึกอลองพญาจะมาประชิดเมือง พ.ศ. 2302 โดยสถานที่นั้นเดิม คือ วัดทะเลหญ้า ที่เป็นสถานที่กองทัพฝ่ายอยุธยาได้หนีมาหลบไว้ และหลังจากเสียกรุงศรี วัดทะเลหญ้าก็ได้ถูกทิ้งร้างไว้เป็นโคกอยู่กลางทุ่งในพระนครศรีอยุธยา (ปวัตร์ นวะมะรัตน, 2557: 169) และพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสตรี อย่างวัดแม่นางปลื้มในปัจจุบัน โดยเรื่องแม่นางปลื้มปรากฏในประวัติศาสตร์อยุธยาของฟรานซิส วิลสัน (วัน วลีต) เล่าถึงพระนเรศวรล่องเรือมาพบกับหญิงชรายากจนแล้วนางได้ดูแลพระองค์ จนท้ายที่สุดพระองค์ได้นำนางเข้าไปดูแลและปรนนิบัติเป็นอย่างดีดุจพระมารดาของพระองค์เองจนกระทั่งนางได้สิ้นชีพลง พระองค์ก็ทรงจัดพิธีถวายพระเพลิงเช่นเดียวกับพระราชินีนั้นเดียว (กรมศิลปากร, 2548: 225-227)

บทความวิจัยนี้จึงต้องการนำเสนอแนวคิดพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์และสตรีในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่ปรากฏในหลักฐานคัมภีร์ รวมถึงการวิเคราะห์แนวคิดนี้ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่เชื่อมโยงกันกับข้อมูลที่ตรงกับข้อเท็จจริงในปัจจุบัน



วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสตรีในพระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์และสตรีในพระพุทธศาสนาเถรวาทในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) ด้วยการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยมีระเบียบวิจัยดังต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าคำสอนเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์และสตรีในพระพุทธศาสนาเถรวาท และพิจารณาประเด็นเกี่ยวข้องกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์และสตรีในพระพุทธศาสนาเถรวาท ในคัมภีร์ชั้นปฐมภูมิ ทุติยภูมิ เอกสาร และหนังสือที่เกี่ยวข้อง
2. แยกแยะประเด็นเพื่อศึกษาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ และตรวจสอบเหตุผลที่ใช้อธิบายผ่านการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์คัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาผ่านการการจัดประเภทศาสนาพุทธของชาวตะวันตกในการจัดประเภทของศาสนาพุทธออกเป็นเหนือและใต้ดังกล่าว มาจากภาษาที่ใช้บันทึกหลักธรรมในคัมภีร์และตามสภาพภูมิศาสตร์ของสถานที่ที่เก็บรักษาคัมภีร์หรือวางอยู่บนหลักฐานที่ถูกใช้ในเชิงประวัติศาสตร์ ในแง่นี้อาจกล่าวได้ว่าการจัดประเภทพุทธทางเหนือและทางใต้นั้นเป็นการอำนวยความสะดวกอย่างหนึ่งของการศึกษาศาสนาพุทธในหมู่นักบูรพาคติศึกษาก็เป็นได้ พวกเขาใช้กระบวนการทางประวัติศาสตร์สมัยใหม่เป็นหลักเกณฑ์ในการศึกษา นั่นคือการอธิบายศาสนาพุทธทั้งสองแห่งด้วยหลักการวิวัฒนาการ โดยระบุคัมภีร์ภาษาบาลีทางตอนใต้ จากนั้นมีการผสมผสานหลักการทางศาสนาเข้ากับวัฒนธรรมที่พุทธศาสนาเผยแผ่ไปถึง และมีการพัฒนาจนกลายมาเป็นลักษณะของพุทธศาสนาที่พบในคัมภีร์ภาษาสันสกฤตทางตอนเหนือ การศึกษาประวัติศาสตร์และพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของศาสนาพุทธ โดยเริ่มตั้งแต่พุทธทางใต้เป็นต้นกำเนิด และเป็นจุดเผยแผ่ศาสนา ผู้ริเริ่มไว้เป็นพื้นฐานในการศึกษาประวัติศาสตร์และพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ไปยังที่อื่นๆ ในภูมิภาคของเอเชีย ส่วนพุทธทางเหนือได้กลายเป็นเป้าหมายแห่งใหม่ของศาสนาพุทธโดยมองว่าที่นั่นมีการดัดแปลงไม่ว่าจะเป็นหลักการในคัมภีร์หรือองค์กรนักบวชก็ตาม (ชนิดา พรหมพยัคฆ์, ญัณฐพงษ์ สกุลเลี้ยว, 2563)
3. วิเคราะห์ จัดระบบหมวดหมู่ และตรวจสอบความสัมพันธ์ในด้านทฤษฎีและการปฏิบัติบนฐานของการศึกษาตรวจสอบรูปแบบพระพุทธศาสนาที่แพร่หลายในวิถีชีวิตของชุมชนหมู่บ้าน และแสดงให้เห็นลักษณะร่วมและสัมพันธ์กันระหว่างพระพุทธศาสนากับความเชื่อเดิมของคนท้องถิ่น เพื่อค้นหาความเข้าใจโครงสร้างและส่วนประกอบของชาวพุทธแบบชาวบ้าน (popular Buddhism) ที่ใช้อย่างแพร่หลายทั่วไปในหมู่บ้าน (ยูคิโอะ ฮายาชิ, 2554) เพื่อสร้างข้อสรุป ถัดจากนั้นนำไปเขียนเป็นข้อมูลเชิงพรรณนา พร้อมเสนอแนวคิดของผู้วิจัยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และตอบปัญหาที่ต้องการทราบ

ผลการวิจัย

1. แนวคิดเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า ความศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์มาจากเรื่องเล่า 2 แบบ คือ

ก. เรื่องเล่าทางศาสนา เป็นการเล่าถึงความศักดิ์สิทธิ์ปรากฏในการเล่าทางศาสนา เช่น เรื่องครุฑที่กล่าวถึงพญานกที่มีรูปเป็นครึ่งมนุษย์ครึ่งนกอินทรี และเป็นเทพพาหนะของพระวิษณุ (พระนารายณ์)



ครุฑเป็นโอรสพระกศยปมุนี และนางวินตาดิธาดองค์หนึ่งของพระทักษ์ประชาบดีเป็นมารดา พระทักษ์ประชาบดีนั้นเป็นโอรสของพระพรหม และเป็นผู้มีภริยามาก มีธิดาถึง 50 องค์ ยกให้เป็นชายาพระธรรม (พระยม) เสีย 10 องค์ ยกให้พระโสม (พระจันทร์) เสีย 27 องค์ (27 นักชัตร) และยกให้พระกศยปเสีย 13 องค์ ให้จำนวนธิดา 13 องค์นี้ที่เป็นชายาของพระกศยป มีอยู่สององค์ คือ นางวินตามารดาครุฑและนางกทรุมารดาของพวกพญานาค นางวินตามีโอรสสององค์ คือ ครุฑและอรุณ ซึ่งต่อมาได้เป็นสารสีของพระสุรยเทพ เมื่อนางวินตาคลอดครุฑโอรสองค์แรกออกมานั้นเป็นฟองไข่ ครุฑจึงได้มีลักษณะคล้ายนกไป ส่วนนางกทรุมิโอรสพันองค์ล้วนเป็นพญานาคทั้งนั้น (พระเทพวชิราจารย์, 2567: 220)

ตามตำนานเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์นั้นที่เกี่ยวข้องกับบทพระพุทธรูปที่พระสงฆ์สวดมนต์ในพิธีกรรมต่างๆ เช่น บทขันธปริตรที่ภาวนาว่า

เราขอมีเมตตากับตระกูลพญาวิรูปักษ์ เราขอมีเมตตากับตระกูลพญาเอราปถะ เราขอมีเมตตากับตระกูลพญาญัณพยาบุตร เราขอมีเมตตากับตระกูลพญาภิณฑาโคตมกะ เราขอมีเมตตากับสัตว์ไม่มีเท้า เราขอมีเมตตากับสัตว์สองเท้า เราขอมีเมตตากับสัตว์สี่เท้า เราขอมีเมตตากับสัตว์มีหลายเท้า สัตว์ไม่มีเท้าอย่าได้เบียดเบียนเรา สัตว์สองเท้าอย่าได้เบียดเบียนเรา สัตว์สี่เท้าอย่าได้เบียดเบียนเรา สัตว์มีหลายเท้าอย่าได้เบียดเบียนเรา ขอสรรพสัตว์ที่มีลมหายใจ ขอสรรพสัตว์ที่ยังมีชีวิตทั้งมวลจงพบกับความเจริญความชั่วช้าอย่าได้มาแผ้วพานสัตว์ตนใดตนหนึ่งเลย

(จุ.ชา. (ไทย) 27/105-106/92, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

บทภาวนานี้แสดงให้เห็นผ่านตำนานที่กล่าวถึงภิกษุรูปหนึ่งถูกขบขันว่าเท้า ทนกำลังพิชิตแดนไม่ไหวมรณภาพลง พระภิกษุรูปอื่นจึงประชุมสนทนาปรารภเรื่องนี้ เมื่อความรู้ไปถึงพระพุทธรูป จึงตรัสแก่บรรดาภิกษุทั้งหลายว่า ชะรอยเธอจะไม่ได้แผ้วเมตตาไปให้สกุลพญาทั้งสี่ คือ พญาวิรูปักษ์ พญาเอราปถ พญาญัณพยาบุตร พญาภิณฑาโคตมกะ ถ้าเธอแผ้วเมตตาไปยังพญาทั้งสี่ จงจะไม่ทำร้าย บทภาวนานี้จึงเป็นรูปแบบทางพระพุทธศาสนาที่ถูกส่งต่อมาในแง่ของการสวดพระพุทธรูปหรือการเจริญเมตตาในพิธีมณฑลในทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ ยังมีเรื่องเล่าทางศาสนาที่ยกสัตว์ที่มีลักษณะเฉพาะให้เกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญอย่างพระพุทธเจ้า โดยเฉพาะบุคลิกของสัตว์ที่ปรากฏอยู่ในเรื่องชาดกเป็นพระโพธิสัตว์ อันเป็นส่วนของบารมีที่สำคัญในการเป็นพระพุทธเจ้าทั้งหมด 10 เรื่อง ส่วนเรื่องอื่นๆ รวมทั้งหมด 500 กว่าเรื่องเป็นการเพิ่มเติมมาจากส่วนที่เป็นการอ้างอิงไว้ในอรรถกถา ซึ่งแสดงถึงลักษณะของผู้จะเป็นพระพุทธเจ้าตามลักษณะรูปแบบก่อนที่จะปรากฏในเรื่องเล่าชาดก นำไปสู่ข้อสรุปความเป็นพระพุทธเจ้าที่สมบูรณ์ในอนาคตนั้นจะประกอบไปด้วยความสมบูรณ์ด้วยคุณธรรม 2 แบบ คือ พระมหาปัญญาธิคุณ และมหากรุณาธิคุณ (Frank E. Reynolds, 2002: 145)

ข. เรื่องเล่าของชุมชน ชุมชนในที่นี้อาจมีประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ชนิดนั้น โดยจะพบว่าการสร้างสัตว์ใหญ่ไว้ให้เป็นฐานรับรูปทรงที่เป็นที่เคารพบูชา เช่น เจดีย์ ดังปรากฏในเจดีย์ทรงระฆังแบบสุโขทัย พบว่านิยมทำช้างล้อมรอบฐาน เช่น วัดมเหยงคณ์ วัดช้าง วัดสี่กั๊ก วัดสมณโกฏฐาราม เจดีย์รายวัดกุฎีดาว เป็นต้นเจดีย์ประธานมีฐานประทักษิณ 1 ชั้น ที่ฐานประดับช้างล้อม รอบแบบเจดีย์ช้างล้อมสมัยสุโขทัยที่ช้างมีซุ้มแบบกรอบหน้านางที่พบ อยู่ในศิลปะสุโขทัย และพบซุ้มแบบนี้ในกรุพระปรางค์วัดราชบูรณะที่สร้างขึ้นในรัชกาลเดียวกันด้วย เหนือชั้นประทักษิณขึ้นไปเป็นส่วนฐานเจดีย์ ที่ชั้นล่างสุดมีการเจาะช่องจะนำประดิษฐานพระพุทธรูปโดยรอบ แบบเดียวกับวัดช้างล้อม เมืองศรีสัชนาลัย ถัดขึ้นไปเป็นชุตระรองรับองค์ระฆัง ซึ่งได้รับการบูรณะมาหลายครั้ง รูปแบบที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน คือ ชั้น มาลัยเถา 3 ชั้นแบบอยุธยา องค์ระฆังขนาดใหญ่และเตี้ย ส่วนยอดพัง หลายลงมายังปรากฏหลักฐานอยู่บนลานประทักษิณ เป็นยอดเจดีย์



ทรงระงับทั่วไปที่มีบัวผาละมี ปล้องไฉน และปลี ส่วนสำคัญที่แสดงความเป็นเจดีย์แบบสุโขทัย คือ ชั้นบัวกลา 3 ชั้นซึ่งส่วนนี้ขององค์เจดีย์ประธานชำรุดจึงไม่สามารถศึกษารูปแบบได้ แต่พบว่ามีพื้นที่ว่างอยู่ก่อนถึงชั้นมาลัยเถา ดังนั้น เจดีย์องค์นี้อาจมีชั้นรองรับ องค์ระฆังทั้งสองระบบ คือ ส่วนล่างอาจเป็นชั้นบัวกลา ส่วนที่อยู่ด้านบน ปัจจุบันเป็นชั้นมาลัยเถาอยู่แล้ว เพราะลักษณะการใช้ชุดรองรับองค์ระฆัง ทั้งสองระบบนี้ ปรากฏที่เจดีย์ประจําชุมทั้งสี่องค์ที่มีรูปแบบเดียวกันทั้งหมด (ศักดิ์ชัย สายสิงห์, 2560: 504-505, 507-511) เรื่องเล่านี้ได้ถูกนำมาสร้างเป็นวัดอันเป็นสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ถูกใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าวไปพร้อมกันด้วย

สรุป ความศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์มาจากการเรื่องเล่า คติชน รวมถึงตำนานต่างๆ ที่โยงหาจากเรื่องเล่าทางทางศาสนาเกี่ยวกับความเป็นมาของมนุษย์กับสัตว์ที่เชื่อมโยงกันในการกระทำบางอย่างที่สะท้อนให้เห็นลักษณะความเป็นผู้มีศีลธรรม ส่วนเรื่องเล่าของชุมชนจะเกี่ยวกับเรื่องเล่าท้องถิ่นที่ถูกโยงกับตำนานที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้เกิดความจดจำได้และเล่าต่อถึงสถานที่ บุคคลรวมถึงเหตุการณ์ที่เชื่อมโยงกัน ขณะที่เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ก็จะนำไปสู่การเข้าใจความเป็นมาของมนุษย์กับสัตว์ที่โยงกันในการพฤติกรรมและสัญชาตญาณพื้นฐานในการดำเนินชีวิตล้วนมาจากคำว่า สัตว์ ซึ่งอาจสังเกตได้ถึงการใช้นี้ไว้ในคัมภีร์อย่างพระไตรปิฎกเมื่อจะกล่าวถึงภาพรวมของสรรพชีวิตว่า สัตว์ เพราะมีลักษณะเป็นอันเดียวกัน

2. แนวคิดเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสตรีในพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า ความศักดิ์สิทธิ์ของสตรีมาจากเรื่องเล่า 2 แบบ คือ

ก. เรื่องเล่าทางศาสนา เป็นการเล่าถึงความศักดิ์สิทธิ์ต้องเสนอผ่านเรื่องเล่าของเมื่อพระนางจามเทวีได้รับพระโอวาทของสมเด็จพระราชบิดาแล้ว นางก็กราบทูลลาพระราชบิดา เสด็จลงมาสู่เรือแห่งพระองค์ ทันใดนั้นองค์สุกกทันตฤๅษีพร้อมด้วยนายคะวะยะ ก็เข้าไปเฝ้ากราบทูลถวายบังคมลามตามราชอาชญามงคลจากมาสู่เรือแห่งตนๆ แล้วก็ขึ้นไปโดยลำดับพร้อม กับด้วยพระนางจามเทวีวันนั้นแล พระนางนำเอาพลเสนามาครั้งนั้น ตั้ง เมืองโดยลำดับขึ้นมา เป็นต้นว่า เมืองพระบาง เมืองคันธิกะ เมืองบุรีรัฐ เมืองบุราณ แล้วเสด็จขึ้นมามั่งเมืองเทพบุรี เมืองบางพล เมืองราเสียด เสด็จโดยลำดับขึ้นไปถึงหาดทรายแห่งหนึ่งแล้วน้ำเข้าเรือ พระนางทรงเรียกสถานที่นั้นว่าหาดเสียว แล้วเสด็จมาถึงคูแห่งหนึ่ง พระนางรับสั่งแก่แม่เลี้ยงทั้งหลายว่า ให้เอาผ้าเปียกชุ่มด้วยน้ำออกตากแล้วก็ตั้งเมือง ณ ที่แห่งนั้น ให้เรียกชื่อว่าเมืองตาก ครั้นแล้วก็เสด็จออกจากที่นั้นขึ้นมาถึงที่แห่งหนึ่ง ทอดพระเนตร เห็นพลทั้งหลายวิ่งแหงอยู่ ดังนั้น จึงให้เรียกสถานที่นั้นว่า สระเหงา นัยหนึ่ง ว่าพระนางให้สร้างพระพุทธรูปแล้วทรงกระทำสักการบูชาให้คนทั้งหลายได้ตั้งอยู่ในสรณาคมนในที่นั้น

ดังนั้น สถานที่นั้นจึงได้ชื่อว่า พุทธสรณาคมนั้มาตราบเท่าจนกาลบัดนี้ ลำดับแต่นั้นขึ้นมาพระนางทอดพระเนตรเห็นดอยอันหนึ่งยื่นออก มาสู่แม่น้ำ ครั้นพระนางเสด็จมาถึงสถานที่นั้น ยังมีนางบริวารคนหนึ่งสิ้นชีวิตลงในที่นั้น พระนางก็ทรงกระทำศพที่นั้นให้เป็นที่อยู่เรียบร้อยแล้ว ก็เสด็จไปสร่งน้ำคำหัวในสถานที่นั้นๆ จึงได้ชื่อว่าดอยอาบนํ้านางจนตราบเท่าถึงกาลบัดนี้ แล้วก็เสด็จปรากฏจากที่นั้นขึ้นมาโดยลำดับทอดพระเนตรเห็นดอยลูกหนึ่งขวางกั้นแม่น้ำอยู่ พระนางจามเทวีจึงมาคำนึงนึก แต่ในพระทัยว่า มีดอยมากั้นแม่น้ำอยู่ เช่นนี้เราจะไปได้อย่างไร พระนางทรงคำนึงดังนี้แล้ว จึงตรัสกับด้วยพ่อเลี้ยงและอาเลี้ยงทั้งหลายว่า ดอยกั้น แม่น้ำอยู่ดังนี้เราจะไปได้อย่างไรเล่า อำมาตย์ทั้งหลายก็ใช้ให้คนไปเลียบดู ตามริมแม่น้ำที่นั้นก็เห็นยังคลองเรือเดินมีอยู่ คนทั้งหลายเหล่านั้นก็กลับคืนมาทูลให้พระนางทรงทราบ เมื่อพระนางได้ทรงทราบดังนั้นแล้ว อำมาตย์ทั้งหลายก็นำเรือขึ้นไปโดยลำดับ ครั้นไปถึงสถานที่นั้นแล้วก็รับสั่งให้ช่างแต้มรูปช้างไว้ในที่นั้นตัวหนึ่ง หันหน้ากลับคืนมาตามแม่น้ำ ในสถานที่นั้นจึงได้ชื่อว่าดอยผาแต้ม แต่นั้นมา



ตราบนั้กาลบัดนี้ แล้วพระนางก็เสด็จออกจากที่นั่นไปถึงสถานที่แห่งหนึ่งแล้วก็ตั้งเมืองๆ หนึ่ง ให้พลทั้งหลายอยู่ ณ ที่นั้น เตาและปลาทั้งหลายเข้ามาเบียดเบียนคนทั้งหลายนัก อยู่ไม่มีความสุข สถานที่นั้นจึงได้เรียกว่าปลาเตามาตราบนั้กาลบัดนี้ ลำดับแต่นั้นมาพระนางก็เสด็จขึ้นไปถึงในสถานที่แห่งหนึ่งเป็นที่พึงใจนัก พระนางจึงตรัสสั่งให้ตั้งยังบ้านอันหนึ่งในที่ใกล้แม่น้ำมหา บ้านนั้นจึงได้ชื่อว่าบ้านทานันแล (รวิ สิริอิสสระนันท์, 2557: 145-146)

เรื่องเล่าทางศาสนายังกล่าวถึงเทวสตรี หรือพระเทวี คือ เทวดาผู้หญิง ผู้มีอำนาจเหนือธรรมชาติ เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ต่างๆ เช่น ความเป็นแม่ ความอุดมสมบูรณ์ โดยการนับถือเทวสตรีมีคติความเชื่อสืบมาแต่ครั้งบรรพกาล ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์และกึ่งก่อนประวัติศาสตร์ จากพื้นฐานความเชื่อในอำนาจอศรรย์ของเพศหญิงในฐานะผู้ให้กำเนิด สามารถมีลูกหลานสืบวงศ์ตระกูล ได้ อำนาจดังกล่าวนี้ เชื่อกันว่ามีพระแม่หรือเทพีสักองค์หนึ่ง ประทานลักษณะพิเศษให้แก่เพศหญิง เทพีที่ประทานความเป็นมารดาให้แก่สตรี เรียกว่า พระแม่ เจ้าแม่ หรือพระแม่ธรณี เจ้าแห่งการผลิตพืชผล ผู้ประสาทความอุดมสมบูรณ์แก่พืชพันธุ์ธัญญาหาร ตามธรรมชาติของสตรีซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิดทารก พระแม่ จึงได้รับการนับถือเป็นวิญญาณแห่งพื้นดิน เป็นแม่ของโลก เป็นผู้สร้างสรรค์ให้กำเนิดสิ่งต่างๆ ในโลก รวมทั้งเป็นผู้สร้างและกลืนกินชีวิต ซึ่งหลักฐานแสดงถึงการนับถือพระแม่ หรือการนับถืออติถิพละ ในรูปของประติมากรรมสตรีพบแพร่หลายในบริเวณที่เคยเป็นศูนย์กลางอารยธรรมโบราณเริ่มตามภูมิภาคต่างๆ ของโลก ทั้งในยุโรป เอเชีย อเมริกา และแอฟริกา

บรรดานักวิชาการลงความเห็นว่ ศิลปกรรมที่สร้างขึ้นผลิตขึ้นโดยมนุษย์ยุคแรกเริ่มมักเกี่ยวพันกับศาสนาเป็นส่วนใหญ่ ในแง่ของรูปเคารพของพระแม่ตามแหล่งอารยธรรมโบราณมักทำเป็นตุ๊กตาดินปั้นรูปหญิงเปลือยขนาดเล็ก ขึ้นรูปอย่างหยาบๆ ประกอบด้วยเครื่องประดับศีรษะ และเครื่องประดับอื่นๆ แสดงถึงความสูงศักดิ์ และเครื่องประดับอื่นๆ แสดงถึงความสูงศักดิ์ เน้นแสดงสัญลักษณ์ของเพศหญิง คือ มือและสะโพกใหญ่ บางรูปมีลักษณะเหมือนหญิงตั้งครรภ์ แสดงออกถึงการมีธาตุแห่งชีวิต และพลังที่จะให้กำเนิดชีวิตอยู่ในตัว และบางรูปมีลักษณะคล้ายหญิงอัมเด็ก ซึ่งเป็นที่นับถือกันโดยทั่วไปในชุมชนที่เลี้ยงชีพด้วยการกสิกรรมว่เป็นมารดาผู้ให้ชีวิตแก่โลก ให้ความอุดมสมบูรณ์ต่อแผ่นดิน ความเจริญ ความเพิ่มพูนแก่พืชผล สัตว์เลี้ยง และแก่ชีวิตครอบครัวของมนุษย์ (กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม, 2558: 12-13)

ข. เรื่องเล่าของชุมชน เป็นการอ้างอิงถึงประวัติศาสตร์ชุมชน ตามความทรงจำทางประวัติศาสตร์ (Historical Memories) ถือว่เป็นส่วนสำคัญในการสร้างชาติ เนื่องจากการสร้างความเป็นอันเดียวกันระหว่างกลุ่มแต่ละกลุ่มที่เป็นศัตรูกัน แต่ในอีกทางหนึ่งเป็นความทรงจำที่เจ็บปวดในการหลอมรวมทุกอย่างนำไปสู่ผู้นำและเหตุการณ์ที่สร้างผู้นำทั้งในด้านศิลปะ วิทยาศาสตร์และศาสนา กลายเป็นวัฒนธรรมที่ถูกนำเสนอออก (Susan Pitchford, 2008: 43-44) ฉะนั้น ความเป็นชาติจึงไม่ได้ระบุด้วยเพศแต่ถูกระบุด้วยความหมายที่ทุกคนจะมีประวัติศาสตร์ร่วมกันในชาตินั้นด้วย ดังปรากฏในวีรสตรีพระนางเจ้าศรีสุริยไทยที่ถูกยกให้เป็นวีรสตรีนั้กรบที่แท้จริงจึงมีผู้ปรารภนาพระราชบุตรีตามแบบอย่างพระองค์กันเป็นจำนวนมาก (วิบูล วิจิตรวาทการ, 2543: 50) ชุมชนคนท้องถิ่นภาคต่างๆ แต่ดั้งเดิมของไทย มีความใกล้ชิดและดำรงชีวิตตามวิถีของธรรมชาติ ซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่างๆ แก่ชีวิต ทั้งด้านการทำมาหากิน การอยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ความจำเป็นในการพึ่งพิงอาศัยธรรมชาติ ซึ่งมีความผันแปรไปไม่แน่นอน ไม่อาจควบคุมได้ตลอดเวลา ผู้คนจึงนอบน้อมยอมรับนับถือคุณประโยชน์ และความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติในฐานะเทพ หรือเทวดาเพศหญิง เรียกว่า พระแม่ หรือเจ้าแม่ ผู้มีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ ผู้เป็นใหญ่ประจำธรรมชาติ อันอาจบันดาลให้เกิดความอยู่ดีมีสุข แต่มนุษย์ให้ความคุ้มครองแก่สัตว์เลี้ยง และเรือกสวนไร่นา โดยอาศัยลักษณะของเพศแม่ ซึ่งมีธาตุของผู้ก่อกำเนิดยังให้เกิดความเจริญงอกงาม



เป็นบุคลาธิษฐานหรือรูปแทนธรรมชาติที่เอื้ออำนวยความอุดมสมบูรณ์ให้แก่มนุษย์ เช่น นับถือผืนแผ่นดิน เป็นแม่ธรณี เทวดาประจำแผ่นดิน อันเป็นที่เกิดของอาหาร ที่ทรงไว้ของพืช สัตว์ และมนุษย์นับถือแม่น้ำ เป็นแม่แห่งคงคา เทวดาประจำสายน้ำที่ให้ความชุ่มชื้น หล่อเลี้ยงทุกสรรพชีวิต นับถือแม่โพสพเป็นเทวดา แห่งข้าว ประจำต้นข้าว เชื่อว่าเป็นเทวดาที่อำนวยความอุดมสมบูรณ์ พืชพันธุ์ธัญญาหารต่างๆ การเข้าใจว่า การนับถือจิตวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ดังกล่าวนี้ว่าเป็นความเชื่อดั้งเดิมของผู้คนในแถบถิ่นแผ่นดินสยามมีมา ก่อนการรับนับถือศาสนาพุทธซึ่งหยั่งรากฝังลงเป็นวิถีปฏิบัติสืบต่อกันมาในพื้นที่บ้านพื้นเมืองต่างๆ ด้วยการเชนสรวงบวงสรวงพิธีการพนบไหว้ตามกาล ตามกำหนดของชุมชน (กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม, 2558: 88-89)

ความศักดิ์สิทธิ์นี้จึงนำไปสู่การสร้างอนุสรณ์สถานรวมถึงตั้งชื่อให้เห็นความสำคัญด้วยการใส่ คำว่า แม่ อันเป็นสัญลักษณ์แทนสตรีในวิธีการดำเนินชีวิตของผู้คนให้เห็นความสำคัญของของผู้เป็นแม่ ปรากฏให้เห็นความศักดิ์สิทธิ์ตามในสถานที่ทางศาสนาเป็นหลัก

3. วิเคราะห์แนวคิดเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์และสตรีในพระพุทธศาสนาเถรวาทในบริบท สังคมไทย พบว่า การที่สังคมไทยปรากฏรูปร่างของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ทั้งของสัตว์และสตรีนั้นมาจากการก่อร่าง ทางวัฒนธรรมที่ทำให้เกิดการมีสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์และสตรีกล่าวคือ

1. พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีการ กล่าวถึงสัตว์ในมิติต่างๆ และสิ่งที่ทำให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ได้นั้น ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับสถาบันทั้ง 3 อันประกอบด้วยชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ โดยมีสัตว์ต่อไปนี้

ก) ช้าง ช้างเผือกถือเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ เพราะถือว่าสัตว์เผือกเป็นสิ่งที่สูงของวิญญาณที่กลับชาติ มาเกิด และเลี้ยงไว้เพื่อขับไล่วิญญาณชั่วร้าย ตามบันทึกของเซอร์ จอห์น เบาว์ริง ได้เขียนว่า ชาวพุทธให้ ความเคารพเป็นพิเศษแก่ช้างเผือก และกล่าวว่า การได้ครอบครองช้างเผือกนั้นถือเป็นเรื่องที่พึงปรารถนา มากกว่าการได้ครอบครองดินแดนหรือการมีชัยชนะในศึกสงครามเสียอีก ในตลาดการเงินช้างเผือกถือเป็น สิ่งที่แทบจะประเมินค่ามิได้ อีกทั้งการได้พบช้างเผือกนั้นเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา กล่าวคือ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงจุติมาจากเทวดา และในภพชาติต่างๆ มากมายของพระองค์นั้นได้ทรง เสวยพระชาติเป็นสัตว์มีชีวิตทุกชนิดมาก่อนหน้านั้นแล้วช่วงกับช่วงกลับ และทรงปลื้มปีติกับการได้เสวยพระชาติ อันบริสุทธิ์และยิ่งใหญ่ในร่างของช้างเผือก ในขณะที่พระสงฆ์จะสอนว่าไม่มีสถานที่แห่งหนใดในสวรรค์ เบื้องบนหรือโลกมนุษย์เบื้องล่าง และในมหานทีใดโลกมนุษย์ที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่เคยเสด็จไป และทุกอย่างก้าวของพระพุทธองค์เป็นไปเพื่อทำให้คนไร้ความทุกข์ จึงมีการเปรียบรอยเท้าของ พระพุทธเจ้าเหมือนกับรอยเท้าช้าง (วินเซ็นต์, แฟรงค์, 2563: 83-85) ตามข้อความที่ว่า

พรานช้างนั้นตามรอยเท้าช้างนั้นไป เมื่อตามรอยเท้าช้างนั้นไปก็เห็นรอยเท้าช้างขนาดใหญ่ ทั้งยาวและกว้าง ที่ที่ถูกเสียดสีในที่สูง ที่ที่งาแซะขาดในที่สูง และกิ่งไม้หักในที่สูง และเห็นช้าง นั้นที่โคนต้นไม้ ที่กลางแจ้ง เดินอยู่ ยืนอยู่ หมอบ หรือนอนอยู่ เขาจึงตัดสินใจว่า ‘ช้างตัวนี้เอง เป็นช้างใหญ่ตัวนั้น’ แม้ฉันใด ก็เหมือนกับตลาคตฤติขึ้นมาในโลกนี้ เป็นอรหันต์ ตรัสรู้ด้วย ตนเองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ ไปดี รู้แจ้งโลก เป็นสาวกผู้ฝึกผู้ควรฝึกได้ อย่างยอดเยี่ยม เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นพระพุทธเจ้าเป็นพระผู้มีพระภาค ตลาคตนั้นรู้แจ้งโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลกและหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดา และมนุษย์ด้วยตนเองแล้วจึงประกาศให้ผู้อื่นรู้ตาม แสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้นมี ความงามในท่ามกลาง และมีความงามในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน คหบดี บุตรคหบดี หรืออนุชนในตระกูลใดตระกูลหนึ่งย่อมพึงธรรมนั้น



ครั้งได้ฟังธรรมนั้นแล้วเกิดศรัทธาในதாகต ต่อมา เขาละทิ้งกองโภคสมบัติน้อยใหญ่และ
เครื่องยาน้อยใหญ่ โยนผมและหนวดงู้ม้วนผ้ากาสาพัสตร์ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต
(ม.ม. (ไทย) 12/291/322-323, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

จากข้อมูลนี้จะพบว่าชาวพุทธมีความเชื่อว่าการเสวยชาติเป็นช่วงเผือกนั้นยาวนานกว่าการ
เสวยชาติใดๆ ด้วยเหตุนี้ พวกเขาจึงมีความเชื่อว่าการได้มีโอกาสมาอยู่เบื้องหลังสิ่งมีชีวิตที่ศักดิ์สิทธิ์
ดังกล่าวจึงเป็นเสมือนการได้มาเข้าเฝ้าและใกล้ชิดกับองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า และรอยพระพุทธรูป
ของพระองค์ยังเป็นที่สักการะบนเส้นทางแห่งศรัทธาของชาวตะวันออกหลายแห่ง เป็นที่ทราบกันดีว่าชาวสยาม
จะกระซิบบอกความลับของพวกเขากันที่หูของช้าง เพื่อสอบถามถึงวิธีแก้ไขปัญหาคือของพวกเขาคือ
การสังเกตสัญลักษณ์หรือท่าทางการเคลื่อนไหวของช้าง และที่แน่นอนที่สุดก็คือการบูชาสัตว์แสนรู้
ย่อมจะมีเรื่องของลางสังหรณ์และเหตุผลเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยมากกว่าที่จะเป็นเรื่องไร้สาระของมนุษย์ปุถุชน
ธรรมดา (วินเซ็นต์, แฟรงค์, 2563: 83-85)

ข) ปลาตะเพียน ปลาตะเพียนเป็นปลาน้ำจืดชนิดหนึ่ง หนวดสั้น เกล็ดสีขาวเงิน ขอบเรียบ
ลำตัวสั้นป้อมแบนข้าง เช่น ตะเพียนขาว ตะเพียนทอง ตะเพียนทองแดง หรือกระแห บางชนิดมีลำตัวเรียว
เช่น ตะเพียนทราย โดยลักษณะเด่นของปลาตะเพียน คือ เป็นปลาที่มีก้างมาก เมื่อใช้ทำอาหารจึงมักต้ม
ให้เปื่อยทอดให้กรอบ หรือใช้ทำปลาต้ม (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2561: 313) ปลาตะเพียนนั้นถือว่าเป็น
สัตว์ที่ถูกกล่าวถึงในรัชสมัยพระเจ้าท้ายสระ พระองค์ทรงโปรดเล่นปลา ทรงโปรดข้าวตอกเลี้ยงปลาที่ท้ายสระ
ในพระราชวัง และเชื่อกันว่าโปรดปลาตะเพียนเป็นพิเศษถึงกับมีพระราชโองการห้ามราษฎรกินปลา
ตะเพียน (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2543: 77) หากฝ่าฝืนต้องถูกปรับเป็นเงิน 5 ตำลึง หรือ 20 บาท ซึ่งเป็น
ค่าปรับที่แพงมากในสมัยนั้น ตำนานเรื่องปลาตะเพียนที่ปรากฏในพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา
นี้จะแสดงนัยทางสังคมการเมืองของการเป็นกษัตริย์ของพระเจ้าท้ายสระ ซึ่งถูกกล่าวหาทางเป็นกษัตริย์ที่
ไม่มีศีลไม่มีธรรม รังแกไพร่ฟ้าแม่แต่ในเรื่องปลาตะเพียน นอกจากนั้นปลาตะเพียนยังนิยมใช้แบบจักสาน
ที่ทำจากใบลานหรือใบมะพร้าว เป็นเครื่องห้อยประดับบ้าน หรือห้อยบนเปลเด็ก เคยเป็นสัญลักษณ์หนึ่ง
ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปัจจุบันเครื่องจักสานปลาตะเพียนหมดความนิยมลงไปอย่างมาก (ชาญวิทย์
เกษตรศิริ, 2543: 313)

การเข้าใจเรื่องปลาตะเพียนจึงเป็นทั้งการบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของอยุธยาที่ว่า ในน้ำมีปลา
ในนามีข้าว ขณะเดียวกันก็ยังคงมองเป็นการปกครองได้อีกด้วย เนื่องจากเป็นที่ทราบกันดีถึงการโปรดปราน
ปลาตะเพียนของพระเจ้าท้ายสระถึงขนาดเลี้ยงไว้ทอดพระเนตรสำราญพระราชหฤทัยและอาจเป็นสาเหตุ
ให้ผู้คนชาวเมืองจตุรพักตรพิมานถวายปลาชนิดนี้ถวายเป็นพระเกียรติ จึงไม่ได้บัญญัติไว้เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร
แต่คนในรุ่นต้นรัตนโกสินทร์ที่มีความทรงจำอย่างรางเลือนกลับเข้าใจไปว่ามีการห้ามไม่ให้จับปลาตะเพียน
ก็เป็นได้ ส่วนการเก็บภาษีอากรในระดับที่ยับยั้งเช่นนั้น ตามที่มีหลักฐานแน่ชัดเพิ่งเกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3
เมื่อนำเข้าระบบเจ้าภาษีนายอากรเข้ามาใช้ และให้คนจีนรับสัมปทานเป็นผู้จัดเก็บแล้ว ทางกรมถึงได้มี
ตัวแทนเข้าถึงราษฎรในระดับท้องถิ่น และสามารถดำเนินการจัดเก็บผลประโยชน์ต่างๆ เข้าสู่ส่วนกลางได้
มากขึ้นกว่าแต่ก่อน ก่อนหน้านั้นปัญหาที่ทำให้ทางการไม่สามารถจัดเก็บผลประโยชน์จากราษฎรได้เต็มที่
นั้นก็เนื่องจากการขาดแคลนบุคลากรในระดับปฏิบัติการ หากใช้ขุนนางในยุคที่ไม่มีระบบเบี้ยหวัดตอบ
แทนหรือเงินเดือนที่แน่นอนแล้ว ก็อาจเป็นเหตุให้ขุนนางฉ้อราษฎร์บังหลวงเรียกเอาผลประโยชน์จากราษฎร
มากเกินไปกว่าที่ทางการกำหนด (กำพล จำปาพันธ์, 2566: 57-58)



การเข้าใจสัตว์จนกลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์จึงปรากฏในการเคารพและมีพิธีกรรมต่อสิ่งเหล่านั้นที่แสดงให้เห็นลักษณะของความเชื่อที่มีความเกี่ยวข้องกับความเป็นชาติ มหาชาติและศาสนา ขณะเดียวกันก็ยังแสดงให้เห็นการปกครองภายใต้รูปแบบดังกล่าว

2. พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสตรีในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา การปรากฏของสตรีกับพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์นั้นเป็นไปตามตำนานและเรื่องเล่าของสตรีที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้น โดยจะพบสตรีใน 2 ลักษณะคือ

ก) พระศรีสุริโยทัย โดยปรากฏเป็นเจดีย์ศักดิ์สิทธิ์ ตามประวัติศาสตร์นั้นเล่าถึงพระสุริโยทัยเมเหสีของพระมหาจักรพรรดิ พระองค์ได้รับการยกย่องว่าเป็นวีรสตรีไทยในการเขียนประวัติศาสตร์สกุลลัทธิชาตินิยม มีความกล้าหาญและความเสียสละเพื่อป้องกันพระสวามีและประเทศจากการรุกรานของต่างชาติ ตามประวัติศาสตร์เล่าถึง ปี พ.ศ. 2092 ปีแรกในการครองราชย์ของพระมหาจักรพรรดิทัพของพระเจ้าตะเบงชเวตี้ กษัตริย์พม่าได้ยกทัพเข้ามาตีกรุงศรีอยุธยา โดยเข้ามาทางด้านพระเจดีย์สามองค์ จังหวัดกาญจนบุรี พระมหาจักรพรรดิทรงยกทัพออกไปพร้อมด้วยพระราชโอรส 2 พระองค์ พระสุริโยทัยได้ตามเสด็จออกไปด้วยพระราชโอรส 2 พระองค์ พระสุริโยทัยได้ตามเสด็จออกไปด้วยการแต่งกายเป็นชาย และเมื่อกองทัพไทยและพม่าปะทะกันที่ทุ่งลุมพลี พระมหาจักรพรรดิทรงชนช้างกับเจ้าเมืองแปร ช้างของพระมหาจักรพรรดิเสียชีวิตและวิ่งหนี ถูกเจ้าเมืองแปรจับช้างตาม พระสุริโยทัยเกรงพระสวามีจะเป็นอันตราย จึงขับช้างเข้าไปขวาง พระองค์จึงถูกเจ้าเมืองแปรฟันสิ้นชีวิตบนคอช้าง พระศพของพระองค์ถูกนำกลับเข้ามาทำการพระศพในอยุธยา ณ บริเวณวัดสวนหลวงสวรค์ในปัจจุบัน และได้สร้างพระเจดีย์องค์ใหญ่บรรจุพระอัฐิ (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2561: 40)

ข) พระนางสร้อยดอกหมาก ปรากฏเป็นศาลเจ้าแม่สร้อยดอกหมากจนปัจจุบัน ตามตำนานพงศาวดารเขมรเล่าถึงพระเจ้าปทุมสุริยวงศ์ ขึ้นครองราชในกรุงอินทรี ครั้งนั้นพระเจ้ากรุงจีนผู้ทรงพระนามว่า อูติมังได้ครอบงำกรุงคันธาระอยู่มาวันหนึ่ง พระองค์เสด็จออกไปประพาสสวนราชอุทยานพร้อมด้วยหมู่เสวกามาตย์ราชบริพาร ทอดพระเนตรพรรณดอกไม้และผลไม้ต่างๆ ในขณะนั้น ได้ทอดพระเนตรเห็นจันทน์ดอกหนึ่งมีดอกใหญ่เกินประมาณ จึงเสด็จเข้าไปใกล้ต้นหมากนั้น ก็ทอดพระเนตรเห็นนางกุมารีผู้หนึ่งมีรูปโฉมงาม บังเกิดอยู่ในดอกหมากนั้นดูเป็นมหัศจรรย์ พระองค์มีพระทัยชื่นชมยินดี จึงตรัสให้นางกุมารีนั้นไปเฝ้าพระราชวัง โปรดให้พระอัครมเหสีเลี้ยงเป็นพระราชธิดาบุญธรรม ทรงตั้งพระนามราชกุมารีนั้นว่า “นางสร้อยดอกหมาก” พระองค์กับพระอัครมเหสีทรงพระสนทนาในพระราชธิดาบุญธรรมนั้นเสมอด้วยพระราชธิดาอันสมภพแต่พระองค์ ครั้นพระราชธิดานั้นเจริญวัยวัฒนาการ มีพระชนมพรรษาได้ 15 ปี มีพระรูปลักษณะงามเจริญยิ่งขึ้น มีกิตติศัพท์เลื่องลือไปในประเทศอันใหญ่น้อยว่า พระราชธิดาพระเจ้ากรุงจีนนั้น มีพระรูปสิริวิลาสงดงามหาอันจะเปรียบเสมอมิได้ เสียงเล่าลือสรรเสริญนี้ทราบไปถึงพระเจ้าปทุมสุริยวงศ์ผู้ผ่านพิภพ กรุงอินทรี พระองค์มีพระหฤทัยยินดีด้วยพระองค์ได้ราชธิดาเป็นเอกองค์บรมกษัตริย์แล้ว ยังมิได้มีพระอัครมเหสี จึงตรัสสั่งให้ตกแต่งพระราชสาสน์ลงในแผ่นสุพรรณบัฏขอพระราชธิดาพระเจ้ากรุงจีนมาอภิเษกเป็นเอกอัครมเหสี และให้จัดราชทูต อุปทูต ตริทูต เชิญพระราชสาสน์กับเครื่องมงคลราชบรรณาการไปถวายพระเจ้ากรุงคันธาระศร พอรราชทูตไปถึง พระเจ้ากรุงจีนก็ให้จัดการรับราชสาสน์และราชทูตกรุงอินทรีโดยสมกับราชประเพณี ราชทูตได้เข้าเฝ้าอ่านพระราชสาสน์ถวายพระเจ้าอูมิมังกรุงจีนได้ทราบพระราชสาสน์ จึงได้มีพระทัยเปรมปรีดิ์ปราโมทย์ มีพระราชดำรัสแก่ราชทูตว่า พระเจ้ากรุงอินทรีเป็นเอกราชจากไทย จึงมีประสงค์จะสัมพันธมิตรด้วยเชื่องวงศ์กับเรา จึงได้ยกพยุหิโยธาทัพอย่างสมควรแก่เกียรติยศพระเจ้าแผ่นดินเอกราชมากระทำการอภิเษก พระองค์ได้เคลื่อนพยุหิโยธาทัพแล่นออกสู่มหาสมุทรไปยังพระนครคันธาระศร ก็ทรงเข้าไปในเมืองตรัสว่าเราจะอภิเษกราชธิดาเราให้คู่บุญบารมีกับพระองค์ในมงคลสถาน จึงจัดการพิธีตามควร ครั้นเสร็จสิ้นพิธีแล้วก็พักอยู่ที่กรุงคันธาระศร



หลายเดือนก่อนประสงค์จะกลับ พระองค์จึงพานางสร้อยดอกหมากลงสู่สำเภาพระที่นั่งพร้อมด้วยนางสนมนารีราชบริพาร แวดล้อมด้วยนางสนมนารีราชบริพาร เสด็จยกพยุหะโธาทิพาเรือกลับไปทางมหาสมุทร ตั้งแต่นั้นพระเจ้ากรุงจีนกับพระเจ้ากรุงอินทปรัษฎ์ก็ได้สัมพันธ์มิตรกันสืบมาสิ้นกาลช้านาน (กรมศิลปากร, 2510: 6-10)

3) แม่นางปลื้ม เป็นวัดแม่นางปลื้มในปัจจุบัน โดยเรื่องแม่นางปลื้มปรากฏในประวัติศาสตร์อยุธยาของฟรานซิส (วัน วลีต) เล่าไว้ตอนหนึ่งว่า เย็นวันหนึ่งขณะที่พระเจ้าแผ่นดิน (พระนเรศวร) เสด็จล่องเรือไปตามแม่น้ำทรงติดพายุฝนไม่สามารถเสด็จกลับพระราชวังได้ จึงเสด็จอย่างเร่งรีบไปยังบ้านเก่าๆ หลังเล็กๆ หลังหนึ่งของหญิงยากจนผู้หนึ่ง โดยไม่มีใครสังเกตเห็น หญิงผู้นั้นตกใจมากกล่าวว่า “ลูกแม่เจ้าไม่รู้หรือว่าพระเจ้าแผ่นดินอาจจะเสด็จมาใกล้ๆ แลวันนี้” พระองค์ตรัสตอบอย่างไม่เกรงกลัวว่า “จะเป็นอะไรไปจ๊ะแม่ถ้าท่านจะเสด็จมาได้ยิน และมีพระประสงค์จะฆ่าลูกก็จะไปไหนไป ถ้าเป็นเช่นนั้นจริงๆ แล้วก็เป็นคราวเคราะห์ของลูกเอง คราะห์ย่อมจะเกิดแก่คนทั่วๆ ไปโดยไม่ทราบล่วงหน้า” หญิงผู้นั้นก็คุกเข่าลงแทบพระบาทของพระองค์อ่อนน้อมด้วยความสลดใจ ห้ามมิให้กล่าวถึงพระเจ้าแผ่นดินเช่นนั้น พระเจ้าแผ่นดินก็ยังสงสัยมากขึ้นเท่านั้น ในที่สุด นางก็ขอร้องให้พระองค์เสด็จออกจากบ้านของนางไป เพราะนางไม่ต้องการมีส่วนร่วมในความประหลาดพิสดารของพระองค์ พระองค์ทรงยินยอมแต่ขอดื่มกระแจะก่อน หลังจากพูดคุยรวมถึงเปลี่ยนเครื่องทรงแล้ว หญิงผู้นั้นกล่าวว่า “ลูกแม่ เจ้าจงพักอยู่ที่นี้จนกว่าพระอาทิตย์ขึ้นเกิด หรือมิฉะนั้นจะต้องพายุเรือไปอย่างเจียบๆ เพื่อว่าเจ้าจะได้ไม่ส่งเสียงไปให้แผ่นดินได้ยินเป็นเหตุเกิดโชคร้ายแก่เจ้า” พระเจ้าแผ่นดินทรงรับสั่งว่า “ลูกจะทำเช่นนั้น” และเสด็จออกจากบ้านหลังเล็กๆ ที่ยากจนไป ทรงเสด็จกลับด้วยเรือเล็กพร้อมกับราชองครักษ์ซึ่งคอยอยู่ในเรือใกล้ๆ บ้านหลังนั้น วันรุ่งขึ้น พระเจ้าแผ่นดินทรงส่งเรือหลวงมายังบ้านหญิงที่ยากจน ซึ่งพระองค์ได้อาศัยพักค้างคืนอยู่ เรือซึ่งมีพระที่นั่งเล็กๆ ลำนี้เป็นลำเดียวกับที่พระราชชนนี หรือพระมเหสีของพระเจ้าแผ่นดินใช้ในพระราชพิธี นอกจากนี้ยังมีเสื้อผ้าฉลองพระองค์บนเรืออีกด้วย ทรงมีรับสั่งให้มหาดเล็กนำเสื้อผ้าไปให้แก่หญิงแก่คนนั้นและเชิญลงเรือหลวงมาเข้าเฝ้า เจ้าแผ่นดินมีรับสั่งให้จัดที่อยู่ในพระราชวังสำหรับหญิงแก่ผู้นี้ และให้นางได้รับการดูแลและปรนนิบัติเป็นอย่างดีดุจพระมารดาของพระองค์เอง จนกระทั่งนางได้สิ้นชีพิตักษัย พระองค์ก็ทรงจัดพิธีถวายพระเพลิงเช่นเดียวกับพระราชินีนั้นเดียว (กรมศิลปากร, 2548: 225-227) ฉะนั้น พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสตรีจึงเกี่ยวข้องกับสถาบันกษัตริย์ แต่ความศักดิ์สิทธิ์นั้นปรากฏในแง่ของความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาทั้งในส่วนการสร้างเป็นสถานที่สำหรับบูชา และการสร้างสิ่งก่อสร้างที่เป็นที่เคารพศรัทธาอย่างวัดและศาลเจ้าภายในวัดซึ่งทำให้ผู้คนมากราบไหว้และระลึกถึงความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากแนวคิดเรื่องสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ พบว่า ความศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์มาจากการเรื่องเล่า คติชนรวมถึงตำนานต่างๆ ที่โยงจากเรื่องเล่าทางศาสนาเกี่ยวกับความเป็นมาของมนุษย์กับสัตว์ที่เชื่อมโยงกันในแง่การกระทำบางอย่างที่สะท้อนให้เห็นลักษณะความเป็นผู้มีศีลธรรม ส่วนเรื่องเล่าของชุมชนจะเกี่ยวกับเรื่องเล่าท้องถิ่นที่ผูกโยงกับตำนานที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้เกิดความจดจำได้และเล่าต่อถึงสถานที่ บุคคลรวมถึงเหตุการณ์ที่เชื่อมโยงกัน ขณะที่เรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์ก็จะนำไปสู่การเข้าใจความเป็นมาของมนุษย์กับสัตว์ที่โยงกันในแง่พฤติกรรมและสัญชาตญาณพื้นฐานในการดำเนินชีวิตล้วนมาจากคำว่าสัตว์ ซึ่งอาจสังเกตได้ถึงการใช้นี้ไว้ในคัมภีร์อย่างพระไตรปิฎกเมื่อจะกล่าวถึงภาพรวมของสรรพชีวิตว่าสัตว์ เพราะมีลักษณะเป็นอันเดียวกัน สอดคล้องกับชัยภัทร ปทุมทาและคณะ (2563: 74) กล่าวถึงตำนานของสัตว์ที่ปรากฏในป่าหิมพานต์ หนึ่งในนั้นคือพญาคูขี้หอมและพญานาคที่มาพร้อมกับตำนานที่ว่า



พญาครุฑและพญานาคที่มีความบาดหมางต่อกัน นั้นเป็นพี่น้องกัน มีพ่อเดียวกัน ส่วนแม่เป็นพี่น้องกัน ตำนานเล่าว่า ครั้งหนึ่งมีการกวนเกษียรสมุทรระหว่างเทพและอสูร

2. จากแนวคิดเรื่องสตรีศักดิ์สิทธิ์พบว่า ความศักดิ์สิทธิ์นี้จึงนำไปสู่การสร้างอนุสรณ์สถาน รวมถึงตั้งชื่อให้เห็นความสำคัญด้วยการใส่คำว่า แม่ อันเป็นสัญลักษณ์แทนสตรีในวิถีการดำเนินชีวิตของ ผู้คนให้เห็นความสำคัญของของผู้เป็นแม่ปรากฏให้เห็นความศักดิ์สิทธิ์ตามในสถานที่ทางศาสนาเป็นหลัก สอดคล้องกับอัมพิกา ศรีสุธาพรรณ (2543: 1) ได้กล่าวถึงสตรีในโฆษณาส่วนใหญ่ได้รับบทบาทให้เป็นแม่ ภรรยา หรือแม่บ้าน อันบทบาทตามแบบฉบับ (Traditional Role) เป็นสัดส่วนมากที่สุด นอกจากนี้ โฆษณามักสื่อว่าสตรีเป็นผู้ตัดสินใจหรือทำงานที่ไม่สำคัญ หลังจากทีสถานภาพสตรีมีการเปลี่ยนแปลง นักโฆษณา ได้มีการปรับเปลี่ยนการนำเสนอภาพสตรีในโฆษณาเอให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว การที่สตรีออกไปทำงานนอกบ้านเช่นเดียวกับสามี ทำให้สถานะครอบครัวของคู่สมรสเปลี่ยนไปเป็น ครอบครัวที่มีสามีและภรรยาต่างก็ทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพทั้งคู่ (Dual-Earners Family) ทำให้นักโฆษณา สร้างภาพ “ผู้หญิงมหัศจรรย์” (Superwomen Image) ขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่สตรี ต้องเก่งทั้งในบ้านและนอกบ้าน อย่างไรก็ตามสตรีหลายคนไม่อาจรับภาระที่หนักขึ้น สตรีบางคนต้องการ ความช่วยเหลือโดยไม่คิดว่าเป็นการยุติธรรมที่ตนต้องรับผิดชอบเรื่องในบ้านเพียงฝ่ายเดียว นักโฆษณา จึงได้คิดนำเสนอภาพของบทบาทความเสมอภาคขึ้นเป็นบทบาทที่ทั้งสามีภรรยาต้องช่วยกันดูแลบ้าน เช่น ทำงานบ้าน และเลี้ยงลูก เป็นต้น

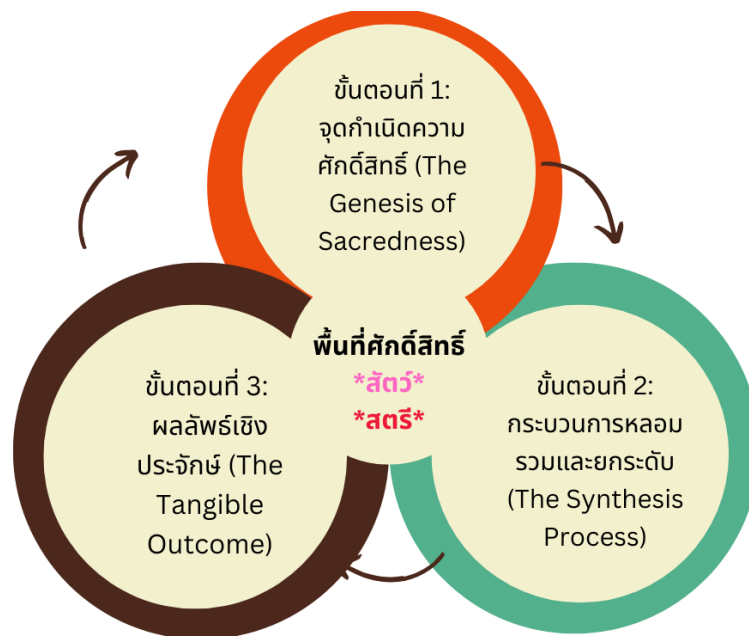
3. จากการวิเคราะห์แนวคิดเรื่องพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์และสตรีในพระพุทธศาสนาเถรวาท ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสตรีจึงเกี่ยวข้องกับสถาบันกษัตริย์ แต่ความศักดิ์สิทธิ์ นั้นปรากฏในแง่ของความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาทั้งในส่วนการสร้างเป็นสถานที่สำหรับบูชาและ การสร้างสิ่งก่อสร้างที่เป็นที่เคารพศรัทธาอย่างวัดและศาลเจ้าภายในวัดซึ่งทำให้ผู้คนมากราบไหว้และ ระลึกถึงความศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับโชติมา จตุรวงศ์ และคณะ (2563: 2) กล่าวว่า การบูรณะวัดเก่าต่างๆ ในสมัยนี้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่เข้ามาดูแลจากเดิม เป็นหน้าที่ของกรมธรรมการและเจ้ากรมวัดที่เป็นผู้สั่งการบูรณะเบื้องต้น โดยมีเชื้อพระวงศ์และขุนนาง ชั้นผู้ใหญ่ดูแลซึ่งภายหลังการก่อตั้งรัฐบาล และกระทรวงทบวงกรมแบบใหม่ งานก่อสร้างของวัดหลวง ขนาดใหญ่ เช่น วัดโพธิ์

บทสรุป

พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์และสตรีในพระพุทธศาสนาเถรวาทในบริบทสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นผลผลิตของการก่อร่างสร้างตัวทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงความศักดิ์สิทธิ์ เข้ากับสถาบันหลักของชาติ อันได้แก่ ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์ถูกสถาปนา ผ่านความสัมพันธ์กับสถาบันกษัตริย์และศาสนา เช่น ช้างเผือก ที่ถูกยกย่องเป็นสัตว์มงคลคู่บารมีของ พระมหากษัตริย์ อีกทั้งยังมีความเชื่อมโยงกับพุทธประวัติในฐานะที่พระพุทธเจ้าเคยเสวยพระชาติเป็นช้าง ส่วนปลาตะเพียนมีนัยสำคัญทางประวัติศาสตร์และสังคมการเมืองผ่านพระราชานิยมของพระเจ้าท้ายสระ ซึ่งสะท้อนถึงพระราชอำนาจและความอุดมสมบูรณ์ของแผ่นดินในยุคนั้น พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสตรีเกิดขึ้น จากเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์และตำนานที่ผูกพันกับสถาบันกษัตริย์เช่นกัน โดยจำแนกได้จากสถานะ ทางสังคมที่แตกต่างกัน ได้แก่ พระศรีสุริโยทัย วีรสตรีในราชวงศ์ผู้ได้รับการยกย่องผ่านการสร้างพระเจดีย์ เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งความเสียสละ, พระนางสร้อยดอกหมาก สตรีสูงศักดิ์ในตำนานซึ่งนำไปสู่การสร้างศาลเจ้า เพื่อการเคารพบูชา และแม่นางปลื้ม สามัญชนที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

จนพื้นที่บ้านของนางกลายเป็นวัดแม่นางปลื้มในปัจจุบัน ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการสถาปนาความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่สัตว์และสตรีในสังคมไทยนั้น เป็นกระบวนการที่ใช้เรื่องเล่าเพื่อสร้างความหมายและคุณค่า โดยอาศัยการอ้างอิงกับสถาบันกษัตริย์และความเชื่อทางพุทธศาสนาเป็นแกนกลางสำคัญ เพื่อแปลงสถานะของสัตว์และบุคคลให้กลายเป็นวัตถุหรือสถานที่แห่งความเคารพศรัทธา

องค์ความรู้ที่ได้



ภาพที่ 1 พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์และสตรีในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่จับต้องได้

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้ คือ การสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นกระบวนการผสมผสานระหว่างคติศาสนา ตำนานท้องถิ่น และอำนาจสถาบัน ส่งผลให้เกิดความทรงจำร่วมและการธำรงอัตลักษณ์ของชุมชนอยุธยาของสัตว์และสตรี โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 จุดกำเนิดความศักดิ์สิทธิ์ (The Genesis of Sacredness) มาจากทุนความศักดิ์สิทธิ์มีจุดเริ่มต้นจากเรื่องเล่า ซึ่งทำหน้าที่ให้ความหมายอันมีที่มาจาก 2 แหล่ง คือ เรื่องเล่าศาสนา และเรื่องเล่าชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการหลอมรวมและยกระดับ (The Synthesis Process) มาจากเรื่องเล่าจากทั้งสองแหล่งจะถูกนำมาหลอมรวมและยกระดับความสำคัญให้กลายเป็นวาระร่วมของสังคมโดยโยงสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

ขั้นตอนที่ 3 ผลลัพธ์เชิงประจักษ์ (The Tangible Outcome) มาจากการหลอมกระบวนการและยกระดับไปสู่การสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถรับรู้และสัมผัสได้จริง ซึ่งทำหน้าที่ย้ำเตือนเรื่องเล่าและความศรัทธาดั้งเดิม



ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปปฏิบัติ

หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนสามารถนำแนวคิด พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของสัตว์และสตรีในพระพุทธศาสนาเถรวาทสู่การเรียนรู้และการอนุรักษ์อย่างจริงจัง และศึกษาถึงแนวคิดทางในการจัดทำแผนการศึกษาศาสนากับชุมชน ในรายวิชาของหมวดการศึกษาสังคม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. แนวคิดเรื่องความเป็นวัดกับการกลายเป็นความศักดิ์สิทธิ์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. การพัฒนาพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาผ่านวัฒนธรรมการท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2548). *รวมบันทึกประวัติศาสตร์อยุธยาของฟาน ฟลิต (วัน วลีต)*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- กรมศิลปากร. (2510). *คำให้การชาวกรุงเก่า คำให้การขุนหลวงหาวัดและพระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์*. พระนคร: โรงพิมพ์คลังวิทยา.
- กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม. (2558). *เทวสตรี: คติพุทธ พราหมณ์ และความเชื่อในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- กำพล จำปาพันธ์. (2566). *พระเจ้าท้ายสระระชนับพรหม (ไม่) ลิขิต: การเมืองการค้าอยุธยา ก่อนเสียกรุง*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2543). *อยุธยา ประวัติศาสตร์และการเมือง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2561). *อยุธยา*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ชัยภัทร ปทุมทา และคณะ. (2563). *สัตว์สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา: การสังเคราะห์คตินิยมและความเชื่อสู่การสร้างสรรค์พุทธศิลปกรรมของวัดในจังหวัดพิจิตร. รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน่วยวิทยบริการจังหวัดพิจิตร.
- ชนิดา พรหมพยัคฆ์, ญัฐพงษ์ สกุลเลี้ยว. (2563). *วิธีวิทยาในการศึกษาประวัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยามปริทัศน์.
- โชติมา จตุรงค์ และคณะ. (2563). *การบริหารจัดการมรดกวัฒนธรรมในศาสนสถานและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์. รายงานการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- ปวัตร์ นวะมะรัตน. (2557). *อยุธยาที่ไม่คุ้นเคย*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- พระเทพวชิราจารย์. (2567). *ธรรมนิติ*. กรุงเทพฯ: โคเวอร์ ครีเอทีฟ.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุคิโอะ ฮายาชิ. (2554). *พุทธศาสนาเชิงปฏิบัติของคนไทยอีสาน: ศาสนาในความเป็นภูมิภาค*. แปลโดย พินิจ ลาภอนานนท์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รวี สิริอิสสระนันท์. (2557). *ตำนานมูลศาสนา*. นนทบุรี: ศรีปัญญา.



- วินเซ็นต์, แฟรงค์. (2563). *ดินแดนแห่งช้างเผือก: มุมมองและทัศนียภาพของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- วิบูล วิจิตรวาทการ. (2543). *สตรีสยามในอดีต*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊ค.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2560). *พุทธศาสนาและความเชื่อในสังคมไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2560). *เจดีย์ในประเทศไทย: รูปแบบ พัฒนาการ และพลังศรัทธา*. นนทบุรี: เมืองโบราณ.
- อัมพิกา ศรีสุธาพรรณ. (2543). *ทัศนคติของสตรีต่อโฆษณาที่นำเสนอสตรีในบทบาทต่างๆ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการโฆษณา, ภาควิชาการประชาสัมพันธ์, คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Clifford Greertz. (1973). *The Interpretation of Cultures*. New York: Basic Books.
- Charles Guignon. (2006). *"History and Historicity". A Companion to Phenomenology and Existentialism*. Edited by Hubert L. Dreyfus, Mark A. Wrathall. Oxford: Blackwell Publishing Ltd.
- Donald M. Stadtner. (2015). *Sacred Site of Burma*. Bangkok: River Book.
- Susan Pitchford. (2008). *Identity Tourism: Imaging and Imagining the Nation*. Bingley: Emerald Publishing Ltd.
- Frank E. Reynolds. (2002). *"Rebirth Traditions and the Lineages of Gotama: A Story in Theravada Buddhology"*. Sacred Biography in the Buddhist Traditions of South and Southeast Asia. Delhi: Motilal Banarsidass Publishers.





การกำกับดูแลอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัล: การวิเคราะห์เปรียบเทียบการกำกับดูแลแบบ Ex-ante และ Ex-post ในสหภาพยุโรป จีน และอินเดีย Regulating Digital Sovereignty: A Comparative Analysis of Ex-ante and Ex-post Regulation in the EU, China, and India

¹เกียรติอนันต์ ล้วนแก้ว, ²ธัญพร สุนทรธรรม, ³ทงศักดิ์ ศิริยงค์, ⁴วรกฤษณ์ นัยพิน

¹Kiatanantha Lounkaew, ²Thanyaporn Soontornthum, ³Tanongsak Siriyong,

⁴Worakrit Nuypin

¹คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

²วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

³สถาบันอาณานิคมศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

⁴บริษัท ไมล์ คอนซัลติ้ง กรุ๊ป จำกัด

¹Faculty of Economics, Thammasat University

²College of Interdisciplinary Studies, Thammasat University

³Thammasat Institute of Area Studies (TIARA), Thammasat University

⁴Miles Consulting Group Co.,Ltd., Thailand

¹Corresponding author, e-mail: klounakew@econ.tu.ac.th

Received: September 05, 2025; Revised: November 15, 2025; Accepted: November 24, 2025



บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบการกำกับดูแลอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัลผ่านกรอบการกำกับดูแลเชิงป้องกัน (Ex-ante) และการกำกับดูแลภายหลัง (Ex-post) โดยมุ่งเน้นกรณีศึกษาของสหภาพยุโรป จีน และอินเดีย ผ่านการวิเคราะห์กรอบการกำกับดูแล กลไกการบังคับใช้ และโครงสร้างสถาบัน การศึกษาพบว่า สหภาพยุโรปใช้การกำกับดูแลเชิงป้องกันด้วยกรอบที่ครอบคลุมอย่างกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (General Data Protection Regulation หรือ GDPR) และพระราชบัญญัติตลาดดิจิทัล (Digital Market Act หรือ DMA) จีนใช้แนวทางแบบผสมผสานที่รวมกฎระเบียบเข้มงวดกับการบังคับใช้ที่ยืดหยุ่น ขณะที่อินเดียกำลังเปลี่ยนจากการกำกับดูแลภายหลังไปสู่รูปแบบผสมผสาน ผลการวิจัยชี้ว่าประสิทธิภาพของแนวทางเหล่านี้ได้รับอิทธิพลจากขีดความสามารถของสถาบัน แรงจูงใจทางเศรษฐกิจ และบริบททางการเมือง แนวทางการกำกับดูแลเชิงป้องกันของสหภาพยุโรปสร้างความชัดเจนแต่อาจขัดขวางนวัตกรรมเนื่องจากต้นทุนการปฏิบัติตามสูง รูปแบบผสมผสานของจีนมีความยืดหยุ่นแต่สร้างความไม่แน่นอนในการบังคับใช้ กรอบของอินเดียแสดงถึงความท้าทายของประเทศกำลังพัฒนาในการสร้างสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจดิจิทัลกับข้อกังวลด้านอธิปไตย งานวิจัยยังชี้ให้เห็นแนวโน้มการหลอมรวมระหว่างแนวทางการกำกับดูแลเชิงป้องกันและการกำกับดูแลภายหลัง การเสริมสร้างขีดความสามารถของสถาบัน และความสำคัญของความร่วมมือระหว่างประเทศ ผลการวิจัยมีส่วนช่วยทั้งในด้านความเข้าใจเชิงทฤษฎีและการพัฒนานโยบาย โดยชี้ว่ากรอบอำนาจ



อธิปไตยทางดิจิทัลที่ประสบความสำเร็จต้องปรับเทียบระหว่างมาตรการเชิงป้องกันและเชิงตอบสนองตามบริบทของแต่ละประเทศ

คำสำคัญ: อำนาจอธิปไตยทางดิจิทัล; การกำกับดูแลเชิงป้องกัน; การกำกับดูแลภายหลัง; การกำกับดูแลข้อมูล; กรอบการกำกับดูแล

Abstract

This paper examines the comparative approaches to digital sovereignty regulation through ex-ante and ex-post frameworks, focusing on three significant case studies: the European Union, China, and India. Through a systematic analysis of regulatory frameworks, enforcement mechanisms, and institutional structures, we investigate how different jurisdictions balance preventive and reactive regulatory approaches in maintaining digital sovereignty. The study reveals that while the EU predominantly employs ex-ante regulation through comprehensive frameworks like General Data Protection Regulation (GDPR) and Digital Market Act (DMA), China adopts a hybrid approach combining stringent rules with flexible enforcement, and India is transitioning from an ex-post to a hybrid model. Our findings indicate that the effectiveness of these regulatory approaches is heavily influenced by institutional capacity, economic incentives, and political contexts. The EU's strict ex-ante approach provides clarity but may impede innovation due to high compliance costs, while China's hybrid model offers flexibility but creates uncertainty in enforcement. India's evolving framework demonstrates the challenges developing nations face in balancing digital economic growth with sovereignty concerns. The research also highlights emerging trends in digital sovereignty regulation, including increasing convergence between ex-ante and ex-post approaches, growing emphasis on institutional capacity building, and rising importance of international cooperation. These findings contribute to both theoretical understanding of digital sovereignty regulation and practical policy development, suggesting that successful digital sovereignty frameworks require careful calibration of preventive and reactive measures based on national contexts and capabilities.

Keywords: Digital sovereignty; Ex-ante regulation; Ex-post regulation; Data governance; Regulatory Frameworks

บทนำ

ในทศวรรษที่ผ่านมา แนวคิดเรื่องอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัลได้กลายเป็นประเด็นสำคัญในการกำกับดูแลโลกไซเบอร์และเทคโนโลยีดิจิทัล โดยรัฐต่างๆ ทั่วโลกพยายามที่จะรักษาอำนาจอธิปไตยของตนในยุคดิจิทัล ท่ามกลางความท้าทายจากการไหลเวียนของข้อมูลข้ามพรมแดนและอิทธิพลของบริษัทเทคโนโลยียักษ์ใหญ่ (Pohle & Thiel, 2020) อำนาจอธิปไตยทางดิจิทัลครอบคลุมประเด็นสำคัญหลายด้าน ทั้งการควบคุมข้อมูล โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล และการกำกับดูแลแพลตฟอร์มออนไลน์ โดยมีเป้าหมายเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของประเทศและพลเมืองในยุคดิจิทัล



การกำกับดูแลอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัลสามารถดำเนินการได้สองรูปแบบหลัก คือ การกำกับดูแลเชิงป้องกัน (Ex-ante) และการกำกับดูแลภายหลัง (Ex-post) โดยการกำกับดูแลเชิงป้องกันมุ่งเน้นการวางกฎระเบียบและมาตรการล่วงหน้าเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ในขณะที่การกำกับดูแลภายหลังเน้นการตอบสนองและแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดขึ้นแล้ว (Floridi, 2020) การเลือกใช้รูปแบบการกำกับดูแลที่เหมาะสมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อประสิทธิภาพในการรักษาอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัล

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา หลายประเทศได้พัฒนากรอบการกำกับดูแลที่แตกต่างกันไป สหภาพยุโรปเน้นการกำกับดูแลเชิงป้องกันผ่านกฎหมายสำคัญอย่าง GDPR และ Digital Markets Act โดยวางมาตรฐานที่ครอบคลุมและเข้มงวดตั้งแต่ต้นเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิและสร้างความปลอดภัยในระบบนิเวศดิจิทัล ในขณะที่จีนใช้แนวทางผสมผสานระหว่างการกำกับดูแลเชิงป้องกันและภายหลัง โดยมีกฎหมายที่เข้มงวดแต่ยืดหยุ่นในการบังคับใช้ตามบริบทและความจำเป็นทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ (Belli, 2024) สำหรับอินเดีย ประเทศกำลังพัฒนาที่มีตลาดดิจิทัลขนาดใหญ่ กำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านจากการกำกับดูแลภายหลังที่เน้นการตอบสนองต่อปัญหาเฉพาะกรณีไปสู่การพัฒนากรอบการกำกับดูแลที่ครอบคลุมมากขึ้น โดยพยายามสร้างสมดุลระหว่างการส่งเสริมการเติบโตของเศรษฐกิจดิจิทัลกับการรักษาอำนาจอธิปไตยและความมั่นคงของประเทศ การศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการกำกับดูแลเหล่านี้จะช่วยให้เข้าใจข้อดีข้อเสียและความท้าทายของแต่ละรูปแบบได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ความท้าทายสำคัญในการกำกับดูแลอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัล คือ การสร้างสมดุลระหว่างการปกป้องผลประโยชน์ของประเทศกับการส่งเสริมนวัตกรรมและการเติบโตทางเศรษฐกิจ การกำกับดูแลที่เข้มงวดเกินไปอาจส่งผลเสียต่อการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล ในขณะที่การกำกับดูแลที่หละหลวมเกินไปอาจทำให้ประเทศสูญเสียอำนาจในการควบคุมข้อมูลและโครงสร้างพื้นฐานสำคัญ (Vila Seoane, 2021) นอกจากนี้ ความแตกต่างของบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมยังส่งผลต่อการเลือกใช้รูปแบบการกำกับดูแลที่เหมาะสมของแต่ละประเทศ การวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางการกำกับดูแลอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัลระหว่างประเทศจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนานโยบายที่มีประสิทธิภาพ โดย Gupta and Sony (2021) ชี้ให้เห็นว่าการแลกเปลี่ยนบทเรียนและประสบการณ์ระหว่างประเทศจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนากรอบการกำกับดูแลที่เหมาะสมยิ่งขึ้น ทั้งนี้ความร่วมมือระหว่างประเทศยังมีความจำเป็นในการจัดการกับความท้าทายข้ามพรมแดนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัล

บทความวิจัยนี้จะนำเสนอการวิเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการกำกับดูแลอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัลระหว่างสหภาพยุโรป จีน และอินเดีย โดยมุ่งเน้นที่ความแตกต่างระหว่างการกำกับดูแลเชิงป้องกันและการกำกับดูแลภายหลัง ในส่วนถัดไปจะอธิบายถึงกรอบแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการกำกับดูแลทั้งสองรูปแบบ ตามด้วยระเบียบวิธีวิจัยและการวิเคราะห์กรณีศึกษาของแต่ละประเทศ จากนั้นจะเป็นการอภิปรายผลการศึกษาและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และสรุปด้วยข้อสังเกตสำคัญเกี่ยวกับอนาคตของการกำกับดูแลอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัล

วัตถุประสงค์การศึกษา

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวทางการกำกับดูแลอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัลระหว่างการกำกับดูแลเชิงป้องกัน (Ex-ante regulation) และการกำกับดูแลภายหลัง (Ex-post regulation) ในสหภาพยุโรป จีน และอินเดีย ศึกษากรอบการกำกับดูแล กลไกการบังคับใช้ และโครงสร้างสถาบันของแต่ละกรณีศึกษา รวมทั้งประเมินประสิทธิภาพและความท้าทายของแต่ละแนวทางในบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่แตกต่างกัน เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างสมดุล

ระหว่างมาตรการเชิงป้องกันและเชิงตอบสนองในการรักษาอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัลที่เหมาะสมตามบริบทของแต่ละประเทศ

กรอบแนวคิดทฤษฎี

การศึกษาเปรียบเทียบการกำกับดูแลอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัยความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะความแตกต่างระหว่างการกำกับดูแลเชิงป้องกัน (Ex-ante) และการกำกับดูแลภายหลัง (Ex-post) รวมถึงองค์ประกอบสำคัญของอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัล การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องแสดงให้เห็นว่าการกำกับดูแลทั้งสองรูปแบบมีจุดแข็งและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน โดยประสิทธิภาพของแต่ละรูปแบบขึ้นอยู่กับบริบทและเป้าหมายของการกำกับดูแล

การกำกับดูแลเชิงป้องกัน (Ex-ante Regulation) เป็นแนวทางที่มุ่งเน้นการวางกฎระเบียบและมาตรการล่วงหน้าเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้น Khasanova and Tai (2024) อธิบายว่าแนวทางนี้มักใช้ในกรณีที่ความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นมีความรุนแรงและยากต่อการแก้ไขในภายหลัง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ การกำกับดูแลของสหภาพยุโรปผ่านกฎหมาย GDPR ที่กำหนดมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเข้มงวดตั้งแต่ต้น การกำกับดูแลเชิงป้องกันมีข้อดีในแง่ของการสร้างความชัดเจนและความแน่นอนในการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ผู้ประกอบการสามารถทราบล่วงหน้าว่าต้องปฏิบัติตามอย่างไร ช่วยลดความเสี่ยงและต้นทุนในการดำเนินการ อย่างไรก็ตาม Braun and Hummel (2024) ชี้ให้เห็นว่าการกำกับดูแลเชิงป้องกันอาจสร้างภาระและต้นทุนที่สูงเกินจำเป็น และอาจไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีได้อย่างรวดเร็ว

ในทางตรงกันข้าม การกำกับดูแลภายหลัง (Ex-post Regulation) เน้นการตอบสนองและแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดขึ้นแล้ว Vila Seoane (2021) อธิบายว่าแนวทางนี้มีความยืดหยุ่นมากกว่าและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ดี อย่างไรก็ตาม ความท้าทายสำคัญ คือ การแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วอาจทำได้ยากหรือมีต้นทุนสูง ประเทศต่างๆ มักใช้การผสมผสานระหว่างการกำกับดูแลทั้งสองรูปแบบ โดย Donnelly et al. (2024) ชี้ให้เห็นว่าจีนใช้แนวทางผสมผสานในการกำกับดูแลข้อมูลส่วนบุคคลและความมั่นคงทางไซเบอร์ โดยมีทั้งมาตรการเชิงป้องกันผ่านกฎหมายความมั่นคงทางไซเบอร์ และการตอบสนองภายหลังผ่านการบังคับใช้กฎหมายและการลงโทษ

อำนาจอธิปไตยทางดิจิทัลประกอบด้วยหลายมิติที่เชื่อมโยงกัน Pohle and Santaniello (2024) ระบุองค์ประกอบสำคัญสามประการ ได้แก่ การควบคุมข้อมูล โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล และการกำกับดูแลแพลตฟอร์ม การควบคุมข้อมูลเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน ครอบคลุมทั้งการกำหนดนโยบายการจัดเก็บข้อมูลในประเทศ (Data Localization) และการควบคุมการไหลเวียนของข้อมูลข้ามพรมแดน โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลเป็นอีกองค์ประกอบสำคัญที่รัฐต้องควบคุมเพื่อรักษาอำนาจอธิปไตย Sheikh (2022) อธิบายว่าการพึ่งพาโครงสร้างพื้นฐานจากต่างประเทศมากเกินไปอาจทำให้ประเทศเสียเปรียบและขาดความมั่นคง โดยเฉพาะในด้านการสื่อสารและการประมวลผลข้อมูล การกำกับดูแลแพลตฟอร์มดิจิทัลเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญมากขึ้นในปัจจุบัน เนื่องจากแพลตฟอร์มขนาดใหญ่มีอิทธิพลอย่างมากต่อเศรษฐกิจและสังคม Hoeffler and Mérand (2024) ชี้ให้เห็นว่าการกำกับดูแลแพลตฟอร์มต้องคำนึงถึงทั้งมิติด้านการแข่งขัน ความมั่นคง และการคุ้มครองผู้บริโภค

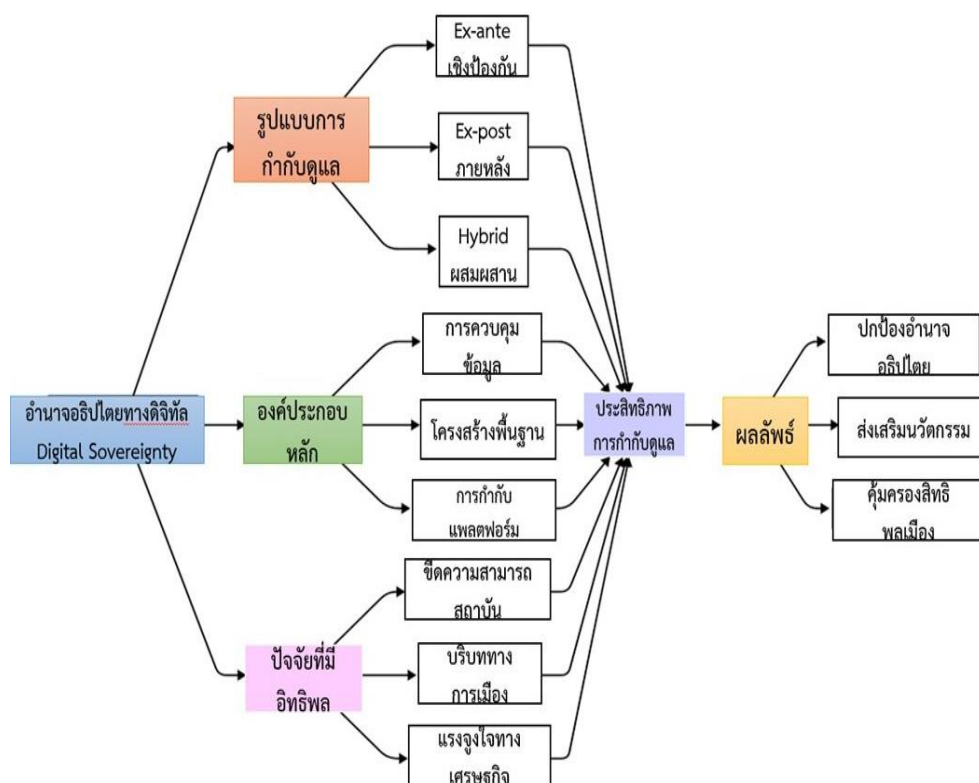
การบังคับใช้และการกำกับดูแลอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัลมีความซับซ้อนและแตกต่างกันในแต่ละประเทศ Leese (2024) พบว่า ประสิทธิภาพของการกำกับดูแลขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ทั้งความเข้มแข็งของสถาบันกำกับดูแล กลไกการบังคับใช้กฎหมาย และความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่



เกี่ยวข้องกับ Fratini et al. (2024) ซึ่งให้เห็นความแตกต่างระหว่างประเทศที่มีหน่วยงานกำกับดูแลแบบรวมศูนย์กับแบบกระจายอำนาจ ซึ่งแต่ละรูปแบบมีข้อดีและข้อจำกัดที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ บทบาทของภาคเอกชนในการกำกับดูแลก็มีความสำคัญไม่น้อย Lehuédé (2024) อธิบายว่าในหลายประเทศภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนามาตรฐานและแนวปฏิบัติด้านความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์ และการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

การรักษาอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัลต้องเผชิญกับความท้าทายในการสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ที่แข่งขันกัน Belli (2024) วิเคราะห์ว่าประเทศต่างๆ ต้องพิจารณาถึงผลกระทบทั้งด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ และสิทธิเสรีภาพของประชาชน การกำกับดูแลที่เข้มงวดเกินไปอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนานวัตกรรมและการเติบโตทางเศรษฐกิจ ในขณะที่การกำกับดูแลที่หละหลวมเกินไปอาจทำให้ประเทศสูญเสียความสามารถในการควบคุมข้อมูลและโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ ความท้าทายอีกประการหนึ่งคือการรักษาสมดุลระหว่างความร่วมมือระหว่างประเทศกับการปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติ Gupta and Sony (2021) อธิบายว่าในโลกดิจิทัลที่เชื่อมโยงกัน การโดดเดี่ยวตัวเองโดยสมบูรณ์เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก ประเทศต่างๆ จึงต้องหาจุดสมดุลระหว่างการรักษาอำนาจอธิปไตยกับการมีส่วนร่วมในระบบดิจิทัลโลก

จากการทบทวนกรอบแนวคิดทฤษฎีข้างต้น จะเห็นว่าอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัลเป็นแนวคิดที่มีความซับซ้อนและหลายมิติ การเลือกใช้รูปแบบการกำกับดูแลที่เหมาะสมต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ อย่างรอบด้าน ทั้งด้านการบังคับใช้กฎหมาย การสร้างขีดความสามารถ และผลกระทบทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาถึงบริบทเฉพาะของแต่ละประเทศและความท้าทายในการสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ที่แข่งขันกัน ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิเคราะห์การกำกับดูแลอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัลที่ใช้ในการศึกษานี้ โดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการกำกับดูแล องค์ประกอบหลัก ปัจจัยที่มีอิทธิพล ประสิทธิภาพการกำกับดูแล ผลลัพธ์ ปกป้องอำนาจอธิปไตย ส่งเสริมนวัตกรรม คุ้มครองสิทธิพลเมือง



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิเคราะห์การกำกับดูแลอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งเน้นการทำความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับปรากฏการณ์การกำกับดูแลอำนาจดิจิทัลในบริบทที่แตกต่างกัน โดยใช้การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยเก็บข้อมูลเชิงลึกประกอบด้วยบทความวิชาการด้านนโยบายสาธารณะและการกำกับดูแลดิจิทัล บทความด้านกฎหมาย ซึ่งได้รับการตีพิมพ์ในวารสารที่มีการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer-reviewed Journals) ในช่วงปี 2020-2024 และนโยบายไซเบอร์ เอกสารนโยบาย ตลอดจนรายงานการวิจัยจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องของแต่ละประเทศ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ทันสมัยและสะท้อนพลวัตของการกำกับดูแลในปัจจุบัน

การเลือกสหภาพยุโรป จีน และอินเดียเป็นกรณีศึกษาอยู่บนพื้นฐานของเกณฑ์สามประการสำคัญ ดังนี้ ประการแรก ทั้งสามกรณีแสดงให้เห็นความหลากหลายของแนวทางการกำกับดูแล โดยสหภาพยุโรปเน้น ex-ante regulation จีนใช้แนวทางผสมผสาน และอินเดีกำลังพัฒนาจาก ex-post สู่แนวทางผสมผสาน ประการที่สอง ทั้งสามกรณีเป็นตัวแทนของตลาดดิจิทัลขนาดใหญ่และมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายดิจิทัลในระดับโลก และประการที่สาม การเลือกกรณีศึกษาที่มีระดับการพัฒนาแตกต่างกันช่วยให้เข้าใจความท้าทายและแนวทางการกำกับดูแลในบริบทที่หลากหลาย

การวิเคราะห์เปรียบเทียบใช้กรอบที่พัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรม โดยมุ่งเน้นการศึกษาพัฒนาการของกรอบการกำกับดูแล แนวทางการกำกับดูแลแบบ ex-ante และ ex-post บทบาทของสถาบันและโครงสร้างการกำกับดูแล รวมถึงความท้าทายและผลกระทบของการกำกับดูแล การวิเคราะห์ครอบคลุมทั้งมิติเชิงกฎหมาย สถาบัน และผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างกว้างขวาง มีข้อจำกัดว่า การวิเคราะห์อาศัยข้อมูลทุติยภูมิเป็นหลัก การเข้าถึงข้อมูลบางส่วนอาจมีข้อจำกัด โดยเฉพาะในกรณีของจีน นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของนโยบายและการกำกับดูแล รวมถึงความแตกต่างทางภาษาและวัฒนธรรมอาจส่งผลกระทบต่อความถูกต้อง การตระหนักถึงข้อจำกัดเหล่านี้ช่วยให้สามารถพิจารณาผลการศึกษได้อย่างเหมาะสมและระบุโอกาสสำหรับการวิจัยในอนาคต

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาในสามกรณีศึกษาเผยให้เห็นความหลากหลายของแนวทางที่สะท้อนบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่แตกต่างกัน ดังนี้

1) สหภาพยุโรป กรณีศึกษาของการกำกับดูแลเชิงป้องกันผ่านกรอบกฎหมายที่ครอบคลุม

สหภาพยุโรปเป็นตัวอย่างที่โดดเด่นของการใช้แนวทางการกำกับดูแลเชิงป้องกัน (ex-ante regulation) ในการรักษาอำนาจดิจิทัลทางดิจิทัล Christakis (2020) วิเคราะห์ว่าแนวทางของสหภาพยุโรปมุ่งเน้นการสร้างกรอบกฎหมายที่ครอบคลุมและการวางมาตรฐานที่ชัดเจนล่วงหน้า โดยมี GDPR เป็นตัวอย่างสำคัญของการกำกับดูแลในลักษณะนี้

การพัฒนากรอบการกำกับดูแลของสหภาพยุโรปมีพื้นฐานมาจากความตระหนักถึงความสำคัญของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและสิทธิพื้นฐานของพลเมือง Sheikh (2022) ชี้ให้เห็นว่าเหตุการณ์สำคัญที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนากรอบการกำกับดูแลที่เข้มแข็ง คือ การเปิดเผยข้อมูลของ Edward Snowden เกี่ยวกับการสอดแนมข้อมูลในวงกว้างโดยหน่วยงานความมั่นคงของสหรัฐอเมริกา

GDPR ที่มีผลบังคับใช้ในปี 2018 เป็นกฎหมายที่กำหนดมาตรฐานการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ครอบคลุมและเข้มงวด Broeders et al. (2023) อธิบายว่า GDPR ไม่เพียงแต่กำหนดหลักการพื้นฐานในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล แต่ยังรวมถึงกลไกการบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพ เช่น การกำหนด



บทลงโทษที่รุนแรงสำหรับการละเมิด และการจัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลในแต่ละประเทศสมาชิก นอกจาก GDPR แล้ว สหภาพยุโรปยังได้พัฒนากฎหมายสำคัญอื่นๆ เพื่อกำกับดูแลระบบนิเวศดิจิทัล Digital Markets Act (DMA) และ Digital Services Act (DSA) เป็นตัวอย่างของกฎหมายที่มุ่งควบคุมแพลตฟอร์มดิจิทัลขนาดใหญ่ Hoeffler and Mérand (2024) วิเคราะห์ว่ากฎหมายเหล่านี้สะท้อนความพยายามของสหภาพยุโรปในการสร้างสมดุลระหว่างการส่งเสริมนวัตกรรมกับการปกป้องสิทธิของผู้บริโภคและการแข่งขันที่เป็นธรรม

ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน สหภาพยุโรปได้ริเริ่มโครงการ GAIA-X ซึ่งเป็นความพยายามในการสร้างระบบคลาวด์ที่มีความเป็นอิสระและปลอดภัย Autolitano and Pawlowska (2021) อธิบายว่าโครงการนี้มีเป้าหมายเพื่อลดการพึ่งพาผู้ให้บริการคลาวด์จากสหรัฐอเมริกาและจีน และสร้างระบบนิเวศดิจิทัลที่สอดคล้องกับมาตรฐานและค่านิยมของยุโรป

อย่างไรก็ตาม การกำกับดูแลแบบเชิงป้องกันของสหภาพยุโรปก็เผชิญกับความท้าทายบางประการ Monsees and Lambach (2022) ชี้ให้เห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวดอาจสร้างภาระให้กับผู้ประกอบการ โดยเฉพาะธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง นอกจากนี้ความแตกต่างในการตีความและการบังคับใช้กฎหมายระหว่างประเทศสมาชิกก็เป็นประเด็นที่ต้องจัดการ แม้จะมีความท้าทาย แต่แนวทางการกำกับดูแลของสหภาพยุโรปได้กลายเป็นแบบอย่างสำหรับหลายประเทศ Lehuedé (2024) วิเคราะห์ว่า “Brussels Effect” หรืออิทธิพลของมาตรฐานการกำกับดูแลของสหภาพยุโรปได้ส่งผลให้หลายประเทศพัฒนากฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่คล้ายคลึงกับ GDPR นอกจากนี้บริษัทเทคโนโลยีขนาดใหญ่ก็ต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับมาตรฐานของสหภาพยุโรปเพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจในตลาดยุโรปได้

2) จีน กรณีสึกษาของการผสมผสานระหว่างการควบคุมที่เข้มงวดและความยืดหยุ่นในการบังคับใช้

จีนนำเสนอรูปแบบที่น่าสนใจของการผสมผสานระหว่างการกำกับดูแลเชิงป้องกันและการกำกับดูแลภายหลัง Khasanova and Tai (2024) วิเคราะห์ว่าจีนได้พัฒนารอบกฎหมายที่ครอบคลุมสำหรับการกำกับดูแลข้อมูลและความมั่นคงทางไซเบอร์ โดยมีกฎหมายสำคัญสามฉบับ ได้แก่ กฎหมายความมั่นคงทางไซเบอร์ (Cybersecurity Law) กฎหมายความมั่นคงข้อมูล (Data Security Law) และกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Information Protection Law)

การพัฒนารอบการกำกับดูแลของจีนมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนบริบททางการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศ Fratini et al. (2024) ชี้ให้เห็นว่าจีนให้ความสำคัญกับการรักษาความมั่นคงของรัฐและการควบคุมเนื้อหาออนไลน์ ในขณะที่เดียวกันพยายามส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมเทคโนโลยีภายในประเทศ การกำกับดูแลจึงต้องสร้างสมดุลระหว่างการควบคุมที่เข้มงวดกับการส่งเสริมนวัตกรรม

ในด้านโครงสร้างการกำกับดูแล จีนมีการกระจายอำนาจระหว่างหลายหน่วยงาน Vila Seoane (2021) อธิบายว่าหน่วยงานหลักในการกำกับดูแล ได้แก่ Cyberspace Administration of China (CAC) Ministry of Industry and Information Technology (MIIT) และหน่วยงานระดับท้องถิ่น การมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสร้างความท้าทายในการประสานงาน แต่ก็ช่วยให้การกำกับดูแลมีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อบริบทที่แตกต่างกันได้ดีขึ้น

กฎหมายความมั่นคงทางไซเบอร์ของจีนที่มีผลบังคับใช้ในปี 2017 วางรากฐานสำคัญสำหรับการกำกับดูแลข้อมูลและความมั่นคงทางไซเบอร์ Leese (2024) วิเคราะห์ว่ากฎหมายนี้ให้อำนาจรัฐในการควบคุมการไหลเวียนของข้อมูลและกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยสำหรับโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ นอกจากนี้ยังกำหนดให้ข้อมูลสำคัญต้องจัดเก็บภายในประเทศจีน โดยการบังคับใช้กฎหมายของจีนมี



ลักษณะที่ยืดหยุ่นและเลือกใช้ตามความเหมาะสม Donnelly et al. (2024) ชี้ให้เห็นว่าแม้จะมีกฎระเบียบที่เข้มงวด แต่การบังคับใช้มักคำนึงถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจและความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ตัวอย่าง เช่น การผ่อนปรนระยะเวลาในการปฏิบัติตามข้อกำหนดบางประการ หรือการเปิดโอกาสให้มีการหารือเพื่อปรับปรุงกฎระเบียบให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

จีนยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมภายในประเทศ Hoeffler and Mérand (2024) อธิบายว่านโยบาย Made in China 2025 และแผนพัฒนาเทคโนโลยีอื่นๆ สะท้อนความพยายามของจีนในการลดการพึ่งพาเทคโนโลยีต่างชาติและสร้างความเป็นผู้นำในอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูง การกำกับดูแลจึงต้องสนับสนุนเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์นี้ด้วย อย่างไรก็ตาม แนวทางการกำกับดูแลของจีนก็เผชิญกับข้อวิจารณ์บางประการ Belli (2024) ชี้ให้เห็นว่าการควบคุมที่เข้มงวดของรัฐอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนและการแข่งขันในตลาด นอกจากนี้ความไม่ชัดเจนในการตีความกฎหมายและการทับซ้อนของอำนาจหน้าที่ระหว่างหน่วยงานเป็นประเด็นที่ต้องได้รับการแก้ไข

3) อินเดีย กรณีศึกษาของการพัฒนาแนวทางการกำกับดูแลท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล

อินเดียนำเสนอกกรณีศึกษาที่น่าสนใจของประเทศกำลังพัฒนาที่กำลังพยายามสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลกับการรักษาอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัล Prasad (2022) วิเคราะห์ว่าอินเดียมีการพัฒนารอบการกำกับดูแลที่ค่อยๆ ปรับเปลี่ยนจากการตอบสนองต่อปัญหาเฉพาะหน้า (ex-post) ไปสู่การวางระบบการกำกับดูแลที่ครอบคลุมมากขึ้น

โครงการ Aadhaar ซึ่งเป็นระบบยืนยันตัวตนทางดิจิทัลขนาดใหญ่ที่สุดในโลก เป็นตัวอย่างสำคัญของความพยายามในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลของอินเดีย Vila Seoane (2021) อธิบายว่า Aadhaar ไม่เพียงแต่เป็นระบบการยืนยันตัวตน แต่ยังเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการพัฒนาบริการดิจิทัลและการรวบรวมข้อมูลของรัฐ แม้จะมีข้อกังวลเรื่องความเป็นส่วนตัวและการรั่วไหลของข้อมูล

ในด้านการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล อินเดียได้พัฒนาร่างกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Data Protection Bill) ที่ได้รับอิทธิพลจาก GDPR ของสหภาพยุโรป Gupta and Sony (2021) วิเคราะห์ว่ากฎหมายนี้พยายามสร้างสมดุลระหว่างการคุ้มครองสิทธิของประชาชนกับการส่งเสริมนวัตกรรมและการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัล แม้จะมีการวิพากษ์วิจารณ์ว่าให้อำนาจรัฐมากเกินไปในบางประเด็น

นอกจากนี้ อินเดียยังมีนโยบาย “Digital India” ที่มุ่งส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาประเทศ Belli (2024) ชี้ให้เห็นว่านโยบายนี้สะท้อนความพยายามของอินเดียในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ในขณะเดียวกันก็พยายามรักษาอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัลผ่านมาตรการต่างๆ เช่น การกำหนดให้จัดเก็บข้อมูลในประเทศ

การตัดสินใจห้ามแอปพลิเคชันจากจีนจำนวนมากในปี 2020 แสดงให้เห็นถึงความกังวลด้านความมั่นคงและอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัลของอินเดีย Monsees and Lambach (2022) วิเคราะห์ว่าการตัดสินใจดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าอินเดียพร้อมที่จะใช้มาตรการเด็ดขาดเพื่อปกป้องผลประโยชน์ด้านความมั่นคง แม้จะมีผลกระทบต่อผู้ใช้งานและภาคธุรกิจ

อย่างไรก็ตาม การพัฒนารอบการกำกับดูแลของอินเดียยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ Lehuédé (2024) ชี้ให้เห็นปัญหาสำคัญ เช่น ความล่าช้าในการออกกฎหมายและกฎระเบียบที่จำเป็น ข้อจำกัดด้านขีดความสามารถในการบังคับใช้กฎหมาย และความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานกำกับดูแล



ต่างๆ นอกจากนี้ ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลที่สูงในอินเดียก็เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนานโยบายที่มีประสิทธิภาพ แม้จะมีความท้าทาย แต่ประสบการณ์ของอินเดียในการพัฒนารอบการกำกับดูแลอำนาจอิทธิพลทางดิจิทัลมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ โดยเฉพาะในประเด็นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลกับการรักษาอำนาจอธิปไตยและความมั่นคงของประเทศ

4) การเปรียบเทียบกรณีศึกษา

ผู้วิจัย เปรียบเทียบลักษณะสำคัญของทั้ง 3 กรณีศึกษาจำแนกตามมิติการวิเคราะห์ โดยรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบกรณีศึกษา

มิติการวิเคราะห์	สหภาพยุโรป (Ex-ante Focus)	จีน (Hybrid Approach)	อินเดีย (Ex-post to Hybrid)
กฎหมายและ กรอบการกำกับ ดูแลหลัก	GDPR (2018), Digital Markets Act, Digital Services Act	Cybersecurity Law (2017), Data Security Law (2021), Personal Information Protection Law (2021)	Draft Personal Data Protection Bill, Information Technology Act, Aadhaar Act
แนวทางการ กำกับดูแล	เน้นการวางกฎเกณฑ์ ล่วงหน้า มาตรฐาน ชัดเจน บทลงโทษ เข้มงวด	ผสมผสานระหว่าง กฎเกณฑ์ล่วงหน้าและ การตอบสนองภายหลัง ยืดหยุ่นในการบังคับใช้	เริ่มจากการตอบสนอง เฉพาะกรณี กำลังพัฒนา ไปสู่การมีกรอบที่ ครอบคลุม
โครงสร้างองค์กร กำกับดูแล	หน่วยงานกำกับดูแล ระดับชาติ European Data Protection Board มาตรฐานกลาง ชัดเจน	CAC, MIIT และ หน่วยงานระดับท้องถิ่น กระจายอำนาจ มีความ ซ้ำซ้อน	หลายหน่วยงานกำกับ ดูแล อยู่ระหว่างการ พัฒนาโครงสร้าง ขาด การประสานงานที่มี ประสิทธิภาพ
การบังคับใช้และ การลงโทษ	เข้มงวด บทลงโทษสูง (4% ของรายได้ทั่วโลก) มีแนวปฏิบัติชัดเจน	เลือกบังคับใช้ตามความ เหมาะสม คำนึงถึง ผลกระทบทางเศรษฐกิจ ยืดหยุ่น	ไม่สม่ำเสมอ ขีด ความสามารถจำกัด ขาด ประสิทธิภาพในการ บังคับใช้
จุดเน้นของ นโยบาย	สิทธิพื้นฐาน การ คุ้มครองผู้บริโภค การ แข่งขันที่เป็นธรรม การ คุ้มครองข้อมูล	ความมั่นคงของรัฐ การ ควบคุมเนื้อหา การ พัฒนาอุตสาหกรรม ภายในประเทศ	การพัฒนาเศรษฐกิจ ดิจิทัล การรักษาความ มั่นคง การพัฒนา โครงสร้างพื้นฐาน
ความท้าทายหลัก	ต้นทุนในการปฏิบัติตาม สูง ความแตกต่างในการ	ความไม่ชัดเจนในการ ตีความ การทับซ้อนของ	ขีดความสามารถจำกัด ความล่าช้าในการออก



มิติการวิเคราะห์	สหภาพยุโรป (Ex-ante Focus)	จีน (Hybrid Approach)	อินเดีย (Ex-post to Hybrid)
	บังคับใช้ระหว่างประเทศ สมาชิก	อำนาจ ผลกระทบต่อ นวัตกรรม	กฎหมาย ความเหลื่อมล้ำ ทางดิจิทัล
ผลกระทบต่อ นวัตกรรม	อาจชะลอนวัตกรรม เนื่องจากกฎระเบียบ เข้มงวด ต้นทุนการ ปฏิบัติตามสูง	สนับสนุนนวัตกรรม ภายในประเทศ จำกัด การแข่งขันจากต่างชาติ	พยายามสร้างสมดุล ระหว่างนวัตกรรมและ การกำกับดูแล ขาดระบบ นิเวศที่เอื้อต่อนวัตกรรม
การคุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคล	ครอบคลุมและเข้มงวด เน้นสิทธิของเจ้าของ ข้อมูล หลักความยินยอม	เน้นความมั่นคงควบคู่กับ การคุ้มครอง รัฐมีอำนาจ เข้าถึงข้อมูล	อยู่ระหว่างพัฒนา กฎหมาย ได้รับอิทธิพล จาก GDPR แต่ให้อำนาจ รัฐมากกว่า

5) ข้อจำกัดในการใช้แพลตฟอร์มทางดิจิทัล

ขีดจำกัดในการใช้แพลตฟอร์มทางดิจิทัลในสหภาพยุโรป จีน และอินเดียสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของแนวทางการกำกับดูแลและลำดับความสำคัญของแต่ละภูมิภาค โดยแต่ละประเทศมีวิธีการและเกณฑ์ที่แตกต่างกันในการจำกัดการดำเนินงานของแพลตฟอร์มดิจิทัล

สหภาพยุโรปใช้แนวทางการกำหนดขีดจำกัดผ่านกรอบกฎหมายที่ครอบคลุม โดยเฉพาะผ่าน Digital Markets Act (DMA) และ Digital Services Act (DSA) ที่กำหนดภาระหน้าที่พิเศษสำหรับแพลตฟอร์มขนาดใหญ่หรือ “Gatekeepers” Hoeffler and Mérand (2024) วิเคราะห์ว่าข้อกำหนดสำคัญ ได้แก่ การห้ามให้ความได้เปรียบกับบริการของตนเองในแพลตฟอร์ม การอนุญาตให้ผู้ใช้ออนการติดตั้งแอปพลิเคชันที่ติดตั้งมาล่วงหน้า การเปิดให้มีการติดตั้งแอปจากแหล่งอื่น (sideloading) และการเปิดเผยข้อมูลกับคู่แข่งในบางกรณี ส่งผลให้แพลตฟอร์มยักษ์ใหญ่อย่าง Apple Google Meta และ Amazon ต้องปรับเปลี่ยนโมเดลธุรกิจในตลาดยุโรปอย่างมีนัยสำคัญ เช่น Apple ต้องเปิดให้ติดตั้งแอปนอก App Store และ Google ต้องให้ผู้เลือกใช้เครื่องมือค้นหาเริ่มต้น นอกจากนี้ DSA ยังกำหนดให้แพลตฟอร์มมีความรับผิดชอบในการกำกับดูแลเนื้อหา ต้องทำการประเมินความเสี่ยงเชิงระบบและโปร่งใสในการใช้อัลกอริทึม Broeders et al. (2023) ชี้ให้เห็นว่าแม้ข้อกำหนดเหล่านี้สร้างความชัดเจน แต่ก็สร้างภาระต้นทุนสูงโดยเฉพาะสำหรับธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง และอาจส่งผลให้บริษัทเทคโนโลยีบางแห่งลดการลงทุนหรือชะลอการเปิดตัวบริการใหม่ในตลาดยุโรป

จีนมีแนวทางที่แตกต่างอย่างชัดเจน โดยเน้นการควบคุมเนื้อหาและความมั่นคงของรัฐเป็นหลัก Khasanova and Tai (2024) อธิบายว่าจีนใช้ระบบ “Great Firewall” ปิดกั้นแพลตฟอร์มต่างชาติหลักเกือบทั้งหมด เช่น Facebook Google Twitter YouTube และ Instagram ทำให้ประชาชนต้องพึ่งพาแพลตฟอร์มในประเทศ เช่น WeChat Weibo Baidu และ Douyin ซึ่งต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดการควบคุมเนื้อหาที่เข้มงวด มีระบบตรวจสอบและลบเนื้อหาที่ละเมิดกฎหมายหรือคุกคามความมั่นคง Fratini et al. (2024) ชี้ให้เห็นว่าแพลตฟอร์มที่มีผู้ใช้จำนวนมากต้องจัดเก็บข้อมูลในประเทศและให้ความร่วมมือกับหน่วยงานรัฐในการเข้าถึงข้อมูล ตั้งแต่ปี 2021 จีนเริ่มกำกับดูแลบริษัทเทคโนโลยีในประเทศอย่างเข้มงวดมากขึ้น โดยเฉพาะด้านการผูกขาดและการคุ้มครองข้อมูล ส่งผลให้บริษัทยักษ์ใหญ่อย่าง Alibaba และ Tencent ต้องปรับเปลี่ยนการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังมีการห้ามบริษัทที่มีข้อมูล



ส่วนบุคคลจำนวนมากเข้าจดทะเบียนในตลาดหุ้นต่างประเทศโดยไม่ได้รับอนุญาต เช่น กรณีของ Didi Chuxing ทั้งนี้ Donnelly et al. (2024) สังเกตว่าแม้จะมีกฎระเบียบเข้มงวด แต่การบังคับใช้ความยืดหยุ่นและเลือกใช้ตามความเหมาะสม คำนึงถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจ แต่ก็สร้างความไม่แน่นอนให้กับทั้งบริษัทในประเทศและต่างชาติ

อินเดียมีแนวทางที่สะท้อนการพัฒนากรอบการกำกับดูแลที่กำลังเปลี่ยนผ่าน Prasad (2022) วิเคราะห์ว่า อินเดียค่อนข้างเปิดกว้างต่อแพลตฟอร์มต่างชาติ แต่เริ่มกำหนดข้อจำกัดมากขึ้น กฎ IT Rules 2021 กำหนดให้แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียและบริการ OTT ต้องแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายที่อยู่ในอินเดีย มีกลไกรับเรื่องร้องเรียน และลบเนื้อหาผิดกฎหมายภายในกรอบเวลาที่กำหนด เหตุการณ์สำคัญคือการห้ามแอปพลิเคชันจากจีนกว่า 200 แอป รวมถึง TikTok, WeChat และ PUBG Mobile ในปี 2020 ภายใต้เหตุผลความมั่นคงแห่งชาติ Monsees and Lambach (2022) ระบุว่ามาตรการนี้แสดงให้เห็นความพร้อมใช้มาตรการเด็ดขาดเพื่อปกป้องผลประโยชน์ด้านความมั่นคง และเปิดโอกาสให้แพลตฟอร์มอินเดียอย่าง ShareChat และ Chingari เติบโต Vila Seoane (2021) ชี้ให้เห็นว่าอินเดียมีข้อกำหนด Data Localization ให้บริษัทบางประเภท โดยเฉพาะสถาบันการเงินและอีคอมเมิร์ซ ต้องจัดเก็บข้อมูลผู้ใช้ในประเทศ แต่การบังคับใช้ยังไม่สม่ำเสมอและมีข้อยกเว้นหลายกรณี อย่างไรก็ตาม อินเดียยังเผชิญความท้าทาย เช่น ความล่าช้าในการออกกฎหมาย ข้อจำกัดด้านขีดความสามารถในการบังคับใช้ ความขัดแย้งระหว่างหน่วยงาน และความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลที่สูง ซึ่ง Gupta and Sony (2021) ระบุว่า เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนานโยบายที่มีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยนี้จะนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ ดังนี้

1) การเปรียบเทียบแนวทางการกำกับดูแลเชิงป้องกันและการกำกับดูแลภายหลัง ผลการศึกษาแสดงให้เห็นความแตกต่างที่ชัดเจนระหว่างการกำกับดูแลเชิงป้องกันและการกำกับดูแลภายหลังในสามกรณีศึกษา สหภาพยุโรปเป็นตัวอย่างที่โดดเด่นของการใช้แนวทางเชิงป้องกันผ่าน GDPR และ DMA ซึ่งวางกฎเกณฑ์ล่วงหน้าอย่างครอบคลุม Monsees and Lambach (2022) ชี้ให้เห็นว่าแนวทางนี้สร้างความชัดเจนและความแน่นอนให้กับผู้ประกอบการ แต่ก็มีต้นทุนในการปฏิบัติตามที่สูง โดยเฉพาะสำหรับธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลาง ข้อดีของแนวทางนี้คือสามารถป้องกันปัญหาก่อนเกิดและสร้างมาตรฐานที่เป็นสากล อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดที่สำคัญ คือ ความยืดหยุ่นที่จำกัดและอาจส่งผลกระทบต่อนวัตกรรม ดังที่ Broeders et al. (2023) วิเคราะห์ว่าบริษัทเทคโนโลยีบางแห่งชะลอการเปิดตัวบริการใหม่ในตลาดยุโรปเนื่องจากความซับซ้อนของข้อกำหนด

ในทางตรงกันข้าม การกำกับดูแลภายหลังที่เคยใช้ในอินเดียมีความยืดหยุ่นมากกว่า แต่ก็เผชิญกับปัญหาการตอบสนองที่ล่าช้าและไม่มีประสิทธิภาพ Vila Seoane (2021) ชี้ให้เห็นว่าการรอให้ปัญหาเกิดขึ้นก่อนแล้วจึงดำเนินการแก้ไขทำให้เกิดความเสียหายที่ยากต่อการฟื้นฟู โดยเฉพาะในกรณีการรั่วไหลของข้อมูลส่วนบุคคลหรือการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ Khasanova and Tai (2024) ที่อธิบายว่าการกำกับดูแลภายหลังเหมาะสมในบริบทที่เทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงรวดเร็วและยากต่อการคาดการณ์ แต่จำเป็นต้องมีขีดความสามารถสถาบันที่เข้มแข็งในการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

จึงนำเสนอแนวทางผสมผสานที่มีลักษณะเฉพาะตัวที่น่าสนใจ โดยมีกฎระเบียบเชิงป้องกันที่เข้มงวด แต่การบังคับใช้มีความยืดหยุ่นตามบริบท Donnelly et al. (2024) วิเคราะห์ว่าแนวทางนี้ช่วยให้จีนสามารถสร้างสมดุลระหว่างการควบคุมที่เข้มงวดกับการส่งเสริมนวัตกรรมภายในประเทศ อย่างไรก็ตาม



ความไม่แน่นอนในการบังคับใช้สร้างความท้าทายให้กับบริษัท โดยเฉพาะบริษัทต่างชาติที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ ผลการศึกษายังพบว่ามีแนวโน้มการหลอมรวมระหว่างสองแนวทางโดยสหภาพยุโรปเริ่มมีความยืดหยุ่นมากขึ้นในบางประเด็น และอินเดียกำลังพัฒนาไปสู่การมีกรอบเชิงป้องกันที่ชัดเจนมากขึ้น

2) กรอบการกำกับดูแล กลไกการบังคับใช้ และโครงสร้างสถาบัน

การวิเคราะห์กรอบการกำกับดูแลของสามกรณีศึกษาแสดงให้เห็นความแตกต่างที่สำคัญในการออกแบบและการดำเนินงาน กรอบการกำกับดูแลของสหภาพยุโรปมีลักษณะครอบคลุมและเป็นระบบ โดย GDPR กำหนดหลักการพื้นฐานที่ชัดเจน เช่น หลักความยินยอม การจำกัดวัตถุประสงค์ และสิทธิของเจ้าของข้อมูล ในขณะที่ DMA และ DSA กำหนดภาระหน้าที่เฉพาะสำหรับแพลตฟอร์มขนาดใหญ่ Hoeffler and Mérand (2024) ชี้ให้เห็นว่าการมี European Data Protection Board เป็นกลไกประสานงานช่วยสร้างมาตรฐานกลางและลดความแตกต่างระหว่างประเทศสมาชิก แม้จะยังคงมีความท้าทายในการตีความและการบังคับใช้ที่สอดคล้องกัน

กรอบการกำกับดูแลของจีนมีความซับซ้อนมากกว่า โดยมีกฎหมายหลายฉบับที่ครอบคลุมด้านต่างๆ ได้แก่ Cybersecurity Law, Data Security Law และ Personal Information Protection Law Fratini et al. (2024) วิเคราะห์ว่าการมีหลายหน่วยงานกำกับดูแล เช่น CAC และ MIIT สร้างความท้าทายในการประสานงาน แต่ก็ช่วยให้สามารถตอบสนองต่อบริบทที่แตกต่างกันได้ดีขึ้น ความเข้มงวดในการบังคับใช้มักขึ้นอยู่กับความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์และผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ซึ่งแตกต่างจากสหภาพยุโรปที่เน้นการบังคับใช้อย่างสม่ำเสมอ

อินเดียอยู่ในระหว่างการพัฒนากรอบการกำกับดูแลที่ครอบคลุม โดยมี IT Rules 2021 และร่าง Personal Data Protection Bill เป็นรากฐานสำคัญ Prasad (2022) ชี้ให้เห็นว่าความล่าช้าในการออกกฎหมายและข้อจำกัดด้านขีดความสามารถสถาบันเป็นอุปสรรคสำคัญ โครงสร้างสถาบันยังขาดการประสานงานที่มีประสิทธิภาพระหว่างหน่วยงานต่างๆ ส่งผลให้การบังคับใช้ไม่สม่ำเสมอ อย่างไรก็ตาม การห้ามแอปพลิเคชันจากจีนแสดงให้เห็นว่าอินเดียสามารถใช้มาตรการเด็ดขาดเมื่อเกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งชาติ

กลไกการบังคับใช้ของสหภาพยุโรปมีความเข้มงวดและมีบทลงโทษที่รุนแรง โดยกำหนดค่าปรับสูงสุดถึง 4% ของรายได้ทั่วโลกสำหรับการละเมิด GDPR Broeders et al. (2023) อธิบายว่าบทลงโทษที่สูงนี้สร้างแรงจูงใจให้บริษัทปฏิบัติตามอย่างจริงจัง ในขณะที่จีนใช้แนวทางเลือกสรรในการบังคับใช้ โดยคำนึงถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจและความจำเป็นในการพัฒนาอุตสาหกรรม อินเดียมีข้อจำกัดด้านขีดความสามารถในการบังคับใช้ ทำให้การลงโทษมักไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร Gupta and Sony (2021) เสนอว่าการเสริมสร้างขีดความสามารถสถาบันเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับอินเดียในการพัฒนาการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ

3) ประสิทธิภาพและความท้าทายของแต่ละแนวทางในบริบทที่แตกต่าง

การประเมินประสิทธิภาพของแต่ละแนวทางต้องพิจารณาในบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่ต่างกัน แนวทางของสหภาพยุโรปมีประสิทธิภาพในการสร้างมาตรฐานที่สูงและปกป้องสิทธิของพลเมือง Lehouedé (2024) วิเคราะห์ว่า “Brussels Effect” แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของมาตรฐานยุโรปที่ส่งผลให้หลายประเทศพัฒนากฎหมายที่คล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ตาม ความท้าทายสำคัญคือการสร้างสมดุลระหว่างการคุ้มครองกับการส่งเสริมนวัตกรรม โดยเฉพาะในบริบทที่เทคโนโลยี



เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ต้นทุนการปฏิบัติตามที่สูงอาจส่งผลให้สตาร์ทอัพและ SMEs ในยุโรป เสียเปรียบในการแข่งขันกับบริษัทขนาดใหญ่ที่มีทรัพยากรมากกว่า

แนวทางของจีนมีประสิทธิภาพในการรักษาความมั่นคงและส่งเสริมอุตสาหกรรมภายในประเทศ Khasanova and Tai (2024) ชี้ให้เห็นว่าการควบคุมที่เข้มงวดช่วยให้รัฐสามารถจัดการกับเนื้อหาและ ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่ความยืดหยุ่นในการบังคับใช้ช่วยส่งเสริมการเติบโตของบริษัท เทคโนโลยีจีน อย่างไรก็ตาม Belli (2024) วิพากษ์ว่าแนวทางนี้อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของ ประชาชนและสร้างอุปสรรคต่อบริษัทต่างชาติ ความไม่แน่นอนในการบังคับใช้เป็นความท้าทายสำคัญที่ ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนต่างชาติ

อินเดียเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อนในการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลกับการ รักษาอำนาจอธิปไตย Prasad (2022) วิเคราะห์ว่าความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลที่สูงทำให้การพัฒนา นโยบายที่เหมาะสมกับทุกกลุ่มเป็นเรื่องท้าทาย นโยบาย Digital India แสดงให้เห็นความพยายามในการ ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาประเทศ แต่การขาดกรอบการกำกับดูแลที่ชัดเจนสร้างความไม่แน่นอนให้กับภาคธุรกิจ ความล่าช้าในการออกกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลส่งผลให้อินเดียตกอยู่ในสภาพเปราะบางต่อ การละเมิดข้อมูล

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของแต่ละแนวทาง ได้แก่ ชีตความสามารถของสถาบัน แรงจูงใจทางเศรษฐกิจ และบริบททางการเมือง Leese (2024) พบว่าสหภาพยุโรปมีสถาบันที่เข้มแข็ง และประสบการณ์ยาวนานในการกำกับดูแล ในขณะที่จีนมีความสามารถในการระดมทรัพยากรและ ประสานงานระหว่างหน่วยงานได้ดี อินเดียยังต้องพัฒนาขีดความสามารถสถาบันและแก้ไขปัญห การขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงาน แรงจูงใจทางเศรษฐกิจก็มีบทบาทสำคัญ โดยจีนและอินเดีย ต้องพิจารณาผลกระทบต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจมากกว่าสหภาพยุโรปที่เน้นการคุ้มครองสิทธิเป็นหลัก

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาและการอภิปรายข้างต้น มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับประเทศต่างๆ ดังนี้ ประการแรก การพัฒนากฎการกำกับดูแลควรคำนึงถึงบริบทเฉพาะของแต่ละประเทศ Monsees and Lambach (2022) เสนอว่าไม่มีรูปแบบใดที่เหมาะสมกับทุกบริบท ประเทศควรเลือกใช้ แนวทางที่สอดคล้องกับระดับการพัฒนา ชีตความสามารถสถาบัน และเป้าหมายทางเศรษฐกิจและสังคม ประเทศกำลังพัฒนาอาจเริ่มต้นด้วยแนวทางผสมผสานที่มีความยืดหยุ่น แล้วค่อยพัฒนาไปสู่กรอบที่ ครอบคลุมมากขึ้นเมื่อมีขีดความสามารถเพียงพอ

ประการที่สอง การเสริมสร้างขีดความสามารถสถาบันเป็นสิ่งจำเป็น Vila Seoane (2021) แนะนำให้เพิ่มการลงทุนในการพัฒนาบุคลากร เทคโนโลยี และโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการ กำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ การสร้างหน่วยงานกลางที่มีอำนาจและทรัพยากรเพียงพอจะช่วยเพิ่ม ประสิทธิภาพในการบังคับใช้และลดความซ้ำซ้อน

ประการที่สาม การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นกุญแจสู่ความสำเร็จ Hoeffler and Mérand (2024) เน้นความสำคัญของการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และ ประชาสังคมในการพัฒนาและบังคับใช้นโยบาย การมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในการออกแบบ กฎระเบียบจะช่วยให้นโยบายมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและลดภาระที่ไม่จำเป็น

ประการสุดท้าย การเพิ่มความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการกับความท้าทาย ข้ามพรมแดน Belli (2024) เสนอให้พัฒนามาตรฐานและแนวปฏิบัติร่วมกันในระดับภูมิภาคและระดับโลก



โดยเฉพาะในประเด็นการไหลเวียนของข้อมูลข้ามพรมแดนและการจัดการกับบริษัทเทคโนโลยีข้ามชาติ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และบทเรียนระหว่างประเทศจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนา นโยบายที่ดีขึ้น

องค์ความรู้ที่ได้

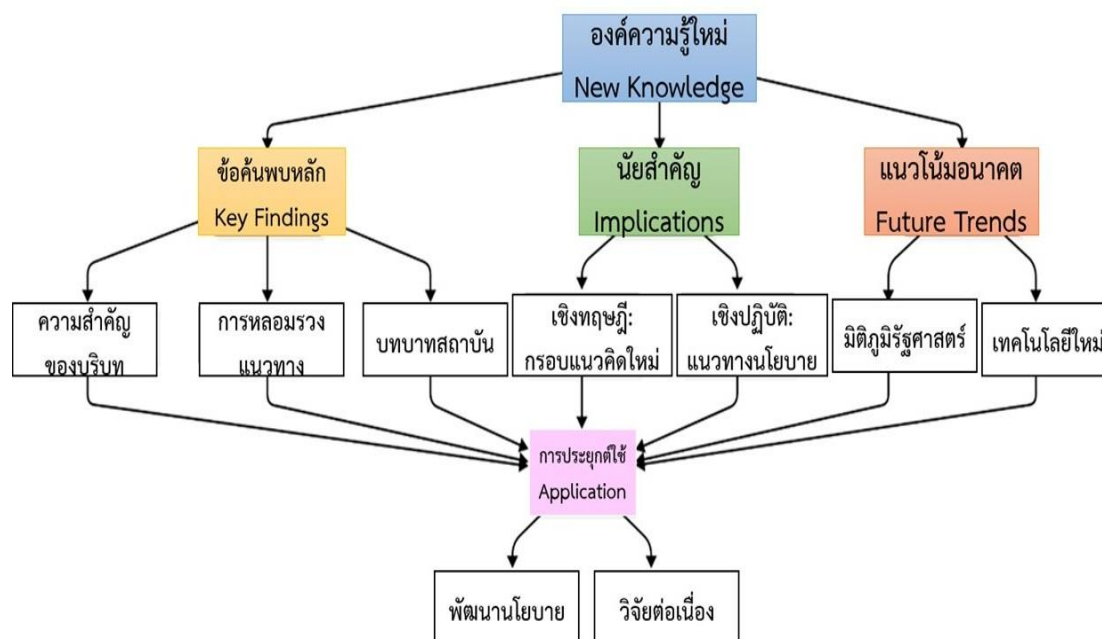
การศึกษานี้สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญในการทำความเข้าใจการกำกับดูแลอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัลในบริบทที่แตกต่างกัน ข้อค้นพบหลักสามประการที่โดดเด่นจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบสามกรณีศึกษา ประการแรก Lehouedé (2024) สรุปว่าประสิทธิภาพของการกำกับดูแลขึ้นอยู่กับบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของแต่ละประเทศอย่างมีนัยสำคัญ การเลือกใช้แนวทางการกำกับดูแลจึงต้องคำนึงถึงปัจจัยเหล่านี้ โดยไม่สามารถนำรูปแบบจากประเทศหนึ่งไปใช้กับอีกประเทศหนึ่งได้โดยตรง ประการที่สอง Monsees and Lambach (2022) พบว่าแนวโน้มในการผสมผสานระหว่าง ex-ante และ ex-post regulation กำลังเพิ่มขึ้น เพื่อสร้างสมดุลระหว่างความชัดเจนและความยืดหยุ่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าทั้งสหภาพยุโรปและอินเดียกำลังปรับแนวทางให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น ในขณะที่จีนพยายามสร้างความชัดเจนในกฎระเบียบมากขึ้น ประการที่สาม Hoeffler and Mérand (2024) ชี้ให้เห็นว่าความเข้มแข็งของสถาบันกำกับดูแลและการประสานงานระหว่างหน่วยงานมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพของการกำกับดูแลมากกว่ารูปแบบการกำกับดูแลที่เลือกใช้ โดยประเทศที่มีสถาบันเข้มแข็งสามารถใช้ทั้งแนวทาง ex-ante และ ex-post ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การศึกษานี้มีนัยสำคัญทั้งในเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติ Gupta and Sony (2021) เสนอว่าในเชิงทฤษฎีช่วยขยายความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการกำกับดูแลกับประสิทธิภาพและผลกระทบในบริบทที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะการค้นพบว่าการกำกับดูแลเชิงป้องกันไม่จำเป็นต้องเหนือกว่าการกำกับดูแลภายหลังในทุกบริบท แต่ประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆ ที่สำคัญไม่แพ้กัน โดยเฉพาะขีดความสามารถสถาบัน แรงจูงใจทางเศรษฐกิจ และบริบททางการเมือง และยังชี้ให้เห็นว่ามีแนวโน้มการหลอมรวมระหว่างสองแนวทาง (convergence) ซึ่งเป็นข้อค้นพบใหม่ที่สำคัญต่อการพัฒนาทฤษฎีการกำกับดูแลดิจิทัล นอกจากนี้ Sheikh (2022) ชี้ให้เห็นว่าการศึกษานี้เสนอกรอบแนวคิดใหม่ในการวิเคราะห์อำนาจอธิปไตยทางดิจิทัลที่เชื่อมโยงระหว่างรูปแบบการกำกับดูแล องค์ประกอบสำคัญ (การควบคุมข้อมูล โครงสร้างพื้นฐาน การกำกับแพลตฟอร์ม) และปัจจัยที่มีอิทธิพล ซึ่งสามารถนำไปใช้วิเคราะห์กรณีศึกษาอื่นๆ ได้ในเชิงปฏิบัติ Belli (2024) ชี้ให้เห็นว่าข้อค้นพบจากการศึกษาสามารถนำไปใช้ในการพัฒนานโยบายและกรอบการกำกับดูแลที่เหมาะสมสำหรับแต่ละประเทศ โดยเฉพาะในประเด็นการสร้างสมดุลระหว่างการควบคุมกับการส่งเสริมนวัตกรรม สำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่กำลังออกแบบกรอบการกำกับดูแล การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าควรเริ่มต้นด้วยการเสริมสร้างขีดความสามารถสถาบันก่อน แล้วจึงค่อยพัฒนากรอบกฎหมายที่ครอบคลุม มากกว่าการพยายามลอกเลียนแบบ GDPR โดยตรง Fratini et al. (2024) เสริมว่าการศึกษานี้ยังให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับขีดจำกัดในการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล ซึ่งช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายเข้าใจผลกระทบที่เป็นรูปธรรมของการกำกับดูแลต่อภาคธุรกิจและผู้บริโภค ความร่วมมือระหว่างประเทศก็เป็นอีกประเด็นสำคัญที่การศึกษานี้ชี้ให้เห็นความจำเป็น โดยเฉพาะในการพัฒนามาตรฐานร่วมและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่จะช่วยให้ประเทศต่างๆ เรียนรู้จากความสำเร็จและความผิดพลาดของกันและกัน

นอกจากนี้ ยังเผยให้เห็นแนวโน้มสำคัญในอนาคต Vila Seoane (2021) และ Khasanova and Tai (2024) ชี้ให้เห็นว่าการกำกับดูแลอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัลกำลังเป็นเครื่องมือทางภูมิรัฐศาสตร์มากขึ้น โดยประเทศต่างๆ ใช้การกำกับดูแลเป็นวิธีในการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์กับมหาอำนาจอื่นๆ ความ



ตั้งเครือข่ายระหว่างทางเปิดกว้างทางเศรษฐกิจกับการปกป้องความมั่นคงจะเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ประเทศต่างๆ ต้องหาจุดสมดุลใหม่ระหว่างการส่งเสริมนวัตกรรมกับการรักษาอำนาจอธิปไตย ความท้าทายจากเทคโนโลยีใหม่ เช่น ปัญญาประดิษฐ์ Web3 และ quantum computing จะต้องการกรอบการกำกับดูแลที่ยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว องค์ความรู้จากการศึกษานี้จึงเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนานโยบายที่จะรับมือกับความท้าทายเหล่านี้ในอนาคต รายละเอียดตามที่แสดงไว้ในภาพที่ 2



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

บทสรุป

การศึกษาเปรียบเทียบการกำกับดูแลอำนาจอธิปไตยทางดิจิทัลระหว่างสหภาพยุโรป จีน และอินเดียเป็นการวิเคราะห์เปรียบเทียบกรอบการกำกับดูแลเชิงป้องกันและกรอบการกำกับดูแลภายหลังแสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน กรอบการกำกับดูแลเชิงป้องกันของสหภาพยุโรปผ่าน GDPR และ DMA สร้างความชัดเจนและมาตรฐานที่แข็งแกร่ง การศึกษากรอบการกำกับดูแลและโครงสร้างสถาบันเผยให้เห็นความแตกต่างที่สำคัญ ดังนี้ สหภาพยุโรปมีโครงสร้างที่เป็นระบบผ่าน European Data Protection Board จีนมีหลายหน่วยงานกระจายอำนาจซึ่งสร้างความยืดหยุ่นแต่ท้าทายในการประสานงาน อินเดียยังพัฒนาขีดความสามารถสถาบันและเผชิญปัญหาความล่าช้าในการออกกฎหมาย การประเมินประสิทธิภาพแสดงให้เห็นว่าบริบทมีบทบาทสำคัญ สหภาพยุโรปประสบความสำเร็จในการสร้างมาตรฐานสูงแต่ต้องสร้างสมดุลกับนวัตกรรม จีนมีประสิทธิภาพในการรักษาความมั่นคงและส่งเสริมอุตสาหกรรมภายในประเทศ แต่มีความไม่แน่นอนในการบังคับใช้ อินเดียกำลังพัฒนากรอบที่สมดุลแต่ยังต้องเสริมสร้างขีดความสามารถสถาบัน โดยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตควรมุ่งเน้น (1) การศึกษาผลกระทบระยะยาวของกรอบการกำกับดูแลที่แตกต่างกัน (2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกับการพัฒนานวัตกรรม (3) การศึกษาบทบาทของความร่วมมือระหว่างประเทศ (4) การพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพที่วัดได้อย่างเป็นรูปธรรม และ (5) การขยายขอบเขตไปยังกรณีศึกษาอื่นๆ ในภูมิภาคต่างๆ



เอกสารอ้างอิง

- Autolitano, S., & Pawlowska, A. (2021). *Europe's quest for digital sovereignty: GAIA-X as a case study*. Istituto Affari Internazionali (IAI). <https://www.jstor.org/stable/resrep30940>
- Belli, L. (2024). *Building good digital sovereignty through digital public infrastructures and digital commons in India and Brazil*. Cyber BRICS. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4966348>
- Braun, M., & Hummel, P. (2024). Is digital sovereignty normatively desirable? *Information, Communication & Society*, 1–14. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2024.2332624>
- Broeders, D., Cristiano, F., & Kaminska, M. (2023). In search of digital sovereignty and strategic autonomy: Normative power Europe to the test of its geopolitical ambitions. *Journal of Common Market Studies*, 61(5), 1261–1280. <https://doi.org/10.1111/jcms.13462>
- Christakis, T. (2020). *European digital sovereignty: Successfully navigating between the Brussels effect and Europe's quest for strategic autonomy*. Multidisciplinary Institute on Artificial Intelligence/Grenoble Alpes Data Institute. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3748098>
- Donnelly, S., Ríos Camacho, E., & Heidebrecht, S. (2023). Digital sovereignty as control: the regulation of digital finance in the European union. *Journal of European Public Policy*, 31(8), 2226–2249. <https://doi.org/10.1080/13501763.2023.2295520>
- Floridi, L. (2020). The fight for digital sovereignty: What it is, and why it matters, especially for the EU. *Contemporary Social Science*, 15(3), 330–345. <https://doi.org/10.1007/s13347-020-00423-6>
- Fratini, S., Hine, E., Novelli, C., Roberts, H., & Floridi, L. (2024). Digital sovereignty: A descriptive analysis and a critical evaluation of existing models. *Digital Society*, 59. <https://doi.org/10.1007/s44206-024-00146-7>
- Gupta, S., & Sony, R.A.L. (2021). Quest of data colonialism and cyber sovereignty: India's strategic position in cyberspace. *Legal Issues in the Digital Age*, 2, 68–81. <https://doi.org/10.17323/2713-2749.2021.2.68.81>
- Heidebrecht, S. (2024). From market liberalism to public intervention: Digital sovereignty and changing European union digital single market governance. *Journal of Common Market Studies*, 62(1), 205–223. <https://doi.org/10.1111/jcms.13488>
- Hoeffler, C., & Mérand, F. (2024). Digital sovereignty, economic ideas, and the struggle over the digital markets act: A political-cultural approach. *Journal of European Public Policy*, 31(8), 2121–2146. <https://doi.org/10.1080/13501763.2023.2294144>
- Khasanova, L., & Tai, K. (2024). Shades of authoritarian digital sovereignty: Divergences in Russian and Chinese data localisation regimes. *Journal of Cyber Policy*, 9(1), 70–94. <https://doi.org/10.1080/23738871.2024.2413938>
- Leese, M. (2024). Staying in control of technology: Predictive policing, democracy, and digital sovereignty. *Democratization*, 31(5), 963–978. <https://doi.org/10.1080/13510347.2023.2197217>



- Lehuedé, S. (2024). An alternative planetary future? Digital sovereignty frameworks and the decolonial option. *Big Data & Society*, 11(1), 1-13. <https://doi.org/10.1177/20539517231221778>
- Monsees, D., & Lambach, D. (2022). Digital sovereignty, geopolitical imaginaries, and the reproduction of European identity. *European Security*, 31(3), 377-394. <https://doi.org/10.1080/09662839.2022.2101883>
- Pohle, J. & Thiel, T. (2020). Digital sovereignty. *Internet Policy Review*, 9(4), 1-19. <https://doi.org/10.14763/2020.4.1532>
- Pohle, J., & Santaniello, M. (2024). From multistakeholderism to digital sovereignty: Toward a new discursive order in internet governance? *Policy & Internet*, 1-20. <https://doi.org/10.1002/poi3.426>
- Prasad, R. (2022). People as data, data as oil: The digital sovereignty of the Indian state. *Information, Communication & Society*, 25(6), 801-815. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2022.2056498>.
- Sheikh, H. (2022). European digital sovereignty: A layered approach. *Digital Society*, 1(25). <https://doi.org/10.1007/s44206-022-00025-z>
- Vila Seoane, M. F. (2021). Data securitisation: The challenges of data sovereignty in India. *Third World Quarterly*, 42(8), 1733-1750. <https://doi.org/10.1080/01436597.2021.1915122>





การใช้หลักสังคหวัตถุเพื่อพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร The use of the Sangahavattu to Develop the Duties of the House of Representatives

¹พระไกรสร สุมโน (กันมา), ²พระมหาสทธิธย์ สุธธิมโน (ราชวงศ์),
³พระมหาศุภสัฏฐ์ สุวณณกาโย (สีดาราข)

¹Phra Kaison Sumano (Kunma), ²Phramaha Sathit Sutemano (Ratchawong),

³Phramaha Surasak Suvannakayo (Sidarat)

^{1,2}นักวิชาการอิสระ

³นักศึกษานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ วิทยาลัยการเมืองการปกครอง
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

^{1,2}Independent Scholar

³Doctor of Philosophy, Department of Political Science, College of Politics and
Administration, Mahasarakham University

¹Corresponding author, e-mail: rockhop8899@gmail.com

Received: June 20, 2025; Revised: July 25, 2025; Accepted: August 01, 2025



บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และนำเสนอแนวทาง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ เพื่อพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อช่วยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถ ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับของประชาชน มีจริยธรรม และเป็นส่วนสำคัญใน การสร้างสรรค์สังคมประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า 1. ทาน (การให้ การเสียสละ การแบ่งปัน) เป็นการให้โอกาส การให้ความรู้ การให้เวลา และการเสียสละเพื่อประโยชน์สาธารณะ สามารถจำแนกได้ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการนิธิบัญญัติ คือ การเสนอกฎหมาย/แก้ไขกฎหมายและ การพิจารณา งบประมาณ 2) ด้านการเป็นตัวแทนประชาชน คือ การช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่และ การให้เวลาและรับฟัง 3) ด้านจริยธรรม คือ ความโปร่งใสทางการเงิน 2. ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ สุภาพมีเหตุผล) เป็นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สร้างสรรค์ และลดความขัดแย้ง สามารถจำแนกได้ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการอภิปรายและการแสดงความคิดเห็นในสภา คือ การใช้ถ้อยคำที่สร้างสรรค์และมี เหตุผล และการสื่อสารอย่างชัดเจน 2) ด้านการสื่อสารกับประชาชน คือ การพูดคุยด้วยความเคารพ และการให้ความหวังและกำลังใจ 3) ด้านการให้สัมภาษณ์สื่อ คือ ความรับผิดชอบต่อคำพูด 3. อตถจริยา (การประพฤติที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น) เป็นการกระทำที่เป็นคุณประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง การอุทิศตนเพื่อบริการสาธารณะ สามารถจำแนกได้ 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการยึดประโยชน์สาธารณะเป็นที่ตั้ง คือ การตัดสินใจเชิงนโยบาย และการทำงานเชิงรุกเพื่อแก้ปัญหา 2) ด้านการตรวจสอบ คือ การตรวจสอบ อย่างซื่อตรง และ 4. สมานัตตตา (การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ถือตัว เข้ากับคนได้ดี) เป็นความเสมอภาค การไม่เลือกปฏิบัติ และการสร้างความสามัคคี สามารถจำแนกได้ 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปฏิบัติหน้าที่



โดยไม่เลือกข้าง คือ ยึดถือหลักการและกฎหมาย และการสร้างความปรองดองในสภา 2) ด้านการดูแลประชาชนในพื้นที่ คือ การให้บริการอย่างเท่าเทียมและความเป็นกันเองและเข้าถึงได้

คำสำคัญ: หลักสังคหัตถุ; พัฒนา; การปฏิบัติหน้าที่; สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

Abstract

The objectives of the research article were to analyze and present the guidelines for applying the Sangahavatthu principles to develop the duty performance of Members of Parliament (MPs). This was done to enable MPs to perform their duties effectively, gain public acceptance, maintain ethics, and contribute significantly to the creation of a strong and sustainable democratic society. The study's findings were as follows: 1. Dana (Giving, Sacrifice, Sharing) was identified as providing opportunities, knowledge, and time, and making sacrifices for public benefit. It was classified into three aspects: 1) Legislative: This included proposing/amending laws and considering budgets. 2) Representation of the People: This involved assisting local constituents and dedicating time to listening. 3) Ethics: This pertained to financial transparency. 2. Piyavaca (Kind, Polite, and Reasonable Speech) was recognized as effective and constructive communication that reduced conflict. It was categorized into three aspects: 1) Debate and Expression of Opinions in Parliament: This encompassed using constructive and reasoned language and clear communication. 2) Communication with the Public: This involved speaking with respect and offering hope and encouragement. 3) Media Interviews: This related to accountability for spoken words. 3. Attacariya (Conduct Beneficial to Others) was defined as truly beneficial actions for the public good and dedication to public service. It was divided into two aspects: 1) Prioritizing Public Benefit: This involved policy decision-making and proactive problem-solving. 2) Oversight: This entailed honest scrutiny, and 4. Samanattata (Impartiality, Approachability, and Consistency) was understood as equality, non-discrimination, and fostering unity. It was differentiated into two aspects: 1) Impartial Performance of Duties: This involved adherence to principles and laws, and fostering reconciliation within parliament. 2) Caring for Local Constituents: This included providing equal service and being approachable and accessible.

Keywords: Sangahavatthu; Development; Duty Performance; Members of Parliament

บทนำ

ในระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทน (Representative Democracy) (โกวิท วงศ์สุรวุฒน์, 2540: 8-84) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) ถือเป็นหัวใจสำคัญและเป็นกลไกหลักในการเชื่อมโยงอำนาจอธิปไตยของปวงชนเข้ากับการบริหารราชการแผ่นดิน บทบาทของสส. มิได้จำกัดอยู่เพียงการเป็นผู้แทนของประชาชนในเขตเลือกตั้งเท่านั้น หากแต่ยังครอบคลุมถึงภารกิจสำคัญระดับชาติ ได้แก่ การนิติบัญญัติ (การพิจารณาและออกกฎหมาย), การตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหาร, การอนุมัติงบประมาณแผ่นดิน (สถาบันพระปกเกล้า, [ออนไลน์], 19 มิถุนายน 2568) เพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศ และการเป็นปากเสียงสะท้อนปัญหาและความต้องการของประชาชนไปยังภาครัฐ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม



ของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560: 32) อย่างไรก็ตาม ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในประเทศไทยมักเผชิญกับเสียงวิพากษ์วิจารณ์ อย่างที่ น.ส.รัชก ศรินอก สส.กทผ.พรรคก้าวไกล ถูกวิพากษ์วิจารณ์ถึงความไม่เหมาะสม ปมนั่งยกขาขึ้นเขากลางสภาฯ (แนวหน้า, [ออนไลน์], 17 กรกฎาคม 2568) และความท้าทายอยู่เสมอ ทำให้เกิดความกังวลต่อประสิทธิภาพและความน่าเชื่อถือของสถาบันนิติบัญญัติ ในสายตาของสาธารณชน ปัญหาดังกล่าวมีหลายมิติและส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความก้าวหน้าของระบอบประชาธิปไตยไทย

โดยมีปัญหาด้านความเชื่อมั่นและศรัทธา คือ ประชาชนจำนวนมากยังคงมีความรู้สึกไม่ไว้วางใจในตัวนักการเมืองและสถาบันทางการเมืองเนื่องจากปัญหาที่รับรู้ได้ เช่น การทุจริตคอร์รัปชัน การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว (พระมหานริต ญาณวุฑฺฒ, 2566: 34-51) หรือพวกพ้อง การเล่นพรรคเล่นพวก และการขาดความรับผิดชอบต่อคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นความขาดคุณธรรมจริยธรรมของนักการเมือง (พระครูธรรมธรรวฑฺฒ จิตตญาณ (สุวรรณจู) และเวชสุวรรณ อาจิวชัย, 2566: 130) และปัญหาด้านประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ คือ การประชุมสภาผู้แทนราษฎรบางครั้งถูกมองว่าขาดความจริงใจในการพิจารณากฎหมายที่สำคัญ มีการใช้เวลาไปกับการประเด็นการเมืองที่เน้นการโต้เถียงส่วนบุคคลมากกว่าการอภิปรายเนื้อหาสาระ หรือการขาดองค์ประชุมทำให้การพิจารณากฎหมายล่าช้า เช่น สภากล่ม ในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2568 รัฐสภาถกแก้รัฐธรรมนูญ มาตรา 256 วันที่ 2 เนื่องจากมีสมาชิกเข้าร่วม 175 คน ไม่ครบองค์ประชุม โดยนายวันมูหะมัดนอร์ประธาน สั่งปิดการประชุมทันทีไม่ทันได้เข้าสู่การพิจารณาแก้รัฐธรรมนูญ (Thai TBS, [ออนไลน์], 20 มิถุนายน 2568) และปัญหาด้านจริยธรรมและธรรมาภิบาล คือ กรณีการประพฤติมิชอบ การใช้อำนาจในทางที่ผิด (พรรณประภา อินทรวินันท์, 2560: 63) หรือการกระทำที่ไม่เหมาะสมของ สส. บางราย ได้บันทึกภาพลักษณะและความน่าเชื่อถือของทั้งสภาฯ และนักการเมืองโดยรวม ส่งผลให้ประชาชนตั้งคำถามถึงคุณสมบัติทางจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น นายรังสิมันต์ โรม สส. บัญชีรายชื่อ พรรคประชาชน กรณีการเสนอร่างแก้ไขประมวลกฎหมายอาญามาตรา 112 โดยกล่าวหาว่าฝ่าฝืนมาตรฐานจริยธรรมอย่างร้ายแรง เป็นต้น (ไทยโพสต์, [ออนไลน์], 20 มิถุนายน 2568) และปัญหาความห่างเหินจากประชาชน คือ แม้สส. จะมีหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชน แต่ในหลายกรณีประชาชนกลับรู้สึกว่าไม่สามารถเข้าถึง สส. ของตนได้ หรือสส. ไม่ได้สะท้อนปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่ไปสู่การแก้ไขระดับนโยบายและปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง คือ การเมืองไทยมักเผชิญกับภาวะความแตกแยกและขัดแย้งระหว่างพรรคการเมือง ซึ่งส่งผลให้การทำงานในสภาเป็นไปอย่างยากลำบาก และอาจทำให้การตัดสินใจบางครั้งถูกบงการด้วยผลประโยชน์ทางการเมืองมากกว่าประโยชน์ของประเทศชาติ เช่น สส. กุแห่ ซึ่งไม่ได้จำกัดแค่สส. ที่ลงมติสวนมติพรรคเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงสส. หรือนักการเมืองที่ย้ายพรรคเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวหรือกลุ่ม โดยเฉพาะในช่วงที่การเมืองมีความผันผวน เช่น การยุบพรรค การเลือกตั้งใหม่ เป็นต้น และอย่างที่กลุ่มกุแห่อนาคตใหม่ (ปี 2563) หลังศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคอนาคตใหม่ สส. บางส่วนย้ายไปสังกัดพรรคภูมิใจไทยและพรรคพลังประชารัฐในฝั่งรัฐบาล การย้ายครั้งนั้นถูกมองว่าเป็นการทรยศอุดมการณ์ของพรรคที่เน้นการปฏิรูป และสส. เหล่านี้ถูกเรียกว่า “กลุ่มกุแห่” อย่างกว้างขวาง กลุ่มกุแห่ไทยสร้างไทย (ปี 2568) สส. บางคนจากพรรคไทยสร้างไทย โหวตสวนมติพรรคในประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการจัดตั้งรัฐบาลหรือร่างกฎหมาย เกิดกระแสวิจารณ์ “กุแห่” อีกครั้ง เป็นต้น (Thai TBS, [ออนไลน์], 20 มิถุนายน 2568) ซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวาง ไม่เพียงแต่บ่อนทำลายความเชื่อมั่นของประชาชนต่อสถาบันประชาธิปไตย แต่ยังส่งผลต่อการพัฒนากฎหมาย นโยบายสาธารณะและ



การแก้ไขปัญหาของประเทศที่ล่าช้า ไม่ตรงจุด หรือไม่เป็นไป เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในทุกมิติ

ด้วยเหตุนี้ การทำความเข้าใจถึงต้นตอของปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการแสวงหาแนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างประสิทธิภาพ จริยธรรม และความรับผิดชอบของสส. จึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่ง เพื่อฟื้นฟูศรัทธาของประชาชน สร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่สถาบันนิติบัญญัติและผลักดันให้การเมืองเป็นกลไกที่นำพาประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานของธรรมาภิบาลและประโยชน์สุขของปวงชน

จากความสำคัญของการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในประเทศไทย ผู้เขียนจึงสนใจ ทำการศึกษาการใช้หลักสังคหวัตถุเพื่อพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) ยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพของการทำงานทางการเมืองให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนและประเทศชาติ ซึ่งผลจากการเขียนครั้งนี้จะทำให้เกิดเป็นประโยชน์ต่อประชาชน หน่วยงานต่างๆ ที่จะนำผลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง บุคลากร หน่วยงาน สังคม และประเทศชาติต่อไป

ความหมายและองค์ประกอบของหลักสังคหวัตถุ 4

พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2539) ได้ความหมายว่า สังคหวัตถุ 4 หมายถึง ธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว 4 ประการ ประกอบด้วย 1. ทาน การให้ 2. เปยยวัชชะ วาจาเป็นที่รัก 3. อตถจริยา การประพฤติประโยชน์ 4. สมานัตตตา การวางตนสม่ำเสมอ

หลักสังคหวัตถุธรรม 4 (พระพรหมคุณมรณ (ป.อ.ปยุตโต), 2551: 43) คือ ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว คือ ยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี, หลักการสงเคราะห์ ประกอบด้วย

1. ทาน การให้ คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้ และแนะนำสั่งสอน

2. ปิยวาจา หรือเปยยวัชชะ วาจาเป็นที่รัก วาจาพูดดีมีน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี ให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วย เหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยอมตาม

3. อตถจริยา การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม

4. สมานัตตตาความมีตนเสมอ คือ ทำตนเสมอด้วยปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยรวมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี

ชฎานิสฺสุ รักษะ (2554: 5) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สังคหวัตถุ 4 หมายถึง หลักธรรม 4 ประการที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้ประกันตนการผูกมิตรไมตรี เอื้อเฟื้อเกื้อกูล และสงเคราะห์ ซึ่งกันและกันได้แก่ ทาน คือ การให้บริการโดยมีการเสียสละ หรือช่วยเหลือให้ความรู้และคำแนะนำเพื่อประโยชน์แก่ผู้ประกันตน ปิยวาจา คือ การให้บริการโดยมีการพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ อ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคาย ก้าวร้าว พูดในสิ่งที่ตนเป็นประโยชน์ เหมาะสมกับผู้ประกันตน อตถจริยา คือ การให้บริการโดยทำตนให้เป็นประโยชน์บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้มารับบริการ คือ ผู้ประกันตน สมานัตตตา คือ การให้บริการโดยเป็นผู้มีความเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติกับผู้อื่นอย่าเท่าเทียม การวางตนวางบุคคลได้อย่างเหมาะสมต่อผู้ประกันตนที่มารับบริการ



สรุป สังคหัตถุเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวหรือยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคล ประกอบด้วย 1. ทาน การให้ คือ การแบ่งปันสิ่งของ ความรู้ หรือสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น 2. ปิยวาจา วาจาเป็นที่รัก คือ การพูดจาไพเราะ สุภาพ พูดคำจริง และพูดมีประโยชน์ 3. อตถจริยา การประพฤติประโยชน์ คือ การทำความดี การช่วยเหลือผู้อื่น 4. สมานัตตตา การวางตนสม่ำเสมอ คือ การวางตัวเหมาะสม มีความสม่ำเสมอ

ความสำคัญของสังคหัตถุ 4

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2550: 13-14) ได้กล่าวไว้ว่า สังคหัตถุ 4 เป็นหลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ซึ่งการอยู่ร่วมกันในสังคมหรือในหมู่คณะจำเป็นต้องมีสิ่งที่จะมายึดเหนี่ยวจิตใจ และประสานหมู่คณะไว้ให้เกิดความสามัคคี และเพื่อให้อยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข ได้แก่ หลักสังคหัตถุ 4 ดังต่อไปนี้

1. ทาน คือ การให้ปันสิ่งของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ คือ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละแบ่งปันเฉลี่ยให้ไม่ใช่ให้จนร่ำรวย หรือให้จนหมดเนื้อหมดตัว แต่เป็นการแบ่งปันให้เพื่อแสดงอัธยาศัยไมตรี ผู้ให้ไม่จำเป็นต้องร่ำรวย หรือมีฐานะดีกว่าผู้รับเสมอไป และยังรวมถึงการช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัย 4 หุนหรือทรัพย์สินสิ่งของตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจ

2. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพไพเราะน่าฟังชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็น ประโยชน์มีเหตุผลเป็นหลักฐานชักจูงในทางที่ดีงามหรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจให้กำลังใจรู้จัก พูดให้เกิดความเข้าใจดีสามัคคีเกิดไมตรีทำให้รักใคร่นับถือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งแต่ละกลุ่มที่ได้จัดตั้งขึ้นมาจะมีการแบ่งหน้าที่กัน และสิ่งที่ขาดเสียไม่ได้ คือ ฝ่ายประชาสัมพันธ์หากฝ่ายประชาสัมพันธ์ พูดจาไม่ดีถึงโครงการ หรือกิจกรรมจะดีแค่ไหนก็ไม่สามารถที่จะโน้มน้าวจิตใจของสมาชิกกลุ่มได้

3. อตถจริยา การทำประโยชน์ คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกายและชวนช่วยเหลือกิจการต่างๆ เพื่อบุคคลประโยชน์ทั้งช่วยแก้ไขปัญห และช่วยปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นในด้านคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี

4. สมานัตตตา วางตนเสมอดันเสมอปลายให้ความเสมอภาคปฏิบัติสม่ำเสมอต่อคนผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่ม และบุคคลทั่วไปไม่เอาเปรียบบุคคลที่ด้อยกว่าและเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุขร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

นิธรีญา สนั่นเมือง (2546) ได้ให้ความสำคัญของสังคหัตถุว่า การนำหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาอันได้แก่ สังคหัตถุ 4 คือ (1) ทาน การให้ (2) ปิยวาจา การรู้จักพูดจาไพเราะอ่อนหวาน (3) อตถจริยา รู้จักเกื้อกูลกัน (4) สมานัตตตา รู้จักการวางตัวสม่ำเสมอและให้เข้ากับคนอื่น โดยหลักธรรมนี้สามารถนำมาประยุกต์กับการทำงานและการสมาคมกับบุคคลต่างๆ ได้ โดยผ่านพฤติกรรมตามธรรมชาติ อันได้แก่ ทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดี ทั้งด้านการงาน และส่วนตัว ให้ความคุ้นเคยเป็นกันเองและสนใจในทุกข์สุขของผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานอื่นชมเชยและสนับสนุนผู้ใต้บังคับบัญชาที่ทำงานดีและประพฤติดีและจัดให้มีการฝึกอบรม ประชุมสัมมนาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้เกิดความรู้และสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ

สรุป สังคหัตถุ 4 มีความสำคัญในการสร้างความสามัคคีและสันติสุขในสังคม โดยเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและปรองดองกัน ประกอบด้วย (1) ทาน การให้ (2) ปิยวาจา การรู้จักพูดจาไพเราะอ่อนหวาน (3) อตถจริยา รู้จักเกื้อกูลกัน (4) สมานัตตตา รู้จักการวางตัวสม่ำเสมอและให้เข้ากับคนอื่น



การปฏิบัติหน้าที่ตามสังคหวัตถุ 4

การปฏิบัติหน้าที่หรือการทำงานทุกอย่างไม่สามารถทำได้ด้วยคนเดียว หากแต่ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจซึ่งกันและกัน ธรรมะที่เหมาะสมสำหรับการปฏิบัติหน้าที่ทำงานร่วมกัน คือ “สังคหวัตถุ 4” หมายถึง หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวหัวใจของผู้อื่น ผูกไมตรีและเอื้อเฟื้อเกื้อกูล ได้แก่ ทาน หรือ เกื้อกูลกันด้วยการให้ การเสียสละ การเอื้อเฟื้อแบ่งปันของๆ ตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว และการให้ที่ยิ่งใหญ่ คือ การให้อภัย ปิยวาจา หรือการใช้วาจาประสานไมตรี การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคาย ก้าวร้าว พูดในสิ่งที่ เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับกาลเทศะ ดังนั้น การทำงานร่วมกันจะต้องพูดหรือปรึกษาร่วมกันโดยยึดถือหลักเกณฑ์ 4 ประการ คือ 1. เว้นจากการพูดเท็จ 2. เว้นจากการพูดส่อเสียด 3. เว้นจากการพูดคำหยาบ และ 4. เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ และที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ ต้องพูดหรือเจรจากันด้วยไมตรีและความปรารถนาดีต่อกัน อุตถจริยา หรือร่วมสร้างสรรค์อุดมการณ์ การปฏิบัติในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น เพราะการทำงานร่วมกันต้องช่วยเหลือกันด้วยกำลังกาย กำลังความคิด และกำลังใจ และสมานัตตา หรือการเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ ประพฤติเสมอดั้นเสมอปลาย ผู้ทำงานร่วมกันทุกคนจะต้องไม่ถือตัว มีความเสมอภาค วางตนเสมอดั้นเสมอปลาย ทำตนให้เป็นที่น่ารัก น่าเคารพ นับถือ และนำไปสู่ความร่วมมือช่วยเหลือ (ThaiHealth Official, [ออนไลน์], 19 มิถุนายน 2568)

สรุป การปฏิบัติตัวตามหลัก สังคหวัตถุ 4 ในบริบทหน้าที่ราชการหรือการเมือง คือ การผสมผสานคุณธรรมกับการบริหาร ทาน คือ แบ่งปันทรัพยากร เวลา และโอกาสเพื่อสร้างความสัมพันธ์ ปิยวาจา คือ ใช้ถ้อยวาจาสร้างสรรค์ ยุติธรรม และส่งเสริมความเข้าใจ อุตถจริยา คือ ลงมือทำประโยชน์โดยไม่เห็นแก่ตัว สมานัตตา คือ ปฏิบัติต่อทุกคนด้วยความเสมอภาคและเสถียรภาพนำไปสู่ องค์กรที่มีประสิทธิภาพสูง ความไว้วางใจของประชาชน และสังคมที่มีความสามัคคีอย่างยั่งยืน

อำนาจหน้าที่: สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.)

สมาชิกผู้แทนราษฎร (สส.) หน้าที่ คือ ตัวแทนของประชาชนที่เข้าไปทำหน้าที่ออกกฎหมาย และพิจารณารายจ่ายเพื่อประเทศ เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจและเพื่อซักถามข้อเท็จจริงหรือข้อเสนอแนะซึ่งหน้าที่ต่างๆ จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งตามเนื้อหาในกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 50 อนุ 7 ได้ระบุ ให้การไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของปวงชนชาวไทยที่ต้องใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างอิสระและคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมของประเทศเป็นสำคัญ โดยปวงชนชาวไทยในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยจะการเลือกบุคคลเป็นผู้แทนของตนเองไปทำหน้าที่แทนในรัฐสภาเพื่อปกป้องผลประโยชน์ และดูแลทุกข์สุขของประชาชน รวมทั้งบริหารงบประมาณของประเทศ ซึ่งก็คือผู้แทนราษฎร หรือสส. ที่จำแนกอำนาจและหน้าที่ (MCOT, [ออนไลน์], 19 มิถุนายน 2568) มีรายละเอียดดังนี้

1. การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ หน้าที่สส. เป็นผู้มสิทธิเสนอร่างพระราชบัญญัติ และเป็นผู้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติ
2. การพิจารณาพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ
3. การอนุมัติพระราชกำหนด ซึ่งพระราชกำหนดแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1. พระราชกำหนดทั่วไป 2. พระราชกำหนดเกี่ยวกับภาษีอากรและเงินตรา



4. การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน หน้าที่สส. เป็นผู้ตั้งกระทู้ถาม ในการเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลหรือทั้งคณะ และเปิดอภิปรายทั่วไปเพื่อซักถามข้อเท็จจริง หรือเสนอแนะปัญหาต่อคณะรัฐมนตรี

5. การตั้งคณะกรรมการการ

6. การให้ความเห็นชอบแต่งตั้ง บุคคลเป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งมีรายละเอียด คือ ให้สส. มีหน้าที่พิจารณาให้ความเห็นชอบบุคคลซึ่งสมควรได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้มีชื่ออยู่ในบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองแต่ละพรรคแจ้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง เฉพาะจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองที่มีสมาชิกได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร และต้องมีสมาชิกรับรองไม่น้อยกว่า 1 ใน 10 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร มติของสภาผู้แทนราษฎรที่เห็นชอบการแต่งตั้ง บุคคลใดให้เป็นนายกรัฐมนตรีต้องมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาผู้แทนราษฎร

ทั้งหมดนี้คือ หน้าที่สส. ที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ซึ่งเป็นเพียงตัวแทนที่ได้รับมอบอำนาจให้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชนโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดให้สภาผู้แทนราษฎรประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 500 คน มาจากการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน 350 คน และมาจากบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองจำนวน 150 คน เพื่อเป็นตัวแทนของประชาชนในการเข้าไปทำหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดิน (ไทยรัฐออนไลน์, [ออนไลน์], 19 มิถุนายน 2568)

ตารางที่ 1 สรุปอำนาจหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560

หมวดหมู่	รายละเอียด
ตรากฎหมาย	เสนอ ร่าง และพิจารณากฎหมาย
ตรวจสอบรัฐบาล	ถาม ตอบ ตั้งกระทู้ และอภิปรายเพื่อตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล
อนุมัติงบประมาณ	พิจารณาและอนุมัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี
ตัวแทนประชาชน	รับฟังและนำเสนอปัญหาของประชาชนในเขตเลือกตั้ง
เข้าร่วมกิจกรรมสภา	ประชุมและอภิปรายในสภาและคณะกรรมการการต่างๆ

สังคหวัตถุ: การพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.)

การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุทั้ง 4 ประการในการพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) จะช่วยยกระดับทั้งประสิทธิภาพ จริยธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างผู้แทนกับประชาชนทำให้การทำงานของฝ่ายนิติบัญญัติเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมอย่างแท้จริง แนวทางการประยุกต์ใช้ในบริบทต่างๆ มีดังนี้

1. ทาน (การให้ การเสียสละ การแบ่งปัน) หลักทานในบริบทของสส. ไม่ได้หมายถึงเพียงการให้วัตถุสิ่งของเท่านั้น แต่เป็นการให้โอกาส การให้ความรู้ การให้เวลา และการเสียสละเพื่อประโยชน์สาธารณะ สามารถจำแนกได้ 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1) ด้านการนิติบัญญัติ เป็นการเสนอกฎหมาย/แก้ไขกฎหมาย คือ สส. ควรใช้สิทธิในการเสนอกฎหมายหรือแก้ไขกฎหมายโดยมีเจตนาเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนส่วนใหญ่ และประเทศชาติ (MCOT, [ออนไลน์], 19 มิถุนายน 2568) ไม่ใช่เพื่อกลุ่มผลประโยชน์เฉพาะ หรือเพื่อพรรคพวกของตนเอง เช่น พรรคประชาชนผลักดันร่างกฎหมาย 7 ชุด โดยการเสนอกฎหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงประเทศผ่าน



3 วัตถุประสงค์ 1. แก้ไขกฎหมายเพื่อประชาชน 2. กำหนดวาระของรัฐบาล 3. ทำงานเชิงความคิด (Thai TBS, [ออนไลน์], 19 มิถุนายน 2568) เป็นต้น

2) ด้านการเป็นตัวแทนประชาชน เป็นการช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ คือ สส. ควรใช้โอกาสและอำนาจในฐานะผู้แทนในการ จัดหาทรัพยากรที่จำเป็นช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส (พงษ์เทพ รัฐาพันธ์, 2565) หรือเชื่อมโยงประชาชนกับหน่วยงานรัฐเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง ไม่ใช่เพียงแค่การแจกจ่ายสิ่งของเพื่อหวังผลทางการเมือง เช่น รัฐบาลจัดสรรวงเงินเกี่ยวกับ “งบสวัสดิการประชาชน” ดูแลคน 6 กลุ่ม ตั้งแต่กลุ่มเด็กเล็ก เด็กวัยเรียน วัยแรงงาน ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส และสวัสดิการด้านการรักษาพยาบาล โดยผ่านงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2568 (ฐานเศรษฐกิจ, [ออนไลน์], 19 มิถุนายน 2568) เป็นต้น

3) ด้านจริยธรรม เป็นความโปร่งใสทางการเงิน คือ ส.ส. ควรเปิดเผยข้อมูลทรัพย์สินและหนี้สินอย่างโปร่งใส ซึ่งมีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฯ พ.ศ. 2560 (HAND, [ออนไลน์], 19 มิถุนายน 2568) และหลีกเลี่ยงการกระทำที่ส่อไปในทางทุจริต หรือการใช้ตำแหน่งหน้าที่เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนหรือครอบครัว เช่น ป.ป.ช. เปิดเผยแพร่บัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จำนวน 13 ราย ซึ่งเปิดเผยวันที่ 28 ธันวาคม 2566 ถึงวันที่ 26 มกราคม 2567 เพื่อความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นต้น (สำนักงาน ป.ป.ช., [ออนไลน์], 19 มิถุนายน 2568)

2. ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ สุภาพ มีเหตุผล) เป็นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สร้างสรรค์ และลดความขัดแย้ง สามารถจำแนกได้ 3 ด้าน ดังต่อไปนี้

1) ด้านการอธิบายและการแสดงความคิดเห็นในสภา เป็นการใช้อ้อยคำที่สร้างสรรค์และมีเหตุผล คือ สส. ควรใช้ภาษาที่สุภาพ เหมาะสม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550: 13-14) และมีเหตุผลในการอธิบายถกเถียงในสภา หลีกเลี่ยงการใช้คำหยาบคาย การเสียดสี หรือการโจมตีบุคคล แม้จะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง (ILOw, [ออนไลน์], 19 มิถุนายน 2568)

2) ด้านการสื่อสารกับประชาชน เป็นการพูดคุยด้วยความเคารพ คือ ส.ส. ควรพูดคุยกับประชาชนทุกชนชั้นด้วยความเคารพ อ่อนน้อม และเป็นกันเอง ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2550: 13-14) เพื่อลดช่องว่างระหว่างผู้แทนกับผู้ถูกปกครอง และเป็นการให้ความหวังและกำลังใจ คือ สื่อสารข้อเท็จจริงอย่างรับผิดชอบ พร้อมกับให้ความหวังและกำลังใจในการแก้ไขปัญหา ไม่สร้างความตื่นตระหนกหรือความแตกแยกในสังคม และพูดอย่างตรงไปตรงมา (สุมาลี บุญเรือง และคณะ, 2567: 235)

3) ด้านการให้สัมภาษณ์สื่อ เป็นความรับผิดชอบต่อคำพูด คือ สส. ควรให้สัมภาษณ์ด้วยความรับผิดชอบต่อ หลีกเลี่ยงการสร้างวาทกรรมที่ก่อให้เกิดความแตกแยก การใส่ร้ายป้ายสี หรือการให้ข้อมูลเท็จ สื่อบอกความจริงแสดงความคงเส้นคงวา เป็นต้น (สุมาลี บุญเรือง และคณะ, 2567: 235)

3. อัตถจริยา (การประพฤติที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น) เป็นการกระทำที่เป็นคุณประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง การอุทิศตนเพื่อบริการสาธารณะ สามารถจำแนกได้ 2 ด้าน ดังต่อไปนี้

1) ด้านการยึดประโยชน์สาธารณะเป็นที่ตั้ง เป็นการตัดสินใจเชิงนโยบาย คือ ทุกการตัดสินใจและการกระทำของสส. ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประเทศชาติและประชาชน (สุมาลี บุญเรือง และคณะ, 2567: 235) เป็นอันดับแรก เหนือกว่าผลประโยชน์ส่วนตน ผลประโยชน์ของพรรค หรือกลุ่มการเมือง และการทำงานเชิงรุกเพื่อแก้ปัญหา คือ ไม่รอให้ปัญหาเกิดหรือรอคำสั่ง แต่ลงพื้นที่รับฟังปัญหาของประชาชนอย่างต่อเนื่อง สงเคราะห์ประชาชน บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ (อนุวิทย์ หนองทอง



และคณะ, 2567: 113) ศึกษาข้อมูลและหาทางแก้ไขปัญหาย่างจริงจังเพื่อประชาชน ตั้งแต่ระดับนโยบาย จนถึงการปฏิบัติในพื้นที่ (พรรคประชาชนชาติ, [ออนไลน์], 19 มิถุนายน 2568)

2) ด้านการตรวจสอบ เป็นการตรวจสอบอย่างซื่อตรง คือ ทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของ รัฐบาลและหน่วยงานรัฐอย่างเข้มแข็ง ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน และป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน และเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ มุ่งเน้นการผลักดันนโยบายและ โครงการที่ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา สาธารณสุข เศรษฐกิจ หรือสิ่งแวดล้อม (กฤษฎาภรณ์ ปัจฉิมสวัสดิ์ และพระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, 2568: 40)

4. สมานัตตตา (การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ถือตัว เข้ากับคนได้ดี) เป็นความเสมอภาค การไม่เลือกปฏิบัติ และการสร้างความสามัคคี สามารถจำแนกได้ 2 ด้าน ดังต่อไปนี้

1) ด้านการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เลือกข้าง เป็นยึดถือหลักการและกฎหมาย คือ ไม่ว่าจะเป็น สส. ฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายค้าน ควรยึดถือ หลักการประชาธิปไตย กฎหมาย และรัฐธรรมนูญ เป็นสำคัญใน การปฏิบัติหน้าที่ ไม่ลำเอียงเข้าข้างพวกพ้อง หรือกระทำการเพื่อประโยชน์ของฝ่ายตนเองเท่านั้น แต่ควร มีน้ำใจปรารถนาเพื่อประโยชน์สุขที่เกิดขึ้นต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง และเป็นการสร้างความปรองดองในสภา (สุมาลี บุญเรือง และคณะ, 2567: 235)

2) ด้านการดูแลประชาชนในพื้นที่ เป็นการให้บริการอย่างเท่าเทียม คือ ให้บริการและช่วยเหลือ ประชาชนทุกคนในเขตเลือกตั้งอย่างเท่าเทียมกัน ไม่แบ่งแยกพรรคพวก ฐานะทางสังคม หรือความแตกต่าง อื่นๆ และมีความเป็นกันเองและเข้าถึงได้ คือ ส.ส. ควรวางตัวเป็นกันเอง เข้าถึงได้ง่าย ไม่ถือตัว ไม่สร้าง กำแพงระหว่างตนเองกับประชาชน เพื่อให้ประชาชนกล้าเข้ามาปรึกษาและนำเสนอข้อเรียกร้องและ ปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน (บัณฑิต สายแวว, 2565: 43)

สรุป หลักสังคหวัตถุ 4 ประการ เป็นแนวทางสำคัญที่สส. สามารถนำมาปรับใช้เพื่อพัฒนาการ ปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนและประเทศชาติ นี่คือนิยามสรุปแนวทางการประยุกต์ใช้ ในแต่ละด้าน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในแต่ละด้าน

หลักสังคหวัตถุ	แนวทางการประยุกต์ใช้ในหน้าที่ สส.	
ทาน (การให้ การเสียสละ การแบ่งปัน): เป็นการให้โอกาส การให้ ความรู้ การให้เวลา และ การเสียสละเพื่อประโยชน์ สาธารณะ	1) ด้านการนิติบัญญัติ	- การเสนอกฎหมาย/แก้ไข กฎหมาย - การพิจารณางบประมาณ
	2) ด้านการเป็นตัวแทนประชาชน	- การช่วยเหลือประชาชนใน พื้นที่ - การให้เวลาและรับฟัง
	3) ด้านจริยธรรม	- ความโปร่งใสทางการเงิน
ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ สุภาพ มีเหตุผล): เป็นการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพ	1) ด้านการอภิปรายและการแสดง ความคิดเห็นในสภา	- การใช้ถ้อยคำที่สร้างสรรค์และ มีเหตุผล - การสื่อสารอย่างชัดเจน
	2) ด้านการสื่อสารกับประชาชน	- การพูดคุยด้วยความเคารพ - การให้ความหวังและกำลังใจ



หลักสังคหวัตถุ	แนวทางการประยุกต์ใช้ในหน้าที่ สส.	
สร้างสรรค์ และลดความขัดแย้ง	3) ด้านการให้สัมภาษณ์สื่อ	- ความรับผิดชอบต่อคำพูด
อัตถจริยา (การประพฤติที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น): เป็นการกระทำที่เป็นคุณประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง การอุทิศตนเพื่อบริการสาธารณะ	1) ด้านการยึดประโยชน์สาธารณะเป็นที่ตั้ง	- การตัดสินใจเชิงนโยบาย - การทำงานเชิงรุกเพื่อแก้ปัญหา
	2) ด้านการตรวจสอบ	- การตรวจสอบอย่างซื่อตรง
สมานัตตตา (การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ถือตัวเข้ากับคนได้ดี): เป็นความเสมอภาค การไม่เลือกปฏิบัติ และการสร้างความสามัคคี	1) ด้านการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เลือกข้าง	- ยึดถือหลักการและกฎหมาย - การสร้างความปรองดองในสภา
	2) ด้านการดูแลประชาชนในพื้นที่	- การให้บริการอย่างเท่าเทียม - ความเป็นกันเองและเข้าถึงได้

สรุป

การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุเพื่อพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อช่วยให้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับของประชาชน มีจริยธรรม และเป็นส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์สังคมประชาธิปไตยที่เข้มแข็งและยั่งยืน ได้แก่

1. ทาน (การให้ การเสียสละ การแบ่งปัน) เป็นการให้โอกาส การให้ความรู้ การให้เวลา และการเสียสละเพื่อประโยชน์สาธารณะ สามารถจำแนกได้ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการนิติบัญญัติ คือ การเสนอกฎหมาย/แก้ไขกฎหมายและการพิจารณางบประมาณ 2) ด้านการเป็นตัวแทนประชาชน คือ การช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่และการให้เวลาและรับฟัง 3) ด้านจริยธรรม คือ ความโปร่งใสทางการเงิน

2. ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ สุภาพ มีเหตุผล) เป็นการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สร้างสรรค์ และลดความขัดแย้ง สามารถจำแนกได้ 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการอภิปรายและการแสดงความคิดเห็นในสภา คือ การใช้ถ้อยคำที่สร้างสรรค์และมีเหตุผล และการสื่อสารอย่างชัดเจน 2) ด้านการสื่อสารกับประชาชน คือ การพูดคุยด้วยความเคารพ และการให้ความหวังและกำลังใจ 3) ด้านการให้สัมภาษณ์สื่อ คือ ความรับผิดชอบต่อคำพูด

3. อัตถจริยา (การประพฤติที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น) เป็นการกระทำที่เป็นคุณประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง การอุทิศตนเพื่อบริการสาธารณะ สามารถจำแนกได้ 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการยึดประโยชน์สาธารณะเป็นที่ตั้ง คือ การตัดสินใจเชิงนโยบาย และการทำงานเชิงรุกเพื่อแก้ปัญหา 2) ด้านการตรวจสอบ คือ การตรวจสอบอย่างซื่อตรง

4. สมานัตตตา (การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ถือตัว เข้ากับคนได้ดี) เป็นความเสมอภาค การไม่เลือกปฏิบัติ และการสร้างความสามัคคี สามารถจำแนกได้ 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการปฏิบัติหน้าที่

โดยไม่เลือกข้าง คือ ยึดถือหลักการและกฎหมาย และการสร้างความปรองดองในสภา 2) ด้านการดูแลประชาชนในพื้นที่ คือ การให้บริการอย่างเท่าเทียม และความเป็นกันเองและเข้าถึงได้

องค์ความรู้ที่ได้

จากการศึกษาการใช้หลักสังคหวัตถุเพื่อพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุเพื่อพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังภาพต่อไปนี้



ภาพที่ 1 แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุเพื่อพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ที่มา: สุมาลี บุญเรืองและคณะ, (2567), วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร, 7(6): 245)

จากภาพที่ 1 แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุเพื่อพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะช่วยให้การทำงานมีความเป็นธรรม โปร่งใส และมุ่งเน้นประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน



และประเทศไทย สร้างความไว้วางใจและความสามัคคีในสังคม โดยการปฏิบัติหน้าที่ในการเสนอกฎหมาย/แก้ไขกฎหมาย การพิจารณางบประมาณ การช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ การให้เวลาและรับฟัง ความโปร่งใสทางการเงิน การใช้ถ้อยคำที่สร้างสรรค์และมีเหตุผล การสื่อสารอย่างชัดเจน การพูดคุยด้วยความเคารพ การให้ความหวังและกำลังใจ ความรับผิดชอบต่อคำพูด การตัดสินใจเชิงนโยบาย การทำงานเชิงรุก เพื่อแก้ปัญหาการตรวจสอบอย่างซื่อตรง ยึดถือหลักการและกฎหมาย การสร้างความปรองดองในสภา การให้บริการอย่างเท่าเทียมและความเป็นกันเองและเข้าถึงได้

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2540). *หลักรัฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กุสุมามาลย์ ปัจฉิมสวัสดิ์ และพระมหาบุญเลิศ อินทปญฺโญ. (2568). การพัฒนาการเมืองไทยที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน. *วารสารเศรษฐวิทย์ปริทัศน์*. 5(1): 40-50.
- ชญาธิศ รักษ์แจ้ง. (2554). การให้บริการของสำนักงานประกันสังคมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ตามทัศนะของผู้ประกันตนเขตกรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ฐานเศรษฐกิจ. *รัฐบาลจัด “งบสวัสดิการประชาชน” 2568 พุ่ง 7.49 แสนล้าน ดูแลเด็กยันคนแก่*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.thansettakij.com/business/economy/599702> [19 มิถุนายน 2568].
- ไทยโพสต์. *นับถอยหลัง! คดี 44 สส.ผิดจริยธรรมร้ายแรง ‘โรม’ รู้ตัว ‘เวลาของผมมีอีกไม่มาก’*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.thaipost.net/hi-light/740353/> [20 มิถุนายน 2568].
- ไทยรัฐออนไลน์. *สรุปอำนาจหน้าที่ ส.ส. มีอะไรบ้าง*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.thairath.co.th/news/politic/2710758> [19 มิถุนายน 2568].
- นิตริญา สนั่นเมือง. (2546). *คู่มือรวบรวมกรณีตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการประพฤติผิดวินัยตามบทบัญญัติพรบ.ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- แนวหน้า. *พร้อมปรับปรุงตัว! ‘ไอซ์ รัชนก’ขอโทษสังคม ปิดเคาเหลา‘วัน อยู่บำรุง’*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.naewna.com/politic/746163> [17 กรกฎาคม 2568].
- บัณฑิต สายแวว. (2565). แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับพัฒนาการให้บริการ. *วารสารวิชาการวิจัยและนวัตกรรมสังคมศาสตร์ปริทัศน์*. 2(1): 43-56.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2550). *ธรรมานุญชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานิรุต ญาณวฑฺฒ. (2566). คุณลักษณะเชิงพุทธสำหรับการส่งเสริมภาวะผู้นำทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารบัณฑิตศึกษาวิชาการ*. (1)4: 33-50.
- พระครูธรรมธรรวฑฺฒ จิตตญาโณ (สุวรรณจุ) และเวชสุวรรณ อาจวิชัย. (2023). วิกฤตศรัทธาของประชาชนที่มีต่อระบบการเมืองการปกครองไทยในปัจจุบัน. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*. 3(6): 129-140. <https://doi.org/10.60027/iarj.2023.270971>



- พรรณประภา อินทวิทย์นันท์. (2560). ชีวอำนาจ: การจัดระเบียบความมั่นคงทางการเมือง. *วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ*. 8(2): 61-72.
- พรรคประชาธิปัตย์. สส.สมมุติ เบี่ยงลักษณะ สานสัมพันธ์ชุมชน ลงพื้นที่พบปะประชาชนอย่างใกล้ชิด. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.facebook.com/PrachachatParty> [19 มิถุนายน 2568]
- พงษ์เทพ ฐิธพันธ์. (2565). มาตรการภาครัฐในการให้เงินช่วยเหลือผู้มีฐานะยากจน. *เอกสารวิชาการปริญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขากฎหมายเศรษฐกิจ, คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (6 เมษายน 2560). ส่วนที่ 4 บทที่ใช้แก่สภาทั้งสอง. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก.
- สุมาลี บุญเรือง และคณะ. (2567). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อการเมืองท้องถิ่น ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. *วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์*. 7(6), 235-247.
- สำนักงาน ป.ป.ช. (ส่วนกลาง). ป.ป.ช. เปิดเผยแพร่บัญชีทรัพย์สินและหนี้สินของ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จำนวน 13 ราย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://shorturl.asia/huswK> [19 มิถุนายน 2568].
- อนุวิทย์ หน่อทอง และคณะ. (2567). ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทนักการเมืองในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ใส อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา. *วารสาร มจร.ทริภุญชัยปริทรรศน์*. 8(1): 112-127.
- HAND. เพราะข้อมูลนักการเมืองเป็นเรื่องของทุกคนที่จะเปิดให้โปร่งใส. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://hand.co.th/blog/Seethinkcen_202311_PoliticalTransparency [19 มิถุนายน 2568].
- ILow. รวมวาทะ ส.ส.-ส.ว. อภิปรายก่อนเลือกพิธาเป็นนายก. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.ilaw.or.th/articles/6087> [19 มิถุนายน 2568].
- MCOT. อำนาจหน้าที่ผู้แทนราษฎร (ส.ส.มีอะไรบ้าง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.mcot.net/view/bOb6f6mM> [19 มิถุนายน 2568].
- ThaiHealth Official. อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 สร้างการทำงานให้เป็นสุข. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://shorturl.asia/0XE6u> [19 มิถุนายน 2568].
- Thai TBS. 1 ปี ชงกฎหมาย 84 ฉบับ "พรรคประชาชน" ตั้งเป้าทำงานเชิงรุก-เชิงรับ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.thaipbs.or.th/news/content/345940> [19 มิถุนายน 2568].
- Thai TBS. สภาล่ม! โหวตตัวแค่ 175 ไม่ครบองค์ประชุมปมแก้รัฐธรรมนูญ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.thaipbs.or.th/news/content/349274> [20 มิถุนายน 2568].
- Thai TBS. อีสปในสภา! "งูเห่า" ฉายา สส. ย้าย "ภักดี" สะท้อนการเมืองไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.thaipbs.or.th/news/content/352122> [20 มิถุนายน 2568].





การประยุกต์ธรรมะให้เข้ากับยุคสมัยในการเผยแผ่ธรรมของพระสงฆ์สำหรับเยาวชน The adaptation of Dhamma by Buddhist Monks to Suit Modern Times in order to effectively convey the Teachings Young

¹มนัสพล ยังทะเล, ²พระครูภัทรจิตตาภรณ์, ³ประสิทธิ์ คำกลาง, ⁴พระครูสังวรวิริรักษ์

¹Manusphon Yungtalay, ²PhraKhruphatharajittaphon, ³Prasit Kamklang,

⁴Phrakhrusangwaraphirak

¹⁻⁴มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

¹⁻⁴Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus

¹Corresponding author, e-mail: Pol25666@gmail.com

Received: August 10, 2025; Revised: August 29, 2025; Accepted: September 05, 2025



บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการประยุกต์ธรรมะให้เข้ากับยุคสมัยของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ธรรมสำหรับเยาวชน จากการศึกษาพบว่าพระสงฆ์มีความสามารถในการใช้สื่อดิจิทัลและโซเชียลมีเดียเพื่อเผยแผ่ธรรมในรูปแบบที่น่าสนใจด้วยการไลฟ์ธรรมะ การจัดทำคลิปวิดีโอธรรมะเพื่อให้เยาวชนสามารถเข้าถึงธรรมะได้ง่ายและเหมาะสมกับยุคสมัย การเผยแผ่ธรรมะสำหรับเยาวชนโดยพระสงฆ์ควรเน้นเนื้อหาที่เข้าใจง่ายเข้ากับยุคสมัย และหลากหลายรูปแบบ นำหลักธรรมผ่านสื่อสมัยใหม่เป็นสื่อดิจิทัล รวมถึงการจัดหมวดหมู่ธรรมะตามกลุ่มเป้าหมายเป็นแบบอย่างที่ดี เน้นเนื้อหาที่เยาวชนสามารถเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้จริง ด้วยการจัดทำเป็นวิดีโอ เกมส์ โซเชียลมีเดีย เพื่อให้เยาวชนสนใจและเข้าใจ นำเสนอธรรมะในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบของสารคดี ละคร เพลง เพื่อสร้างความสนใจและกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ สอนธรรมะที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและสถานการณ์ที่เยาวชนเผชิญในชีวิตจริง ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายและเป็นกันเอง เน้นนำเสนอธรรมะที่สร้างแรงบันดาลใจ อยากรู้พัฒนาตนเอง และสังคม เนื้อหาและวิธีการสอนเหมาะสมกับวัยและระดับการเรียนรู้ของเยาวชน เปิดโอกาสให้เยาวชนได้มีส่วนร่วม การประยุกต์ธรรมสำหรับเยาวชน ควรเน้นเนื้อหาที่เข้ากับยุคสมัยและเข้าใจง่าย โดยนำเสนอผ่านสื่อที่หลากหลายและน่าสนใจ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการสำคัญในการเผยแผ่ การสอนจากอุปัชฌาย์ไปหานามธรรม สอนลุ่มลึกตามลำดับ สอนด้วยอุปกรณ์เสริมและสอนตรงจุดช่วยให้พระสงฆ์มีความสามารถในการใช้สื่อสมัยใหม่และสื่อสารกับเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ พระสงฆ์เข้าใจพฤติกรรมและระดับการเรียนรู้ของเยาวชน สร้างความมุ่งมั่นและทุ่มเทในการเผยแผ่ธรรมแก่เยาวชนอย่างดียิ่ง การประยุกต์ธรรมให้เข้ากับยุคสมัยจำเป็นต้องปรับรูปแบบการสื่อสารให้กระชับ เข้าใจง่าย และใช้สื่อดิจิทัลเป็นช่องทางหลัก เช่น สื่อสังคมออนไลน์ วิดีโอสั้น และการสอนแบบอินเทอร์แอคทีฟ พร้อมทั้งเชื่อมโยงหลักธรรมกับประเด็นที่เยาวชนเผชิญมีความเครียด ความสัมพันธ์ และการใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน บทบาทของพระสงฆ์ไม่เพียงเป็นผู้สอน แต่ยังเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและที่ปรึกษาโดยใช้หลักเมตตา กรุณา และอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นแกนกลางในการขับเคลื่อนการเผยแผ่ธรรมสำหรับเยาวชน

คำสำคัญ: การประยุกต์; การเผยแผ่; พระสงฆ์; เยาวชน



Abstract

The objective of this academic article is to apply Buddhist teachings in ways that are relevant to the modern era particularly in the dissemination of Dhamma to young people by Buddhist monks the study found that monks are capable of using digital media and social media to spread the Dhamma in engaging ways such as live-streamed sermons and Dhamma video clips making Buddhist teachings more accessible and suitable for contemporary youth Dhamma dissemination for young people should emphasize content that is simple relevant to their era and presented in diverse formats by delivering teachings through modern media and digital platforms monks can categorize Dhamma lessons according to target groups and provide practical teachings that youth can applying in their daily lives this can be done through videos games and social media to attract their attention and enhance understanding. Presenting Dhamma in multiple formats such as documentaries dramas and songs creates interest and stimulates learning Monks should also teach Dhamma that relates to real life problems and situations faced by young people using simple and friendly language and focusing on inspirational content that motivates self-improvement and social contribution the content and teaching methods should suit the age and learning level of the youth while also encouraging their participation applying Dhamma for youth should prioritize relevance to the modern context and clarity of understanding, presented through engaging and varied media It is important to adhere to key principles of dissemination teaching from the concrete to the abstract progressing step by step into deeper understanding using supplementary materials and addressing core issues directly this enables monks to effectively utilize modern media and communicate with young people while also understanding their behaviors and levels of learning Through commitment and dedication monks can better guide youth in the Dhamma. to adapt Dhamma to contemporary times communication must be concise easy to understand and centered on digital media such as social networks short videos and interactive teaching methods Moreover the teachings should be linked to the real challenges young people face including stress relationships and mindful use of technology Ultimately the role of monks is not only to teach but also to serve as spiritual leaders and counselors guided by the principles of loving-kindness compassion and the noble eightfold path as the foundation for spreading the Dhamma to younger generations.

Keywords: Application; Dissemination; Youth; Monks

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นการดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาได้รับทราบในทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่างๆ ทั้งในวัดและนอกวัด การบรรยายธรรมทางวิทยุและโทรทัศน์การเผยแผ่ธรรมด้วยสื่อหนังสือ หนังสือพิมพ์หรือวิดิทัศน์ การกิจจานุ



ครอบคลุมถึงการที่วัดหรือพระสงฆ์จัดกิจกรรมขึ้นในวัดโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแผ่ธรรมหรือต้องการให้ประชาชนได้เข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือมุ่งเน้น สืบสานวัฒนธรรมไทยที่ได้รับอิทธิพลมาจากหลักพระพุทธศาสนา การดำเนินการของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่เป็นไปเพื่อการเผยแผ่ธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในวัดและนอกวัด ชื่อว่าภารกิจด้านการเผยแผ่ทั้งสี่ (กรมการศาสนา, 2540: 9)

พระสงฆ์สาวกนับว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ เพราะพระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัยและยังถือว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งของหลักการศึกษา การเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นทำกันหลายรูปแบบ การปฏิบัติตนที่น่าเลื่อมใส การสนทนา การแนะนำ การตอบปัญหาข้อข้องใจ และการแสดงธรรม ในฐานะที่พระสงฆ์เป็นผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงได้กลายเป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชนและจากการที่พระสงฆ์เป็น ผู้ประพจน์ดีปฏิบัติชอบ ทำให้ชาวบ้านเห็นว่าพระสงฆ์เป็นผู้มีศีลธรรมมีความบริสุทธิ์และเสียสละเพื่อผู้อื่น ต่างยอมรับนับถือและยินดีปฏิบัติตามคำแนะนำอย่างเต็มใจ โดยเฉพาะประชาชนไทยส่วนใหญ่ ร้อยละ 95 ใช้พระพุทธศาสนาเป็นหลักยึดเหนี่ยวจิตใจ (ราณี เกื้อทอง, 2545: 20) พระสงฆ์มีหน้าที่หลักในการเผยแผ่หลักธรรมของวัดหรือพระสงฆ์ ส่วนมากเป็นการจัดการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ ซึ่งเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ ให้การอบรมแนะนำพระภิกษุสามเณร และ แนะนำสั่งสอนธรรมประชาชนให้เข้าใจศาสนพิธีและการปฏิบัติ เทศนาสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม และฟังเรื่องที่เกี่ยวข้องพระพุทธศาสนาโดยถูกต้อง หาอุปายวิธีสกัดกั้นสัทธิธรรมปฏิรูปมิให้เกิดขึ้นหรือบำบัดที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไปโดยที่ชอบ ให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน และแบบที่จัดเป็นคณะ หรือหน่วยงานเฉพาะจัดขึ้นรวมถึงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการปลูกฝังธรรมะให้แก่เยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชาติด้วย (สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ (ช่วง วรบุญโญ), 2540: 44)

การประยุกต์ใช้สื่อดิจิทัลของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ธรรมสู่เยาวชน ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของเยาวชน พระสงฆ์จำนวนไม่น้อยได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเผยแผ่ธรรมะให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการใช้สื่อของเยาวชน ยุคใหม่พระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญในการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารธรรมะอย่างสร้างสรรค์และเข้าถึงได้ง่าย เช่น การถ่ายทอดสด การบรรยายธรรมผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ เช่น Facebook, YouTube และ TikTok การผลิตสื่อวีดิทัศน์ธรรมะในรูปแบบที่กระชับ เข้าใจง่าย และน่าสนใจ เช่น แอนิเมชัน คลิปสั้นธรรมะข้อคิด หรือการตอบคำถามธรรมะ การใช้แอปพลิเคชันทางธรรมะ เช่น แอป อ่านพระไตรปิฎก หรือแอปสำหรับฝึกสมาธิออนไลน์ การมีเพจหรือช่องทางเฉพาะในการเผยแพร่เนื้อหาธรรมะที่เหมาะสมกับเยาวชน เช่น “พระอาจารย์ดังประจำ TikTok” หรือ “พระนักพูดสร้างแรงบันดาลใจ” การใช้สื่อเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้เยาวชนเข้าถึงคำสอนของพระพุทธศาสนาได้สะดวกเท่านั้น แต่ยังทำให้เยาวชนเกิดความสนใจและรู้สึกที่ธรรมะไม่ใช่เรื่องไกลตัว ทั้งยังเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมได้ในทุกที่ทุกเวลา

แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบยุคดิจิทัลที่มีต่อพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน

ผลกระทบยุคดิจิทัลที่มีต่อพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน การสื่อสารมีการพัฒนาไปถึงระดับเครือข่ายทั่วโลก (Internet) การส่งข้อมูลไปทั่วโลกอย่างไร้พรมแดน แต่การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องอาศัยสื่อทางสารสนเทศโดยเฉพาะทางเอกสาร หนังสือต่างๆ ยังจำเป็นต้องใช้เป็นหลัก เพราะให้ประโยชน์แบบประโยชน์สูง ประหยัดสุด และต้องรู้ธรรมๆ นั้น เพื่อจะต้องเป็นผู้ส่งสารต้องมีคุณสมบัติ คือ รู้จริง รู้จักกาลเทศะ หรือบริบทในแต่ละพื้นที่ ในการที่จะสื่อสารออกไปหาผู้รับสาร และยังมีวัตถุประสงค์

ในการสื่อสารที่เป็นในทางก่อประโยชน์แก่ผู้รับสารในสังคมนั้นด้วย และต้องมีความรับผิดชอบในการสื่อสารของตน ดังนั้น แนวทางการปฏิบัติของผู้ส่งสารจึงต้องนำเสนอเนื้อหาสาระที่ดีและทำให้ชีวิตดีขึ้น มีความสุขนำไปสู่การแก้ปัญหา และเป็นประโยชน์ไม่ก่อให้เกิดโทษ ส่วนแนวทางผู้ปฏิบัติในการส่งสาร คือ ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรแก่ผู้รับสาร ผู้ส่งสารจึงจำเป็นต้องมีการปฏิบัติชอบฝึกฝนตนเองตามแนวหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา รวมถึงต้องมีเมตตาจิตโดยแยบคาย กล่าวคือผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศต่อพุทธศาสนา กระแสจากการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น มีผลกระทบทั้งต่อพุทธศาสนาและสังคมโลกโดยรวมอันสืบเนื่องมาจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างไม่ระมัดระวังย่อมเกิดผลดังต่อไปนี้

(1) ผลกระทบพระพุทธศาสนาด้านบวก คือ ผลกระทบต่อการศึกษาพระสงฆ์ไทยในการมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนบาลีและสามัญดีขึ้น ผลต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปได้ทั้งในและต่างประเทศในช่องทางสื่อดิจิทัล ผลทำให้เยาวชนได้ศึกษาพระพุทธศาสนาในระบบสื่อแบบมัลติมีเดียได้มากขึ้น ผลต่อการแจ้งข่าวสารคณะสงฆ์ได้เร็วขึ้นในช่องทางดิจิทัลเพื่อประหยัดเวลาต่างๆ

(2) ผลกระทบพระพุทธศาสนาด้านลบ ผลกระทบต่อการใช้งานที่ไม่ควรของพระสงฆ์และสามเณรในการแชร์ภาพ การโพสต์ภาพที่ไม่ดีเป็นผลให้เกิดความเสื่อมศรัทธาในพระพุทธศาสนา ผลกระทบเรื่องพระสงฆ์ไม่รู้จักการแบ่งเวลาในการกำจัดกิเลส และการทำกิจวัตรของสงฆ์ เกิดผลกระทบการรักษาพระธรรมวินัย เช่น พระสงฆ์และสามเณรใช้โซเชียลมีเดียในด้านที่เป็นภัยต่อเพศสมณะ คือ การสนทนากับสตรีในเรื่องที่ไม่เหมาะสมต่อพระธรรมวินัยแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับสังคมยุคดิจิทัลเผยแผ่พระพุทธศาสนาในช่องทางโซเชียลมีเดียต่างๆ สังคมในเฟซบุ๊ก ไลน์ ยูทูบ และเว็บไซต์ โดยใช้เป็นภาพนิ่งหรือเป็นสื่อวิดีโอสั้น ไลฟ์สด เป็นกิจกรรมที่วัดนั้นๆ ได้จัดงาน เช่น งานบรรพชาสามเณร งานอุปสมบทงานวันมาฆบูชา งานวันวิสาขบูชา งานสวดมนต์ข้ามปี โดยสอดแทรกหัวข้อธรรมนั้นๆ และขยายใจความในห้วงข้อธรรมให้เข้าใจง่ายโดยใช้ภาษาในการสื่อสารแบบสมสมัย (วรวัฒน์ นาคเนียม, 2565: 45)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548: 43) ได้มองว่าวิถีชีวิตของคนไทยในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คนส่วนใหญ่เริ่มละเลยศีลธรรม ผู้บริหารบ้านเมืองไม่มองเห็นความสำคัญของการศึกษาจริยธรรม สังคมจึงยุ่งเหยิงสับสน ปัญหาโจรผู้ร้าย มีการแข่งขันเอาไรต์เอาเปรียบ สภาพที่ไร้น้ำใจและขาดเมตตากรุณาต่อกัน ทั้งนี้เพราะคนไทยมองไม่เห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนา คนไทยในปัจจุบันเจริญทางวัตถุ มีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาก ทำให้เกิดสภาพความขาดแคลนทางศาสนาและจริยธรรม และปัจจุบันพระพุทธศาสนากำลังเผชิญกับการท้าทายสำคัญจากกระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งเป็นยุคของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เป็นยุคที่เทคโนโลยีได้เชื่อมโยงให้โลกสามารถเชื่อมรวมเป็นหนึ่งเดียวกันได้ มนุษยชาติสามารถเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วสำหรับพระพุทธศาสนานั้น เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้ส่งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบต่อพระพุทธศาสนา ตัวอย่างของผลกระทบด้านบวก เช่น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างรวดเร็วกว้างขวางทั่วโลก ผู้คนสามารถเข้าถึงพระธรรมคาสอนผ่านทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้โดยสะดวกทุกที่ ทุกเวลา จากการที่ได้ศึกษานั้นในสภาพแวดล้อมทางสังคมในปัจจุบันที่มีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน การศึกษาในครั้งนี้จะทำให้ได้เห็นภาพรวมของปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยยุคดิจิทัลได้ชัดเจน

สรุปได้ว่ายุคดิจิทัลเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายต่อพระพุทธศาสนา หากใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ก็จะช่วยให้การเผยแผ่ธรรมะกว้างไกลและเข้าถึงใจคน แต่หากใช้ผิดทางจะส่งผลกระทบต่อความศรัทธาและคุณค่าทางจริยธรรมในสังคม



หลักการสื่อสารเทคโนโลยีและสารสนเทศเนื้อหาที่เผยแพร่สำหรับเยาวชนไทย

หลักการสื่อสารเทคโนโลยีและสารสนเทศเนื้อหาที่เผยแพร่สำหรับเยาวชนไทยในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศได้พัฒนาอย่างก้าวกระโดด การสื่อสารไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการพูดคุยหรือการเขียนอีกต่อไป แต่ได้ขยายสู่เครือข่ายสังคมออนไลน์ที่เข้าถึงผู้คนได้อย่างกว้างไกลและรวดเร็ว โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนไทย ที่เป็นผู้ใช้งานสื่อดิจิทัลมากที่สุด การเผยแพร่พระพุทธรูปศาสนาจึงจำเป็นต้องอาศัยหลักการสื่อสารที่เหมาะสมกับยุคสมัย ดังนี้

1. การเข้าถึงและการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย ส่งเสริมให้เยาวชนสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างถูกต้อง มีจริยธรรม และปลอดภัย หรือ “ความรู้เท่าทันดิจิทัล” คือ ความสามารถในการเข้าถึง เข้าใจ วิเคราะห์ ประเมิน และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีวิจารณญาณและปลอดภัย โดยเฉพาะในโลกออนไลน์ เยาวชนที่มีทักษะนี้จะสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ การสร้างสรรค์และการพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป้าหมายในการส่งเสริม การส่งเสริม Digital Literacy สำหรับเยาวชนมีเป้าหมายเพื่อให้เยาวชนสามารถใช้อุปกรณ์ดิจิทัล (เช่น สมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์) ได้อย่างถูกต้อง เข้าใจการใช้งานอินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัย รู้เท่าทันข้อมูลผิด (Fake News) และภัยคุกคามทางไซเบอร์ เคารพสิทธิส่วนบุคคลของตนเองและผู้อื่นบนโลกออนไลน์ แสดงพฤติกรรมสื่อสารที่เหมาะสมและมีจริยธรรมในสื่อดิจิทัล

2. การรู้เท่าทันสื่อ ช่วยให้เยาวชนสามารถแยกแยะข้อมูลที่ถูกต้องจากข่าวปลอมและใช้วิจารณญาณในการเสพสื่อ หรือ “การรู้เท่าทันสื่อ” คือ ความสามารถในการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน และสร้างเนื้อหาสื่ออย่างมีวิจารณญาณ เพื่อให้สามารถแยกแยะข้อมูลจริงและเท็จได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในโลกยุคดิจิทัลที่ข้อมูลหลั่งไหลอย่างรวดเร็วและหลากหลาย ความสำคัญของ Media Literacy สำหรับเยาวชน ในสังคมที่เต็มไปด้วยข้อมูล ข่าวสาร โฆษณา และคอนเทนต์ออนไลน์ การที่เยาวชนมีทักษะในการรู้เท่าทันสื่อจะช่วยให้แยกแยะข่าวปลอม (Fake News) และข่าวที่มีอคติ (Bias) เข้าใจเจตนาของผู้ผลิตสื่อ เช่น การโฆษณาแฝง การบิดเบือนข้อมูล ไม่ตกเป็นเหยื่อของการหลอกลวงในโลกออนไลน์ เช่น แชร์ข่าวปลอมหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย เสพสื่ออย่างมีสติ และไม่ตกอยู่ใน Echo Chamber หรือกลุ่มข้อมูลที่มีความเห็นเพียงด้านเดียว วิธีการส่งเสริม Media Literacy ในกลุ่มเยาวชน สอนผ่านกิจกรรมแบบโต้ตอบ เช่น เกมจับผิดข่าวปลอม เวิร์กช็อปวิเคราะห์ข่าว การจัดรายการวิทยุหรือ Podcast ของนักเรียนแทรกในบทเรียน บูรณาการในวิชาสังคมศึกษา ภาษาไทย และเทคโนโลยีสร้างค่ายอบรมหรือโครงการร่วมมือกับองค์กรสื่อ เพื่อฝึกฝนเยาวชนให้สร้างและวิเคราะห์สื่อจริง ส่งเสริมให้เยาวชนเป็นผู้สร้างสื่อ เช่น ช่อง YouTube ของโรงเรียน เว็บไซต์ข่าวโดยนักเรียน

3. การเรียนรู้ตลอดชีวิต เทคโนโลยีช่วยให้เยาวชนเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือ “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” คือ กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ ไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียนหรือระดับชั้นการศึกษา แต่รวมถึงการเรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์ สภาพแวดล้อม และเทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน วิธีส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในเยาวชน สร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้าง เช่น ห้องเรียนดิจิทัล ห้องสมุดออนไลน์ หรือ Makerspace สนับสนุนโครงการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น โครงการนวัตกรรม การเรียนรู้ผ่านเกม จัดเวิร์กช็อปที่ใช้เทคโนโลยี เช่น การเขียนโค้ดเบื้องต้น การตัดต่อวิดีโอ หรือการใช้ AI เพื่อสร้างสื่อ ส่งเสริมการตั้งเป้าหมายการเรียนรู้ส่วนบุคคล ให้เยาวชนกำหนดสิ่งที่อยากเรียน และติดตามความก้าวหน้าของตนเอง (ประภาศรี สีหอำไพ, 2550: 65)



พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2540: 44) ได้สรุปสังคมไทยมีความสัมพันธ์กับเทคโนโลยีด้านข่าวสารข้อมูลหรือตัวข่าวสารข้อมูลออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1) พวกตื่นตื่น คนกลุ่มนี้มองว่าการเสพข่าวสารที่แปลกใหม่ เข้ามาเราได้บริโภค แต่สัมผัสกับข่าวสารและเรื่องราวต่างๆ อย่างผิวเผิน เรียกว่าตกอยู่ในกระแส ถูกกระแสพัดพาไหลไปเรื่อยๆ ไม่เป็นตัวของตัวเอง

2) พวกตามทัน คนพวกนี้ก็ภูมิใจว่าเรานี้เก่ง ข่าวเกิดที่ไหนๆ รู้หมดแผ่นดินไหวเกิดอีโบล่าอะไรที่ไหนรู้ทั้งหมด ตามทันแต่ไม่รู้ทันพวกนี้เยอะ รู้ตามข่าว แต่ไม่เข้าถึงความจริงของมัน

3) พวกรู้ทัน ในกลุ่มนี้นอกจากตามทันแล้ว ยังรู้เข้าใจ เท่าทันมันด้วย ว่ามันเป็นมาอย่างไร มีคุณมีโทษ มีข้อดีข้อเสียอย่างไร จะมีทำอย่างไร ให้ได้ประโยชน์โดยไม่ถูกรอบงำ

4) พวกอยู่เหนือมัน เป็นกลุ่มคนที่อยู่เหนือกระแส จึงจะสามารถจัดการกับกระแสได้เป็นผู้สามารถใช้การเปลี่ยนแปลงให้เป็นประโยชน์ และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์กับข่าวสารข้อมูลแบบเป็นนาย เป็นผู้จัดการ เป็นผู้ใช้น้อยอย่างแท้จริง

พระสงฆ์ในการเผยแผ่ธรรมลักษณะเนื้อหาที่ควรเผยแผ่สำหรับเยาวชน

พระสงฆ์ในการเผยแผ่ธรรมลักษณะเนื้อหาที่ควรเผยแผ่สำหรับเยาวชน โดยลักษณะเนื้อหาธรรมะที่ควรเผยแผ่สำหรับเยาวชน เนื้อหาที่เหมาะสมควรมีความชัดเจน ทันสมัย และตรงกับปัญหาหรือความสนใจของเยาวชน โดยสามารถแบ่งออกเป็นหัวข้อหลักๆ ได้แก่ ธรรมะพื้นฐานในชีวิตประจำวัน ความกตัญญูตักเตือน การรู้จักอดทน อดกลั้น การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง การมีเป้าหมายและแรงบันดาลใจ ธรรมะเพื่อเสริมสร้างจิตใจ การฝึกสติ (Mindfulness) เพื่อจัดการความเครียด ธรรมะกับการพัฒนาตนเอง เช่น การเจริญเมตตา การรู้จักตัวตนและความหมายของชีวิต ธรรมะกับโลกดิจิทัล การไม่หลงติดโลกออนไลน์ การใช้อินเทอร์เน็ตอย่างมีศีลธรรม การไม่คุกคามหรือละเมิดผู้อื่นบนโลกออนไลน์ ธรรมะเพื่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การไม่กลั่นแกล้ง การให้อภัยและเข้าใจผู้อื่น การรู้จักฟังและเคารพความแตกต่าง ตัวอย่างกิจกรรมหรือรูปแบบการเผยแผ่ จัดกิจกรรม “ธรรมะวัยรุ่น” โดยพระสงฆ์ในโรงเรียนจัดค่ายธรรมะที่เน้นกิจกรรมสนุก และสะท้อนธรรมะในรูปแบบ Workshop เผยแพร่คลิป “ธรรมะสั้นๆ 1 นาที” พร้อมแคปชั่นทันสมัย สร้างเพจหรือช่อง YouTube ธรรมะสำหรับวัยรุ่น เช่น “ธรรมะวัยใส” “Dharma for Gen Z” (กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, 2564: 42)

1. เนื้อหาส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม เช่น การใช้โซเชียลมีเดียอย่างมีความรับผิดชอบ การไม่กลั่นแกล้งทางออนไลน์ ค่านึงถึงคุณธรรมและจริยธรรมในยุคดิจิทัล ในยุคที่โซเชียลมีเดียเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของเยาวชน การมีทักษะด้านจริยธรรมดิจิทัล และการเคารพสิทธิของผู้อื่น ถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย การใช้โซเชียลมีเดียอย่างมีความรับผิดชอบ หลักการที่ควรปลูกฝัง คิดก่อนโพสต์ พิจารณาว่าข้อมูลที่โพสต์จะกระทบใครหรือไม่ เคารพผู้อื่น ไม่ละเมิดสิทธิหรือดูหมิ่นผู้อื่น ไม่แชร์ข่าวปลอม ตรวจสอบแหล่งที่มาก่อนเผยแพร่ รู้จักควบคุมเวลา ใช้โซเชียลมีเดียอย่างมีสติ ไม่ปล่อยให้กระทบการเรียนหรือสุขภาพจิต แนวคิดธรรมะ คือ สติ รู้ตัวในการใช้สื่อ ไม่เผยแพร่หรือโพสต์ด้วยอารมณ์ เมตตาใช้สื่อเพื่อส่งพลังบวก แทนที่จะทำร้ายคนอื่น

2. เนื้อหาสร้างแรงบันดาลใจ ถ่ายทอดเรื่องราวของเยาวชนที่ประสบความสำเร็จจากการใช้เทคโนโลยีในทางที่สร้างสรรค์ แรงบันดาลใจเปรียบเสมือน “เชื้อเพลิงทางจิตใจ” สำหรับเยาวชน การถ่ายทอดเรื่องราวความสำเร็จของเพื่อนเยาวชนด้วยการใช้เทคโนโลยีในทางสร้างสรรค์จะช่วยกระตุ้น



ให้เกิดความเข้าใจและเรียนรู้ แฝงฝังทัศนคติที่ดีต่อการใช้เทคโนโลยีอย่างมีเป้าหมาย ส่งเสริมให้เห็นว่า “เทคโนโลยีไม่ใช่สิ่งอันตราย หากใช้อย่างถูกวิธี”

3. เนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพ การใช้เทคโนโลยีในการสร้างรายได้ เช่น การทำคอนเทนต์ การเรียนเขียนโปรแกรม การขายของออนไลน์ ความสำคัญของการส่งเสริมอาชีพยุคดิจิทัล โลกเปลี่ยน งานเปลี่ยน ทักษะเปลี่ยนเยาวชนควรรู้เท่าทันและเตรียมพร้อมรับมือกับอาชีพยุคใหม่ เทคโนโลยีทำให้เยาวชนมีโอกาสสร้างรายได้ตั้งแต่อายุน้อย การสร้างอาชีพด้วยตนเอง (Self-employment) ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ และความภาคภูมิใจในตนเอง เช่น การทำคอนเทนต์ออนไลน์ (Content Creator) ช่องทาง YouTube, TikTok, Facebook, Instagram

4. เนื้อหาเชิงวัฒนธรรม ใช้เทคโนโลยีในการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมไทย เช่น การทำสื่อดิจิทัลเกี่ยวกับประเพณีท้องถิ่น ในยุคดิจิทัล วัฒนธรรมไทยจำเป็นต้อง “ไม่หยุดอยู่แค่ในพิพิธภัณฑ์” แต่ควรถูกถ่ายทอดในรูปแบบที่เยาวชนเข้าถึงได้ง่าย สนุก และร่วมมีส่วนร่วมในการรักษา โดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ เชื่อมอดีตกับอนาคต หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง สัปปุริสธรรม (ธรรมของคนดี) เป็นหลักธรรมที่ว่าด้วยคุณสมบัติของบัณฑิต หรือ “ผู้รู้” ซึ่งเหมาะสำหรับผู้ทำงานด้านสื่อวัฒนธรรม วัฒนธรรม ภูมิปัญญา รู้จักธรรมะหรือหลักการ เข้าใจรากฐานของวัฒนธรรมและประเพณีอย่างลึกซึ้ง มีความเพียร มุ่งมั่นในการสื่อสารวัฒนธรรมผ่านเทคโนโลยี แม้จะเผชิญอุปสรรค รู้จักเวลา รู้ว่าควรเผยแพร่วัฒนธรรมในช่วงเวลาใด ผ่านช่องทางใดให้เข้าถึงเยาวชน (ศุภชัย เกิดมงคล, 2562: 26)

การเผยแพร่ธรรมะในยุคปัจจุบันควรเน้นการแปลธรรมะให้เข้าถึงใจเยาวชน โดยใช้ภาษาทันสมัย เทคโนโลยีที่ใกล้ตัว และประเด็นที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน เมื่อพระสงฆ์ปรับตัวได้เช่นนี้ ธรรมะจะไม่ใช่วัตถุไกลตัว แต่จะกลายเป็นแสงนำทางในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

แนวทางการเผยแพร่เนื้อหา

1. ใช้แพลตฟอร์มที่เยาวชนเข้าถึงได้ง่าย เช่น YouTube-สื่อภาพและเสียงที่เข้าถึงง่าย, TikTok-เน้นความสั้น กระชับ สนุก, Facebook-เหมาะสำหรับการเผยแพร่ข้อมูลและสร้างชุมชน, Podcast-เสียงเป็นพลังแห่งการเล่าเรื่อง

2. รูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจ วิดีโอสั้น อินโฟกราฟิก เกมเพื่อการเรียนรู้ หรือแอนิเมชัน เข้าถึงเยาวชนได้จริง สื่อสารสาระวัฒนธรรมอย่างสนุกและเข้าใจง่าย เปิดพื้นที่ให้เยาวชนมีส่วนร่วมกับการอนุรักษ์ไม่ใช่แค่เป็นผู้รับ

3. เน้นการมีส่วนร่วมของเยาวชน เช่น การให้เยาวชนร่วมสร้างเนื้อหา ร่วมแชร์ประสบการณ์ แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชน ให้เยาวชนร่วมสร้างเนื้อหา เปลี่ยนผู้ชมให้เป็น “ผู้ผลิตสื่อ” ตัวอย่างกิจกรรม เปิดโครงการวัฒนธรรมบ้านฉัน ให้เยาวชนถ่ายวิดีโอสั้นเกี่ยวกับประเพณีในท้องถิ่นของตนเอง จัดเวิร์กช็อปทำอินโฟกราฟิก หรือการ์ตูนแอนิเมชันจากนิทานพื้นบ้าน ร่วมแชร์ประสบการณ์ผ่านโซเชียลมีเดีย เปลี่ยนความทรงจำให้กลายเป็นแรงบันดาลใจให้คนอื่น โพสต์ภาพถ่ายหรือวิดีโอของตัวเองในงานบุญพร้อมเขียนเล่าเรื่องสิ่งที่ได้เรียนรู้จากประเพณีนี้ (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2564: 11)

การประยุกต์ธรรมะให้เข้ากับยุคสมัยของพระสงฆ์ในการเผยแพร่ธรรมสำหรับเยาวชน

การประยุกต์ธรรมะให้เข้ากับยุคสมัยสำหรับเยาวชน โดยพระสงฆ์ ควรเน้นเนื้อหาที่เข้าใจง่าย ตรงกับความสนใจ และใช้สื่อที่ทันสมัย เช่น สื่อออนไลน์และกิจกรรมที่ตอบโจทย์ไลฟ์สไตล์ของเด็กและเยาวชน นอกจากนี้ การสร้างแบบอย่างที่ดี และการมีปฏิสัมพันธ์กับเยาวชนอย่างใกล้ชิด จะช่วยให้การเผยแพร่ธรรมะเป็นที่ยอมรับและมีประสิทธิภาพมากขึ้น



1. การประยุกต์ธรรมะสำหรับเยาวชนยุคใหม่ เยาวชนไทยในยุคดิจิทัลเติบโตท่ามกลางเทคโนโลยี ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความหลากหลายทางความคิด ดังนั้น พระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญในการ สื่อธรรมะในรูปแบบที่เข้าใจง่าย เข้าถึงได้ และตรงกับบริบทชีวิตของเยาวชน เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความตระหนักรู้ในตนเอง

2. การประยุกต์ธรรมะให้เข้ากับยุคสมัย การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่ธรรมะ ผ่านช่องทางต่างๆ จัดรายการธรรมะในรูปแบบพอดแคสต์ หรือคลิปสั้น ใช้แอนิเมชัน อินโฟกราฟิก และเกม ธรรมะ เพื่อให้เยาวชนเข้าใจได้ง่ายและสนุก การอธิบายธรรมะด้วยภาษาสมัยใหม่ ใช้ภาษาง่าย กระชับ เปรียบเทียบกับสถานการณ์จริง เปรียบได้กับหลักธรรมอริยสัจ 4 กับการแก้ปัญหาในชีวิต (วรญาณ วัฒนศิริ, 2563: 17)

3. การเชื่อมโยงธรรมะกับชีวิตประจำวัน ธรรมะในโรงเรียน ฝึกสมาธิก่อนเข้าเรียน ธรรมะในโลกออนไลน์ ใช้สติและเมตตาในการใช้โซเชียลมีเดีย ธรรมะในการสร้างแรงบันดาลใจ มองอุปสรรคเป็น บทเรียน

การประยุกต์ธรรมะในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและตรงกับยุคสมัย เน้นหลักธรรมที่เกี่ยวกับชีวิต ประจำวันและปัญหาที่เยาวชนเผชิญใช้ตัวอย่างและสถานการณ์จริง เพื่อให้เยาวชนเห็นถึงความสำคัญของหลักธรรมผ่านสื่อและวิธีการเผยแผ่ใช้สื่อออนไลน์ เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน โซเชียลมีเดีย การจัด กิจกรรมที่หลากหลาย แสดงสร้างสื่อที่น่าสนใจและดึงดูดใจเยาวชน ในรูปแบบของวิดีโอ ภาพเคลื่อนไหว เกมส์ หรือเพลง พระสงฆ์เป็นแบบอย่างที่ดี เปิดโอกาสให้เยาวชนสอบถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่งผลทำให้เยาวชนกล้าที่จะเข้ามาใกล้ชิดและเรียนรู้ธรรมะ

บทสรุป

สรุปได้ว่าการประยุกต์ธรรมะให้เข้ากับยุคสมัยของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ธรรมะสำหรับเยาวชน คือ การปรับวิธีการนำเสนอหลักธรรมคำสอนให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมปัจจุบัน และความสนใจของ เยาวชน โดยยังคงเนื้อหาสาระของพระธรรมวินัยไว้อย่างครบถ้วน จุดสำคัญในการประยุกต์ ประกอบด้วย (1) ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย พระสงฆ์เลือกใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมกับวัยของเยาวชน เพื่อให้สามารถเข้าถึงธรรมะ ได้โดยไม่รู้สึกละอายหรืออึดอัด (2) เชื่อมโยงธรรมะกับชีวิตประจำวัน ยกตัวอย่างจากสถานการณ์จริงในชีวิต การเรียน ความสัมพันธ์ หรือปัญหาสังคม เพื่อให้เยาวชนเห็นคุณค่าของธรรมะในการแก้ปัญหา และพัฒนาตนเอง (3) ใช้สื่อและเทคโนโลยีร่วมสมัย การเผยแผ่ผ่านโซเชียลมีเดีย คลิปวิดีโอ พอดแคสต์ แอปพลิเคชันธรรมะ หรือการทำกิจกรรมในรูปแบบที่น่าสนใจและเข้าถึงง่าย (4) จัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เช่น ค่ายธรรมะ กิจกรรมจิตอาสา หรือศิลปะเชิงธรรมะ ที่เปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมและได้เรียนรู้ ธรรมะจากการลงมือทำจริง (5) สร้างความสัมพันธ์แบบเข้าใจและเมตตา พระสงฆ์ทำหน้าที่เหมือน ครูที่ปรึกษา หรือพี่เลี้ยงทางใจช่วยให้เยาวชนรู้สึกละอายหรืออึดอัดไม่ใช่ว่าสิ่งห่างไกล ดังนั้น พระสงฆ์ที่สามารถประยุกต์ธรรมะ ให้เข้ากับยุคสมัยได้อย่างเหมาะสม จะช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้เยาวชนเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนา และสามารถนำธรรมะไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีปัญญา



องค์ความรู้ที่ได้



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากโมเดลการเผยแพร่ธรรมแก่เยาวชน ด้านผู้เผยแพร่ (พระสงฆ์/ครูสอนธรรมะ) จำเป็นต้องมีทักษะด้านสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้าใจบริบทและความสนใจของเยาวชนในยุคสมัยใหม่ปรับเนื้อหาธรรมะให้ง่าย กระชับ และเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันด้านสื่อและวิธีการใช้สื่อดิจิทัลและโซเชียลมีเดีย คลิปวิดีโอ เพลง เฟซบุ๊ก ดิจิทัล ยูทูปสร้างสื่อสร้างสรรค์ การ์ตูนแอนิเมชัน เพลง หรือกิจกรรมเกมมิฟิเคชัน เน้นการสื่อสารแบบสองทาง เปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ถาม-ตอบด้านเนื้อหาธรรมะ นำเสนอหลักธรรมพื้นฐาน เช่น ศีล 5 หลักเมตตา สาราณียธรรม หลักอริยสัจ 4 เชื่อมโยงธรรมะกับปัญหาของเยาวชนที่มีภาวะความเครียดจากการใช้สื่อออนไลน์ เน้นการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ไม่ใช่เพียงทฤษฎี ด้านเยาวชนผู้รับสาร ต้องการรูปแบบที่เข้าใจง่าย สนุก และไม่เคร่งเครียดมีความกดดันและคุ้นชินกับโลกดิจิทัลและโซเชียลมีเดีย เปิดรับหากเห็นว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและสามารถนำไปใช้ได้จริง

ผลที่เกิดขึ้น เยาวชนมีความเข้าใจในหลักธรรมและคุณธรรมมากขึ้นเกิดการปรับพฤติกรรมที่เหมาะสม เช่น ลดการใช้สื่อในทางที่ผิด ลดความรุนแรงและการกลั่นแกล้งสร้างเครือข่ายเยาวชนที่เข้มแข็งมีคุณธรรมและเป็นพลังสร้างสรรค์ให้สังคมก้าวหน้าพัฒนาโมเดลในอนาคตการใช้ AI/แพลตฟอร์มดิจิทัลใหม่ๆ ในการสื่อสารธรรมะการผสมผสานกิจกรรมชุมชนจริง (ออฟไลน์) กับโลกเสมือน (ออนไลน์) การสร้าง “เยาวชนธรรมะอินฟลูเอนเซอร์” เพื่อขยายการเผยแพร่

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2564). *คู่มือพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizen)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงดิจิทัลฯ.



- กรมการศาสนา. (2540). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2564). *คู่มือการมีส่วนร่วมของเยาวชนด้านศาสนาและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2540). *ไอทีภายใต้วัฒนธรรมแห่งปัญญา*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2550). *พื้นฐานการศึกษาศาสนาและจริยธรรม (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราณี เกื้อทอง. (2545). *บทบาทของพระสงฆ์ในงานพัฒนาชุมชน: ศึกษากรณีวัดในอำเภอปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- วรัญญู วัฒนศิริ. (2563). *สื่อดิจิทัลกับการสื่อสารทางศาสนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรวัฒน์ นาคเนียม. (2565). *การเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อดิจิทัล: โอกาสและความท้าทาย*. *วารสารพุทธศาสนศึกษา*, 14(2).
- ศุภชัย เกิดมงคล. (2562). *การสร้างสื่อเพื่อการเรียนรู้ของเยาวชน: จากผู้รับสารสู่ผู้ผลิตสื่อ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมเด็จพระมหาธีรราชังคลาจารย์ (ช่วง วรปัญญา). (2540). *การเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องภาระคณะสงฆ์และการศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา.





จริยธรรมการตีพิมพ์บทความ ในวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้น จึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการในวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
2. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการในพิจารณาบทความโดยอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้นิพนธ์บทความและเนื้อหาบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใดๆ ทั้งสิ้น
3. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง
4. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้นิพนธ์บทความ
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่างๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของผู้นิพนธ์บทความในวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

1. บทความที่ผู้นิพนธ์ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้นิพนธ์บทความต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาบทความของตนเอง และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น
3. หากผลงานทางวิชาการของผู้นิพนธ์เกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้นิพนธ์ควรดำเนินการตามหลักจริยธรรมปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง



4. ผู้นิพนธ์บทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ก่อนการตีพิมพ์ และไม่นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่นๆ หลังจากที่ได้รับการตีพิมพ์กับวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์แล้ว

5. ชื่อผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้นๆ จริง

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความ การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบนหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติ หรือความขัดแย้งส่วนตัว

2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง

3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน

4. หากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่า บทความที่รับประเมินเป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน

5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์กำหนดรวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้





หลักเกณฑ์สำหรับการนิพนธ์ บทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ และงานวิชาการอื่นๆ วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ มีนโยบายส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยของนักศึกษา คณาจารย์ และนักวิชาการที่สนใจ นอกจากนี้ยังเป็นเวทีวิชาการ เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะและข้อคิดเห็นทางด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญาศาสนา ภาษาบาลีสันสกฤต การศึกษาเชิงประยุกต์ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รวมถึงสหวิทยาการอื่นๆ โดยรูปแบบผลงานที่วารสารจะรับพิจารณา มี 3 ประเภท คือ บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือ

บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทวิจารณ์หนังสือที่จะได้รับการพิจารณาลงตีพิมพ์ในวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์นี้ จะต้องได้รับการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ก่อน เพื่อให้วารสารมีคุณภาพและนำไปอ้างอิงได้

การเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย บทความวิชาการ บทวิจารณ์หนังสือ และงานวิชาการอื่นๆ มีดังนี้

1. ภาษา เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ การใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์และชื่อบัญญัติตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอังกฤษในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น ให้เขียนคำศัพท์ภาษาไทยตามด้วยวงเล็บภาษาอังกฤษ ให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมดยกเว้นชื่อเฉพาะต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรใหญ่ บทความส่วนที่เป็นภาษาอังกฤษควรให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษตรวจสอบความถูกต้องก่อนที่จะส่งต้นฉบับ

2. การพิมพ์ ให้จัดพิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด ด้วยรูปแบบตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 16 พอยต์ โดยจัดหน้ากระดาษขนาด A4 ตั้งค่าหน้ากระดาษสำหรับการพิมพ์ห่างจากขอบกระดาษทุกด้าน ด้านละ 1 นิ้ว (2.54 เซนติเมตร)

3. จำนวนหน้า บทความวิจัย บทวิจารณ์หนังสือ และบทความวิชาการ ตั้งแต่หัวข้อเรื่องจนถึงบรรณานุกรมควรมีความยาวไม่เกิน 15 หน้า กระดาษ ขนาด A4

การเรียงลำดับเนื้อหา

1. บทความวิจัย

1.1 ชื่อเรื่อง ควรสั้น กระชับ และสื่อเป้าหมายหลักของการศึกษาวิจัย ไม่ใช่คำย่อชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยมาก่อน

1.2 ชื่อผู้นิพนธ์ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ตำแหน่งทางวิชาการ หน่วยงานหรือสถาบันที่สังกัด และอีเมลของผู้เขียนหลักและร่วม

1.3 บทคัดย่อ (abstract) ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เป็นเนื้อความย่อที่อ่านแล้วเข้าใจง่าย โดยเรียงลำดับความสำคัญของเนื้อหา เช่น วัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา ผลงานและการวิจารณ์



อย่างต่อเนื่องกันไม่ควรเกิน 200 คำ หรือมีความยาวไม่เกิน 12 บรรทัด ไม่ควรมีคำย่อ ให้บทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อนภาษาอังกฤษ

1.4 คำสำคัญหรือคำหลัก (Keywords) ให้ระบุทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา จำนวนไม่เกิน 5 คำ

1.5 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาหรือบทนำ เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมาและเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย ให้ข้อมูลทางวิชาการพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้องอย่างคร่าวๆ และมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาและวิจัยนั้นด้วย

1.6 วิธีดำเนินการวิจัย ให้ระบุรายละเอียดวัสดุ อุปกรณ์ สิ่งื่อนำมาศึกษา จำนวนลักษณะเฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ในการศึกษา อธิบายวิธีการศึกษา หรือแผนการทดลองทางสถิติ การสุ่มตัวอย่าง วิธีการเก็บข้อมูลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1.7 ผลการวิจัย แจ้งผลที่พบตามลำดับหัวข้อของการศึกษาวิจัยอย่างชัดเจนได้ใจความ ถ้าผลไม่ซับซ้อนไม่มีตัวเลขมาก ควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขมาก ตัวแปรมาก ควรใช้ตารางแผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง หรือแผนภูมิ ควรแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบ และสรุปเปรียบเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

1.8 อภิปรายผล ชี้แจงว่าผลการศึกษาดตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หรือแตกต่างไปจากผลงานที่มีผู้รายงานไว้ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุใดจึงเป็นเช่นนั้นและมีพื้นฐานอ้างอิงที่เชื่อถือได้ และให้จบด้วยข้อเสนอแนะที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์หรือทั้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการวิจัยต่อไป

1.9 ตาราง รูปภาพ และแผนภูมิ ควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็น และต้องมีคำอธิบายสั้นๆ แต่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วนในกรณีที่เป็นตาราง คำอธิบาย ต้องอยู่ด้านบน ในกรณีเป็นรูปภาพหรือแผนภูมิคำอธิบายต้องอยู่ด้านล่าง

1.10 บรรณานุกรม สำหรับการพิมพ์เอกสารอ้างอิง ทั้งเอกสารอ้างอิงที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยมีหลักการทั่วไป

2. บทความวิชาการ

2.1 ชื่อเรื่อง

2.2 ผู้แต่ง

2.3 บทนำ

2.4 เนื้อหา

2.5 บทสรุป

2.6 บรรณานุกรม

3. บทวิจารณ์หนังสือ

3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับหนังสือ

3.2 ชื่อผู้วิจารณ์

3.3 บทวิจารณ์

3.4 บรรณานุกรม

4. งานวิชาการอื่น

กรอบในการเขียนให้ใช้ในกรณีเดียวกันกับงานวิชาการข้างต้น



ขอบเขตการตีพิมพ์

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์เป็นวารสารสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ รับผิดชอบเผยแพร่งานวิจัยในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมโดยเน้นด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา ศาสนา ภาษาบาลี สันสกฤต การศึกษาเชิงประยุกต์ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รวมถึงสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

วาระการตีพิมพ์

วารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์มีวาระการตีพิมพ์เผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-เมษายน ฉบับที่ 2 เดือนพฤษภาคม-สิงหาคม และฉบับที่ 3 เดือนกันยายน-ธันวาคม

การส่งต้นฉบับ

- E-mail: โดยส่งไฟล์เวิร์ด (word) และไฟล์ Pdf. ไปที่ srisuvarna2567@gmail.com
- สามารถส่งได้ด้วยตนเองที่กองบรรณาธิการวารสารศรีสุวรรณภูมิปริทรรศน์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วิทยาลัยสงฆ์สุพรรณบุรีศรีสุวรรณภูมิ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 249 ถนนมาลัยแมน ตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี 72000 โทร. 062 697 8932

การเขียนบรรณานุกรม/เอกสารอ้างอิง

การรวบรวมรายการเอกสารทั้งหมดที่ผู้เขียนได้ใช้อ้างอิงในการเขียนผลงานนั้นๆ จัดเรียงรายการตามลำดับอักษรชื่อผู้แต่ง ภายใต้หัวข้อเอกสารบรรณานุกรม สำหรับบทความภาษาไทย หรือ References สำหรับบทความภาษาอังกฤษ ให้ใช้รูปแบบการเขียนแบบ APA V.6 (American Psychological Association) ตัวอย่างการเขียนมีดังนี้

หนังสือ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อเรื่อง./ ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี)/ สถานที่พิมพ์./ ผู้จัดพิมพ์.

ตัวอย่าง

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2547). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ*. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.).

Potter, M.E. (1990). *The Competitive advantage of nations*. New York: Free Press.

บทความในวารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่หรือเล่มที่/ (ฉบับที่ (ถ้ามี)),/ เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ชัยณรงค์ ศรีมันตะ. (2563). ธรรมชาติมนุษย์ในปรัชญาโทมัส ฮอบส์ *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 28(1), 48-72.

Foster, W.P. (2004). The decline of the local a challenge to educational leadership. *Education Administration Quarterly*, 40(2), 176-191.

วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ ระดับวิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์และสารนิพนธ์./ ชื่อสาขาวิชา./ คณะ./ ชื่อมหาวิทยาลัย.



ตัวอย่าง

นพพร ไทยเจริญ. (2549). การสร้างชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เรื่อง ดินและหินในห้องเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

Shim, W. J. (1996). Contamination and bioaccumulation of tributyltin and triphenyl tin compounds in the Chinhae Bay system. Korea. *Master's thesis*. Department of Oceanography, Seoul National University.

บทความจากเว็บไซต์ (Web Site)

ชื่อผู้แต่ง. ชื่อบทความ./[ออนไลน์]./แหล่งที่มา/วัน/เดือน/ปี.

ตัวอย่าง

พรรณี บัวเล็ก. พัฒนาการทุนนิยมในประเทศไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://research.krirk.ac.th/pdf>. [25 ธันวาคม 2555]





จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์ร่วมสมัย พัฒนาจิตใจและสังคม

Published by
Program in Buddhism, Suphanburi Srisuvarnabhumi Buddhist College
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
<http://www.spmcu.ac.th>

